

∞

I. AGÂRBICEANU

OPERE

ION AGÂRBICEANU

O P E R E 8

TEXTUL DIN ACEST VOLUM, PRE-
GĂTIT PENTRU TIPAR DUPĂ INDI-
CAȚIILE AUTORULUI, APARE SUB
ÎNGRIJIREA LUI G. PIENESCU

Coperta și supracoperta: *Cristea Müller*

ION AGÂRBICEANU

O P E R E 8

R O M A N E

★ ★

1973

EDITURA MINERVA

LEGEA TRUPULUI
(POVESTEA UNEI VIEȚI)

Am scris acest roman în toamna anului 1911 ;
a fost publicat mai întâi în revista *Luceafărul* din
Sibiu, în anul 1912, sub titlul *Povestea unei vieți*.
Nu l-am dat pînă acum în volum, voind să apară
deodată cu al doilea roman : *Povestea altei vieți*.
Celui ce apare acum i-am dat titlul *Legea trupului*,
rămînînd înțîia numire ca subtitlu, după cum al doilea
va purta titlul principal *Legea minții*.

1926

Autorul

«Nu înțeleg ceea ce fac, pentru că nu îndeplinesc binele pe care-l voiesc, ci răul pe care îl urăsc.

Văd altă lege în mădularele mele, protivnică legii minții mele, care mă robește legii păcatului, lege scrisă în mădularele mele. Nenorocitul de mine om! Cine mă va scăpa de trupul acesta plin de moarte?».

*Sf. Pavel, Către romani, VII, 15 ;
23, 24.*

I

În dimineța de întâi septembrie 189... căruța sta gata de drum în curtea largă a bădicului Petru Florea. Doi călușei cu capetele plecate, cu coama aspră, lungă, erau înhămați, și un fecioraș, sluguliță la bădicul, se învârtea în jurul lor. În căruță era înaintea o lădiță de lemn de brad, lucie, îngălbenită, de pe care de zeci de ani își poartă cărucioara pe drumuri bădicul Petru Florea, pe zi și pe noapte, cum se nimerește norocul. Dumnezeu are moșie bunicică, dar a băgat de samă că un om harnic poate să-și vadă și de avere, și se mai poate repezi din cînd în cînd cu vrun domn pînă la oraș, sau să aducă de acolo marfă. «Pentru cal și pentru

muiere nu-i bună prea multă hodină» zicea bădicolul zîmbind, cînd îl întreba vrun om: «Iar la drum, cumetre?»

Dar acum dumnealui nu pleca în vreo cărauşie. În cărucioară se vedea o lădiţă nouă, vopsită cu flori roşii şi albastre, două părechi de dăsagi plini, îndesaţi, şi mai înapoi un sac cu paie. Iar otava cu miros dulce, parfumat, care umplea coşul căruţei, ţinea moale sub lădiţă şi dăsagi.

Soarele se ivise de după Pădurea Frumoasă. Umbra care cădea din dealul viilor, acoperind jumătate din sat, se furişase repede pînă la poalele dealului cu coaste prăpăstioase. Văzduhul se umplu de lumină, cerul se înalţă mai sus, lărgindu-şi cupola albastră, nesfîrşită.

În pridvor se zări chipul înalt, uscăţiv al bădicului, şi deodată i se auzi şi cuvîntul aspru:

— Destul, muiere, lasă-l să vie.

În casa de zid, văruiată proaspăt de Sîntă Mărie, se auzea tînguital înăduşit al femeii: «Puiul meu şi dragul meu, că tare te-nstrăinezi şi pe noi nu ne mai vezi. Puiul meu!» Cîntecul semăna cu bocetele de la morţi.

Bărbatul întră în casă şi se întoarse numaidecît, aducînd de mîna un băieţaş de vreo opt-nouă ani, bulgăre la obraji, cu doi ochi vioi, negri. Pantalonaşii albi, pălăriuţa — tot era nou pe el; părea că obrajii aceia plini, arşi de soare, nici nu se potrivesc la hainele scoase acum din ladă. Cînd îl văzu fecioraşul de la cai îi zîmbi, şi zîmbetul îi rămase multă vreme pe faţă.

— Te duci, Ioane, îi zise el, cînd stăpînul cel tinerel fu mai aproape.

Ion, care la toate tînguiriile măsii nu vărsă o lacrămă, acum simţi că buzele încep să-i tremure. Dar dădu o

roată căruții și nu plînse, numai ochii și-i simți umezi. El avusese încă mai în vară un schimb de vorbe cu slugulița, îndată ce se hotărîse că-l vor da la școală la oraș.

— Ai să plîngi, Ioane, îi zise sluga.

— N-am să plîng, răspunse mînios Ion.

— O să vedem !

— O să vezi !

Măsa se mai boci pînă ce bădicul Petru îi făcu lui Ion vînt în căruță și-l cuibări pe lădița cea nouă. Atunci femeia își șterse, din două, lacrămile, înghiți nărușurile ce i se urcau în gît, și începu să-i fie de ajutor bărbatului. Adună otavă mai multă la picioarele băiatului, îi îndesă mai bine batista cu rîndunici în buzunar și trase mai aproape de lădiță o păreche de clășagi.

— Puteam fi pe la podu' mare, dacă nu ne opăceai tu, muiere, zise bădicul așezîndu-se pe lădița cea lucie și luînd hățurile.

— Doamne, Petre, cum... — «cum ești și tu», vru să spună, dar nu putu c-o năpădi din nou plînsul.

Bădicul, dînd bice cailor, zise :

— Eu nu-s nicicum. Dar domnii aceia de la școli sînt oameni pe punct, nevastă. Acolo nu poți întîrzia.

Căruța durăi pe podețul de la poartă, apoi îndată, ieșită în drum, se luă după ea un nor gros de praf, care se făcea tot mai lung. Căluții alergau în trap mărunț, părăd că li se cutremură toate fibrele din trup, că se zdrobesc, ca orice cai cu trupul mic și scurt dacă fug în trap. Pînă trecură prin sat se auzea cînd de la o porțiță cînd de la alta :

— Da-l duci, cumetre ?

— Mergem, cu ajutorul Celui de Sus.

— Atunci, s-ajute Dumnezeu.

Apoi, ieșind pe hotar, drumul se întindea alb, șerpuiind printre lanurile cu porumb. În răstimpuri bădicul își întorcea capul peste umăr și-l întreba câte ceva. Ion răspundea și își adâncea privirea în zarea nemărginită. Departe în văi sclipea o apă ca o uriașă tablă de argint. În jur se învârteau lanurile, dealurile îmbrăcate cu păduri bătrâne. Sus în albastru se învârteau, cu aripile întinse, nemișcate, pasări mari. Băiatul, de pe lădița lui, le vedea toate, și i se părea că doarme și visează.

Orașul nu era departe. În trei ceasuri, dacă atingea din când în când caii, bădicul Florea ajungea totdeauna. Acum nu-i trebui nici atîta. La nouă și jumătate se opri înaintea unei case bătrîne, cu două ferești somnoroase spre uliță, într-o mahala.

La sunetul clopoțelilor portița se deschise, și în prag se ivi o jupîneasă încovoiată puțin de spate, slăbuță, cu fața veștedă și încrețită. De sub năframa cafenie îi scăpa o șuviță de păr sur. Ea învălui dintr-o privire a ochilor verzi, cai, căruță, pe băiatul cocoțat pe lădiță și pe bădicul Florea.

— Bine c-ați sosit în pace, bine c-ați venit. Vino la mătușa, micuțule... Cum îl cheamă? Ion?... Vino la mătușa, Ionică, torăi jupîneasa apropiindu-se de căruță și întinzînd două brațe uscate.

Dar copilul nu se mișcă de pe lădița lui, și jupîneasa se retrase repede, ușoară, și, deschizînd poarta, spunea mereu: «Nu face nimic. Se învață el cu mine. Drăguț băiat, sănătos băiat. Nu face nimic, are să se obișnuiască pe la noi și are să-i placă.»

Ion rămase în căruță, care intra hureducînd pe pietrele din curte.

— Oare n-am întîrziat, jupîneasă Mino ? zise îngrijorat bădicul Petru, deshămînd caii.

— Nu, da' de unde ! Mai este vreme. Nu, n-ai întîrziat. Băiatul are să fie primit. Știe ceti ? Așa ? Atunci merge ușor. Vai de mine, cum să nu-l primească, așa un băiat drăguț și cuminte.

Dar Ion numai drăguț nu era. Pîndea cînd nu-l privea jupîneasă și atunci o cerceta cu ură și cu groază.

— Mai aveți cortelași ? întrebă bădicul luînd un brățisor de otavă și scuturîndu-l înaintea cailor.

— Mai avem, cum de nu ! Unul de pe-a opta, doi de pe-a șaptea și patru mai de sama lui Ionică. Ba vor fi chiar de-o vîrstă cu el, zise jupîneasă repede. Are cu cine se juca, nu-i va fi urît. Și la noi e bine. Nu-s copii mici, nu-i plînsset, nu-i aer stricat. Dar pe la alții ? — Și ea se luă cu mîinile de cap, clătînîndu-și-l a pagubă. — La mine și rămîne pe care-l primesc o dată, pînă ce termină gimnaziul. Iată, cel dintr-a opta, cînd a venit, era numai atîtica. Și ea arată cu palma foarte aproape de pămînt.

Bădicul Florea își luă băiatul în brațe și-l săltă de pe lădița lui, unde înțepenise. Băiatul rămase ca un pociumbaș, răzimat de căruță.

— Nu le va lua cineva de-aici ? M-aș grăbi să nu întîrziem. Pe urmă le voi așaza în casă.

— Vai de mine, cum să le fure ?! De la noi ?! Așa ceva nu s-a pomenit. Iacă-s trecută de cincizeci și cinci. Dar nu ! Însă n-ai avea pentru ce să te grăbești, zise jupîneasă în vreme ce se legăna ca și cînd ar bate-o vîntul, și ochii-i fugeau în toate părțile.

— Dar văd că nu-i nime pe-aici, dintre băieții de sama lui Ion. Se vede că vor fi cu părinții la școală ! zise bădicul.

— Aștia-s scriși de ieri, dragă bădicule. Părinții i-au adus de trei zile. Știi dumneata cumu-s oamenii care nu pricep. Au venit cu trei zile înainte, și directorului i s-a făcut milă de ei, ca să se poată întoarce acasă. De, nu-s toți oamenii de pe sate ca dumneata, umblați în lume.

Bădicul, c-o presimțire rea, își luă copilul de mână.

— Să mergem, Ioane. — Dumneata să faci bine să te mai uiți pe la căruță, zise apoi jupânesei.

— Vai de mine, dar cum să nu avem de grijă ?! Poți fi liniștit dumneata, bădicule.

Și dumneaei îi petrecu pînă la portiță, cercînd aci să-l ciupească de obrazul plin și roșu pe Ion. Acesta, însă, zvîcni și se ascunse după bădicul.

— Nu face nimic, are să-i treacă, mai zise jupîneasa, închizînd portița.

De cvartir nu purtase nici o grijă bădicul Florea. Cu trei săptămîni înainte, cînd a fost în cărăușie la oraș, se înțeleșese cu jupîneasa Mina. Era îngrijorat, însă, pentru școală. Voia să-și treacă băiatul în clasa a treia, dacă nu în a patra, căci trei ani umblase la școala de la ei din sat.

Pe trotuare prin piață, mai ales înaintea clădirilor școlare, roia o lume pestriță. Tineri cu cărți subsuoară, îmbrăcați în haine nouă, băiețași care rămîneau cu ochii duși cine știe unde și pe care părinții trebuiau să-i tragă de mîna ca să meargă mai repede, preoți de la sate cu bărbile pieptănate de sărbătoare, țărani, se învăluiau necontenit, arătînd porturi din diferite ținuturi.

Și un mormur surd, ca o fierbere înăbușită, plutea mereu deasupra capetelor. În răstimpuri, prin mormurul acesta străbătea limpede câte o voce de băiat care-și striga numele cărții folosite, ce-o avea de vîndut, sau glasuri răgușite de tineri cu vocea în schimbare, îmbiind același negoț de cărți.

Bădicul Florea, tot întrebînd, ajunsese la cancelaria directorului, și, răzbătînd prin mulțime, se apropie de masa lungă, verde.

— Ce dorești dumneata ? întrebă directorul, accentuînd tare și ascuțit silaba *ta*.

— Am vrea să ne aducem copilul acesta la școală, domnule director, zise Florea arătînd pe Ion, apoi privind în ochelarii directorului.

Directorul era trecut de vîrsta jumătate. Se răzîmă c-o mîna de masă, și, aplecîndu-se puțin, mîngîie capul băiatului, care, în liniștea din cancelarie, părea că și-a mai venit în ori din ameteala ce-l cuprinsese răzbătînd pînă aici.

— Băiat sănătos, și se pare deștept. A mai umblat la școală ? întrebă directorul ridicîndu-se și îndreptîndu-și ochelarii. — Cum te cheamă, dragă ? îl întrebă el pe băiat.

— Ion Florea, răspunse băiatul, privind bucuros la omul acesta care-i părea grozav de ciudat. Ș-am mai umblat la școală, adaose repede copilul.

— Unde ai mai umblat, drăguțele ? întrebă directorul zîmbind cu bunătate.

— La noi, la dascălu'.

— Hm ? făcu directorul trăsărind din cap și privind întrebător la bădicul Florea.

— În sat la noi, domnule director. Avem învățător bun, dar știți dumneavoastră cumu-s oamenii. Îi zic dascălu', da-l cheamă Munteanu. Însă copiii îi zic așa cum aud că-i zice satul. A umblat trei ani la școală. Și am vrea să fie primit pe-a treia.

Domnului director i se ivi o dungă de nemulțumire între sprâncene.

— În clasa treia nu mai este loc. Avem șaptezeci și cinci, așa-i domnule Cîmpeanu? Și directorul se întoarse spre un domn cu barba roșcată.

— Clasa a treia nu mai poate primi, răspunse acesta liniștit, răsfoind un protocol.

— Dar să vedem ce știe pruncul, zise directorul dându-i o gazetă.

Ion luă cu hotărîre gazeta — îi venea și lui tată-său una — și începu să citească unde arată directorul cu degetul.

— «Programul nostru e vechi și sfînt, și să nu creadă dușmanii că vom lăsa vreodată ceva din el. Părinții noștri și-au vărsat sîngele de nenumărate ori pentru apărarea acestei patrii.»

Ion citi fără să silabisească un singur cuvînt. Numai accentuarea o greșea pe alocuri.

Dunga de nemulțumire se șterse numaidecît dintre sprîncenele directorului.

— Bine, dragă! zise el aplecîndu-se și netezindu-i părul moale. Apoi repede: De cinci ori cinci?

— Douăzeci și cinci, răspunse băiatul privindu-l țintă.

— De șase ori șase?

— Treizeci și șase, spuse Ion fără să clipească.

— De șapte ori nouă?

— Șa'și trei.

— Foarte bine, foarte bine, dragă, zise vesel directorul. Se vedea că-i deștept, adăose privind la bădicul Florea. Apoi, întorcându-se spre domnul cu barba roșcată : Domnule Cîmpeanu, Ion Florea din...

— Broșteni, răspunse bădicul Petru.

— Ion Florea din Broșteni trece în clasa a patra. Așa, foarte bine, zise directorul cercetînd cum a scris numele. Acum, dragule, adăose, întorcându-se spre băiat, vei veni la noi la școală. Apoi ridică vocea și un deget : Ascultare !, al doilea deget : Diligență !, al treilea deget : Purtare bună ! Așa, foarte bine. Plătești trei zloți și gata ! zise întorcându-se spre bădicul.

Acela puse banii pe masă, mulțumi domnului director, și, cînd să iasă, directorul îi strigă :

— Nu cumpăra cărți. Le cumpărăm noi, să fie la toți la fel, și pe urmă plata. Așa ! Foarte bine !

Directorul accentua repede pe *așa*. Îl apăsa pe *a* dinții, *șa* nu se auzea aproape deloc.

Bădicul Florea ieși foarte mulțumit, cumpără un corn de la cel dintîi covrigar și i-l dădu copilului. Apoi grăbi să-i așeze lucrurile lui Ion.

Ajunși acasă, jupîneasa Mîna nu mai era singură. Cei patru băieți de care spusese că-s de-o vîrstă cu Ionică, priviră cu curiozitate, c-un fel de dispreț la băiatul care intra după bădicul în casă.

— Ai și isprăvit ? Da ? Vezi, ți-am spus eu, zise jupîneasa începînd iar să torăie. Iacă, aceștia-s cei patru de care ți-am povestit. Ștregari, bat ulițele pînă se-ncepe școala. De-atunci, zar la poartă, neiculiță. Și ea zmînci din mîna arătînd cum încuie poarta.

Bădicul Florea îi privi cercetător pe cei patru. Doi erau bruneți, aveau priviri încruntate și sămănau foarte mult.

— Sînt frați ? întrebă el.

— Da, frați, răspunse Mina, însă cel mai mic, și arătă cu degetul pe unul, stă să-l întreacă pe cel mai mare. Sînt într-o clasă.

— Se par a fi mărișori. În ce clasă sînteți, băieți ? întrebă bădicul.

— Într-a doua gimnazială, răspunseră într-un glas cei doi.

— Și voi ? se îndreptă el spre ceilalți.

— Noi pe-a întîia gimnazială, răspunseră aceștia.

— Sînt mai mari ca al meu, jupîneasă Mina. Pe Ion l-au primit într-a patra, zise bădicul Florea.

Cei patru se priviră triumfători, mulțumiți. Aveau cu toții același cuvînt pe buze, pe care ar fi dorit mult să și-l spună. «Poțoaă», ar fi voit să zică, — cuvîntul de batjocură care se da de gimnaziști celor din clasele școlii primare.

La dorința lui Petru Florea să așeze lucrurile băiatului, jupîneasă Mina răsturnă numaidecît întreagă casa. Luă învălitoarele de pe cele trei paturi, arăta lărgimea, îl poftea să-și aleagă, ferea scaune, trăgea de la loc lădițe, bătea cu palma polițele din cămară, făcea loc în dulapul pentru cărți, grămădind hîrtiile, manualele de școală ale celorlalți. Și-n vremea asta vorbea întruna, descoperind noi și noi însușiri fiecărui ungher din casă. Bădicul Petru Florea umbla amețit de colo pînă colo, lăsa lucrurile despachetate unde-i arăta jupîneasă și răsuflă ușurat cînd isprăvi.

Din bucătăria de vară, lădița cea nouă rîdea cu florile ei albastre și roșii. Ion, băiatul, sta în mijlocul curții și o privea, părăind că vede un prieten, un binevoitor. Cu mîna în buzunar își învîrtea mereu cheia de la lădiță ș-ar fi dorit să meargă s-o deschidă. A descuiat-o și acasă de cîteva ori, și se înălța din ea un miros așa de plăcut de scîndură nouă !

După-amiazi Petru Florea își înhămă căluții și-l lăsa pe Ion suspinînd. Dar cînd căruța nu se mai văzu, cînd băiatul intra în curte dus de mîna de jupîneasa Mina, și cei patru îi dădură tîrcoale, cercînd să se apropie de el, Ion se zmînci, o rupse la fugă și, pitulîndu-se după grămada de lemne, începu să plîngă cu amar.

Sara trebui să se culce, în pat, la picioarele celor doi frați, cu toate asigurările jupînesei despre comoditatea ce o face ea băieților. Studentul dintr-a opta îl îmbună, îi vorbi cu dragoste și-i spuse o mulțime de anecdote, pînă ce Ion adormi zîmbind.

Cele trei zile cîte mai erau pînă se începeau cursurile, îi părău lui Ion nespuse de lungi. Cei patru îl chemau cu ei prin oraș să-i arate lucruri minunate. Însă băiatul nu se ducea. Cîteodată cei patru rămîneau acasă, făceau c-un gătej un cerc larg lîngă zid, unul intra în cerc, iar ceilalți se sileau să-l nimerească de la periferie c-o minge. Îi ziceau jocului «de-a ogoiu».

Chiar în ziua următoare se jucară. Ion sta deoparte și-i privea.

— Vino, Floreo, și tu, îi zise unul din cei doi frați.

— Nu știu, răspunse băiatul în silă.

Nu-i plăcea că-i zic Florea.

— Te înveți, zise al doilea frate.

— Nu mă joc, făcu Ion hotărît.

Ei își continuară jocul, se înfierbîntară, ajunseră chiar să se certe. Unul din frați, care rămăsese multă vreme în cerc și primise multe lovituri, cîț ce scăpă alergă la Ion și-l tîrî în cerc.

— Să vezi că-i ușor, zise acela.

Și pînă cînd să-și vină Ion în fire, îl nimeriră de cîteva ori.

Atunci băiețașul se aruncă repede, prinse mingea și-l izbi pe cel mai mare dintre frați în frunte.

— Duceți-vă dracului, proștilor, le zise băiatul cu mînie, și fugi, printre ei, în casă.

— Poțoală ! strigară patru glasuri în urma lui. Dar el nu știa ce însemnează cuvîntul acela.

De-atunci cei patru nu-l mai siliră să se joace cu ei «de-a ogoiu». Însă mai tîrziu, Ion Florea intra în joc de bună voia lui. Deși mai mic de ani, era aproape tot atît de înalt ca și cel din întîia clasă de liceu. Și, în puțină vreme, ajunsese ca în cursul unui joc, care ținea cîte un ceas, abia o dată sau de două ori să între în cerc.

La școală, în clasa a patra erau mulți elevi veniți de pe sate. Ion Florea nu cunoștea pe nimeni, și se așeză în banca întîia, unde-l trase un băiat mai mare, din oraș, cu hainele soioase.

Profesorul intra tîrziu, mirosi praful, purtîndu-și ochii miopi prin clasă.

— Măgarilor, v-ați și apucat să faceți prav, zise el urcînd la catedră.

Avea un glas pițigăiat, ca de capră, și Ion Florea se bucură auzind glasul acela : îi părea cunoscut demult.

Profesorul cerca să repete unele cunoștințe cu elevii care studiaseră cu el și în anul trecut. Dar mergea

foarte greu. Băieții îl priveau cu teamă, de parcă-i întreba lucruri îngrozitoare, nemaipomenite. La o socoată în cap, dascălul se strădui zadarnic un sfert de oră ca să obțină răspunsul corect. Nici unul din elevii lui nu-l putu da.

— Nu știe nime ? întrebă profesorul, cu fața deznădăduită.

Ion Florea, aducându-și aminte că la «dăscăluțu», la ei în sat, ridica un deget dacă știa, făcu acest semn.

— Ei, să te auzim, zise profesorul, nemulțumit.

— Dacă într-un sac sînt cinci litre de grîu, ș-un om duce de vîndut opt saci, el a dus patruzeci de litre. Și dacă litra o vinde cu doi zloți, el a căpătat optzeci de zloți pe grîul lui, răspunse într-un răsuflăt Ion Florea ridicîndu-se. El făcuse demult socoata.

— Să știi că-i bine, zise profesorul cu năcaz. Vine unul străin să vă învețe, măgarilor. Cum te cheamă, băiete ? întrebă apropiindu-se de banca întîia.

— Ion Florea, răspunse băiatul, vesel.

— Și de unde ești ?

— Din Broșteni.

— Ai cap, asta-i bine. Numa să vezi să te porți cumsecade. Aici la noi nu se sufăr purtări necuviincioase. Să fii atent și să nu faci prav.

— Bine, domnule, zise Ion Florea șezînd.

Din ziua aceea profesorul mîntuia cîntea clasei totdeauna cu Ion Florea.

În curînd li se împărțiră cărțile, care i se părură băiatului foarte frumoase. Pentru plata lor bădicul Petru Florea trebui să vină în oraș.

Jupîneasa Mina se văicărea :

— Ce de bani, ce scumpe ! Nu-i putea lăsa pe băieți să-și cumpere cărți vechi ? Le cumpărai pe nimica.

În ziua aceea Ion Florea fu foarte vesel.

— Îți place la școală, Ioane ? îl întrebă tatăl său.

— Place, răspunse băiatul alegîndu-și niște piersici aurii din traistă.

— Și poți învăța ?

— Pot. Eu știu mai bine, zise băiatul mestecînd cu poftă miezul fraged.

— Dar de Jupîneasa Mina place-ți ?

Băiatul clătină din cap că nu.

— Și pentru ce nu-ți place ? întrebă bădicul Petru.

— Hm ! făcu băiatul luînd altă piersică.

— Ei, nu spui ?

— Îmi taie din slănină, răspunse Ion robînd cu totul de mustul piersicilor. — Mai aveți ? îl întrebă pe tatăl său.

— Ce să avem ?

— Piersici.

— Mai sînt, cum să nu. Acum se coc.

— Să-mi mai aduci cînd vii. Să-mi aduci multe.

— Am să-ți aduc. Dar să nu mai spui prostii de Jupîneasa. Ea are slănină, nu-i trăbă a ta.

— Și totuși eu am văzut-o tăind, zise hotărît copilul.

— Dar de cine-ți place ție aici, băiete ?

— De baci' Negrea.

— Cine-i acela ? Vrun profesor ?

— Nu. Profesorului îi zicem domnule. Baci' Negrea e cel de pe-a opta, zise băiatul. El îmi spune istorii cu țigani.

Cînd se duse bădicul Florea, Ion nu mai plînsese. În două săptămîni s-a obișnuit cu viața cea nouă, — vorba jupînesei Mina.

Zilele treceau repede. Începu să învețe din toate cărțile cîte le avea, și după ce veniră sările lungi de toamnă și de iarnă, lui Ion Florea îi plăcea să rămînă sara la masă cu studenții cei mari și să frunzărească prin cărți cu chipuri, pînă ce baciul Negrea îl trimitea la culcare.

Avea o carte, îi zicea *Inimioara*, o colecție de poezii apărută la Brașov, din care dascălul le da mereu poezii de rost. Și erau unele poezii cu versuri lungi și grele, însă Ion Florea le știa totdeauna fără greș. Simțea o mare plăcere să se ridice în bancă, să se încline cum le arăta profesorul, și, imitînd glasul magistrului, să spună cu o voce plîngătoare, disperată :

«Glasul unui român

„Toți oamenii au o patrie numai eu nu am“.

La cer, părinte bune, te caut cu umilire,

În darn îmi este ruga, deșert al meu suspin.»

Și așa mai departe, pînă unde avuseseră poezia pe ziua aceea.

În răstimpuri depărtate, așa încît elevii aproape își uitau de el, venea să cerceteze clasa domnul director. Atunci elevii răsufiau ușurați, dascălul le puneă cele mai ușoare întrebări, și, după fiecare răspuns, domnul director zicea : «Așa ! Bine, dragă, foarte bine ! Tot așa să înveți.»

Cîteodată puneă și dumnealui întrebări, la care de cele mai multe ori știa răspunde numai Florea Ion și încă doi-trei. Înainte de-a ieși le spunea totdeauna să fie ascultători, să învețe, să nu murdărească cărțile, caietele.

— Haina curată, cartea curată, lecția știută — atunci e școlarul vrednic de laudă. Punct ! făcea apoi, luîndu-și pălăria și pornind spre ușă. Acest «punct !» era spus c-o voce înaltă și țiuia prelung, ca atunci cînd izbești de masă un ban subțire de argint.

Cît ținu toamna, bădicul Florea venea destul de des pe la oraș, și din poamele ce i le aducea lui Ion, se înfruptau toți cei din casă. După ce se puse înghețul și se sfîrși cu munca de pe hotar, nu era săptămîină să nu aibă vreo căraușie, și se abătea totdeauna pe la băiat. Dar, iarna, de multe ori nu-l afla acasă. Atunci jupîneasa Mina îl lua totdeauna pe dinainte cu vorba :

— Ionică-i la săniat. Ce să-i faci ? Îl poți ținea acasă ? Las', c-așa-i bine. Doctorii spun că tinerimea are lipsă de multă mișcare. Departe ? Aș, la cîtiva pași. Da' bun băiat, cuminte și ascultător. Să știi că scoți om mare din el. Hei, cîți domni n-au trecut în tinerețele lor prin casa asta ! Să am atîția galbini !

Omul se depărta liniștit și-și vedea de drum.

Băiatul era, într-adevăr, cu sania, ori la gheață, pe rîu. De multe ori chiar jupîneasa-i trimitea, «să mai aerizeze în casă».

Dar oricît ar fi alergat Ion Florea după jocuri iarna, primăvara, la sfîrșitul anului ieși premiatul întîi.

— Pe anul viitor, la gimnaz cu el, bădicule, îi zise profesorul.

— Dacă ne va ajuta Dumnezeu, răspunse Petru Florea.

El îl adusese, într-adevăr, numai de probă pe un an. «Dacă nu va învăța, atîta pagubă, mi-am luat un ghimpe de la inimă», își zisese dumnealui. Însă acum era hotărît să se facă luntre și punte ca să-și poată

purta băiatul mai departe la școală. Încă în sara aceea, acasă, făcură planuri, pînă noaptea târziu, cu nevasta. Își socotiră, așa, pe deasupra, cheltuielile ce le vor avea cu băiatul, socotiră venitele, și, cu puțină strădanie, li se părea că vor învinge.

II

Oamenii se plîng de multe ori că anii trec prea în silă sau prea grabnic. Și mulți blastămă viața că prea repede curge sau prea încet, pe cînd nici anii, nici viața n-au nici o vină, ci starea noastră sufletească din cutare răstimp. Dacă sîntem veseli și fericiți, plini de noi înșine, viața zboară. Dacă sîntem triști și nefericiți, zilele trec ca și cînd ar pluti pe aripi de plumb, încet și greu.

Bădicului Petru Florea, de cînd avea băiat la școală, anii-i treceau foarte repede. Zilele de odihnă i se împuținau cu cît băiatul se ridica în clase. Mergea tot mai des în cărăușii, căruța lui din fiecare drum se întorcea c-un glas nou mai mult, căluții și-i schimbaseră. Banului, pe care din moșioara lui nu-l prea putea scoate, căci n-aveau bucate de prisos, i se simțea lipsa pe măsură ce Ion creștea. Însă bădicul alerga cu drag, vedea, simțea că are pentru cine.

★

Cînd ajunse în clasa a doua de liceu, Ion Florea se mută de la jupîneasa Mina.

— Voia dumitale, poți să-l duci, că mare folos nu i-am luat, începu jupîneasa Mina, făcîndu-și gura cît o pungă. Dar, vai de mine, adaose îndată, cu ce-am greșit ? Ce nu vi se-mpare domnilorvoastre ? Că l-am îngrijit ca pe copilul meu. Casa nu-i bună, nu-i luminoasă, nu-i sănătoasă ? Și-și puse mînile uscate în șold.

— Ei, făcu bădicul Florea.

— Ori nu l-am încălzit ? Nu i-am dat o lumînare ? Nu l-am ferit de pretini răi ? Sau poate i s-a furat, ca la altele, din bucate ?

— Ei, ei, făcu bădicul neștiind ce să răspundă.

— Merge unul, vin zece, zise ascuțit jupîneasa. Pagubă ca asta să-mi tot deie Dumnezeu.

— Eu n-am avut gînd să-l mut, jupîneasă Mino, dar băiatul ș-a aflat un cortel unde mai sînt doi într-o clasă cu el. Zice că poate învăța mai bine, spuse în silă Petru Florea.

— Așa crezi dumneata ? Tîlharul ! Băieții, dacă se ridică numai un strop de la pămînt, se fac tîlhari. Iacă și-al dumitale ! Poate face ștregării mai multe, nu că poate învăța mai bine. Și la cine-l duci, mă rog ?

Aici jupîneasa își supse buzele : pufoșorul de mustață i se îmbîrzoie.

— La Voiculeasa, zise cu greu, nemulțumit, bădicul.

— La Voiculeasa ?! țipă îngrozită Mina, și bătu în palmi. Chiar la Voiculeasa ?! D-apoi știi dumneata ce-i la Voiculeasa ? Acolo-i iad ! Acolo are un ginere păpușcar, care ziua-noaptea stă pe scaunel și iacă, tot așa bate din ciocan — și dumneaei arăta cum bate cuiele în talpă, — și tot așa pîcăie din lulea — și, desfigurîndu-și obrazii palizi, arăta cu buzele cum pîcăie acela. E un miros de tutun tare și de clei și de cizme rupte,

de te îneacă. Chiar la Voiculeasa !! mai zise încă o dată, plesnindu-și palmele uscate.

Bădicul Florea era cît pe-acî să o creadă, să-și aducă băiatul înapoi. Dar aducîndu-și aminte că Ion nici nu mai voia să audă de jupîneasa Mina, zise :

— Ei, ce să-i fac ! Va vedea el pe dracu, dacă n-a voit să m-asculte.

— Ba și pe muma dracului, rînji jupîneasa, gîndindu-se la Voiculeasa, pe care demult n-o putea suferi.

După ce bădicul mai strînse într-o dășagă unele lucruri de-ale băiatului, dădu binețe și ieși.

— Dar să nu vii a doua oară cu păsăroiul dumitale la mine, căruțașule ! îi strigă din ușă, fierbînd de ciudă, jupîneasa Mina.

La Voiculeasa, drept că era un păpucar într-o odaie. Dar ea mai avea două odăi, o curte largă ș-o grădină cu straturi de flori, cu cinci tufe de trandafiri, cu vițe de strugurași de-a lungul cărărilor. Erau și trei meri bătrîni, vărâteci, care rodeau tot la al doilea an mere mari, a căror miez era foarte fraged și mustos.

Ion Florea, cînd venise mai întîi la un prieten aici, își puse ochii pe grădina asta. Părăsise pe jupîneasa Mina și baciul Negrea, care, isprăvind liceul, trecuse la școli mai înalte. Deci, nimic nu-l mai lega pe Ion Florea de casa jupînesei.

E drept că în multe sări se auzea din odaia unde învătau, în liniște, băieții, ciocănitul păpucarului. Dar așa, ca o cadență domoală, care nu-i tulbura de la studiu. Însă baciul Pătruș, păpucarul, nu lucra în toate sările. Uneori își lua armonica — avea o armonică nouă, — ieșea în curte sau în grădină, în sările fru-

moase, și cînta romane pline de lacrimi și de suspine. Atunci elevii se adunau în jurul lui și ascultau cu sfîntenie, ca-n biserică. Adierile cîntecului le treceau prin suflet, îi mîngîiau ca o alintare. Cerul își deschidea în înălțimi florile de lumină, rîuri de întunec se tîrau pe alocurea prin grădiniță și se strecurau adieri de vînt purtînd parfumul trandafirilor. Și armonica suspina mereu, se tînguia, ofta.

Multe romane îi rămaseră lui Ion Florea săpate adînc în suflet, din sările acelea.

În dup-amiezile frumoase de vară, Ion Florea cu alți băieți se corleau în valurile apei de la moară, deprindeau deosebite feluri de înotat, «cu stînjînul», «ca broasca», «pe spate», călcau apa, aruncau stropi de diamante în lumina soarelui, pînă ce învinețeau de frig și de oboseală, iar pe bărbii li se puneă noroi fin din apa niciodată limpede. Zilele, lunile, treceau repede, nebăgate în samă de Ion Florea. Teama de școală, de profesori, că-l vor chema la tablă să răspundă, de notele rele, teama care în cei mai mulți elevi produce o surescitare bolnăvicioasă, continuă, făcîndu-i să urască școala — Ion Florea nu o simțea niciodată. Lecția o învăța cu ușurință, mai mult din explicări, și astfel avea totdeauna vreme de ajuns pentru jocuri și alergări. Iar aceste distracții erau sănătoase, libere, pentru că nu erau tulburate mereu de teama zilei de mîne. El se bucura de ele din toată inima, și deși crescuse binișor, trupul lui nu era deșirat ca al altora, ci plin și îndesat. Obrajii lui erau și acum bulgări, ca și în dimineața cînd plecase mai întîi la școală.

Din cînd în cînd se rătăcea prin oraș vreun circ ca vai de el. Pe la patru după-amiază, cînd ieșeau stu-

denții de la ore, comedianții cu haine ciudate, roșii, verzi, galbene, treceau prin piață, unii călări, alții pe jos, suflând din trîmbițe, bubuind într-o toabă, izbind discurile de metal. Coccoțat în șa, un barbăcot se strîmba, scotea limba, își da ochii peste cap și-și purta brațele de parcă n-ar fi avut oase.

Tinerimea se lua după ceata aceea exotică. Lui Ion Florea i se părea că-s eroi din poveștile cu «pieile roșii». Recunoștea în fata cea cu chivără pe cap pe «Tahita, mireasa căpitanului», în străinul care-și ținea mantia verde subț brațul stîng pe «Ben-Said, spaima lacului Nianza», și în tînărul acela vînjos, cu capul și brațele goale, pe «Bob-Lee, omorîtorul de lei».

Comedianții se opreau din cînd în cînd. Fanfara amuțea, și cel care-i părea lui Florea «Ben-Said», umflîndu-și pieptul, striga cîteva cuvinte aspre într-o limbă neînțeleasă. Apoi porneau din nou, în sunetul fanfarei, cu elevii în urma lor, dintre care cei mai mărunți chicoteau, se îmbulzeau, imitau toba.

Cînd convoiul ajungea prin mahalale, se auzea lătrat de cîni, sau urlete a pustiu, amestecîndu-se cu strigătul fanfarei.

Ion Florea abia în clasa a patra de liceu putu să între în lumea aceea minunată a cercului înconjurat cu pînză. Profesorii nu le dădeau voie celor din clasele inferioare să meargă la circ. Se minună de Hercule, care ridica, în dinți, butoaie; admiră pe doi tineri, îmbrăcați foarte subțire, care se produceau într-un număr de echilibristică, rîse cu lacrimi de Barbăcot. Dar, după ghidușile acestuia, se auzi îndată un dulce picurat

de clopoței. Și numaidecît întrară săltînd două fete ca de zece ani, cu rochițele vinete-n vînt, cu mînuțele albe goale, cu părul auriu fluturînd, acoperite de funde. «Ben-Said» spusese că dansează dansuri naționale. Fetele săltau ușor, se învîrteau, cercau să zîmbească, dar lui Ion Florea îi păru că ochii lor sînt triști, plini de durere. Îi veni, așa, din senin, în minte mamă-sa, casa lor, și simți o caldă compătimire pentru cele două mîtite. Își simți ochii umeziți de lacrimi, și, cu toată silința, cînd apăru iarăși Barbăcot, nu mai putu rîde.

Așa, cîte unul, mai văzuse el comedianți și pînă în sara aceea. O dată, de două ori pe iarnă, le spunea profesorul: «La patru, cine are cinci bani să vină în sala de gimnastică. Este un domn care arată lucruri interesante.»

Și dînd de fiecare dată cîte cinci bani, Ion Florea văzuse comédii destule. Pe-un podiu înalt străinul își vîra sabia pe gît, scotea din pălărie, din nas, suluri întregi de hîrtie, izbea un ou în ceafă și-l scotea pe gură, trăgea din nasul servitorului de la gimnaziu ardei, ardea o bancnotă de zece zloți în flacăra lumînării și-o afla întreagă în stearină, sau în barba cutărui profesor. Aici Ion Florea rîdea din toată inima, și nici odată producțiile acelea nu i-au lăsat o amintire tristă, ca ale două fete.

Iarna se opreau uneori în oraș îmblînzitori de fiare. Căruțele grele se înțepeneau în piață, și răcnetul leului da de știre celor dornici să cunoască sălbătăciuni dintr-alte țări. Aici erau liberi să meargă toți studenții, mici și mari. Se adunau la gimnaziu și-i conducea profesorul de zoologie.

Ciudatele, frumoasele fiare ale altor zone, lăsau o puternică impresie în sufletul tinerilor. Lui Ion Florea îi părea că știe de-o sută de ori mai mult decât ce învățase din cărți. Avea senzația că lumea întreagă se lărgește, că e mai mare, îndată ce încerca să-și închipuie țările pe unde trăiesc fiarele acestea, energice unele, somnoroase, tăcute și grele — altele.

Afară de vacanța cea mare, mergea acasă în fiecare an la Paști și la Crăciun. Dar atunci numai pe câteva zile, care treceau prea repede. Mamă-sa îl aștepta cu lacrămile în ochi și cu plăcintele pe masă. Însă cu cât creștea băiatul, îl aștepta și c-un fel de sfială, care începea să-i crească în suflet. Mai ales de când, la un Moș Crăciun, Ion citi în biserică *Apostolul* și cântă *Nașterea ta, Hristoase*. Nu spuse la nime nimic, ci își zise cu bucurie în care tremura și regretul: «Nu-i glumă, tu muier. Feciorul tău se face domn.»

Simți și bădicul Florea o adâncă mulțumire, când Ion veni atunci de la biserică și puse pe masă o prescură albă și moale.

— Nu-i rău să fii popă, voinice, îi zise bădicul, rupînd cu grijă un corn din prescură.

— Numa cît eu nu mă fac popă, zise repede Ion.

— Și pentru ce nu te-ai face? întrebă tatăl său.

— Nu mă fac! răspunse băiatul.

Părinții lui nu erau de aceeași părere. Muierea credea că popia-i o slujbă prea mare pentru băiatul ei. Dimpotrivă, bărbatul, care se învîrtise mai mult în lume, știa că poate cineva trăi mai ușor și mai bine decât un popă. Îi plăcu deci răspunsul băiatului și-i zise:

— Numa să înveți și să te porți bine, Ioane. Cu învățătura nu moare nime de foame în ziua de azi.

În cele două dintîi vacanțe de vară Ion Florea umblă cu vitele la pășune. Părinții îl luau pe sluguliță să le ajute la lucru. Și Ion Florea păștea vitele în rînd cu ceilalți copii din sat, se juca împreună cu ei, uitîndu-și că e școlar la oraș. Dar între băieții de sat erau cîțiva ștregari care îl luau în rîs, în bătaie de joc. Alergîndu-se, în jocuri, se pomenea cîte unul strigînd :

— Iute, mă, că te prinde diacul !

Apoi altul îi spunea un vers întreg, fugind :

— Măi diece, diecele,

Fără dinți, fără măsele,

Nu cînta așa de jele.

De multe ori Ion Florea nu se supăra. Dar, cîteodată, mîniindu-se, îl fugărea pînă departe pe cel cu cîntecul, și, fără de cîțiva pumni, nu-l lăsa. Dar, cît ce se depărta Ion, fugăritul îi arunca alte vorbe.

Începînd din clasa a treia însă, Ion nu mai merse cu vitele. Lua și el o furcă, o greblă, și ajuta părinților la lucru.

Slugulița era tot după el.

— Așa-i că-i bine la fîn, Ioane, mai bine ca la școală ?

— Bine, da.

— Așa-i că-ți pare rău că te-ai dus ?

— Ba, nu-mi pare.

— Știu eu că-ți pare, numa nu vrei să spui. Pe-acolo învățați să ziceți din fluieră ?

— Ba, nu-nvățăm.

— Ei, vezi ! Da' pene de cocoș slobodu-i să purtați la pălărie ?

— Nu-i slobod.

— No, vezi ! Noi purtăm, numa ni-i cam frică de jandarmi. Pe Ionu Mitului l-au prins într-o sară pe uliță și i-au smuls penele din pălărie. Mă miram eu de unde au jandarmii pene așa de mîndre. Ei le iau de la ficiori.

Slugulița era cu numai vreo trei ani mai mare ca Ion. El nu se putea împăca deloc cu gîndul că pe Ion l-au dat la școală. Fiind orfanul unei rudenii mai depărtate de-a bădicului, crescuseră împreună. În copilărie împreună umblaseră după cuiburi, după pui de pasări, se înșăniaseră iarna, grijiseră, primăvara, oile bădicului, se dăduseră iarna pe gheață sau sfărîmaseră porumb în tindă.

Ion era silitor ș-aici, la fîn. Părinții îl priveau cu drag, iar cînd tatăl său croia căpița, îl punea pe Ion sus, unde rămînea pînă ce trebuia să-i facă vîrf.

Acasă, în zilele de sărbătoare, duminicile, bădicul Florea îl punea să-i cînte ceva de pe la școală. Sorbea, la masă, din păhărelul cu vin, și sufletul îi creștea de bucurie gustînd glasul dulce și plin al băiatului, care nu se lăsa prea mult rugat.

III

De cînd Ion Florea trecu în clasele superioare, începură să crească și cheltuielile bădicului Pătruș. Și mai întîi veniră hainele nemțești. Pînă în clasa a cincea Ion se purtase în costumul din Broșteni, țesut și cusut de mamă-sa. Acum însă, întrînd în clasă, simțea un fel

de sfială, care-i creștea tot mai mult, văzînd că numai el mai purta pantaloni albi și cămașă cu poalele frumos împăturate. Și s-a luptat mult cu sineși pînă s-a hotărît să-l înștiințeze pe tată-său.

— Nu că mi-ar fi rușine, zise Ion, simțindu-se fără nici o putere, că n-are de ce să-mi fie. Aș vrea numa să nu se uite ceilalți chiorîș la mine, îi zise el bădicului Pătruț, cînd acesta veni cu banii.

— Nu-i nimic, Ioane, le-om cumpăra. Vorbă să fie! Trăbă să fii și tu în rînd cu ceilalți, zise bădicul voind să-l încurajeze.

Și înțără într-o prăvălie, amîndoi cu mare sfială. Negustorul, mirosind numaidcît nepriceperea lor, începu să le înșire pe masa lungă și lată haine gata, negre, vineții, pestrițe, cămăși, gulere, manșete, cravate, nasturi, într-o repezeală uimitoare. Iar gura-i torăia mereu. Cuvintele lunecau îndulcite, ușoare, de pe buzele lui ascunse în barbă și mustață. Lăuda fiecare bucată, luîndu-le pe rînd, ținîndu-le în zarea ferestrei, cîntărindu-le, pipăindu-le mereu. Toate erau «prima calitate», «extra-fin».

În capul celor doi se făcu o învălmășeală îngrozitoare, nu mai știau pentru ce întraseră în prăvălie. Privirile începură să le joace de atîtea culori. Bădicul pipăia din cînd în cînd vreo ștofă, apoi își retrăgea pe-ndelete mîna, fără să spună decît același cuvînt: «O fi bună».

— Da, foarte bună, zicea repede negustorul. Și, mă rog, mai avem. Puteți s-alegeți dumnelevoastră. Și aducea alte și alte rînduri.

Pe Ion Florea îl chinuia un singur gînd: Ce-i trebuie, de toate? Își făcuse de multe ori în gînd socoteala,

numărase : cămăși, cravate, gulere. Însă acum nu le mai putea ține sama.

Negustorul zicea mereu :

— Poftim, mă rog, alegeți. Asta că-i bun, asta că-i bun, asta că-i bun, și arăta cu degetele-i lungi deosebitele rînduri de vesminte.

În urmă, Ion Florea se hotărî. Arătă cu mîna un rînd suriu.

— Da, ăsta-i cel mai bun, extra-fin, zise negustorul, luînd repede hainele să le pacheteze. Dar cînd le împătură, Ion băgă de samă că doi nasturi se descoasă la vestă.

— Nu acela, te rog, zise repede Florea și simți că începe să fie stăpîn pe sine.

Alese alt rînd de vesminte.

Negustorul era foarte bucuros.

— Și ăsta bun. ăsta și mai bun. La mine tot atît. Dar Ion nu-l lăsă să pacheteze.

— Cît face ? îl întrebă.

De-aici încolo bădicul Florea privi încîntat la copilul său, care începu să se tîrguiască cu jupînul pentru fiecare bucată, și știu s-o scoată pe fiecare cu prețul jumătate.

— Ei, n-a fost om prost cine-a scornit vorba : ai carte, ai parte, zise bădicul, vesel, după ce ieșiră din prăvălie.

În două-trei zile Ion Florea se obișnuî cu hainele cele nemțești.

Cînd avu bădicul Petru cea mai apropiată căraușie la oraș, veni și nevasta să vadă ce domnișor s-a ales din copilul ei. A bătut din palme cînd l-a văzut :

— Doamne, Ioane, arăți cu mult mai mare, zise ea mirată. Apoi, pipăind hainele de tari și părînd mulțumită : Numa de-ar fi a bună, că prea arăți înalt în ele.

★

Ion Florea rămase cortelaș la Voiculeasa pînă la terminarea liceului. Cu cît treceau anii, îndrăgea tot mai mult grădina Voiculesii. De cînd se desprimăvăra el era cel dintîi care lua hîrlețul și se apuca de săpat. Voiculesii nu-i trebuiau niciodată oameni cu plată care să-i curețe, să-i sape grădina, să croiască straturile, să niveleze cărările. Alături de Ion Florea veneau și ceilalți studenți, și, în lumina dulce a soarelui de primăvară, săpau cu nădejde, întăritați de mirosul revănt al pămîntului răscolit, greblau, întindeau sforile. În două zile grădinița Voiculesii era ca un pahar, și Ion Florea aștepta de-acum să răsară semințele. În grădiniță se cobora pe o scară scurtă. De-aici se vedea departe, șesul întins al rîului, în zare, îmbinîndu-se cu cerul fumuriu. Diminețile pluteau neguri lăptoase pe rîu. Cu cît se ridica soarele, negurile se rupeau, se ridicau între nouri, albindu-se tot mai mult. Alteori, diminețile, cerul era limpede ca lacrăma.

Cu cîtă plăcere se plimba Ion Florea pe cărarea tivită cu tufe de strugurași înmuguriți ! Îi părea, subt bolta clară, în aerul curat, că mintea i se limpezește neobișnuit, și cele mai grele probleme le dezlega ușor.

Dar după ce înverzea grădina deplin, după ce se netezeau frunzele, pe Ion îl cuprindea cîteodată o dorință vagă de-a hoinări, de-a fi acasă, pe cîmp, în pădure, și cînd se apropia ceasul cursurilor, se trezea ea dintr-un vis.

Sările, în grădină, baciul Pătruț, păpucarul, cînta cînd și cînd din armonică. Și, la suspinul romanțelor, în sufletele studenților se trezeau simțăminte nouă, nevănuite, ce sămănau foarte mult cu aroma dulce a trandafirilor.

Dar din clasa a șasea începînd, în sările frumoase de primăvară, de toamnă, Ion Florea asculta înfiorat alte cîntece.

★

Grădina Voiculesii era despărțită numai prin șase îngrădituri de grădina largă, plină cu salcîmi bătrîni, a internatului de fete. Pînă ce nu se îndesea frunza, și toamna, cînd începea să se scuture, pe cărările ce șerpuiau în toate părțile, se vedeau, în grădina internatului, fete cu capetele goale, alergînd, fluturîndu-și rochiile ușoare, jucîndu-se ciripitoare. Altele, mai mari, se plimbau cîte două, cîte trei, pe cărările largi, ținîndu-se de braț. Umbletul lor era lin, plutitor. Ion Florea le vedea fețele tinere, și-i părea că în grădina aceasta trebuie să fie un aer nespus de dulce și de curat. Se vedeau șezînd, altele, pe pajiștea verde, părădînd că povestesc în taină, și pe Florea îl îmbăta gîndul să fie undeva aproape de ele.

Apoi, după ce frunza se îndesea, fetele se plimbau nevăzute, ascunse de bolta de frunze, ca-ntr-un templu. Dar din cînd în cînd se auzea cîte un chicotit, cîte un rîs plin, argințiu, pînă în grădina Voiculesii. Și din ascunzișul acela de frunze părea că se mai strecoară ceva, ca un aer fermecat, și dulce și parfumat și plin de înfiorări, pe care studenții mai mari îl inspirau cu deliciu, care-i atrăgea pe mulți în toată sara, ca o

El nu se gîndea numai la Ion Florea, el generalizase cazul. Pentru el, orice elev dintr-a opta ar fi putut fi un Ion Florea.

Colegii veniră să-l întrebe.

— E adevărat ?

— Așa se vede, răspundea în silă Ion Florea.

— Cînd ?

— Ieri.

— Și cum ai trecut ?

— Peste grădini.

— Cine era ?

Ardeau de nerăbdare să cunoască cele mai mici amănunte. Mulți simțeau o adevărată plăcere să audă «cum a fost», alții îl invidiau pentru îndrăzneala lui.

Însă Ion Florea n-avea chef de vorbă. După-amiază trebuia să se țină ședința în care urma să se hotărască eliminarea lui.

Pedelul, cînd îl întreba vreun coleg de-al lui Florea ce păreri au profesorii, îl privea pe acela peste umeri și zicea :

— Dup-amiazi ținem ședință. Vom vedea. Poate-l scăpăm, c-a fost student bun. Dar poate că-l și eliminăm.

Ședința a fost foarte animată și zgomotoasă.

Directorul ținu un lung discurs de deschidere, insistînd asupra educației morale în școală. Necesitatea acestei educații o arătă cu pilde vii, dintre care cea mai de frunte era chiar cazul lui Florea, a cărui pălărie, «martorul rușinii și al decăderii», stătea pe masă, la dreapta directorului.

— Dumneavoastră, domnilor, sfîrși el, dîndu-ne numai elevi care vă știu pe de rost manualele, nu v-ați

făcut deplin datoria. Dumneavoastră trăbă să faceți oameni cinstiți din ei, caractere de bronz.

Și ceru în termeni hotărâți eliminarea lui Ion Florea.

Discursul directorului fu foarte bun, și profesorii erau de acord cu el, însă se indignară de disprețul ce li se părea că se desprinde, față de ei, mai ales din tonul discursului. Și această indignare a fost izvorul mîntuirii lui Ion Florea.

Numaidecît începură pledoariile în favoarea nefericitului tînar. De «consilium abeundi» nici nu voiră să audă.

— Nu se poate, domnilor, pe-un elev atît de bun, pe-o inteligentă atît de frumoasă, care ne-a făcut cinste nouă și gimnaziului nostru, să-l pedepsim atît de aspru, atît de inuman, la întîia călcare a regulamentului. Pentru că trăbă să ne aducem aminte : Ion Florea a avut întotdeauna pînă acum o purtare morală exemplară. Chiar cazul de-acum este el oare atît de grav ? Dar să judecăm numai puțin. Zburdălniciile tineretelor...

Și profesorul care vorbea, un bărbat blond, cu mustața înroșită de tutun, ca pe patruzeci de ani, începu să desfășoare pe larg aceste zburdălnicii, pomenind de flori, de fluturi, de zilele schimbăcioase din april. Dumnealui era profesorul științelor naturale.

Mai vorbiră, în același înțeles patru profesori, care accentuară că eliminarea în sine e pedeapsa cea mai mare la un gimnaziu, dar că, luînd în samă împrejurările, apropierea examenului de maturitate, ar fi o pedeapsă de-a dreptul barbară.

Domnul director asculta cu sufletul frămîntat. El se gîndea la argumentul cel mai puternic, pe care-l știa de la catihetul școalei de fete.

— Domnilor, să-mi dați voie, zise el, aici nu e vorba numai de numele bun al gimnaziului nostru, ci și de al școalei de fete. Credeți dumneavoastră că dacă vom lăsa nepedepsită o astfel de faptă, părinții vor mai avea încredere în internatul de fete? Oricare părinte își va putea zice cu tot dreptul: «În internatul acela poate să între nepedepsit oricare dintre studenți. Aici fetele mele nu-s în siguranță.» Și trăbă să știți că, întrînd convingerea aceasta în clasele mai înalte ale societății noastre, internatul va rămînea gol. Multe eleve sînt din familii fruntașe. Să-mi dați voie, domnișoara amestecată în afacerea Ion Florea e chiar fiica unui foarte-foarte distins fruntaș al nostru, și fiica unei mume foarte apreciată în lumea feminină. Vă rog să luați sama că Mărioara Grecu e fiica avocatului fruntaș Vasile Grecu.

Argumentul acesta nu trase mult în cumpănă. Dimpotrivă, se auziră păreri că ei, profesorii de liceu, n-au nici o datorie să grijească de internatul de fete, cum e închis și cum e păzit.

Ba, un domn profesor, cu fața foarte inteligentă, păru chiar că se revoltă.

— Mă rog, domnilor, eu cred că nu se primejduiește moralitatea dacă se întîlnesc doi tînări. Mă rog, să-mi dați voie, adaoșe el, văzînd mai multe gesturi de opunere. Eu aflu chiar un defect în separarea cu totul a tînarilor de fete. La noi nu se dă voie unui student dintr-a șaptea, a opta, să stea de vorbă pe drum c-o domnișoară. Mă rog numai — gesturile de opunere erau tot mai multe, — vreau și eu să-mi spun convingerea. Un tînăr nu cade moralicește niciodată dacă se apropie, conversează și petrece c-o fată tînără, nevi-

novată. Dimpotrivă, fiind numai un strop de simpatie între ei, curăția lor crește. Cu totul altele sînt împrejurările în care se îneacă moralul unui tinăr. Deci eu aş spune că-n fapta lui Ion Florea nu-i nimic imoral, ci o necugetare tinerească. Pentru că, domnilor, durere, trăbă să facem deosebire între gîndurile cu care se apropie un tinăr de optsprezece ani de o fetiță de paisprezece ani, și între gîndurile unui bărbat care se apropie de o femeie.

Cuvintele din urmă abia se auziră prin larma de proteste ce-o ridică întreg corpul profesoral.

— Mă rog, în felul acesta nu se argumentează, se auzi, după ce se mai potoli zgomotul, glasul puternic al profesorului de religie.

De aici încolo zgomotul crescuse iar, și directorul, neliniștit, puse la vot două propuneri : eliminarea, sau purtare morală rea. Se votă repede. Pentru eliminare erau directorul, profesorul de religie și un profesor bătrîn, domnul Vintilă, care, de groaza pensionării, nu cuteza să zică nici mîc împotriva directorului. Toți ceilalți votară pentru o notă rea la purtarea morală.

— L-am scăpat, dar ca prin urechile acului, spuse pedelul colegilor lui Florea, care, cît a ținut ședința, așteptaseră în curtea gimnaziului.

— Te-au scăpat, dar ca prin urechile acului, strigară colegii, tăbărînd asupra lui Ion Florea, care în ziua aceea nu ieșise din casă.

— A scăpat, dar ca prin urechile acului, își spuneau studenții din celelalte clase, elevele de la școala de fete, chiar și unii din pașnicii orașeni.

Astfel fraza pedelului răspîndi bucurie pretutindeni.

Încă în după-amiaza aceea Ion Florea trecu așa, ca din întâmplare, pe dinaintea internatului de fete, și, zărind în același geam surîsul ochilor albaștri pentru care era să fie eliminat tocmai acum, în preajma examenului de maturitate, își zise, aducându-și aminte că așa o numiseră colegii lui, după informațiile date de pedel, «Adecă o cheamă Mărioara Grecu». Și zîmbi. Ba, gîndindu-se cu de-amăruntul la toate cîte le-a îndurat, rîse cu poftă, aci pe trotuar, singur, în însă-rarea dulce de mai, care cobora ca o mîngîiere.

Elevii din clasele a șaptea și a opta aveau o societate numită «de lectură», pusă sub conducerea unui profesor. Președintele, vicepreședintele, secretarul, comisia literară, se alegeau dintre studenți. În cele dintîi săptămîni ale fieștecărui an școlar, stăpînea o vie agitație printre elevii celor două clase. Se legau, se desfăceau prietenii, se trezeau ambiții, se începea, în miniatură, jocul de-a viața, cu goana ei nesfîrșită după onoruri și distincții.

În clasa a șaptea, lui Ion Florea, printre alții, îi veni un nou coleg, feciorul unui profesor de la gimnaziul la care studia. Alexe Bora studiasse pînă atunci la gimnaziul străine. Era aproape tot atît de înalt ca Florea, dar în vesminte era de o eleganță cu mult mai mare. Era băiat deștept și silitor. Însă, din întîile răspunsuri, Ion Florea simți că acela nu-l va ajunge niciodată.

Pentru funcția de președinte, studenții, în clasa a opta, îl designaseră demult pe Ion Florea. Nici nu se mai interesau decît de umplerea celorlalte funcții onorifice. Ion Florea fusese anul trecut vicepreședinte —

și, după datină, acesta urma ca prezident în anul viitor. Dar cu cîteva zile înainte de alegere, printre studenți începu să se șoptească numele lui Alexe Bora, începură înțelegeri secrete. Trei colegi, care își aveau cvartirul la profesorul Bora, păreau să poarte noul curent ce se porni în tinerime. Se șoptea de examenul de maturitate care-i aștepta la sfîrșitul anului, de profesori, de teze și de cîte nimicuri. Destul însă că în ziua alegerii Ion Florea căzu și se declară prezident Alexe Bora.

Pe Ion Florea îl candidară la secretariat. Cei mai mulți credeau că el, ofensat, nu va primi. Însă, spre uimirea lor, Florea primi și nu se arăta deloc supărat. Dimpotrivă, îl felicită pe Alexe Bora din toată inima.

Purtarea aceasta a lui plăcu colegilor, îl încîntă pe domnul profesor conducător al societății. Însă nimeni nu-i vorbi pe față un singur cuvînt. Simțeau că i s-a făcut o nedreptate, și stăpînirea lui îi jena parcă.

Și poate că Ion Florea era mai potrivit de secretar, care era totodată prezidentul comisiei literare.

În ședințele acestei societăți de lectură își citeau elevii claselor superioare încercările lor literare în proză și versuri, ori scurte comunicări asupra cărților citite. Se deprindeau în declamări, în oratorie.

Și cum la vîrsta de șaptesprezece-optsprezece ani în fiecare student trăiește un poet sau un nuvelist, Ion Florea cu întreaga lui comisie nu se putea plînge că n-au de lucru. Chiar de la el și de la membrii comisiei curgeau bucățile literare cu nemiluita. Se înțelege că ei puneau pe alții să le scrie «operatele», să nu pată rușine în cursul ședințelor, refuzîndu-li-se vreo lucrare. Numai Ion Florea își scria însuși pătrarele albe de hîrtie. Vezi bine, el era dintre acei puțini care nu prezentau

nici nuvele, nici poezii, ci numai scurte dări de samă asupra cărților citite, sau chiar vreo critică asupra vreunei lucrări citite în ședința trecută.

Operatele intrau cu numele autorului închis în plic. Membrii comisiei se adunau într-o sală, la patru după-prînz, după ce se terminau cursurile, și unul începea să citească.

Erau nenumărate bucățile în proză care începeau după același tipic : «Era o noapte întunecoasă de nu-ți vedeai mîna, și vîntul vîjîia prin strădele pustii. Nu era suflet de om pe-afară, numai tînărul (cutare) nu avea hodină, ci se plimba în sus și în jos pe sub feres-trele iubitei sale (cutare).»

Și, iarăși, nenumărate bucățile în versuri, din care nu lipsea niciodată strofa, spusă aproape cu aceleași cuvinte :

«Luna trece somnoroasă,
Cîntă pasări amoroase,
Frunzele toate șoptesc :
Ah ! copilă te iubesc.»

Ion Florea întrerupea des pe cel ce citea, un băiat cu ochii vineți, care avea o voce foarte plăcută, și știa reliefa minunat deosebitele întorsături sau epitete.

— Stați, băieți, asta mi se pare c-am mai cetit-o, zicea Ion Florea.

Se începea o scurtă discuție, răsfoiau puțin arhiva, pe care o purtau cu ei pentru ședințe. Judecata era foarte scurtă. Hîrtia se împătura, se trecea notarului, care scria, cu satisfacție, pe operat, cu creion roșu, cu litere mari : «Plagiat». Dar oricîte lucrări se înfierau

cu acest cuvînt de ruşine, totuşi rămîneau totdeauna prea multe, dintre cele primite, pentru o şedinţă.

Însă, dacă imensa majoritate a operatelor întrate erau fără nici o valoare decît aceea a exercitării, cîteodată se întîlneau şi lucrări care atrăgeau atenţia profesorului conducător.

Lui Ion Florea şedinţele acestea-i mai plăceau decît orice oră de cursuri. Şi mai ales se bucura cînd, de trei ori pe an, aranjau şedinţe publice, la care venea şi lume din oraş. Atunci conferinţa lui era nelipsită. Stabilea subiectul cu profesorul de literatură română, şi îl lucra temeinic, spre deplina mulţumire a profesorilor şi a publicului.

— E deştept.

— E băiat cetit.

— Şi ştie face neşte concluzii straşnice, se auzea în publicul din sală.

Îl căutau, după ce termina, cu ochii printre elevi, îl arătau cu degetul oaspeţilor veniţi mai tîrziu. Şedinţele acestea se începeau totdeauna cu disertaţia lui.

La cea din urmă şedinţă publică, aranjată subt prezenţa lui Alexe Bora, Ion Florea nu luă parte. Profesorul stăruia foarte mult ca Florea să prepare tema : *Dimitrie Bolintineanu şi balada naţională*. Florea ştia cît ţine profesorul lui la Dimitrie Bolintineanu, ridicîndu-l în fruntea tuturor poezilor români, şi ştia că trebuie să-şi prepare lucrarea în înţelesul acesta. Însă lui Florea îi plăcea neasemănat mai mult Eminescu. Nu primi deci să pregătească conferinţa.

— Atunci scrie ce vrei, zise profesorul, mînios.

— Nu voi scrie nimic.

— Cum ?

— Nu pot să scriu nimic, zise⁴ Florea.

— Nici dacă te voi face eu atent că-i în interesul dumitale să scrii ?

— Nici.

— O să vedem !

Și profesorul ieși izbindu-i ușa în nas. Însă nu avu ce să vadă. Ion Florea lipsi și de la ședință. Dar pentru asta profesorul și-a răzbunat cu vîrf și îndesat asupra lui Florea. La examenul de maturitate Ion răspunse despre legende și baladele lui Bolintineanu, și suferi un chin cumplit, căci profesorul aștepta pilde foarte multe din poetul lui favorit, pe care-l știa întreg pe dinafară. Și bietul Ion știa de rost numai *Mama lui Ștefan* și fragmente din *Mihnea și Baba*.

Bădicul Petru Florea, în căraușiile lui mai dese, îi aducea mereu de-ale mîncării de-acasă. Însă pentru prînz, în cei trei ani din urmă, se înțelese cu Voiculeasa să aibă băiatul o fiertură la zi. Îl vedea că slăbește. La Voiculeasa mai prînzeau un fecior de preot și unul de notar, și cu toate proorocirile de rău ale jupînesei Mina, erau cu toții foarte mulțumiți.

Ion Florea nu era dintre tinerii care «dau cu săptămîna» mîncînd aceleași două feluri de mîncare anul întreg. Aceștia se asociau cîte patru și mai mulți, și într-o săptămîină unul se îngrijea de cartofi, de fasole, de făină, unsoare, iar cîte-o jupîneasă Mina, ținînd pentru ea tot ce era mai bun, le pregătea fiertura pentru toți.

Apropierea lui de casă, căraușiile bădicului, îi ajutără să treacă prin gimnaziu fără să cunoască ce-i lipsa.

Astfel, gînduri pesimiste nici nu încolțiră în sufletul său. El rămase mereu vesel, comunicativ, deși, înaintînd cu vîrsta, se făcea mai tăcut.

Era și crușător. Din banii pe care îi dădea de cheltuială bădical Florea doară cărți de-și cumpăra. Nu simți aplicare nici spre tutun, nici spre băutură, și se mira cînd îl auzea uneori pe pedelul spunînd: «Azi ținem ședință pentru cutare. L-am prins în birt.» Întîia oară în viață s-a amețit de vin la banchetul tradițional, dat după luarea bacalaureatului.

Banchetul acesta era sara de adio, pentru elevii care crescuseră pe aceleași bănci opt ani de zile, și pentru profesorii care-i instruiseră, unii cu multă dragoste.

În sala cea mare a restaurantului «Continental» (numit așa ca în batjocoră, fiindcă n-avea nici o trăsătură care să aducă aminte continentul), era pregătită o masă pentru patruzeci de persoane. În frunte, domnul director și șase profesori, apoi urmau foștii lor elevi. Dintre profesori lipsea cel de religie, care spunea că el nu poate intra «într-un local public». Se serviră fripturi, prăjituri, iar sticlele cu vin stau înșirate mai perfect decît cum putea domnul Sachs, profesorul de gimnastică, să-și alinieze elevii.

Deși era sara de adio, tinerii erau foarte veseli. Nu era unul care să nu vorbească cu vecinul, să nu discute, să nu rîdă mulțumit. Se înțelege, cei ce căzuseră la examen nu mai erau prin oraș. Ca niște umbre dispărușe, fără să-și lase urma.

Animația creștea, cu cît deșertau mai mult paharele. Și nime nu se întristă nici chiar cînd domnul director se ridică să-și spună toastul. Și, dacă e să spunem adevărul, ar fi putut cel puțin să devie mai serioși, mai

gînditori, dacă nu chiar să se întristeze. Căci domnul director vorbi foarte cu minte despre legăturile dintre profesori și elevi, despre datorințele ce nu trebuiesc uitate față de școala care i-a crescut și despre spiritul colegial, de prietenie, care trebuie să-i unească pe foștii elevi și de-acum încolo.

— Prietenul adevărat e totdeauna un mare razim în viață, sfîrși dumnealui. În viață veți ajunge de multe ori în situații grele, și un prețin atunci, cu sfatul, cu ajutorul lui, rămîne neprețuit.

Cînd deșertă paharul, taraful de lăutari, care aștepta într-un ungher al sălii, intonă de trei ori : «La mulți ani!». Și tinerii se ridicară, ciocniră fericiți cu domnul director și, așezîndu-se pe scaune, conversația ușoară, spontană, fără de griji, se continuă iarăși pînă ce se ridică profesorul conducător al clasei.

El le vorbi tinerilor de viitor, de alegerea carierelor. Le da să înțeleagă că nu-i tot aur ce străluce și să bage bine de samă că lupta vieții abia de aici încolo va începe. Că în această luptă se vor oțeli formîndu-și deplin caracterele, ori vor îngenunchia învinși dacă nu vor fi cu destulă băgare de samă. Le vorbi de primejdiile orașelor mari, și-i sfătui să nu-și piardă nici-odată nădejdea.

«Eh ! ce primejdii, ce descurajare ! Știm noi ce vom face !» Gîndul acesta păru că trece prin capul tuturor foștilor elevi, căci ei rămaseră tot veseli, și cînd taraful începu iar : «Mulți ani !», li se păru că acesta singur e glasul adevărului în lume. Ciocniră și cu profesorul tot așa de fericiți ca și cu directorul.

Pe alocuri se punea vin proaspăt. Tinerii începură să se agite preocupați de ceva. Unul, care apucase puțin

în cap, se purta pe rînd pe la cîțiva vecini șoptindu-le ceva la ureche. Apoi se apropie de Ion Florea.

— Ar trebui să răspunzi ceva, Ioane !

— Eu ?!

— D-apoi cine altul ?

Florea se gîndise de-acasă că se va cădea să mulțumească cineva profesorilor. Și i-ar fi plăcut să fie el acela. Însă acum se amețise și el puțin de vin și vru să facă o glumă. Răspunse deci :

— Președintele se cade să răspundă.

— Alexe Bora ? Întrebă colegul.

— Se-nțelege.

— El nu ni-e mai mult președinte. Noi vrem să te-auzim pe tine !

— Și eu îți spun că nu mă veți auzi.

— Vreai să te răzbuni în chipul acesta ?

— De ce să mă răzbun ?

— Pentru că nu te-am ales pe tine președinte !

— Să fii sănătos, răspunse Florea rîzînd.

Cela se duse, mai șopotit cu unul, mai cu altul, vecinul dădu vorba mai departe, și numaidecît ochii tuturor se întoarseră spre Ion Florea.

Colegul turmentat veni iar la Florea.

— Toți te vreau pe tine. Înțelege ? Alexe Bora ! Cu Alexe Bora s-a isprăvit.

— Du-te la loc, zise Ion Florea ridicîndu-se.

Acasă, gîndindu-se la toastul acesta, avu încercări de adevărată părere de rău, de însuflețire pe alocuri, de duioșie. Dar acum îi păru că-i foarte săc, și că cuvintele lui sînt uscate.

Mulțumi, de altfel, în termeni frumoși profesorilor pentru conducerea de atîția ani, arătă sentimentele de

dragoste pentru institutul acesta de creștere românească, și-i asigură că nu-i vor uita niciodată.

— Să trăiască ! izbucni din piepturile tuturor colegilor, dar acest «să trăiască» era acum semnul unei și mai vădite bucurii.

Taraful de lăutari se apropie și începu să cînte.

Domnul director, domnii profesori se simțeau și ei veseli. Stătură vreo două ceasuri, apoi, băgînd de samă că domnul Sachs, profesorul de gimnastică, s-a amețit, întîi se ridică directorul, apoi se duseră și ceilalți.

— Io nu merge, io stai la voi. Și așa nu vă mai vede, zise Sachs, pe care-l înconjurară vreo cîțiva elevi.

Cheful se întetea mereu. Cîțiva tineri începură să cînte, alături cu lăutarii, și după miezul-noptii ajunseră la cîntarea în cor, care se începea cu :

«Frate, mîndra ta se cheamă...»

După versul acesta fiecare trebuia să-și spună pe rînd, cum ședeau la masă, numele iubitei (îchipuie, se-nțelege). Și asistența întreagă repeta în cor numele. Unii se codeau, dar excepție nu putea face nimeni.

Cînd ajunseră la Ion Florea, acesta zise cu ușurință :
— Mărioara...

Toată asistența repetă cu putere : «Mări-oa-ra». Însă Florea, îndată ce spuse numele acesta, simți o căldură deosebită în tot trupul și-i păru rău că n-a spus alt nume.

Cînd ajunseră, tîrziu, la domnul Sachs, acesta rîse cu poftă.

— No, ie, che io nu mai am mîndră, zise el rîdînd cînd paharul să bea.

Însă tinerii nu-l iertară, și profesorul spuse, prăpădindu-se de râs :

— Trenchen...

Și corul de tineri intonă cu putere : «Trenchen !».

Se făcuse târziu. Afară mizea de ziuă. Mulți se depărtaseră pînă acum, palizi, nu de durerea despărțirii, ci de durere de cap, căci băuseră prea mult. Nici nu se lua sama celor ce plecau, și pe care, poate niciodată în viață, nu erau să-i mai vadă. Între cei care rămăseră pînă în ziuă era și Ion Florea.

— Mergem să dăm serenăzi la domnișoare, zise deodată unul, aducîndu-și aminte că și cei din anul trecut au făcut așa.

— Mergem, repetară ceilalți.

— Vii și tu, Floreo ?

— De ce să nu !

Și ieșiră cu taraful după ei. S-au oprit poate și înaintea alor zece ferești. Lăutarii adiau o romanță, la fereastră se zărea o mișcare, în cele mai multe nu se da nici un semn de viață. Dar ce le păsa lor ! Pentru cine se plimbau ei în dimineața asta pe strădele pustii ? Pentru domnișoarele care dormeau și pe care nu le vor mai întîlni poate niciodată, ori, la toată întîmplarea, aveau să le uite în mai puțin de o săptămînă ? Nici ei nu știau. Poate ca să-și mărească fericirea care era în ei.

Cînd trecură pe dinaintea internatului, un coleg se întoarse spre Florea.

— Să ne oprim ?

— Nu, zise Florea.

— Pentru ce ?

— E dimineață și ne rîd oamenii, zise Ion Florea, apoi se rupse din ceată cu un «servus» și, ca și alții, se duse să se culce.

Nu peste mult cu taraful de lăutari mai rămase singur profesorul de gimnastică. Domnul Sachs, dacă trecea odată de miezul-noptii, nu mai putea dormi.

— Ei, copilele ! zise dumnealui văzîndu-se singur, și, făcînd semn lăutarilor, că pot să meargă, se strecură încet pînă la o crîsmuliță, care se deschidea foarte de dimineață.

IV

Ion Florea studia Dreptul. În timpul cît umblase la gimnaziu nicicînd nu s-a gîndit mai amănunțit la greutatea ce i le va face odată limba străină în care avea să învețe la universitate. Pînă ajunse la o pronunțare corectă trecură doi ani de opintiri neîntreprinse, de chinuri cumplite. Unii colegi, care, ca și el, nu ceretaseră pînă acum o școală străină, după o lună două părăsiră universitatea și-și aleseră alte cariere. Alții au rămas, nereușind să stăpînească niciodată deplin această limbă.

Ion Florea izbi de multe ori cărțile în care întâlnea cuvinte neobișnuit de lungi, împletite aproape din aceleași vocale. Privirile lui erau atunci deznădăjduite, și părerea de rău îi crispa buzele, îi aduna liniile feței palide.

— Dracu m-a pus să mă încurc în limba asta potrivnică firii? zicea de multe ori în râsul celor doi colegi cu care ținea o cameră din catul al patrulea. Ar fi trebuit ca Dumnezeu să ne așaze pe noi românii într-o țară cu un popor a cărui limbă are asemănare cu a noastră. Așa, mie mi se întărește tot mai mult convingerea că noi, voind a studia la universitate, siluim natura.

Și el, după un răstimp de tăcere, ridica de pe podele cartea, o pune pe masă, deschidea la locul unde citea, și, aflând cuvântul, cu o răutate delicioasă îl desfăcea în silabe. Număra cinci, șase, peste șapte chiar, și zîmbea dureros.

— Mă rog, poftim! zicea apoi fierbînd de ciudă.

Cei doi colegi se aplecau:

— Unde-i? Care-i?

Și, după ce li-l arăta, priveau toți trei c-un fel de groază dușmanul.

Cei doi erau satisfăcuți dacă-l vedeau pe Florea revoltat de greutatea limbii străine. «Dacă un student așa de bun încă se plînge de greutate, ce ne mirăm de noi? Vom trece și noi cumva», își ziceau ei. Și se trudeau mai departe.

Dintre aceștia Niculae Mărculeț îi fusese coleg de gimnaziu lui Florea.

Ion Florea rămînea multă vreme cu ochii în gol, apoi, trecînd peste «dușman», simțea cum dinții i se strîng și citea necurmat pînă în ceasurile tîrzii din noapte, pe cînd ceilalți doi dormeau demult. Și oricît îi era de mare chinul studiatului, cînd se întindea în pat subț plapoma rece, simțea o adîncă satisfacție. «Ei, am să trec eu peste greutățile acestea» își zicea, și

adormea, frînt de osteneală. Sila, descurajarea de la începutul citirii și satisfacția de la sfîrșit urmară însă să se perîndeze pînă către sfîrșitul anului al doilea.

Mai greu îi era cînd trebuia să răspundă. Înainte de provocarea profesorului, lui Ion Florea îi părea că i se înșiră cuvintele ușor, clar în minte, și era sigur că va vorbi cu ușurință. Dar în cei doi ani dintîi se încurca mereu, cutare expresie îi fugea din minte, deși o ținuse multă vreme acolo, avea răstimpuri penibile de tăcere, și profesorul se impacienta.

— Așadar nu știi ?

— Ba știu, mă rog, știu foarte bine. Dar...

— Nu posedă încă limba cumsecade, spuneau binevoitori unii colegi străini de nație.

— Ei, d-apoi se vede că se luptă încă. Însă totuși... Nu ți-a venit în minte ?

Ion Florea știa într-adevăr. Se rușina, se răzvrătea împotriva lui însuși. Și, aflînd expresia, vorbea mai departe, pînă cînd alt cuvînt îi zbură ca și cînd ar fi avut aripi, și se pierdea cine știe unde.

După astfel de răspunsuri cerca să se umilească el însuși, mai tare, să se rănească mai adînc : «N-am simț pentru limbi, își zicea. Zadarnic mă revolt. Poate că așa aș păți cu oricare limbă străină. Ei, s-a isprăvit ! Acum e gata cu tine, Ioane ! Niciodată nu vei putea s-o vorbești fluent. Cine te-a pus să mînci banii tă-tă-to pe-aici ?»

Însă oricît cerca să se umilească, era în el ceva nespus de tare, care nu voia să se încovoie. El se gîndea numai decît ce splendid răspuns ar fi dat, dac-ar fi vorbit românește. Întreaga materie despre care avea să răspundă i se înșiruia, cu teoriile, cu argumentele logice,

cu pildele, cu concluziile, cu paragrafele de legi — i se înşiruia în minte nespus de limpede. Simţea puterea, însufleţirea cu care ar fi vorbit. Da, el nu purta nici o vină. Cine dar? Şi, în astfel de ore, rămânea mereu pe gânduri. Şi la vârsta aceasta fragedă i se cristaliza în conştiinţă, cu multă durere, nedreptatea ce i se face unui tânăr care nu-i lăsat să pătrundă în templul ştiinţelor cu limba lui maternă. Şi, pornind de la această nedreptate, el se gândea mai departe. În suferinţă şi umilire, puterea lui de judecată, contemplativă, creştea, căpăta aripi nouă, şi din înălţimi mari ochiul lui de vultur vedea durerile cumplite sub care gemea el, bădicul Florea, popa lui din sat, colegii lui români, întregul popor din care s-a născut.

Şi sufletul lui chinuit, în care durerea tăia cu nenumărate cuţite, se revolta în astfel de clipe împotriva lumii întregi, şi la sfârşitul orei se simţea foarte obosit.

Notele ce i s-au însemnat în carnet, în cei doi ani dinţii, au fost slăbuţe. Şi notele acelea au făcut să nu i se ierte, în cei doi ani, taxele şcolare, destul de mari, şi să cadă când a cerut, în amândoi anii, o bursă. În anul cel dinţii nota rea la «purtarea morală» îl respinse, fără discuţie, de la acordarea ajutorului.

— Noi nu putem împărţi bani precocilor, îi zise scurt un domn cu trecere mare la împărţirea burselor. Ştia şi el de nenorocita aventură din grădina internatului de fete.

Şi astfel bădicul Petru Florea mergea destul de des la părintele c-un mandat poştal în mână. Trebuia să-i scrie adresa ungureşte, uliţa, cercul, numărul casei şi al uşii. Şi bădicul nu putea scrie decât cu litere foarte mari, şi de aceea, pe linioarele de pe petecul de hîrtie

roșie, nu-i încăpeau toate acele titluri. A cercat o dată, și a stricat mandatul.

— Mai trimitem, bădicule, mai trimitem? îl întâmpina părintele.

— Ce să facem, părinte! răspundea Florea.

— Bine că poți. Bine că ai de unde, zicea popa luându-și călămarul și condeiul.

— De, când te arde lumina la deget, scuturi din mână, părinte. Nu prea putem nici noi. Dar trăbă. Dacă a început odată, nu-l putem lăsa, zicea Florea, lăsându-se pe-un scaun.

— La așa ceva nici să nu te gîndești dumneata. Tinărul e deștept, ș-ar fi păcat. Apoi alți copii nu mai aveți.

Și părintele muia condeiul și scria adresa, căutînd mereu c-un ochi la bucățica albă de hîrtie pe care își trimisese Ion Florea adresa. Părintele încă nu știa ungurește, și-i era grozav de teamă nu cumva să greșească vreun accent, vreo silabă, și să se facă de rîs în ochii domnului jurist, sau poate chiar a factorului poștal, care va duce mandatul! Dumnealui era popă de pe vremea nemților, de subt absolutism, știa ceva nemțește, dar ungurește numai cîteva cuvinte.

Însă după trecere de doi ani, Ion Florea învinse greutățile limbii, și astfel, mai întîi bădicul nu mai trebuia să-i trimită bani pentru taxele școlare. Notele i se schimbau spre bine, din semestru în semestru, și profesorii văzură că Florea era într-adevăr unul dintre studenții cei mai deștepți, și recunoscură greutățile de limbă cu care se luptase pînă acum.

— Așadar am apucat deasupra, domnule Florea, îi zise vesel, la începutul anului al treilea, profesorul

de Drept Public. Cu muncă necurmată orice greutate se înving în lumea asta.

Ion Florea, cînd văzu că nici în anul al treilea nu i se votase o bursă pe care o ceru, întră cu patru ceasuri pe zi într-o cancelarie de avocat. Stăpîn asupra limbii, studiile nu-i mai făceau nici o greutate. În vacanțele de vară el văzuse că tatăl său era tot mai plin de griji și simțea că are pentru ce. În curtea bădicului nu mai intrau sara, cînd veneau vitele de la pășune, patru boi și două vaci. Ci boi numai doi, și o vacă, apoi căluții, care, din an în an, erau mai slabi.

Cînd bădicul Florea băgă de samă că în anul al treilea cheltuisese numai pe jumătate ca pînă acum, îi zise muierii :

— De-acum mi se pare c-am apucat deasupra nevoilor, nevastă. Ficiorul nostru începe să cîștige. Și îi veni iarăși în minte înțelepciunea celui ce-a scornit zicătoarea : «Ai carte ai parte». Și simți o adîncă mîngîiere în suflet.

Însă Ion Florea nu cîștiga cu atîta ușurință banul cum credea tatăl său. Ceasurile acelea de birou, pe care trebuia să le facă, îi păreau plictisitoare și grele. Toate lucrurile acelea mărunte pe care trebuia să le scrie, îi părură foarte săci. Își zicea de multe ori, în ceasurile ce-i păreau că nu se mai sfîrșesc : «Dacă asta-i slujba de avocat — proastă slujbă mi-am ales».

Dar orele și le ținea foarte regulat. Niciodată n-a întîrziat un sfert de ceas. Și bădicului îi trimitea veștile cele mai bune.

Acasă, în camera din catul al patrulea, petrecea mai mult sara. Și, dintre cei doi colegi, unul se arăta tot mai rar pe-acasă. Scăpînd cel dintîi examen, care tre-

buia dat la sfârșitul anului al doilea, Niculae Mărculeț îndrăgise cafeneaua. Și dup-amiezile, sările, nopțile, îl lega parcă o moliciune plăcută de scaunele, de mescioarele de marmoră ale cafenelii. Aici, în fumul gros de tutun, în aerul acru, înăbușitor, în urmărirea jocului de cărți sau biliard, îi părea lui că se concentrează tot farmecul vieții. Universitatea îi devenea tot mai nesuferită, străzile capitalei îi păreau nespuse de viforoase, camera din catul al patrulea — un sicriu. Aici însă, în năduful prin care fulgera lumina electrică, în aerul acesta veșnic același, unde gândirea cădea obosită, unde sentimentele se înecau, Niculae Mărculeț se simțea liniștit. Nici un glas nu-l întreba, din lăuntrul său, ce vrea, ce face, ce gânduri are, ci-i părea că tot ce-l înconjură e nespuse de binevoitor pentru el. Geamurile mari, mesele rotunde, scaunele așteptau oaspeții care își sorbeau cafeaua sau jucau biliard, chelnării, toate, în sfârșit, îl priveau c-o nespusă bunăvoință. Chiar și soba de cahle, înaltă, masivă, părea că-i zice: «Aici e bine». Nicăiri nu văzuse Niculae Mărculeț o sobă mai simpatcă decât aceasta.

Ion Florea, cînd venea acasă, îl întreba totdeauna pe colegul Vasile Roșu :

— Unde-i Mărculeț ?

— Știu eu ? făcea acesta plictisit. Va fi la cafenea.

— Iar la cafenea ? Ce dracu poate să-l ție acolo cu ziua de cap ?! zicea mînios Ion Florea, izbindu-și pălăria pe un pat. Mă tem că omul acesta nu va sfîrși bine.

— Nu va fi nici cel dintîi, nici cel de pe urmă, răspundea Vasile Roșu. La urma urmelor, are și cafeneaua un avantaj. Acolo trece timpul ușor.

— În cafenea ?

— Se-nțalege. Cred că în aerul cafenelelor plutește un fel de morfiu. Și, în sfârșit, omul are lipsă și de-o mîngiere, zicea Roșu.

— Să-mi dai voie, dragă Roșule, mie-mi vine să cred că numai vro femeie îl țintuiește acolo pe Mărculeț. Vro casieriță, zise într-un rînd Ion Florea. Și ar fi păcat, rămîne de studii, rămîne în urmă cu examenele.

Roșu rîse cu poftă.

— Ah! femeile! Da' tu nu-l cunoști pe Mărculeț. Țsta mai bine se împușcă decît să îndrăznească a se uita la o femeie. E foarte timid.

Ion Florea de cîteva ori cercă să-l îndemne la studii pe Mărculeț. Îi spunea cum trec anii, cum se îngreuiază mereu examenele, cum se schimbă profesorii. Îi vorbea cu dragoste și convingere.

Niculae Mărculeț se însuflețea, îi făgăduia că n-are să mai între în spelunca aceea, însă în ziua următoare, cumpărîndu-și țigarete mai ieftine din vreo trafică ce-i venea în drum, la două după-prînz se pomenea iarăși în cafenea. De multe ori Mărculeț se minuna cînd se uita la ceas, însă nu-i părea rău de scurgerea grăbită a vremii. Își zicea: «E bine așa. E foarte bine. Las, să fie tîrziu.»

Vasile Roșu, deși nu era mai talentat ca Mărculeț, își dădu examenele la timp. Puterea lui de voință era mai mare. Cîteodată îl invidia pe acesta cînd îl vedea pornind la cafenea, dar, după fiecare examen ce-l dădea, își simțea superioritatea și-i cădea bine.

În vavilonia capitalei studențimea română se pierdea ca niște fire de nisip împrăștiate de vînt. Cei care aveau o locuință comună, cei care se întîlneau la

vreo cafenea, cei care frecventau localul societății de lectură, mai știau unii de alții și de nevoile ce-i apăsau. Dar cei mai mulți trăiau risipiți, ascunși, pierduți, unii muncind cu rîvnă, alții, puțini, căzînd, ruinați, în adîncuri, în vîltori, de unde nu mai este întoarcere.

Nu trecea săptămîină fără ca Ion Florea să nu viziteze localul societății de lectură. Mai mult decît prietenii, decît colegii, îl atrăgeau aici gazetele, revistele românești. Și de cîte ori citea aci, totdeauna se alegea c-o impresie dureroasă. Totdeauna simțea situația falsă a studentului român, care-i silit să-și facă studiile între străini, rupt de neamul lui ce trăiește foarte departe — i se părea, — și cu totul deosebit de felul de trai pe care-l vedea zilnic în jurul său. Însă, pentru asta, citea regulat gazetele, cu pasiune tot mai mare.

De la ședințele literare pe care le aranja societatea, Ion Florea era nelipsit. Oricît de mult se împrietenise cu limba ungurească, simțea un adevărat deliciu cînd putea, înconjurat numai de ai lui, să citească ceva românește. Cînd își pregătea lucrările simțea enorma deosebire între a simți și-a scrie ceva în limba ta maternă și în una străină.

Studentii îl ascultau cu plăcere. Îi izbea limpezimea frazei, puterea argumentării și mai ales căldura, deosebita însuflețire, care se apropia de inspirație, ce se desprindea din fiecare cuvînt al lui Florea. Era, apoi, iarăși, sinceritatea care-l făcea simpatic. Mulți tineri cînd se urcă la o tribună sînt atît de plîni de ei, încît, fără să-și dea sama, devin nesuferiți de la întîiul cuvînt.

Fața lui Ion Florea se mai împlinise, dar tot palidă rămăsese. Mustața ș-o putea acum răsucii, iar ochii-i scînteiau neconținut sub fruntea gînditoare, care se

mai mărise. Însă din fața aceasta nime nu putea citi închipuire, nici chiar prea mare încredere în sine. Deși-i plăceau foarte mult aceste ședințe și simțea o adâncă plăcere să citească ceva în fiecare, totuși nimănui nu-i făcea impresia că se îmbulzește. El se purta, gesticula, citea nemeșteșugit, sincer, ca și când nu l-ar auzi nimeni. Și astfel Ion Florea le era tuturor simpatic, simțeau pentru el un fel de respect. Numai un bănățean brunet ca un țigan, cu gura largă, cu ochii neastîmpărați, cerca să-l zeflemisească, simțînd că-i va fi piedecă în ajungerea la cinstea de-a fi prezidentul acestei societăți. Și Ion Florea i-a și stat în cale, și lui și altora. Aici nu mai era la spatele cutărui tînăr tatăl-profesor, nici alte considerații, ca la liceu, și Ion Florea ajunsese, cu mare majoritate, prezident. Și conducerea lui a fost una din cele mai fericite, mai rodnice. Niciodată mai înainte nu s-au ținut atîtea ședințe; la îndemnul lui s-a înființat și cel dintîi cor bisericesc din sînul tinerimii, și tot sub prezidenția lui s-a aranjat și cea dintîi petrecere românească.

În camera din catul al patrulea venea din cînd în cînd să-i cerceteze, pe Florea și pe Roșu, un student de la Facultatea de Litere, Petru Botezan. Acesta făcuse liceul undeva la Stat, știa ungurește mai bine decît românește. În anul întîi nu-i vizita o dată să nu le ceară bani împrumut. Era un băiat înalt, bine zidit, și Ion Florea se tulbura de cîte ori îl vedea întrînd. Avea ceva nesimpatic în voce, în privire, și numai gîndul că-i într-adevăr lipsit de mijloace îl făcea pe Florea să nu iasă cînd intra acela. Botezan era foarte rău îmbrăcat

și, spunea el, și spuneau și alții, că sînt zile în care mînca numai o dată. Răzima și el, cu Mărculeț, păreții cafenelelor, fără să se gîndească să mai deschidă vre o carte. Însă mulți din cei ce zăceau prin cafenele nu-i sămănau lui Mărculeț. El rămînea turtit de viață, dar într-alte ticăloșii nu cădea. Petru Botezan căzuse în patima jocului de cărți, și banii pe care îi cerea de la Florea și de la alții nu-i ducea pentru un prînz, pentru o cină. Zbura cu ei la masa verde, îmbătat de nădejdi, înfrigurat de fericire.

Spunea că urmează cursurile la Facultatea de Filosofie, și cîteodată vorbea cu însuflețire de Horațiu și de Virgil, de Homer, de Herodot. Florea nu-l putea controla, deși-i părea că omul acesta minte cu nerușinare.

La început Botezan venea des și le cerea bani. Dar după un an conțeni deodată cu vizitele, nu-i mai auziră de nume, și abia prin mai, către sfîrșitul anului al doilea, se treziră într-o sară cei doi chiriași cu vechea lor cunoștință.

La început nu l-au cunoscut, și Florea, prevenitor, îl întrebă cu ce-l poate servi.

— Ei, la dracu', făcu acela, nu mă mai cunoașteți? Într-adevăr să mă fi schimbat așa de mult?

După glas îl cunoscură, deși era aspru, răgușit.

— Te-ai schimbat, într-adevăr, Petre, zise Roșu. De unde ai luat hainele astea atît de frumoase?

Botezan se lăsă pe un scaun. După îmbrăcămintă, nu l-ar mai fi putut cunoaște. Era o ștofă scumpă, un croi elegant, și părea că s-a dat cu parfumuri scumpe. Însă nici după trup nu l-ar mai fi putut cunoaște. Era un schelet galben ce se înholba din doi ochi care ardeau de boală. Vesmintele jucau pe el.

— Unde te-ai ascuns ? îl întreabă cutremurat Florea. Te-am căutat la cvartir și mi s-a spus că te-ai mutat fără să-ți lași adresa.

— M-ai căutat la cvartirul cel vechi. Când ?

— Pe la începutul lui noiembrie mi se pare.

— Ehe, pe-atunci eram departe de strada aceea mizerabilă. Eram în cartierul al cincilea, zise Botezan.

În jurul lui se simțea tot mai tare mirosul de băutură. Când îl simți, Ion Florea fu cuprins de un dezgust amar în suflet. Întreabă deci, cu atât mai mirat :

— În cartierul al cincilea ?!

— Da, într-un palat cu patru balcoane. Ei, ce te miri ? Pentru că nu sîntem milionari, nu putem trăi ca milionarii ? Și el rînji, și mirosul de băutură pătrunse și mai tare ; ca și cînd ar fi ieșit dintr-un butoi desfundat.

— Ai putea să ne explici, dacă vrei să te pricepem, zise în silă Florea.

— Să-ți explic ! făcu Botezan c-un gest de dispreț. Cum să-ți explic ? Cine poate înțălege viața ? Iacă, eu stau și acum în cartierul al cincilea, într-un palat ! Ș-am fost, trei luni de iarnă, în Italia ! Da, frate, în Italia, în viligiatură. Ei, poți tu pricepe viața ?

Se cunoștea acum bine de pe sclipirile ochilor că-i băut binișor — credeau cei doi. Și compătimirea li se cobora în suflet.

— Să-ți fie de bine, zise Roșu, glumind. Numai nu prea se vede să-ți fi folosit sănătății plimbarea prin Italia. Ce-ai pățit ? Ai fost bolnav ?

— Bolnav eu ?! Pentru ce ?

— Ai slăbit îngrozitor ! Era să nu te recunoaștem, zise Roșu.

— Se poate c-am slăbit, zise c-un zîmbet urît Botezan. Eu, măi, am trăit, nu ca voi. Eu știu ce-i viața. Eu cunosc fericirea, și aceasta își cere vama.

— O aventură de dragoste ? Frumoasă fată ? întreabă Roșu.

— Ce, fată ? Cu fetele nu poți merge prin Italia, iubite ! O văduvioară. Să vedeți ce femeie ! Am să v-o arăt odată ! Și bogată, măi, și sătoasă de fericire. A fost nenorocită în viață.

Și Botezan începu să spună o poveste, închipuită sau adevărată. Cei doi nu-și puteau da sama. Era însă o poveste în care nimic nu era curat și frumos, în care numai senzualitatea triumfa. Cei doi îl ascultau jenați, cu silă, și mai ales Florea începu să simțească o scîrbă adîncă. Cum putea acest tînăr să trăiască în felul unui parazit greșos ? Cum putea primi bani de la femeia aceea ? El ar fi voit să creadă că Botezan vorbea așa numai fiindcă era beat. Dar însăși patima beției, la vîrsta lui, nu era ceva îngrozitor ?

Petru Botezan vorbi multă vreme, dar însuflețirea cu care își începu istorisirea scădea treptat, treptat, văzînd că cei doi îl priveau c-un fel de groază și dezgust. Deodată se opri la fraza jumătate, privi greu în pămînt și zise :

— Ei, de altfel o poate lua dracu' pe văduvă ! Eu am venit să văd ce mai faceți. Mi-a fost dor de voi.

După ce mai povestiră o vreme, Botezan se ridică foarte trist, foarte rău dispus, își luă sara-bună și ieși fără să se mai uite la cei doi.

În sara aceea Ion Florea n-a putut studia nimic. Botezan, cu povestea lui, îi venea mereu în minte.

— Ei, Roşule, ce zici ? întrebă întru târziu Ion Florea.

— Cred c-a fost beat.

— Prin cafenea nu l-ai mai văzut ?

— Nu, şi-a pierdut urma cu totul.

— Mare ticăloşie !

— Mare.

— Aşa ceva nu mi-am putut închipui, zise Florea.

— De, prin capitala asta se poate întâmpla orice. Noi ce ştim ? Ne vedem de carte. Dar unii colegi ştiu spune istorii ciudate.

— Urâtă viaţă ! zise Florea.

Apoi urmă un lung răstimp de tăcere. Se gândeau amândoi.

— Ştii ce-mi vine în minte ? începu Ion Florea. Că-i o nebunie orice instruire. Dacă civilizaţia ne poate da astfel de tipuri, atunci nu plăteşte nimic.

Ion Florea ducea o viaţă liniştită. Veşnic cuprins cu studiatul, cu orele de birou, mai târziu şi cu grijile societăţii de lectură, ieşea rar la un pahar de bere, la teatru.

În răstimpuri anumite din an studenţi mai bătrâni îşi luau doctoratul, aranjau un banchet, la care îl chemau totdeauna şi pe Florea. În cei trei ani din urmă el ţinea toastul festiv la astfel de banchete.

Din când în când, pe scările universităţii, pe coridoare, simţea o înfiorare tainică întâlnindu-se cu dom-

nișoare palide și elegante care urmau la Facultatea de Filosofie. Când vreuna îi era simpatică, simțea o mîngiere dulce, ca o alinare, și cerca s-o întâlnească mereu.

Îi plăcea mai cu samă o fată blondă care frecventa foarte regulat cursurile și cu care se întâlnea des. Privind-o cu admirație, în clipele cînd starea lui sufletească era liniștită, își făcea o mulțime de planuri. Se gîndea : «O să-mi iau doctoratul, voi cunoaște-o mai de aproape, ne vom împretini, și am s-o iau de nevastă». Dar gîndurile acestea zburau, se împrăștiau ca pasările între care se învîrte uliul, îndată ce se apuca de studiat. Și nu-i reveneau decît dacă întâlnea iarăși fata.

De altfel, de simpatia lui se învrednicea și o fetiță brunetă, cu ochii mari, negri, cu pielea fină, cu nasul semit. Fetița era vînzătoare într-o tutungerie, și Ion Florea, de cînd venise la universitate, se obișnuise cu țigarele. Îl țineau, nopțile, deștept și putea studia mai mult. N-ar fi cumpărat țigarete pentru toată lumea decît de la bruneta lui. Îi părea că-l salută cu deosebită bucurie și simțea un mare deliciu să-i vadă degetele albe, lungurețe, cum îi alegeau țigarele și le puneau în cutie. Cînd se depărta, fata-l privea totdeauna cu ochii ei mari, negri, plini de regrete. Ieșind, Ion Florea își zicea de multe ori : «Las', fetițo, am să-mi iau doctoratul și am să te iau de nevastă». Dar și gîndurile acestea i se risipeau îndată.

El își luă doctoratul, făcu banchet ca atîția alții înaintea lui. Dar uitînd și de blondină și de brunetă, se duse la gară și porni cu cel dintîi tren.

V

Tinerii care, la noi, se pot lăuda cu mai multă experiență, cu mai întinsă cunoștință de oameni și de lucruri, de împrejurări și prefaceri sociale, sînt, de bună samă, candidații de avocat. Seminariștii, viitori preoți, după un an doi de la terminarea studiilor, alții și mai în grabă, se căsătoresc, se stabilesc în cutare sat, din care cei mai mulți nu mai ies, chiar și dacă ar dori. Cei ce și-au ales cariera de doctor — cu mult mai puțini, — își fac praxa medicală la cutare spital prin centre străine, ori trec la miliție, mulți fiind bursieri ai armatei. Apoi, într-un anumit răstimp, și unii și alții se stabilesc în cutare oraș, din care rar se mai strămută. Însă candidații de avocat, doi-trei, chiar mai mulți ani, sînt liberi ca pasările cerului, trec dintr-un oraș în altul, dintr-o cancelarie advocațională într-alta. Azi sînt în cutare orășel din Ardeal, unde e numai judecătorie, peste trei luni într-altul, unde funcționează și un tribunal, peste-o jumătate de an sînt în Banat sau în cutare colț al Bihorului. Tineri din părțile Năsăudului, ale Bistriței, chiar din Maramureș, ajung astfel în Brașov, Făgăraș sau în Sibii, iar candidații din părțile marginase cu Țara Românească îi poți întîlni pe la Hațeg, Deva, Arad, Timișoara.

E neînsemnat numărul acelor care își fac anii de praxă într-un singur oraș, ori în centrul cel mai apropiat de locuința părintească. Cei mai mulți colindă mereu. La vîrsta aceasta n-are nici o însemnătate zicătoarea : «Cine se mută de două ori, ca și cînd l-ar arde o dată focul».

Un geamantan, poate o ladă de cărți, și, însoțiți de regretele unor prieteni sau a cutărei domnișoare, trenul îi duce, nepăsători, într-alt oraș. Astfel ei pot să cunoască societatea noastră pretutindenea. Ori în ce orașel s-ar stabili, ei se simțesc numaidecât acasă, întră în frământările sociale, culturale, care stăpînesc în cutare loc, pun umărul, se agită pentru reușita cutărui concert, a unor alegeri municipale sau chiar de deputați. S-ar putea spune că chiar ei constituie un puternic element de fermentație în actualele noastre prefaceri sociale. Deosebite curente care încep să se ridice, să stăpînească în cutare centru răsăritean, prin mijlocirea lor ajung să fie cunoscute în Bihor, Banat sau chiar și mai departe.

Dacă puterea de observație ar fi calitatea principală a tinerelor generații, ele ar putea supraveghea mai bine aparițiile sănătoase sau dezastruoase care necesar se ridică într-o societate în prefacere, ca a noastră. Dar tinerețea oricărui popor e condusă mai mult de sentimente decît de principiile rigide ale rațiunii. Și astfel, în prefacerile noastre sociale, prin mijlocirea tinerimii nu se aduce, ca note nouă, numai ce-ar fi într-adevăr bun și folositor, ci de multe ori și preocupări, îndeletniciri ce ne sînt de-a dreptul primejdioase. Apoi, pe lîngă tinerii într-adevăr însuflețiți, care văd aur în tot ce lucește, între candidații care se mută dintr-un loc într-altul, se află și suflete închise, grele, apatice, ce se obișnuiesc de la începutul carierii cu o comoditate bolnăvicioasă, care își țin orele de birou, apoi cele de cafenea, biliard, halba de bere, și nu se mai interesează de nimic altceva. La toată întîmplarea astfel de oameni sînt mai mult vred-

nici de compătimire decât de dispreț. La bazele apatiei lor, de regulă zace vreun defect sufleteș, moștenit sau câștigat în lungi ani de lipsă și de suferinți. Spre fericirea noastră, foarte rar se află între aceștia tineri unii care, din dispreț sau grandomanie, să nu se intereseze deloc de preocupările noastre sociale, culturale, politice.

E adevărat că-n generația care se ridică, aflăm mulți tineri crescuți în școli străine, care, la începutul carierii lor de candidați, simt o mare nedumerire, chiar un fel de sfială, și se țin departe de agitațiile ce răscolesc societatea noastră. Însă cei sănătoși sufletește se dumiresc curînd, îndată ce mediul românesc în care se învîrt reușește să-i despoaie de unele învălișuri ciudate pe care școala, educația străină li le-a pus pe suflete. Cei care, în anii lor de tinerețe, nu reușesc să se pătrundă de idealurile ce agită societatea noastră, rămîn pentru totdeauna pierduți.

Ion Florea rătăci și el, ca și alții, dintr-un oraș într-altul. Vreme de un an și jumătate abia rămase mai mult de patru luni într-unul. Oriunde își afla foarte repede prieteni, care apoi urmau să-l petreacă la gară sau să plece odată cu el. Ajutorul lui era nelipsit de cîte ori era vorba de o petrecere, de un concert, de niște alegeri.

Domnișoarele îl urmăreau cu simpatie și cu interes. Dansa ușor, cu eleganță, citea frumos, conversa plăcut, știa să distragă. Fața lui se mai împlini, se coloră puțin, și din an în an liniile de energie apăreau mai bine definite. Ceea ce atrăgea însă mai mult și acum erau

ochii lui negri, mari, foarte vii, în care lumina inteligență, și fruntea lui tăcută, care făcea pe domnișoare să se apropie de el cu mare încredere.

De câte ori părăsea vreun oraș, lăsa în urma lui multe regrete.

— Și ăsta se duce !

— Și-i păcat. Era un tinăr foarte plăcut în societate, ziceau doamnele tinere, domnișoarele.

Dar veneau alții în loc, și era uitat, ca și alții, în scurtă vreme.

De câte ori se muta, îi scria bădicului câteva șire : «Adresa mea de-aici încolo, va fi cutare. Ce mai faceți, cum o mai duceți, dragii mei părinți ?»

Bădioul și mai ales nevastă-sa rămânea foarte îngrijată de câte ori le soseau astfel de scrisori.

— Vai de mine, Doamne, oare de ce nu stă într-un loc ? Pesemne nu-i lucru mare a fi domn și avocat, zicea nevasta.

— Încă nu-i avocat, muiere, zicea bădicul. Cine știe ! Va fi aflat un loc mai bun.

Însă amândoi se linișteau în grabă. Ion nu le mai cerea bani, ei vedeau că feciorul lor poate trăi oriunde.

Într-o sară de noiembrie, umedă și rece, trenul se opri șuierînd prelung, pufăind înăbușit, în gara orașului X. În lumina felinarelor electrice vagoanele începură să deșerteze pe ușile deschise lumea grăbită, îngrijorată să nu-și fi uitat ceva, să nu scape tramvaiele electrice ori trăsurile. Din vagoanele din urmă curgeau muncitori, toți îmbrăcați la fel, cu aceeași dăsași în spate. Ei

formară îndată o masă compactă pe peronul gării, între şine chiar. Părea că un sat întreg de bărbaţi, feciori şi băieţandri a plecat să se mute undeva. Între ei se ridica mîna vreunui îngrijitor de la gară, care le striga ceva, şi cu priviri încruntate îi ţinea locului pe cei ce voiau să se rupă din mulţime.

Ion Florea, cînd se coborî dintr-un vagon de clasa a doua, rămase cîteva clipe cu ochii pierduţi la ceata aceea de oameni şi de dăsagi. Cînd se coborî, hamalul, aducîndu-i geamantanul, îl întrebă :

— Unde-l ducem, mă rog, la trăsură, ori îl lăsăm la gară ?

Ion Florea îi zise repede :

— Ba nu, stai puţin ! şi începu să cerceteze printre lumea pestriţă care tixea peronul. Aştept pe cineva, şi văd că nu-l aflu, zise el iarăşi hamalului, după ce în zadar îşi plimbă ochii în toate părţile. Mai cercă o dată să-l afle, însă în zadar. O trăsură, zise el hamalului.

— Numaidecît, răspunse acesta, pornind repede, deşelat de spate, printre oameni. Plecă şi Florea în urma lui.

Însă abia se amestecă între oameni, şi cineva îl prinse de braţ.

— Servus, Floreo !

— Servus, Roşule ! Ei, comèdie ca asta ! Unde te-ai ascuns ?

— Am întîrziat puţin, zise acesta repede. Dar nu face nimic, mai sînt trăsuri. Unde ţi-e bagajul ?

Se pierdură îndată printre oameni. Peste cîteva minute trăsura care-i ducea durăia pe pavaj, vizitiul striga

din cînd în cînd : «Hop ! Hop !» și se lăsa pe spate, trăgînd mai tare de hățuri.

— Așadar mergem deocamdată la tine ? întrebă Florea.

— Se-nțalege. Am un pat și o canapea. Poți rămînea cît de mult la mine. Ai făcut bine c-ai venit aici, adaose Roșu. Știu cu siguranță că are să-ți placă. Eu de-o jumătate de an nu mai doresc să merg într-alt loc.

— De-o jumătate de an ești aici ?! întrebă mirat Ion Florea.

— Da, și tu o să rămîi cu siguranță și mai mult. E un mediu social așa cum îți place ție. Aici este viață, agitație, sînt nervi, pretine. Apoi tu n-ai decît censura să ți-o mai iei. Pe cînd la mine e mai greu.

— N-ai luat încă doctoratul ?

— Durere, nu. Mă pregătesc acum pentru examenul din urmă. Tu ai fost fericit că ai isprăvit cu ele încă pînă ai fost la universitate. Dacă întri odată în lume, înveți în silă.

— E adevărat, zise Florea, însă nu-i de disperat. Alții au rămas cu mult în urma ta. Cum te împaci cu șeful ?

— Nu mă pot plînge. E puțin cam nervos, mai ales în unele zile. Dar încolo e om corect și are maniere alese, răspunse Roșu.

— Doctor Niculae Păscuț, dacă nu mă înșăl, zise Florea.

— El, da. Șeful tău însă, dragă Floreo, nu-i chiar de lăudat. Ai făcut rău că nu mi te-ai adresat mie. Însă n-are a face ! La o lună îl poți părăsi. Aici, cu ușurință afli altul.

— Eu am fost informat altfel despre doctorul Chirca, pretine. Mi s-a spus că-i un om foarte cumsecade, zise Florea.

— Acuma, informațiile-s de multe feliuri. Îți spun eu că-i foarte răutăcios. Face impresia că în fiecare candidat vede un uzurpator. Dar asta n-are să te neli-niștească. Tu poate vei trece ușor peste asperitățile caracterului său. Și, îți spun, oricînd poți trece într-altă cancelarie.

Ion Florea tăcu. Strada prin care treceau era largă, luminoasă. Zidiri mari, înalte, fugeau în urma trăsurii, vitrinele străluceau, pe trotuare lumea curgea neînterupt. Vizitiul hopăia, trăsurile treceau repede pe lîngă ei, cară de povară scîrțiau, trozneau, pe cînd boii mari și grei le tîrau opintindu-și pieptul puternic în juguri frumos chindisite. Aerul era rece, pluteau în el firicele de ceață, care izvorau neconținut de sus, din întunec.

În răstimpuri, arătînd la dreapta, la stînga, edificii impunătoare, severe, Roșu zicea : «Teatrul», «Tribunalul», «Muzeul orașului».

Din piața largă în care veghea, pierzîndu-se în întunec, o biserică bătrînă, trăsura coti la stînga printr-o stradă mai strîmtă, dar dreaptă și luminată bine, apoi vizitiul începu să-i poarte prin diferite străzi scurte, tot mai slab luminate, pînă ce, scoțînd un «ha-ho» prelung, opri înaintea unei case vechi, cu părății suri.

Pînă așezară geamandanul, pînă ce Roșu, din trei gesturi, îi arătă cuprinsul întregii camere de la catul al doilea, pînă ce ajunseră la restaurantul unde aveau să cîneze, se făcură opt ceasuri. Cînd Roșu deschise ușa, se feri repede, plin de respect, lăsînd să iasă o doamnă

tînă, înaltă, îmbrăcată cu eleganță, care abia înclină din cap la închinăciunea adîncă a lui Roșu. Mătasea foșni la coborîrea celor două trepte, apoi doamna se opri, își puse o mînușă în mîna albă și delicată, mișcîndu-și c-o eleganță domoală, aristocrată, degetele lungurețe. Aruncă o privire repede și limpede lui Ion Florea, pe care abia acum îl zări, și porni însoțită de un domn de statură mijlocie. Fața acestuia se lumina de-un zîmbet de bunătate, cînd Roșu-i făcu și lui o închinăciune la ieșirea din restaurant. Se purta ras, dar părul îi era aproape alb. Ion Florea privi mirat în urma femeii. Se vedea mlădierea trupului plin sub mantaua scumpă. «Doamna știe fixa», își zise el.

Cei doi intrară în restaurant. Lume multă chiar atunci se ridica de pe la mese, chelnării aduceau paltoane, pălării din cuiere, șaluri pentru doamne, sau jachetuțe moi și calde. Se auzeau vorbe de adio, glume ușoare, cuvinte amabile, de spirit, care plac doamnelor tinere. Apoi foșnetul rochiilor se auzea cînd într-o parte, cînd într-alta a sălii, și prin aer rămîneau dîre de parfum.

— Gîndeam eu că vom ajunge la spartul societății, zise Roșu așezîndu-se la o masă și arătîndu-i, cu un gest de protector, lui Ion Florea, un scaun. Cînd ne-am întîlnit în ușa cu doamna aceea — elegantă, hm? — am știut c-am întîrziat.

— A fost vreo întrunire? Ce-ați avut aici? întrebă Ion Florea, în vreme ce ochii-i alergau la părechile care plecau, la aranjamentul plăcut al restaurantului.

— C-am avut o întrunire, ai gîcit, dar nu aici. La cazină. Cazina e deasupra, în etaj. Și la noi e obiceiul că, de cîte ori se pune ceva frumos la cale, ne întrunim

pe-un ceas la un păhar cu bere. Am fost și eu la început, puțin, de aceea am întârziat.

— N-am auzit pînă acum nici un cuvînt străin, zise mulțumit Ion Florea. Asta într-adevăr e mai rar.

— Ce vrei, frate, noi ne avem sala aceasta rezervată. Aici sîntem numai români. Și e bine așa. Te simți mai liber, mai acasă. Nu-i așa ?

— Firește că ai dreptate, zise Florea, urmărind cu plăcere rîsul curat și plin al unei domnișoare, căreia un domn bătrîn îi ajuta să-și ia paltonul. Bătrînul părea o rudenie, căci și mama fetei rîdea cu lacrimi. El îi făcea complimente, i se închina adînc, ducîndu-și mîna la inimă. Fetița rîdea să moară.

Pînă le sosi cina, ei sorbiră cîte două halbe.

Ion Florea ceru a treia.

— Îți place ? întrebă cu bucurie Roșu.

— Da, e o bere foarte bună. Proaspătă.

— Ce vrei, aici e învîrtire mare. Afară de sala asta mai sînt două pentru restaurant și una pentru cafenea, zise repede Roșu, arătînd cu mîna direcțiile încotro sînt celelalte săli.

Dintr-un ungher izvorî un taraf de lăutari, și după ce picurară un răstîmp strunele, dibelele se așezară dintr-o mișcare sub bărbiile negre, și suspinul unei romanțe umplu sala.

Ion Florea asculta surprins romanța lui cea mai dragă.

— Îți place ? întrebă din nou Vasile Roșu.

— Bun taraf. Vine des pe aici ?

— În toată sara. Și de-aici trece la cafenea cîteodată. Ți-am spus eu că are să-ți placă aici.

— Îmi dați voie? zise un tânăr bălan, cu ochelari, ras ca un actor, apropiindu-se pe nesimțite de masa lor.

— Cu plăcere, pretine Muntean. Să-mi dai voie să-ți prezint pe amicul doctor Ion Florea. A sosit în sara asta și rămîne la noi, zise repede Roșu, ridicîndu-se și prezentîndu-i pe cei doi.

— Îmi pare bine. Îmi pare foarte bine, răspunse Muntean, și bătu cu degetul inelat într-un pahar. O bere, zise el băiețașului care se apropie cu pași elastici, cu gîtul întins. Așadar cu o putere de muncă mai mult, адаose îndată. Și n-am putea spune că n-am avea lipsă. Chiar în sara asta.

— Ce s-a hotărît? îi tăie repede vorba Roșu.

— Hotărîri s-au luat ele multe, zise acesta după ce sorbi din bere, însă nu știm cum se vor executa toate. Mai ales unele puncte.

— Care anume? întrebă Roșu.

— Conferințele. S-a hotărît ca în toate duminicile din toamnă și iarnă să se țină șazători literare. Se vor declama poezii, se va cînta la pian, cu vocea chiar. Însă din fiecare șazătoare, trăbă să nu lipsească o conferință, literară, istorică, științifică — cu orice subiect. S-a și stabilit programul, s-au ales persoanele care să aibă rol pînă la Crăciun. Însă conferințele nu știm încă nici ce vor trata, nici cine le va ținea. Abia vreo trei-patru oameni au promis pînă acum. Din partea unora s-a stăruit la început să ne mulțămim cu două-trei conferințe. Însă domnul Vasilache nu s-a învoit odată cu capul.

— Asta o puteați ști înainte, zise Vasile Roșu.

— De, unii am știut. Alții au văzut mai pe urmă. Dumnealui ne-a spus așa : «Societatea noastră trăbă să meargă în fruntea altor societăți românești, dintr-alte centre. Trăbă să introducem aceste conferințe, ca să se obișnuiască și alții cu ele, fiind nu numai plăcute, ci și instructive. Apoi, câte-o mică producție de canto se dă azi și în cel mai neînsămnat orașel de provincie.

— A spus numai adevărul, zise Roșu.

— Bine, însă acum să se afle conferențiarii, spuse Muntean și sorbi din bere.

— Asta s-o lăsăm în grija soției sale, a doamnei Olimpia, amicul meu. Cu siguranță are să afle mai mulți decît sînt de lipsă.

— Cine-i doamna aceea ? întrebă Ion Florea după ce ascultă cu mult interes convorbirea celor doi. Îl surprinse plăcut faptul că aici întâlnea societatea în agitație, în activitate, pe cînd în unele orașe numai el știa cît a trebuit să alege, alături de alții, pînă se putea pune ceva la cale.

— Doamna cu care ne-am întâlnit, cînd a fost să intrăm în restaurant.

— Așa ? făcu Florea, care-o clipă zărise privirea limpede a străinei ațintită asupra sa.

— Da, noi îi spunem pe scurt doamna Olimpia, zise Roșu. Numele întreg e Olimpia Grecu, soția domnului avocat Vasile Grecu.

«Grecu ?! își zise Ion Florea mirat. Unde-am mai auzit eu numele acesta ?» Însă oricît încercă să-și amintească, nu reuși.

— Da, domnule Florea, începu Muntean, îndreptîndu-și ochelarii pe nas. Vei auzi și dumneata în curînd de familia Grecu. E factotum aici la noi. Și nu ne pare

rău. În sfârșit, e bine dacă se află cineva cu mare autoritate, de-o cinste desăvârșită, care să dea directive. Eu cred chiar că nenorocul nostru zace în faptul că familiile de-acestea sînt puține prin orașele noastre. Altfel viața noastră socială ar fi cu mult mai bogată.

— E adevărat, zise Roșu, că sînt familii în oraș, care, pe ascuns, îi vorbesc de rău. Dar pe față nime n-are cutezanța să se atingă de cinstea lor. Dimpotrivă, oricine se simte foarte onorat dacă poate fi în compania domnului Vasilache, mai ales a doamnei Olimpia. Dar, în sfârșit, invidiile-s între oameni.

— Și dacă se pune ceva la cale, dacă se hotărăște, de pildă, aranjarea unei petreceri, a unui concert, se ține cu siguranță ? întrebă Ion Florea, gîndindu-se că-n multe locuri se rămînea numai la pregătiri. Din pizmă, din neînțelegeri mărunte, se întîmpla chiar să nu se poată ține cutare concert, după ce participaseră la o serie nesfârșită de repetiții.

— Aranjarea lor e sigură din ziua în care s-a hotărît. Numai într-un singur caz s-ar amîna : dacă ar fi aceasta dorința doamnei Olimpia ! zise Roșu.

Ion Florea îl privi cu mirare.

— E bine și asta, adăose repede Muntean. Dacă, de pildă, doamna Olimpia e indispusă și nu poate participa, atunci se retrag pe rînd toate familiile mai de frunte din oraș și, din diferite cauze, nu participă. Atunci e mai bine să se amîne programul. Altfel ne rămîne sala goală. Așadar n-ai pentru ce să te miri, domnule Florea, sfârși el aprinzîndu-și o țigaretă.

Mirarea dispăru de pe fața lui Ion Florea, însă în jurul buzelor lui se ivi un zîmbet dureros.

— Mă mir cu atât mai mult, domnule Muntean, zise el. Eu, o astfel de autoritate o aflu din capul locului ridicolă. Să devie cineva în chipul acesta stăpîn pe-o întreagă societate, nu poate să aibă decît un efect demoralizator. După părerea mea asta însemnă a tiraniza, nu a conduce o societate. Și el sorbi din pahar, cerînd altul.

Cei doi bătură mirați în palme.

— Ești în deplină rătăcire, domnule Florea, îi zise Muntean. Doamna Olimpia și tirania ! Dar dumneata n-o cunoști mai de aproape ! Închipuieți că n-are mai mult de treizeci și doi de ani. O femeie la vîrsta asta poate ținea pe cineva într-o robie urîță ? Dimpotrivă, domnule dragă, are-un zîmbet, are-o guriță, are-o voce ! Hei, o s-o cunoști dacă rămîi pe la noi. Dar te-asigur că ea robește plăcut și conduce prin farmecul ființei sale. E încîntătoare, domnule, adase cu hotărîre Muntean, și fața lui se făcu roșie cumu-i coaja racului.

Lumea începu să se ridice pentru a trece în cafenea. Se ridicară și cei trei tineri. Impresia neplăcută, amară, pe care o simți Ion Florea la veștile din urmă, dispăru îndată ce ieși în aerul răcoros al nopții. Se gîndea : «De unde mi-e cunoscut numele Grecu ?»

— La cafenea ? întrebă Roșu.

— Se-nțălege, răspunse Muntean.

— Eu aș vrea să mă odihnesc. Am făcut o călătorie lungă astăzi.

— Ei aș, un ceas mai puțin sau mai mult de somn nu trage în cumpăna sănătății unui tinăr, zise Muntean.

Insistă și Roșu, însă Ion Florea se împotrivi cu hotărîre.

— Dacă nu se va afla vreun conferențiar, vă stau și eu la dispoziție, zise Ion Florea, când strânse mîna lui Muntean.

— Foarte bine ! făcu acesta. Vom fi deci patru cu siguranță. Am să te anunț încă mîne.

— Nu, te rog. Numai în cazul că se va simți trebuința.

— Să-mi dai voie. Dumneata ești al nostru, zise Muntean, depărtîndu-se încet, cu Roșu, pe ulița pustie, în sara posomorîită de toamnă.

Ion Florea, ostenit, se culcă îndată. Apropierea somnului moleșitor îi mîngîia simțurile. Părea că nu în mintea lui, ci undeva departe se învăluiau frînturi din conversația de la restaurant, și într-un rînd își ridică domol pleoapele grele : văzu privirea limpede a Olimpiei Grecu. De unde cunoștea el numele Grecu ?

★

În cele dintîi zile, în orele libere, Ion Florea cunoștea orașul întreg. Și deși vînturile aspre ale lui noiembrie scuturaseră frunzele îngălbenite, uscate, și castanii de pe străzi își întindeau a pustiu brațele negre și goale, lui Ion Florea îi plăcu orașul. Patru străzi largi și drepte răspundeau în piața rotundă, în mijlocul căreia o fîntînă arteziană își împrăștiă departe, purtați de vînt, stropii de sticlă. Era, peste tot, pavaj nou, și străzile erau curate. Nesfîrșitul șir de prăvălii, care își arătau prin vitrine bogățiile, străzile acestea patru, și mai cu samă piața, arătau viața modernă cu toate indeletnicirile ei. Multele depozite de fierărie, de unelte economice, prăvăliile încărcate cu articole pentru pă-

turile țărănești, arătau că aici era un centru însemnat pentru ținutul întreg.

Din cele patru străzi se deschideau ulițe mai mărunte, cu edificii mai vechi. Ulițele acestea erau scurte, neregulate, se strâmbau și se împleteau neconținut, așa încât ușor te puteai rătăci prin ele. Coborau, urcau, și de multe ori te duceau la locul de unde ai pornit. Casele erau tot mai mărunte, cu coperișele bătucite cu negei mari de mușchi verde, suriu, păreții tot mai mohorâți, de pe care tencuiala căzuse în petece mari. Cu cât te apropiai de periferii, grădinile se măreau, și casele bătrâne se zăreau ca niște arătări sinistre între pomii ce-și întindeau brațele negre și triste. Pe-aici nu mai era pavat, nu era nici curățenia ce se putea observa la tot pasul în părțile principale ale orașului: se apropia nelipsita «țigănie», cartierul țigănesc, care, în proporții mai mici sau mai mari, e în ființă pe la marginile celor mai multe orașe transilvănene.

Ion Florea, când ajunsese aici, crezu întâi că-s meșteșugari mai săraci. Locuințele erau însă destul de frumoase, iar locuitorii lor se purtau îmbrăcați nemțește. Însă când îi văzu mai de aproape și-i auzi că vorbesc românește, se dumeri numaidecât.

Așa, după ce cutreieră întreg orașul, avu impresia că odată toate casele și ulițele vor fi fost asemănătoare celor din mahalale, și că cele patru străzi principale și piața au fost tăiate mai târziu.

Mai mult îi plăcură bisericile zidite în piatră cioplită, înnegrite de vreme, care, răzimate pe păreții uriași, își înălțau turnurile ascuțite în negurile ce pluteau mereu, în zilele de toamnă, deasupra orașului.

Tribunalul era zidire nouă, lucrat cu mult gust, însă lui Florea îi păru prea din cale afară de vast. În partea de miază-zi era parcul orașenesc, prin care serpuiau cărări, căi nisipite. Parcul era foarte întins, aproape o pădure, care însă acum înnegrea ca o mare pată de întunec, departe în zare.

În zilele cât se plimbă prin toate colțurile orașului, Ion Florea citi foarte puține firme românești. Gîndurile care îl munciseră în multe rînduri, îl copleșiră din nou. «Cel puțin așa, un oraș curat românesc, să avem și noi» își zicea.

În zilele de mărturie el văzu cu plăcere că populația sătească ce inundează orașul, începînd cu piața pînă în străzile cele mai depărtate, e aproape numai românească. Și erau țărani îndesați, cu fețele sănătoase, îmbrăcați curat, erau femei iuți ca piperul, cu formele gingașe, cu ochii ageri, cei pe care îi trimiteau satele. Vînzînd sau cumpărînd, și bărbații și femeile erau deschiși la vorbă, îndrăzneți, nu se umileau, făceau impresia de oameni foarte hotărîți. Și totuși banul lor se strecura în mîinile străinilor.

Ion Florea se conștinse încă din ziua cea dintîi că avocatul Chirca, șeful său, nu era așa precum îl descrisese Roșu. Era un omuleț slăbuț, cu fața acră, care, întrînd repede în cancelarie, se apropia cu pas de șoricel de masa lui de scris, se înmormînta între acte și făcea mereu: «Hm!». În răstimpuri scotea c-o mîină o batistă lungă din buzunar, și, neridicîndu-și capul dintre hîrtii, începea să scoată niște sunete vibratoare ca și cînd nasul i-ar fi fost de aramă. Clipele acestea

erau cele mai grele pentru Ion Florea, și din nenorocire erau destul de dese, pentru că domnul Chirca era veșnic cu catar.

Uneori se ridica, cerceta scrisul lui Florea. Citea foarte repede scrisoarea frumoasă a lui Ion, capul i se mișca mereu, ca și când ar fi zis, în tacturi regulate : «nu-nu, nu-nu», pe când ochii-i fugeau peste șire.

— Bun ! zicea el scurt. Dumneata concipiezi minunat.

Apoi se așeza iar la masa lui, alegea câteva acte, i le punea dinainte lui Florea, și ieșea cu aceeași pași nesimțiți.

— Dumneata vrei să te faci avocat din aplicare firească ? îl întrebă odată pe Florea.

— Așa cred, domnule avocat, răspunse acesta, și își ridică ochii de pe scrisoare. Credea că acum are să urmeze ce-i spusese Roșu.

— Nu se răspunde așa. N-ai avut aplicare în tinerete pentru altă carieră ?

— Nu.

— Și nu te-a amăgit cariera asta numai pentru că-i spun «bănoasă» ?

— Nu, domnule avocat. Eu nu puteam să aleg decât între două : ori popă, ori avocat. Părinții mai bucuroși ar fi voit să fiu preot. Însă, fiindu-le singurul copil, n-au pregetat să cheltuiască cu mine mai mult. Pentru cariera preoțească eu n-am simțit aplicare.

— Și ai făcut bine, zise repede avocatul Chirca. Pentru ce n-ai aplicare, nici nu ești bun. Crezi dumneata că să stai toată ziua în birou e lucru plăcut ?

— De, făcu Florea, neștiind cum să-i răspundă ca să fie bine.

— Și să te cerți cu toată lumea e și mai plăcut ? Îl întreabă iarăși. Dar să vezi răutatea omenească ! Să ai de-a face aproape întreaga viață cu șarlatani, cu imorali, cu toată drojdia societății omenești ! Crezi că acesta-i deliciul vieții ?

— De bună samă că nu, răspunse Florea, tot mai uimit de agitatea ce se făcea stăpînă pe omulețul acela cu fața acră.

— Bine. Cariera noastră de avocat asta-i : carieră de cîne. Să nu crezi că banii se cîștigă, la noi, cu ușurință. În cariera asta îți macini, picătură cu picătură, sufletul, dacă ai suflet, înțalege bine. Dacă n-ai suflet și ți-e tot atîta sau să descurci ticăloșiile cuiva, să te bălăcărești în toate noroaiile, sau să cetești, de pildă, o carte frumoasă, atunci cariera de avocat e carieră de aur. Mie însă mi s-a părut că dumneata ai avea suflet.

Ion Florea nu răspunse. Simți că omul acesta îi vorbește cu sinceritate, cu dragoste și că-i o minte care vede departe. O umbră de tristețe i se așează pe față. Se gîndea : «Are dreptate omul acesta». Dar Chirca zări numaidecît umbra aceea de supărare și-i zise :

— Nu trăbă să disperăm, însă, tinăre. Chiar de astfel de oameni are lipsă și cariera asta. Chinuindu-te o viață întreagă, învingi. Orice slujbă, bine împlinită, e slujbă de cîne. Ce să-i faci, așa-i viața. Căci a-ți împlini, a-ți cinsti cariera cu cele din urmă puteri ale tale, însemnă totdeauna a fi sluga tuturor.

Din ziua aceea Ion Florea se purtă c-un deosebit respect față de omul acesta mărunțel, și chiar cînd începea să trîmbițeze în batistă, nu mai suferea ca înainte. Apoi, din zi în zi, băga de samă că din cancelaria aceasta avea să învețe mai mult decît din toate

prin cîte trecuse pînă atunci. Iar de cînd l-a auzit odată pledînd la tribunal în cauza unor minori, a rămas cu convingerea că şeful lui e un om superior. Cînd se întîlni mai întîi după pledoaria aceea cu Vasile Roşu, îi zise :

— Să ştii că ți se împlineşte proorocia.

— Care proorocie ?

— Că voi rămînea mai multă vreme în oraşul acesta.

— Aşadar îţi place, zise cu satisfacţie Roşu, care-şi uitase demult că la sfîrşitul lui noiembrie avea să-şi susţină cel din urmă examen.

— Şi oraşul, dar îmi mai place cineva, zise Florea zîmbind.

Vasile Roşu îl privi bănuitor.

— Nu-i vro femeie, pretine. M-am îndrăgostit de domnul Chirca.

— Aşadar nu glumeşti ? Te simţi bine la omul acela ? Întrebă neîncrezător Roşu. Eu chiar credeam să-ţi recomand alt loc vacant.

— Pe şeful meu nu-l schimb cu toţi advocaţii de-aici, zise Florea.

— Mă mir.

— Dacă l-ai cunoaşte mai de aproape, nu te-ai mira.

După un răstimp, Vasile Roşu îl întrebă :

— Conferinţa ți-e gata ?

— Nu m-am gîndit încă la ea. Nici nu ştiu dacă va fi de lipsă.

— Muntean te-a anunţat, deci vei ceti cu siguranţă.

— Se poate, zise Ion Florea.

— Se încep duminica viitoare. Va ceti un profesor, se vor declama poezii şi va cînta la pian domnişoara Mărioara Grecu.

— Mărioara Grecu ?! Întrebă tresărind Ion Florea.

— Ei, de ce te miri ? Tu nu știai că doamna Olimpia are o fată, pe care o cheamă Mărioara ?

— Nu știam, răspunse Florea, în vreme ce o roșeață ușoară i se ridica în obraji.

La numele «Mărioara», el își aduse numaidecât aminte de unde-i era cunoscut numele Grecu. Și chipul fetei din grădina internatului îi apăru îndată, cu buclele ei aurii, flîlfîind în vînt. Apoi, repede, o văzu cu obraji ei delicați lipiți de-un geam al internatului, privindu-l cu ochii mari, albaștri, liniștiți. Într-o clipă îi trecu prin minte : pedelul, directorul, întreg procesul urzit împotriva sa, și simți o plăcere, o bucurie copilărească. În anii lui de studii, în colindările lui prin orașe, îi venea din cînd în cînd în minte fetița aceea bălaie, și zîmbea. «A fost frumos», își zicea Ion Florea. Dar acum, la gîndul că Mărioara Grecu e în același oraș cu dînsul, că va vedea-o peste cîteva zile, simțea o mîngîiere dulce, care-i umplea sufletul cu un fel de timiditate plăcută.

— Unde mergem ? Îl întrebă pe Vasile Roșu, cum se plimbau în sara aspră de la sfîrșitul lui noiembrie.

— Știu eu ? Ne mai plimbăm puțin, răspunse acesta.

— Să luăm cîte-o bere, zise vesel Ion Florea, și înțără în restaurantul unde era sala rezervată pentru români.

— Așa ! făcu Ion Florea șezînd la o masă dintr-un ungher. Parcă am așa un gust de bere.

— Tu-l ai mai rar, Floreo, dar ce ne facem noi, care o gustăm în toate zilele ? Într-adevăr, se duc mulți bani pe beutură, dacă ai sta să faci o socoată amănunțită.

Și cum era la sfârșitul lunii, Vasile Roșu se gândi că nu mai are decît o coroană în buzunarul vestei.

Băiețașul cu pași elastici și gîtul întins îi servi nu-maidecît ; în sală era lume puțină.

— Banii se duc să-i legi c-o sută de noduri, zise Ion Florea, simțind o răcoare plăcută după ce sorbi din lichidul auriu. Vorba e că un tinăr nu poate trăi veșnic retras ca un sihastru. Hei, pretine, și trec ani îndelungați pînă ajungem să ne putem începe viața independentă. Într-adevăr, noi jumătate de viață ne-o petrecem studiind, prăpădindu-ne anii cei mai frumoși din tinerețe, adaoșe Ion Florea, simțind așa, deodată, un adînc regret pentru anii care se scurseseră din viața lui.

— De-ar trece numai anii ! Dar anii ne îngroapă multe iluzii, multe planuri de viitor. Sînt clipe, dragă, în care mă simt îmbătrînit, zise posomorît Vasile Roșu, căruia îi veni deodată în minte că termenul pentru examenul lui din urmă a trecut demult.

— Asta nu, zise vesel Ion Florea, care-și simțea inima tînără. Îmbătrîniți nu ne putem simți la vîrsta noastră. În zadar am spune astfel, faptele noastre arată contrariul.

Apoi, la a treia halbă, Ion Florea îl întrebă deodată :

— Gimnaziul ți-a fost ușor, Roșule ?

Roșu făcu un gest de nepăsare.

— Îmi pare că l-am și uitat, îmi pare c-a fost numai un vis. Tot ce ți se întîmplă pînă la vîrsta de optsprezece ani, îți pare mai tîrziu un vis.

— Dimpotrivă, eu văd foarte limpede anii aceia. Iată, acum îmi pare că-mi văd în șir toți profesorii,

clasele, grădina, pe domnul Sachs, zise zîmbind Ion Florea.

— Cine-i ăsta ? întrebă Roșu.

— Profesorul nostru de gimnastică. Ne zice «copiile» și bea în toate crîșmele.

Cînd să comande al treilea rînd de halbe, Vasile Roșu ridică mîna în semn de oprire.

— Lasă-l, zise Ion Florea. Astăsară plătesc eu tot. Dacă vrei, putem să luăm și cina aici, amîndoi.

Roșu se însenină deodată și-l privi cu însuflețire.

— Știi că ești o inimă de aur ? Prin oraș încep să șoptească despre tine.

Ion Florea se făcu deodată palid : i se păru că lumea șoptește despre el în legătură cu Mărioara Grecu.

— Nu-s vorbe rele, pretine. Dimpotrivă, te laudă. Mi se pare că șeful tău e într-adevăr un om de omcnie. Mi se pare că te vorbește de bine în lume. Și, vei ști, de altfel, că doctorul Chirca se învîrte în societatea cea mai bună.

Roșu sorbi de jumătate halba proaspătă și își răsuci o țigară.

— Și ce se spune despre mine ? întrebă Ion Florea cu interes.

— Înainte de toate că ești un băiat deștept, zise acesta.

— Apoi ?

— Că ești foarte harnic. Nu bați cafenelele și birturile, ca alții. Ca noi, de pildă, zîmbi Vasile Roșu.

— Pe urmă ?

— Pe urmă, că ai dicție strălucită la tribunal.

— Ei, făcu Ion Florea, părăind nemulțumit. Acestea toate-s nimicuri.

— Ba să mă ierți, pretine. Sînt de foarte mare în-sămănătate. Și cred că-ți vei schimba îndată părerea cînd îți voi spune că și doamna Olimpia Grecu te apreciază, zise cu hotărîre Vasile Roșu.

— Pentru ce să mi-o schimb ? întrebă Florea, simțind o tulburare adîncă la numele acesta.

— Ei, Doamne sfinte, tu parcă n-ai trăi în oraș cu noi. Nu știi tu că părerea favorabilă despre tine a doamnei Olimpia îți deschide ușa familiilor celor mai de frunte ? Și cîți dintre tînării de aici n-ar dori să fie în locul tău. Pentru că, trăbă să-ți mărturisesc, iubite, unele familii, aici, se țin foarte sus. Fetele și le țin închise ca în cutii. În privința asta nici familia Grecu nu face excepție. De pildă, toată lumea s-a mirat că doamna Olimpia i-a permis domnișoarei Mărioara să cînte la pian pentru serata de duminică.

Se servi cina, și cei doi prieteni tăcură un răstimp. În sală intrau mereu domni și doamne, se așezau la mese. Țincănitul furculițelor, a cuțițașelor se făcea tot mai des, iar chelnării se purtau repede, ca împinși de vînturi. În sală se ridică zgomotul vesel al conversării. Dîn cînd în cînd se auzea cîte un glas de mirare : «Nu mai spune ! Ei, taci !», ori rîsul cald și plin al unei femei tinere.

Ion Florea își simțea sufletul îngreuiat de simțăminte care se învăluiau neconținut. Niciodată amintirea Mărioarei Grecu nu-l tulburase ca-n sara aceasta. Un gînd îi străjuia mereu în minte : «Am s-o văd peste cîteva zile. Mă va recunoaște oare ?» Dar cînd cerca să-și deie samă de tulburarea ce-l cuprinsese, nu află nici un motiv. Nu era vorbă de iubire, era o simplă amintire din tinerețe. Se întreba : «Am vreo țintă, am vrut

plan pentru viitor cu fata asta ?». Şi zîmbea : N-avea nimic cu ea şi simţea că nu avea de ce să se tulbure. Însă, totuşi, amintirea aceea-i părea foarte plăcută. Numai ceva o întuneca : lui Florea i se părea că-i foarte nepotrivit să aibă fetiţa aceea cu buclele aurii o mamă ca Olimpia, care fixează tinerii cu privirea ei nespus de limpede. Mereu îi venea în minte întâlnirea din sara cea dintîi, înaintea restaurantului. Poate pentru că erau cei dintîi ochi străini care l-au privit în oraşul acesta, după cum, de pildă, îţi rămîne întipărit pentru toată viaţa peisajul frumos din natură, sau tabloul cel dintîi pe care l-ai văzut. Sau după cum rămîne în amintirea fetelor cel dintîi vals, dansat la întîiul bal.

Cînd cinau tăcuţi, Vasile Roşu se ridică deodată, smulgîndu-şi şervetul şi se închină adînc la dreapta. Ion Florea privi şi el în direcţia aceea, dar numaidecît, înfiorat, îşi înclină capul. Ochii nespus de clari, de liniştiţi, ai Olimpiei erau aţintiţi asupra lui, ca şi cînd nici n-ar fi observat închinăciunea lui Roşu. Limpezimea acelor priviri parcă-i lua vederile lui Florea, şi el multă vreme nu mai putea să-şi ridice capul, să privească prin sală.

Olimpia şedea la masă cu bărbatul său. Îşi alesese locul dintr-o ochire prin sală, drept în faţa lui Florea. Abia-i despărţeau cîteva mese. Zadarnic îşi ţinea Ion Florea ochii plecaţi. El vedea mereu privirile clare ale Olimpiei. Păreau că-l întreabă : «Cine eşti tu ?».

Vasile Roşu băgă de samă că Olimpia, după ce-l privi cu stăruinţă cîteva clipe pe Florea, începu îndată, cu mişcări domoale, să-şi așeze şervetul şi să-i şoptească ceva lui Vasile Grecu, aplecîndu-se puţin spre el. Advocatul privi spre Florea, zise tare «da», apoi amîndoi

își văzură de cină. Mai veniră doi domni, se închinară adînc înaintea Olimpiei, îi sărutară mîna albă ca si-deful, și după ce ea înclină ușor din cap, cei doi șezură cu ei la masă. Numaidecît conversația porni vioaie, și în răstimpuri se auzea rîsul catifelat al Olimpiei. Roșu băgă de samă că Olimpia, rîzînd, îl privea repede, cu ochi care nu rîdeau deloc, pe Florea. Acesta nu-și ridică privirile. Dar știa că Olimpia rîde : rîsul acela era limpede, clar, ca și privirile ei.

— Doamna Olimpia își schimbă obiceiurile, zise Vasile Roșu.

— Cum așa ? întrebă repede Florea, bucurîndu-se că se rupe tăcerea.

— D-apoi am mai văzut-o, cu ăsta, de patru ori aici în restaurant, în vreme de trei săptămîni. Și trăbă să știi că dumneaei, dacă nu era anume o întrunire a românilor de aici, nu se arăta niciodată în localuri publice. Chiar și cu astfel de ocazii nu venea totdeauna. Apoi mi se pare prea darnică în vorbă, în rîs.

— Așa ? făcu Ion Florea.

— Da. Privește, te rog, pe domnul cel mai tinăr dintre cei doi care șăd la masa ei. Cel de la dreapta. Cred că într-un an n-a fost învrednicit de atîta atenție din partea doamnei Olimpia, ca-n sara asta.

Florea își ridică în silă privirile. Dar Olimpia nu-l văzu, părea că-și petrece minunat... Rîdea. Florea simți o mare ușurare : ca și cînd i s-ar fi ridicat un nour greu de pe ochi, de pe cap, din jurul lui. Simți că se liniștește, și-și zise chiar că-i o mare prostie să se tulbure cineva astfel pentru o privire de muiere.

— Albinețul acela ? întrebă pe Roșu.

— Da. E medicul Petru Stan. Un tânăr care a moștenit o avere uriașă de la niște rudenii din țară. Dar e un om foarte cumsecade. Modest, prevenitor, stă bucuros de vorbă cu toată lumea. De-un an îi face curte domnișoarei Grecu.

— Domnișoarei Grecu ? repetă Ion Florea, simțind că sîngele i se suie în obraz.

— Da. Și, pot să-ți spun, cu puține speranțe.

— Și pentru ce ? Întrebă Ion Florea, simțind cum îl înghimpă curiozitatea.

— Cine poate cunoaște astfel de taine. Poate și fetei să nu-i placă. Mie însă mai mult îmi vine să cred că doamna Olimpia își dorește un ginere de rang mare.

— Crezi asta ? Întrebă pripit Ion Florea.

— Da, și de-o părere cu mine sînt cei mai mulți. Familia Grecu e cea mai avută din oraș. Sute de mii. Destul atîta, că pe doctorul Petru Stan foarte rar îl poate vedea cineva în societatea domnișoarei Grecu. Iar acasă la ei n-are intrare. Asta o știe întreg orașul.

— Se poate ? Întrebă Florea, urcîndu-i-se în față, în priviri, fără să știe de ce, un fel de descurajare.

Roșu rîse.

— Vezi bine că se poate, dragă pretine. Dar noi nu mai luăm cîte o halbă ?

— Să vie ! zise Ion Florea, arătînd băiețașului care trecea pe lîngă masa lor paharele goale.

Cînd cei doi sorbiră din berea proaspătă, Olimpia se ridică ușoară de la masă. Mătasea foșni, haina-i curse în linii regulate, înfiorată parcă de apropierea trupului plin, pe care-l ghiceai ca pe-o marmoră ascunsă sub val. Sîni tari, rotunzi i se înălțau în respirația regulată. Pe grumazii albi, cu pielea catifelată, trona capul ei

mîndru pe care nime nu l-a văzut plecat la pămînt. Înfățișarea ei întreață își spunea că într-adevăr trebuie să fie o femeie superbă. Dar cercetîndu-i mai de aproape fața palidă, gîngășă, ochii ei verzi umbriți de sprîncene negre, dese, fruntea senină care se înălța dulce, nevinovată, în părul ei bogat, negru ca păcura, nu descopereai sumeția, ci o foarte rară armonie de linii și culori. Și în fața aceasta de-un alb palid, numai buzele cărnose, fragede ca ale unei fete de șaisprezece ani, rumeneau, puțin întredeschise. Se părea că nu fața, nu capul îi da aerul acela superb, de «nu mă atinge», ci mai ales trupul ei frumos care-o făcea să aibă o ținută de regină.

În lumină, cum își îmbrăca mantaua, ajutată de doctorul Stan, Olimpia nu părea să aibă mai mult de douăzeci și patru de ani. Vocea ei se auzea limpede, și totuși te făcea să te aștepți mereu la ceva ce nu ți-a spus. Vocea ei, la sfîrșitul cuvintelor, căpăta o mlădiere nouă, abia perceptibilă, care se părea că acoperă ceva.

Olimpia, însoțită de Vasile Grecu, porni fără să se mai uite la masa unde erau Florea și Vasile Roșu.

— Frumoasă femeie, zise acesta, aplécîndu-se spre Florea și răsufliîndu-i în față mirosul de băutură.

— Frumoasă, răspunse Florea, ferindu-se.

Ion Florea, după ce Roșu-i destăinui planurile Olimpiei cu Mărioara, după ce auzi că la ei în casă se întră foarte cu greu, după ce înțelese că Mărioara Grecu are un curtezan, se simți descurajat, deși nu-și făcuse nici un plan pentru viitor. Și, deodată cu descurajarea aceasta, îi păru că Olimpia i-i foarte străină, că de-i place să-l fixeze pe el, n-are decît s-o facă. În urmă se convinse chiar că o femeie de lumea mare își poate

permite să-l fixeze pe un tînăr fără nici un căpătîi, care, din diplomă încolo, și nici aceea completă, n-are nimic. Apoi își aduse aminte, de prin capitală, că fixările acestea pentru doamnele mari n-au nici o însemnătate, că le fac din simplă distracție sau din ușoară cochetărie. Și se liniști deplin. Nu-l mai urmăriră nici privirile ei liniștite, nespuse de limpezi, și, cînd Olimpia Grecu se pregătea de ducă, el privi cu interes frumusețea ei, cu admirație chiar, cum era gata să admire orice femeie frumoasă.

Vasile Roșu se aplecă mai tare spre el și-i zise rînjind :

— Păcat că-i așa de virtuoasă !

Ion Florea nu răspunse. Dar în sufletul său se înfripa acum tot mai tare o dorință : să vină duminica, să vadă de-l mai cunoaște Mărioara Grecu. Și, de nu-l va fi uitat ? Ei, atunci va vedea el ce va face. Dar, hotărît, de cînd știa că are pețitor, de cînd descurajarea îl cuprinsese, el simțea că are niște intenții cu copila aceea cu ochii vineți. Ce intenții anume ? Nu știa, dar o vedea apărînd mereu cînd într-o rariște, cînd într-alta din grădina internatului, cînd, apoi, iarăși la geam. Și o vedea nevinovată, ca și cînd un aer de sfințenie ar învălui-o : în sufletul lui se trezea tot mai tare parfumul ce-i îmbăta simțurile în anii întîii tinereți.

Nu-i răspunse deci lui Vasile Roșu. Nici nu i-ar fi putut răspunde. Îi păru deodată foarte scîrbos acest prieten. Plăti cu grabă, își îmbracă paltonul și, luîndu-și cu răceală sara-bună de la Vasile, ieși în noaptea rece. Ca niște scame ușoare, reci și moi, îi cădeau din cînd

în cînd, din întunec, pe față, pe frunte, pe ochi. Se cernea înțîia zăpadă.

După ce stinse lumina în camera sa din parter — locuia într-o casă veche, cu puțini chiriași, — Ion Florea se întinse subț plapomă, în patul rece. În liniștea din casă se auzea ticăitul ceasului de buzunar pe care-l pusese pe masă. În răstimpuri se auzeau pe trotuar pașii grăbiți ai unui trecător. Sunetul acela săc răsuna în noapte.

Ion Florea nu putea dormi. Se simțea atît de treaz ca și cînd în viața lui n-ar fi știut ce-i somnul. Vedea grădinița Voiculesii, cărările tivite cu tufe de strugurași, straturile cu flori tinere, zîmbind curate în roua dimineților. Auzea cîntecele fetelor, ascunse subț bolta de frunze ca într-un templu. Și cîntecele acelea îi păreau acum nouă, pline de înțeles și de dulci fiori. «Ce m-a îndemnat pe mine să sar atunci gardurile, să alerg la copilița cea bălaie?», se întrebă deodată. Și, cu arătarea Mărioarei, începură să-i crească în suflet simțăminte pe care atunci nu le putea bănuî. Și cum sta arzînd de friguri în pat, în camera pustie, simțea cum o dulce căldură îi alerga prin trup, auzea în pernă cum îi toacă de repede inima.

Din turnurile înalte ale bisericilor vechi băteau în răstimpuri apropiate ceasurile. Metalul vibra departe în noapte, aspru, plîngător, melancolic, ca și cînd ar țipa uriașe pasări de noapte prin văzduh. Rar se mai auzea vreun pas pe trotuare. Încins de sinceritate, Ion Florea adormi cu gîndul acesta copilăresc: «Ar fi frumos să mă recunoască. Ș-ar fi frumos să ne iubim.»

VI

Duminica în care avea să se țină întâia serată sosi îmbrăcată în alb. Încă înainte cu trei zile începuse să ningă. Întâi zăpada se muie, se topi, pe trotuare se făcu o ciorofleacă sură, murdară, în care pleosăiau galoșii trecătorilor. Din văzduhul mohorât izvorau neîntrerupt, cernîndu-se, firicelele de nea. Dar sîmbătă sara începu să sufle un vînt aspru, rupînd petece mari din întunecimea de deasupra, și arătînd pe alocuri licărul alb al stelelor. Se opri din nins, însă numai pînă începu să amortească pămîntul. Duminică dimineață cădeau fulgi mari, lînoși, care nu se mai topeau.

În sala pentru petreceri de la cazina română lumea intra neconținut. Sala era foarte spațioasă, scaunele n-o umpleau decît de jumătate. Domni cu pieptănătura proaspătă înclinau mereu din cap, făcînd complimente doamnelor pe care le conduceau, căutînd numerele scaunelor sau ascultînd istorisirea interesantă a cutărui vecin. Doamnele treceau lin, foșnind din rochii, salu-tîndu-și cunoștințele cu o înclinare grațioasă a capului, și, aruncînd împrejur o repede ochire, se lăsau încet pe scaune. Cîtva timp rămîneau parcă pe gînduri, apoi începeau, unele cu priviri furișe, altele pe față, să examineze toaletele nouă, și numaidecît se începeau conversațiile cu vecinele. Șopote, surîsuri amabile sau de dispreț, de pizmă unele, se țineau lanț pînă ce intra vreo doamnă care intenționat întîrziase puțin. Atunci pe-o clipă șoaptele încetau, ca să urmeze, tot cu astfel de întreruperi, pînă la ridicarea cortinei.

În spațiul rămas gol, din fundul sălii, se mărea neconținut ceata tinerimii școlare. Studenții zîmbeau, șopteau, privind mereu spre scaunele pe care ședeau fetițe, domnișoare mai tinere chiar. În răstimpuri, cîte o fetiță, părăind că vrea să-i spună ceva vecinei, își arăta obrazul înflorit și, cu coada ochiului, privea pe furiș spre ceata de studenți. Grupul acela de tineri se mișca mereu. Dar ei nu putură umplea nici pe departe golul din jumătatea sălii.

Advocatul Vasile Grecu veni de timpuriu, salută cu față bucuroasă la dreapta, la stînga, și, ajungînd înainte, după ce privi cu ochii lui albaștri, potoliți, prin sală, șezu pe un scaun din șirul întîi.

Puține locuri mai erau neocupate, cînd ușa se deschise, împinsă repede, și întră Olimpia Grecu însoțită de-o domnișoară înaltă, cu ochii albaștri. Părul domnișoarei bătea în castaniu, și în el, lîngă urechea stîngă, ardea un trandafir abia involt. Fata își purta într-un umblet puțin legănat, ca o alintare, trupul gingaș. Fața ei părea neliniștită, agitată. Bătea în palid, deși se putea cunoaște că nu-i aceasta culoarea ei firească. Olimpia Grecu, înclinînd abia simțit din cap, trecea înainte c-un zîmbet ciudat. Zîmbetul acesta părea răsărit și încremenit pe buze : nu se mișca de-acolo, ci se răzima parcă în colțurile gurii, ținîndu-i închise, liniștite, buzele roșii. Dar nici fața, nici ochii nu-i zîmbeau. Purta o toaletă neagră, din care, într-o lumină nouă, ieșea grumazul alb și tînăr.

Împreună cu domnișoara se opri lîngă Vasile Grecu, și, pînă ce-i spuse ceva, privirea ei limpede străbătu de cîteva ori sala. În urmă ochii-i rămaseră cîteva clipe

ațintiți într-un punct, apoi Olimpia se așează lângă Vasile Grecu.

Ion Florea văzu privirile ei ațintite asupra lui, însă nu simți nimic deosebit. Ca și când n-ar fi fost. El se gândea, în vreme ce inima îi bătea cu putere. De când intrase Olimpia în sală, și o zărise pe domnișoara ce-o însoțea, se întreba : «Domnișoara aceasta să fie Mărioara ?». El părea că nu s-a gândit niciodată ca fetița aceea să fi crescut așa de mare, că buclele ei blonde ca aurul se vor fi făcut castanii. Însă când îi văzu gura, o recunoscă numai decît : erau buzele roșii și fragede, cireșii, ale copilei din internat. «Da, e fata femeii aceleia, e Mărioara Grecu.» Și înaintea acestei domnișoare el nu se mai simți atît de liber, de îndrăzneț, ca odinioară dinaintea copilei. O adîncă părere de rău îi învăluia sufletul, și se gândea cu durere că, de bună samă, Mărioara Grecu nu-l va mai cunoaște.

Sună un clopoțel, și, la ridicarea cortinei, apărură un domn cu favorite lungi, dar încolo ras ca-n palmă. Un domn tînăr. Dregîndu-și glasul, își mîngîie cu mîna stîngă favoritele, apoi începu să citească.

În sală era liniște. În răstimpuri se auzea vuind în geamurile mari vîntul, care se pornise din nou. Cînd hua mai tare, unii dintre ascultători întorceau capetele și priveau spre ferești.

Conferențiarul își alesese ca subiect romanele lui Tolstoi în general, și romanul *Ana Karenina* în special. După ce schiță pe scurt viața marelui apostol și gânditor, conferențiarul arătă adîncă lui putere de observație, sufletul larg, umanitar, în care încăpuse parcă mai multă simțire, insistă mai mult asupra diferitelor teorii susținute de Tolstoi, și asupra puterii uimitoare cu care

știe să redea viața. Apoi trecu în special la *Ana Karenina* : are femeia dreptul să rupă legăturile căsătoriei, dacă nu-i plac, sau n-are ? Și dacă are, prin sfărâmarea legăturilor consacrate de societate, ajunge ea să fie fericită ? Iar dacă nu le rupe și rămîne sub jugul căsniciei întreaga viață, va fi cu totul nefericită ? Iată întrebările pe care domnul conferențiar le sistematiza din romanul lui Tolstoi. Subiectul era nespus de captivant, chestiile acestea agită totdeauna și pe bărbați și pe femei. Fu ascultat deci cu foarte mare atenție.

Se-nțelege că dumnealui mai mult explica romanul decît își arăta părerile sale. Abia la sfîrșit își permise o mică observare :

— Eu cred, doamnelor și domnilor, că celea mai multe rele ni le aduc în viață ciudățeniile vîrstei tinere. Cineva se joacă amar atunci cu bietele noastre suflete, le umple cu iluzii care niciodată nu se vor împlini. Noi trecem prin viață nepăsători și ne amăgim cu iluziile pînă la bătrînețe. Vîrsta tinăra ne spune, ne umple sufletul cu nebunia că în viață poate fi cineva fericit. Pe cînd fericirea nu există, cel mult o mulțumire monotonă. Și fiindcă nime nu dă ceea ce nu are, toți cei care în viață aleargă după o fericire deplină, așa cum le-a arătat-o vîrsta tinăra, cad zdrobiți. Noi nu putem zbura niciodată prea sus, pentru că bietele noastre aripi se tocesc ca ale lui Icar, și cădem în prăpastii prea adînci. Drumul nostru e cel mijlociu, după vechiul adevăr străbun *aurea mediocritas*.

Conferențiarul fu aplaudat foarte mult. Conferința plăcu tuturor, și, ca după orice producție ce place, în rîndurile publicului începu o vie mișcare. Conferința

trezi sentimente, gânduri care, la unii, nu-și putuseră lua aripi pînă acum ca să se avînte într-o discuție, sau chiar numai să-l aducă pe om în posibilitatea de a-și spune clar părerea.

Urmă apoi o domnișoară brunetă, drăguță, care declamă cu multă naturalețe *Dușmancele* lui Coșbuc. Poezia, plină de sentiment, de hotărîre sănătoasă, învioră inimile tuturor, și domnișoara se retrase, în aplauzele publicului, îmbujorată de fericire.

Mărioara Grecu se ivi pe scenă foarte palidă. Ochii și-i ținea plecați în pămînt, și numai după ce se așeză la pian, părăindu-i că-i mai scutită de vederea publicului, se mai liniști. Cele dintîi acorduri fură destul de nesigure, apoi degetele ei alergară tot mai îndemînatece, pînă cînd, nemaiprivind în caietul de note, se făcu deplin stăpînă asupra compoziției, asupra clapelor. Degetele-i albe fugeau, alergau, cîte o clapă era izbită cu putere, cu ciudă parcă, și aria umplea, tînguitoare, sala, vibra în suflute, deschidea ochii mari și visători ai fetelor. Obrajii Mărioarei Grecu nu mai erau palizi.

Și Ion Florea descoperi cu plăcere înflorirea tinereții, pe care o cunoștea demult. I se părea chiar că nici nu s-a schimbat așa de mult Mărioara.

Dar cînd se ridică, cînd, mulțumind publicului, care nu mai voia să înceteze cu aplauzele, se retrase, aproape săltînd, și dispăru, lui Florea îi păru c-o vede aidoma ca odinioară în grădina internatului de fete.

Mai urmară două declamări din Eminescu, și un foarte bun tenor cîntă române și doine.

Apoi Olimpia Grecu se ridică. Lumea începu numaidecît să plece, silindu-se să ajungă mai în grabă la garderobă, pînă nu se va face îmbulzeală mare.

În jurul Olimpiei Grecu se strânseseră familiile mai fruntașe din societate și se spuneau cuvinte măgulitoare pentru talentul Mărioarei. Veni și fata numai-decît, ușoară, fericită ; mulțumea în dreapta și în stînga.

Ion Florea, cum rămăsese într-un colț al sălii și aștepta s-o vadă pe Mărioara coborînd de pe scenă, simți deodată că cineva îl prinde de braț.

— Ei, tinăre, ce stai așa pe gînduri ? Vină să felicităm pe domnișoara Grecu, zise avocatul Chirca, vesel.

El era mare amator de artă, și după cîte o producție de succes ca aceasta era totdeauna foarte bine dispus.

— Eu nu cunosc pe nimeni din familie, răspunse codindu-se Florea.

— Vei face cunoștință odată cu felicitarea. Vom sta într-ajutor. Pentru ce am mai exista, altfel, noi, bătrînii, zise avocatul Chirca zîmbind, și, luîndu-l la braț, porniră.

Florea se simțea fără nici o putere. Nu mergea bucuros. El ar fi voit să se întâlnească cu Mărioara singur, nu aici, sub ochii atîtor oameni.

— Să-mi dați voie, doamnă Olimpio, să vă prezint pe-un tinăr de mare speranță, care e lipsit demult de bucuria de-a vă cunoaște, și, în special, în sara asta, n-ar fi putut altfel să o felicite pe fiica dumneavoastră, ceea ce de altfel dorește din toată inima : doctor Ion Florea.

Olimipa rîse cu poftă de frăzoiul domnului Chirca.

— Vei avea viață lungă, domnule avocat, zise ea, apoi, întorcîndu-se spre Florea, după ce acesta-i sărută mîna, îl învăluî pe-o clipă cu aceeași privire clară, liniștită, în care însă Ion Florea citi acum și mai bine

întrebarea : «Tu cine ești ?». Însă întrebarea această o citi numai cu ochii, din ei nu trecu mai departe.

Ion Florea se apropie — bătându-i inima cu putere. — de Mărioara Grecu.

— Să-mi dați voie, domnișoară, să vă prezint și eu felicitările mele. Ne-ați procurat o plăcere cu adevărat artistică.

— Da, domnișoara a fost la culme, zise avocatul Chirca, apropiindu-se, ai putea să scrii o dare de samă la gazeta, domnule doctor Ion Florea.

Omulețul voi să glumească spunându-i numele astfel. Însă Mărioara Grecu se dădu puțin înapoi și păru că voiește să-și retragă mîna pe care i-o întinsese lui Florea. Ea se făcu foarte palidă, se sperie parcă la auzul acestui nume, pe care mai înainte nu-l pricepuse. Cine stătea să înțeleagă toate numele cîte se spuneau dinaintea Olimpiei Grecu ?

Dar totuși îi întinse mîna albă și delicată, în vreme ce, cu ochii plini de mirare, de spaimă, cerceta fața lui Ion Florea. După ochi, după frunte, îl recunoscui numaidecît, își plecă privirile-n pămînt, și obrajii i se rumeniră îndată ca un măr pîrguit.

— Îmi pare bine că v-a plăcut, zise ea cu o voce cîntătoare. Vă mulțămesc.

— Da, Mărioaro, se vede că ești norocoasă. La întâia pășire în public ai avut succes, zise Olimpia, care, apropiindu-se, surprinse obrazul împurpurat al fetei. Ochii ei verzi fugiră repede de la față la Florea, și între sprîncenele negre i se ivi o ușoară dungă de nemulțumire.

— Să mergem, zise ea Mărioarei. Dacă-ți face plăcere, vii cu noi, domnule avocat, adaose aplecîndu-și

puțin frumosul ei cap spre umărul drept. Și dumneata, domnule Florea, adaoase din nou, privind cu plăcere mustața lui neagră, prea bogată pentru vârsta lui, dar care se potrivea minunat deasupra gurii lui energice.

— Mă simt încântat, doamnă, zise, înclinându-se, omulețul.

— Eu vă sînt cu atît mai recunoscător, doamnă, zise Ion Florea sărutîndu-i mîna. Îi păru că acum, la atingerea buzelor sale, mîna aceea se înfioră.

Veni și Vasile Grecu, și după ce-l salută pe Florea ca pe-un viitor avocat de frunte, îi zise :

— Noi ne bucurăm mult cînd întîlnim oameni harnici. Domnul Chirca ne-a spus multe bune despre dumneata.

Apoi porniră să ia cina împreună la restaurant.

Îndată ce coborîră scările și ieșiră în stradă, Olimpia făcu să ajungă Mărioara între cei doi bătrîni, și ea rămase în urmă, cu Ion Florea.

— Demult am voit să-ți mulțămesc pentru conferință, domnule Florea. Într-adevăr, ai fost atît de bun să te angajezi îndată, deși abia ai sosit în orașul nostru. Ce subiect ți-ai ales ?

În noaptea de-afară ochii ei nu se vedeau. Dar lui Florea îi păru că vocea ei tremura ușor.

— Într-adevăr trăbă să mă rușinez de importanța ce-i dați conferinței mele, doamnă Grecu. Mi se pare nu e bine să fie cineva lăudat. Pe urmă cade cu atît mai rău, zise Ion Florea, silindu-se să descopere în cuvintele, în vocea acestei femei ceva din sumeția care se desprindea din întreaga ei ființă. Dar nu află nimic. Dimpotrivă, îi păru o femeie foarte cuminte, care mai are și darul special de-a se interesa de serate.

— Toți oamenii modești vorbesc așa, zise Olimpia cu aceeași înfiorare în voce. Dar nu mi-ai spus la ce subiect lucrezi.

— Cît despre asta, nici eu nu știu, de bună samă. Spre dezvinovățirea mea trăbă să vă spun că n-am fost sigur că voi ajunge la rînd, sau ba.

— Așadar n-ai terminat-o ? Întrebă cu un fel de îngrijorare Olimpia.

— Nici n-am început-o, doamnă.

— Atunci să te pui pe lucru. De azi în două săptămîni ești eroul zilei. Totuși aș dori să știu : cam ce subiect îți vei alege ? Întrebă ea.

— Cred că ceva despre Eminescu, zise Florea.

— Poezia lui erotică, sau cea filosofică ?

— Cred că am să vorbesc despre literatura lui populară, și, în linii generale, despre erotica lui.

— Frumos subiect, zise Olimpia, atingîndu-se ușor de brațul lui Florea și întrînd în lumina restaurantului.

În răstimpul acestei conversații, ochii lui Florea priviră neîntrerupt la Mărioara Grecu, chiar cînd o pierdea din vedere, învăluită de întunerecul ce se coborîse gros. El simțea o dulce mîngîiere, părea că soarbe mereu o băutură aromitoare la gîndul că Mărioara nu-l uitase.

La masă se nimeriră așa încît Florea venea în fața Olimpiei.

Chelnărul se înființă numaidecît la masa lor și ascultă poruncile doamnei Olimpia. Advocatul Chirca zicea din cînd în cînd «dar grijește să fie bun» și zîmbea mulțumit.

Lumea din restaurant nu se mira deloc văzîndu-l pe Chirca în societatea familiei Grecu. Știau toți că omu-

lețul acela e bine văzut de avocatul Grecu. Dar prezența lui Ion Florea la masa aceea, nimeni nu și-o putea explica. Cereau să-l facă rudenie depărtată de-a Olimpiei, sau, cel puțin, de-a lui Chirca.

Vasile Grecu și Florea luară câte-o bere. Chirca aștepta vinul, nu era prieten cu «băutura nemțească». Mărioara nu știa ce să mai facă cu mâinile: era foarte agitată. Trecu un răstimp.

— Tinărul meu ar mai lua, mi se pare, o bere, zise avocatul Chirca, ciocnind cu inelul gros, de aur, într-o farfurie.

— Nu, mulțămesc, zise Ion Florea.

— Ei las', doamna Olimpia și domnișoara știu că azi se ridică o generație bețivă, zise rîzînd domnul Chirca.

— Și o generație de filosofi, adăose Olimpia, privind cu plăcere fruntea gînditoare a lui Florea. L-ați auzit pe domnul Tîrnăvean?

— Da, a fost o conferință foarte frumoasă, zise Vasile Grecu. Totdeauna actuală. Și a avut un dar mare: a ținut captivată atenția publicului.

— Meritul cel mai mare al lui Tîrnăvean e c-a înțeles romanul lui Tolstoi. Asupra părerilor pe care le susține cartea aceea, va rămînea însă totdeauna deschisă discuția, zise avocatul Chirca.

— De-o părere cu mine, spuse veselă Olimpia. Ursul acela de la Nord n-a putut vedea pe cîmpiile de zăpadă flori, și în văzduhul sur cerul albastru. Prea exagerează, prea îmbracă în negru viața.

— Și în ce exagerează, te rog? întrebă cu blîndețe avocatul Grecu.

— În toate, răspunse Olimpia, nemulțumită de contrazicere. Femeia în căsătorie nu-i fericită, afară de căsătorie tot astfel, atunci pentru ce-i în lume?

— Atunci s-ar putea pune și-o altă întrebare : pentru ce-i omul în lume, zise Vasile Grecu liniștit.

— Vezi, mamă, eu n-am cetit romanul acela. Și azi n-am priceput o iotă din ce-a vorbit domnul Tîrnăvean, zise sfioasă Mărioara Grecu. Și după ce reuși să spună cuvintele acestea, se simți mai liniștită.

Ion Florea nu prea asculta la ce se vorbea. El simțea în apropierea lui pe Mărioara, și se bucura din toată inima de agitația care n-o mai părăsea. «Nu m-a uitat deloc își zicea el. Își amintește bine de întîmplarea aceea.»

Și, într-adevăr, el ghicea la ce se gîndea Mărioara, care de-un singur lucru nu-și putea da sama, nu-l putea pricepe : cum a fost cu puțință să se întîlnească cu Ion Florea ? Ea a crezut totdeauna că pe tînărul acela, care și-a pierdut pălăria în grădina internatului de fete, pentru dînsa, nu-l vai mai întîlni niciodată în viață. Se schimbase, ce e drept, ar fi putut fi luat drept altul, dacă ochii lui nu ar fi rămas aceeași, ochii și fruntea tînărului la care nu se putea gîndi fără să rîdă, deși simțea un regret în suflet. Chiar și acum, deși era încă foarte surprinsă, simțea cum îi pornesc undele de rîs, gîndindu-se la pățania studentului.

Li se servi cina. Furculițele, cuțitașele începură să țîncănească. Olimpia le purta cu degetele-i albe cu multă eleganță. Din cînd în cînd ochii ei verzi îl priveau liniștiți pe Ion Florea. Dar în privirea aceasta limpede creștea din ce în ce mai mult o lumină nouă,

dulce, caldă, și atunci, de sub genele negre, umbroase, ochii ei verzi răspîndeau străluciri scumpe.

Mărioara Grecu se simțea tot mai stăpîină pe sine. Și cu cît se liniștea, simțea că trebuie să-i fie recunoscătoare lui Ion Florea. Pentru ce ? Nu știa, dar îi părea că tăcerea ei nu-i deloc amabilă pentru Ion Florea. Simțea că trebuie să-i spună, să-i arate cumva că nu și-a uitat de el. Sentimentele sale niciodată nu fuseseră atît de clare ca în sara aceasta, gîndindu-se la întîmplarea aceea din grădina internatului. Un glas tainic îi șoptea mereu : «A fost foarte bine ! Foarte frumos.» Și glasul acela tainic părea că și rîde, că o mîngîie și o și alintă. Voia deci să-i fie recunoscătoare.

Advocatul Chirca, avocatul Vasile Grecu și Olimpia începură să discute despre posibilitatea dizolvării Camerei, și despre eventualele lupte electorale ce vor urma.

— Ar trebui să fim cu băgare de samă, zise Chirca, să nu ne afle alegerile nepregătiți. La toată întîmplarea, ne vom pune candidații noștri.

— Dacă am intrat odată în activitate, nici nu putem face altfel. Ca întotdeauna însă, în multe cercuri, căderea noastră va fi sigură, spuse Vasile Grecu.

— Lucrul de căpetenie, începu Olimpia, ar fi să vă îngrijiți bine, înainte de toate, de cercurile cu majorități mari. Și pentru aceasta să puneți candidatura unor bărbați destoinici.

Mărioara Grecu, băgînd de samă că pe Ion Florea nu-l prea interesează discuția, își întoarse spre el obrazii tineri, fragezi, îl mîngîie cu privirile-i albastre și zise :

— Dumneata, domnule Florea, ești demult în orașul nostru ?

Ion Florea tresări, un zîmbet de fericire îi inundă fața. Mîndrii lui ochi de vultur scînteiară.

— Nu, domnișoară. De cîteva săptămîni numai. Dar orașul îmi place foarte mult.

— Așa ? întrebă Mărioara Grecu. Și ai trecut, de bună samă, și prin alte orașe.

— Candidat am fost prin vreo șase, domnișoară, de cînd am terminat universitatea.

— Și ai terminat-o demult ?

— De un an și jumătate. Gimnaziul l-am făcut în... — și el spuse numele orașului.

— Așa ?! făcu Mărioara, și simți cum sîngele îi aleargă subt pielea fină a obrazilor. Cunosc și eu orașul acela, zise abia auzit. Apoi, părăindu-i-se că i-a spus tot, se simți deodată veselă, dornică de rîs.

— Ați fost în internat, nu-i așa, domnișoară ? întrebă Florea surîzînd.

Ochii Mărioarei rîdeau. După mișcarea buzelor se vedea că abia își stăpînește rîsul. Ea nu răspunse la întrebare, ci, aplecîndu-se tare către Florea, îi șopti fraza pedelului, care dusesese vestea în tot orașul :

— Ai scăpat, dar ca prin urechile acului.

Fața lui Florea se luminează întreagă, ochii lui străluceau, cînd Olimpia, rupînd deodată firul conversației, se întoarce spre fată-sa. Dunga de nemulțumire era mai reliefată între sprîncenile negre. Ea-i privi bănuitor pe amîndoi.

— Maio !

— Mă rog, mamă, zise Mărioara, cercînd să fie serioasă.

— Domnișoara vrea să știe cumu-s seratele în alte orașe, zise repede Florea. Și eu i-am istorisit cum a

declamat o domnișoară poezia lui Coșbuc *La oglindă*, cum a spus, ciripind foarte repede, strofa întâia și cea din urmă, și cum s-a complimentat apoi, uimită și ea că a isprăvit atât de repede.

Mărioara Grecu își îngropă, rîzînd, obrajii în batista fină. Zîmbi și Vasile Grecu și avocatul Chirca, numai Olimpia rămase serioasă. Ion Florea avu senzația că prin ochii ei privește, de foarte departe, un dușman. Nu mai era limpede privirea aceea. Văzînd-o, aveai senzația că, din depărtări, cade noaptea.

— Tinărul meu va ști multe, domnișoară. Cine umblă mult vede multe, zise avocatul Chirca.

— Așa se face experiența vieții. Și, întotdeauna, din viață se învață mai mult decît din școală, spuse Vasile Grecu zîmbind cu bunătate.

— E tîrziu. Mergem, zise deodată Olimpia, ridicîndu-se.

Brațele ei, care-și arătau zăpada prin dantele, căutată nervease mînele paltonului. Trecu printre mese fără să încline cîtuși de puțin capul, care acum îi dădea un aer și mai superb. Mulțimea, celor ce o salutau, numai cu ciudatul ei zîmbet, care părea că nu i se desprinde de pe buze, ci că se iscă și împietrește în colțurile gurii.

Afară vîntul șuiera, răscolea și învîrtejea pulberea fină de zăpadă, izbind-o în obraji, în ochi.

— Să luăm o trăsură, dragă, zise Vasile Grecu.

— Nu. Mergem pe jos. O plimbare în aer proaspăt are să ne facă bine. Apoi pulberea asta de zăpadă mîngie parcă. Nu-i așa, domnule Florea? Întrebă Olimpia și se alătură îndată lui Ion Florea.

Vasile Grecu, Mărioara și avocatul Chirca o luară

înainte. Cu mîna dreaptă Olimpia făcu un gest ca și cum ar fi voit să ia brațul lui Florea.

— N-a fost prea mult ? N-a fost plictisitoare sara asta, domnule Florea ? întrebă Olimpia, întorcîndu-și puțin capul spre fața tînărului și surîzîndu-i.

— Dimpotrivă, doamnă, a fost prea scurtă, zise Florea.

— Așadar serata ți s-a părut reușită ?

— Foarte reușită, doamnă. Poate fi dată de model altora.

— Și nu te-am întrebat ! Dumneata ce părere ai despre *Ana Karenina* ? întrebă Olimpia, întorcîndu-se iarăși spre Ion Florea.

Ion Florea citise de mai multe ori romanul lui Tolstoi, și de fiecare dată descoperise lucruri, aspecte nouă în el. O nespusă putere de observație, de judecată, de redare a vieții. Ar fi putut să-și expună foarte pe larg și foarte limpede părerile. Dar simțea că nu e nici momentul, nici locul potrivit pentru așa ceva.

— E una din cărțile cele mai bune din cîte s-au scris, zise el.

— Aprobi dumneata concepția romancierului, ca pe Ana s-o azvîrle sub roțile trenului ?

Olimpia-i puse întrebarea aceasta cu o foarte mare hotărîre. Cuvintele ei nu mai fură catifelate, ci vibrau metalic.

— După cît îmi aduc aminte, doamnă, nu Tolstoi o aruncă sub roțile trenului. Ea se aruncă. Starea ei sufletească o cheamă să moară. Și un proces psihologic, îndată ce-i adevărat, nu mai suferă nici o critică.

— Și o femeie ca Ana e vrednică de o astfel de moarte ?

— Doamnă, a reda viața înseamnă a o descrie așa cum este. Eu cred că nu Tolstoi a creat acest tip de femeie.

— Ei, dar cine ? întrebă grăbită Olimpia.

— Lumea. Viața, răspunse cu silă Ion Florea.

— Eu zic că nu ! spuse Olimpia cu o voce în care începea să tremure durerea. Eu cred că însăși concepția autorului asupra vieții și a lumii îl conduce la dezlegările conflictelor. Dacă Tolstoi ar fi fost italian, desigur că n-ar fi schingiuit-o pe biata Ana.

— Dar ce dezlegare i-ar fi aflat atunci ? întrebă cu interes Florea.

— Vronski ar fi iubit-o cu aceeași putere ca și ea, și atunci ar fi trăit fericiți. Dacă iubirea vreunuia s-ar fi răcit, pumnalul și-ar fi făcut slujba ! Dar roțile trenului ! E înfiorător, e monstruos acest sfârșit.

Vocea ei, când sfârși cuvintele din urmă, era atât de tremurătoare, încât părea că plânge. Olimpia suferea. Ion Florea, auzind această voce, simți cum i se lasă o tristețe în suflet.

— Adevărat, spuse el, închipuirea acelei scene e totdeauna îngrozitoare.

— Așa-i ? făcu Olimpia cu putere. Apoi, închipuie-ți dumneata că istoria acelei vieți ar ceti-o oameni care nu pricep convențiile noastre sociale, nu cunosc familia în înțelesul ce i-l dăm noi. Ar afla ei motivată pedepsirea Anei ?

Ion Florea ascultă cu interes tot mai mare. Întrebările ei îi trezeau parcă și lui gânduri nouă. Pătrunderea ei începea să-l uimească.

— Desigur că nu, doamnă, zise el. Desigur că la astfel de popoare un scriitor de geniu ar fi tratat un

alt subiect, potrivit cu relațiile lor sociale, pentru a arăta nenorocirea femeii în viață.

— Și l-ar fi aflat? întrebă repede Olimpia.

Vîntul, care șuiera mereu și se văita printre castanii goi, desfăcu paltonul Olimpiei, și o aripă a hainei înfășură genunchii lui Florea. Acesta simți ștofa moale, și un fior îi trecu prin tot trupul.

— Sînt sigur că l-ar fi aflat, răspunse el cu vocea puțin schimbată.

— Dar și dumneata crezi că o femeie nu poate fi în viață decît nenorocită?

La întrebarea asta, Olimpia își întoarse iarăși fața spre Florea, umerii lor se atinseră, și o șuviță din părul ei, luată de vînt, se împrăstie pe obrajii lui. Fiorul de mai nainte se schimbă acum într-o zguduire adîncă, și o tristețe neînțeleasă învăluie sufletul lui Ion Florea.

— Convingerea mea nu-i aceasta, doamnă, răspunse el, făcînd o efortare să nu i se cunoască tulburarea.

Olimpia aștepta ca el să continue. Însă Ion Florea tăcu. Ei meraseră o vreme în liniște. În răstimpuri, aceeași aripă a paltonului, luată de vînt, înfășura genunchii lui Ion Florea. Înaintea lor se zăreau cei doi bărbați, cu Mărioara la mijloc. Cînd văzu trupul gîngăș al fetei, mersul ei undulător, Ion Florea simți cum încet-încet se liniștește și că buna lui dispoziție de la cină îi revine.

— Are să ne mai delecteze? întrebă Ion Florea, urmărind pe Mărioara.

— Cine? zise înfiorată Olimpia.

— Domnișoara Grecu.

— Îți place cum cîntă?

Ion Florea simți că privirile Olimpiei sînt ațintite asupra lui, deși nu le vedea.

— Foarte mult. Va deveni o pianistă excelentă, zise el.

— Crezi ? Întrebă cu vocea schimbată Olimpia.

— Cu siguranță. Are însușiri artistice, răspunse Florea.

Olimpia tăcu. Dar cu dinții ei albi, frumoși, își mușcă încet buza de jos.

Un răstimp tăcură. Mergeau mai repede și ajunseră mai aproape de cei trei. Deodată Olimpia își încetini pasul.

— Dumneata o cunoști mai demult pe Maia ? îl întreabă.

Vocea ei era iarăși domoală, prietenoasă, aproape ca tifelată. Ion Florea făcu o mișcare ca și cînd ar fi voit să se oprească.

— Nu, doamnă, nu o cunosc de mai demult, se hotărî el repede.

Olimpia tăcu. Se apropiară iarăși de cei trei, și numai decît sosiră la poarta locuinței familiei Grecu.

— Strașnic vînt. Are să ne aducă iarnă aspră, zise Vasile Grecu oprindu-se.

— O să luăm cojocul, noi, bătrînii, spuse Chirca.

— Iar eu o să merg la patinat. Ah, abia apuc, zise Mărioara.

— Domnișoarei îi place patinajul ? Întrebă Florea cu fața luminoasă, cu ochii foarte vii, admirînd obrajii Mărioarei, pe care vîntul îi aprinsese.

— Îmi place, răspunse Mărioara zîmbind.

Lui i-a zîmbit ? Florea nu-și putu da sama. Dar fața ei întreagă, ochii albaștri, totul era zîmbet pe chipul Mărioarei.

— Vă mulțămim, domnilor, începu Olimpia. Și în special dumitale, domnule Chirca. Ne-ai făcut să cunoaștem un tinăr așa de plăcut ca domnul Florea.

Fața, ochii ei erau atît de nemișcați, vocea așa de rece, încît cuvintele îi părură lui Florea mai mult o insultă decît o mulțumită. «Într-adevăr, e o femeie superbă», își zise el. Dar cînd prinse mîna mică a Mărioarei Grecu, el simți cum aceasta i-o strînse ușor, și, cînd îi privi ochii, se însenină deodată. Din ochii aceia citi cum sufletul ei rîde, citi fraza pedelului : «Ai scăpat, dar ca prin urechile acului».

VII

Se pusese iarnă grea. După ce cîteva zile fluturii mari, scîmboși, umplură mereu văzduhul, vîntul ghețos de miază-noapte începu să fluiera din nou prin copeřișe, prin arborii negri. Văzduhul se însenină, și zăpada îngheță, acoperind pămîntul cu mantaua-i albă nesfîrșită, pe care scînteiau, în soare, în lună, nenumărate stelișoare. Se făcu un drum minunat pentru sîanii, care, trecînd pe străzile orașului, ieșeau pe cîmpia albă. Ca niște fantome alergau sub cerul limpede, de-un albastru închis. În liniștea înghețată zurgălaiele cailor picurau; răsunau ca și cînd aerul ar fi fost de argint.

Ion Florea vedea cum trec săniile pe străzile oraşului. Vedea chipurile vesele, fericite, ale celor care şedeau în ele, şi, în multe zile, îl fura dorinţa să iasă şi el în lumina nemărginită a câmpului.

Însă biroul îl ţinea legat de oraş, de cancelarie, şi înainte şi după prînz. Advocatul Chircă era foarte punctual şi aştepta de la toată lumea, de la candidaţii săi, să fie tot aşa. Cauza principală pentru care i se schimbau mereu candidaţii era chiar aceasta.

Dar Ion Florea era ambiţios. Ştiind slăbiciunea avocatului Chircă, decît să ajungă la muştrările lui, mai bucuros se lipsea de orice plăcere.

Apoi, nici nu mai era singur ca înainte, şi nu i se ura în cancelarie aşa de repede. Chipul Mărioarei Grecu începuse să-l urmărească pretutindenea. Şi Ion Florea simţea că viaţa lui e tot mai plină şi tot mai frumoasă.

În anii lui de universitate, de pribegie prin cancelăriile de avocat, niciodată nu s-a gîndit că într-o zi îl va întâmpina copiliţa cea bălaie din grădina internatului de fete, şi că-i va umplea astfel viaţa. Nici la iubire nu s-a gîndit. Chipuri ca domnişoara cea blondă, pe care o întîlnea pe scările, pe coridoarele universităţii, sau ca fata cea palidă care-i alegea ţigările, a mai întîlnit, ce-i drept, în viaţă. Trecător, privirea lui s-a oprit asupra multor fete frumoase. Şi s-a mai întîmplat chiar ca-n unele clipe să-şi zică, privind pe cutare domnişoară : «Las', dragă, o' să-mi iau censura, şi o să te iau de nevastă, că ai ochii mîndri», sau : «O să te iau de nevastă, că-mi place umbletul tău».

Dar viaţa lui nimeni nu i-a umplut-o pîn-acum. Se părea că acel cîntec al tinereţii, care deşteaptă simţirile la optsprezece ani, i-a trezit, atunci, foarte multe, şi

lui, că acelea îmbrățișau în partea cea mai mare pe copilița din internat, dar că atunci au rămas ascunse, uitate, și că acum se ridică din ascunziș, pricepându-le. Altfel nu-și putea explica bogăția aceea de mîngîieri, de alintări, de dorinți, de suferință chiar, care i se coborîse deodată în suflet, încă la cina din sara întîiei serate, cînd domnișoara Grecu îi șoptise : «Ai scăpat, dar ca prin urechile acului».

Ion Florea își pregătea de zor conferința. Lucrînd la ea, îi venea din cînd în cînd în minte Olimpia, care se interesase de conferința lui. Se gîndea chiar că-i o femeie foarte deșteaptă, și n-ar fi voit ca ea să-i afle vreo vină conferinței. El scria mai departe. În răstimpuri depărtate se întreba : «Ce femeie e aceasta ?». Atunci îi veneau mereu în minte cuvintele Olimpiei de la întîia serată, spuse la despărțire. Auzea vocea ei rece, îi vedea privirile și fața nemișcată și își răspundea : «E o femeie superbă».

Răspunsul acesta îi părea întotdeauna că-i un paravan foarte puternic împotriva altor gînduri, altor întrebări ce se iveau în el tulburi și de care se temea.

Pînă îi veni rîndul să-și țină conferința despre Eminescu, mai trecură două serate.

Programul acestor două conveniri a fost tot așa de învrîstat ca și al celei dintîi. Numai conferințele fură mai săci, și deci mai greu de ascultat.

Ion Florea intra în sală de timpuriu, deși știa că Mărioara și Olimpia vin cele din urmă.

El mai mult se gîndea decît asculta. Mărioara nu-l căuta niciodată cu ochii prin sală. Numai privirile,

puțin întunecate acum, ale Olimpiei, le simțea totdeauna ațintite asupra lui cîteva clipe. Dar privirile acestea nu-l mai tulburau. Își zicea : «Tot așa se uită și la alții, aceeași sumeție o stăpînește. E plină de spirit ? E deșteaptă ? Da, vrea să paradeze cu tot ce are.»

El se gîndea la Mărioara Grecu. «Bine că m-a recunoscut, își zicea. Dar asta încă nu însemnă nimic ! Se interesează oare de mine, cît de cît ? Asta-i întrebarea.» El însuși se mira cum de ajunsese aici așa de repede. Căci numai cu puține zile înainte ar fi fost prea mulțumit dacă Mărioara l-ar fi recunoscut. «Nu știu nimic, își zicea, și e rău că nu știu nimic. Ba e chiar foarte rău.»

În sara seratei de-a doua, la sfîrșit, el reuși să se strecoare pînă lîngă Mărioara. Aceasta era singură. Olimpia, mai laoparte, povestea c-un ofițer superior.

— Nu vă tulbur vreun gînd plăcut, domnișoară Grecu ? Bună-sara, zise Ion Florea.

Mărioara tresări. Apoi fața, ochii ei se luminară îndată.

— Dumneata te apropii totdeauna pe furiș, domnule Florea.

— Un obicei cam primejdios, domnișoară, nu-i așa ? zise el zîmbind.

— Într-adevăr. Numai cît omul se obișnuiește și cu primejdia. Cum ți-a plăcut domnișoara Laura ?

— Laura ?

— Așa-i, dumneata nu ești demult în oraș ; domnișoara Laura Negru, răspunse Mărioara, clipind domol din ochi.

Candidatul rămase încurcat. El nici programul nu-l citise, să cunoască numele. Și se produsese două dom-

nișoare, una la pian și alta cu vocea ! Care era Laura ? Se jenă s-o mai întrebe. Apoi, ascultase foarte puțin, așa că se temea să răspundă, neștiind ce aprecieri să facă.

— Te-aș ruga să-mi spui care domnișoară, cea de la pian, ori cea cu poezia e Laura Negru, întrebă cu sfială Ion Florea.

— Cea cu poezia, rîse Mărioara de expresia tînrului.

— A fost binișor, zise pe nimerite candidatul. Poeziile lui Eminescu sînt totdeauna foarte frumoase.

— Cum, dumneata n-ai fost de față la serată ? îl întrebă fata.

— Sînt de la patru și jumătate aici, domnișoară, zise Florea.

— Atunci de ce vorbești de Eminescu ? N-a declamat din Eminescu, a cîntat.

— Nu ?! făcu Florea.

— Ei, așa ascultați dumneavoastră tînrarii pe fetele care vin să vă facă plăcere, spuse c-un aer de supărare Mărioara Grecu. Și totuși vă știți da părerea, adaose. Cu siguranță, așa m-ai ascultat și pe mine... Și ea-l privi cu ochii ei albaștri, întrebători.

— Nu, asta nu, domnișoară, răspunse Florea înviorîndu-se deodată. V-am ascultat cu cea mai mare încîntare. A fost altceva atunci, a fost cu totul altceva. Și ochii, fața, mînile lui, prin mișcările lor, păreau că vor să-l scape de acuza grea ce i se aducea.

— A fost altceva, pentru că eu am cîntat la pian și Laura a cîntat cu vocea ? întrebă privindu-l cu atenție Mărioara. Dar și în canto poate fi cineva artist, adaose repede.

— Nu, nu pentru asta, domnișoară, zise Florea.

— Atunci ?

— Întîi pentru că dumneata ai cîntat cu adevărată artă.

— Și-al doilea ?

— Pentru că pe dumneata te cunoșteam. Sau, mai bine, te recunoșteam, domnișoară. Vă vedeam după aproape șase ani, răspunse Florea cu însuflețire.

Mărioara tăcu. Umbra de supărare de pe față, din ochi, îi trecu. Ea păru că se gîndește.

— Să fie oare atîția ani ? întrebă c-o voce domoală și dulce.

— Da, domnișoară.

— Cum trec anii ! zise c-un suspin ușor Mărioara Grecu.

În clipa aceasta Olimpia îl lăsa înclinat pe ofițerul superior, și-l văzu pe Florea lîngă Mărioara. Ea-i învăluî repede pe amîndoi într-o privire bănuitoare, și, apropiindu-se, dunga de nemulțumire i se ivi între sprîncenele negre.

— Mergem, Maio. A, bună-sara, domnule Florea, zise, părăind că abia acum îl observă pe Florea.

El se înclină adînc.

— Vezi, Maio, află-l pe tatăl tău, îi zise repede Mărioarei. Și fata dispăru repede în mulțime.

Nevoind să se îmbulzească la garderobă, rămăseseră încă mulți în sală.

— Dumneata mi se pare că vrei să mă-nșăli, zise Olimpia, și dunga de nemulțumire îi dispăru. Eu cred că dumneata o cunoști de mai demult pe Maia.

— Nu, doamnă. Aș fi fericit să pot zice că o cunosc de mai demult, dar n-am de unde.

— Vezi, dac-ați fi cunoștințe mai vechi, ai putea veni din cînd în cînd la noi, zise cu o voce cîntătoare Olimpia.

Ion Florea nu înțelese cuvintele acestea. Zise deci pe nimerite :

— Aș fi foarte fericit, doamnă.

— Dumneata ai fi foarte fericit ? Pentru ce ? Unde-ai făcut dumneata gimnaziul ? adaose, schimbînd repede întrebarea, Olimpia Grecu.

Ion Florea era aproape să spună adevărul. Dar repede se reculese și spuse alt nume de oraș.

— Așa ? Atunci dar n-o cunoști de mai demult pe Maia, zise Olimpia, învăluindu-l cu o privire plină de mulțumire. Totuși, dacă-ți face plăcere, poți veni pe la noi. Domnul Grecu ține foarte mult la tinării talentați.

În loc de răspuns, candidatul se aplecă și-i sărută mîna albă. Pe buze părea că i-a rămas moalele dulce, călduț, al mîinii, care tresări sub buzele lui.

Vasile Grecu și Mărioara sosiră, și Ion Florea se despărți îndată de ei.

Dar cum mergea încet, gîndindu-se, coborînd pe scări, îl ajunse familia Grecu. Cînd trecură pe lîngă el, Olimpia îi zise aproape în ureche :

— Pare că aștepți pe cineva, tinăre.

Răsuflarea ei îi gîdilă urechea, și el zise înfiorat :

— Nu aștept, doamnă.

— Atunci pentru ce întîrzii pe-aici ? întrebă Olimpia, apucîndu-i înainte și întorcîndu-și încă o dată spre el privirea. În lumină, de sub genele lungi, ochii ei verzi erau foarte frumoși.

Ion Florea nu mai putu răspunde. Pe lângă el treceau domni și doamne.

În duminica viitoare, singura care-l mai despărțea de conferința lui, Mărioara Grecu nu veni la serată. Ion Florea așteaptă chiar și după ce se începu serata. Dar așteaptă zadarnic.

Vremea îi trecu foarte anevoie. Ar fi ieșit înainte de-a se sfârși conferința, care era, ca de obicei, punctul întâi din program, dar dorința să afle pentru ce nu venise Mărioara îl ținu ținut locului pînă se isprăvi și punctul cel din urmă.

Numaidecît ochii Olimpiei îl căutară prin sală. Dar cum el apucase să se strecoare prin mulțime, Olimpia nu-l mai putu zări, și fața ei păru foarte neliniștită. O umbră de suferință părea să i se ridice din colțurile gurii. Dar se însenină îndată ce-l văzu pe Florea apropiindu-se. Străluciri ușoare începură să-i tulbure privirile limpezi. Purta o toaletă nouă, foarte frumoasă.

— Pe domnișoara o doare capul! zise ea c-un aer de batjocoră lui Florea.

— Da? făcu el, admirîndu-i toaleta.

— E suferindă. Mi se pare că nici dumneata nu ești tocmai bine, zise Olimpia.

Florea într-adevăr era foarte palid.

— Nu, v-asigur, eu n-am nimic. Poate plictiseala...

— Domnul candidat a ajuns să se plictisească?

Vocea ei pe nesimțite deveni alintătoare.

— Cred că nici dumneata, doamnă, n-ai fost încîntată de conferința aceea fără sfîrșit. Și, mă rog, ce interesează publicul orășenesc insectele și viața lor?

Poate dac-ar fi fost dezvoltată mai frumos, mai cu viață...

— E adevărat. Pe orășeni, și mai ales pe tinări ca dumneata, mai mult îi interesează, de pildă, cutare domnișoară, cutare toaletă. Îți place culoarea neagră? Îl întreabă repede Olimpia.

Sînii ei se ridicau rotunzi și tari. Prin dantele se vedea rotunzimea umerilor albi, zăpada pielii tinere. Toaleta ei era neagră. Matasa moale tremura foarte fin pe formele rotunde și pline ale trupului. Olimpia văzu că toaleta ei atrage în mod deosebit interesul lui Florea, și când îi puse întrebarea din urmă, ochii ei luminați deodată foarte ciudat. Florea văzu lumina aceea, îi păru că-i dă o-nfățișare nouă întregii ei ființe, și își puse uimit întrebarea : «Ce fel de femeie e asta?». Într-o clipă auzi vocea ei rece, aproape dură, când îi mulțumi lui Chirca, mai mult insultându-i cu răceala ei pe amândoi, văzu privirile ei, zîmbetul nou, care, înflorindu-i pe buze, se revărsa, luminându-i, și asupra obrazilor gingași, și își zise iar : «Ei bine, ce fel de femeie e asta?». Răspunse înfiorat :

— Îmi place, doamnă, mai ales dumneavoastră vi se potrivește foarte bine.

— Găsești? întreabă ea repede, și buzele roșii, fragede, i se întredeschiseră într-un zîmbet de fericire.

— Da, vă șade admirabil toaleta asta, zise iarăși Florea, ale cărui priviri păreau că o învăluie mereu, o îmbrățișează pe Olimpia, ca și când le-ar atrage o putere nevăzută.

— Bagă de samă, domnule Florea, rezervă-ți complimentele pentru domnișoarele tinăre, zise rîzînd Olim-

pia, părăsindu-l îndată. Fața ei întreagă lumina. Fruntea-i era de-o seninătate strălucită și se înălța dulce în buclele pline de noapte.

Ion Florea privi mult în urma ei. Apoi deodată îi veni în minte Mărioara, și, ca trezit dintr-un vis, porni repede spre ieșire. Simțea trebuința să fugă, să alerge departe. I se părea că-n urmă îl pîndește o mare primejdie.

Dar ieșind în aerul subțire de-afară, simți că începe să se liniștească. Porni pe strada ce-i ieși mai întîi în drum. Trecătorii umblau grăbiți, lăsînd, la fiecare respirație, dîre albe în lumina electrică. Vreun domn în blană se mai plimba nepăsător, lăsînd să-i scape mereu nourași de fum albastru, care se împrăstiau, se pierdeau repede în aerul înghețat. Deasupra, pe cerul întunecat, scînteiau de ger stelele. Ion Florea simțea cum îi face de bine aerul, cerul, trecătorii. Gîndurile lui se limpezeau, părea că la fiecare pas îi cade ceva greu de pe dînsul, și se simțea tot mai ușor. Chipul Mărioarei îl vedea mereu înaintea sa. «Ce-a fost?» se întrebă el după ce se liniști pe deplin. Și după ce-și aduse aminte de toate cuvintele, zîmbetele, privirile Olimpiei, își zise: «Da, e o femeie superbă. Vrea să placă în toate. Ține să fie admirată.» Chipul Mărioarei îl însoțea într-o lumină blîndă. Subt paza acestui chip, el auzi din nou cuvintele reci ale Olimpiei de la întîia serată, și-și zise: «Da, e o femeie superbă, o femeie nesuferită». Dar băgînd de samă că oricît de aspru o judeca, o vedea mereu apropiindu-se în noaptea aceea neagră, admirabilă, întră în cel dintîi restaurant ce-l întîlni în drum și își ceru o bere și cina.

Era una din iernile acelea care vin târziu, dar după ce se pun odată, nu se duc așa de ușor. Ion Florea vedea în fiecare după-amiază, când mergea la birou, cum, zîngănindu-și patinele care străluceau albe, domnișoare, tineri, se grăbeau, cu fețele vesele, pe străzi, luînd direcția râului. Mai mult decît pe cei ce plecau la săniat, dorea să-i însoțească pe aceștia. Nu mai patinase din vremea liceului. Domnișoarele, doamnele tinere, îl lăudau pe Ion Florea că dansează bine. Însă el în patinaj era adevărat maestru.

Nu putea însă să-i însoțească pe cei ce se duceau meru spre râu. Advocatul Chirca lipsea de mai multă vreme de-acasă, și toată grija cancelariei era lăsată lui Ion Florea. Dar chiar și să fi fost acasă șeful, n-ar fi îndrăznit să-i ceară două-trei ceasuri de libertate. El vedea că șeful lui muncește cu toată dragostea în cariera asta grea, îl înțelegea, și, pe nesimțite, se trezise și el foarte punctual, însuflețit de slujba lui. Obişnuise chiar unele gesturi de-ale șefului. Se părea că o parte din sufletul lui Chirca se mutase în Ion Florea.

El își termină conferința c-o săptămîină înainte de ținerea seratei în care avea să o citească. Din cînd în cînd corecta cîte ceva, adăoga vreo idee, vreo expresie nouă.

În zilele din urmă se gîndi de multe ori să profite de invitarea Olimpiei și să facă o vizită familiei Grecu, să vadă ce-i cu boala Mărioarei. Însă nu se putea hotărî. Mergea cîteodată pînă înaintea casei aceleia masive, cu păreți suri, dar, de la poartă, se întorcea. Se jena? N-avea curaj să între? Se temea să o întîlnească

pe Mărioara, s-o afle, poate, într-o ușoară haină de casă ? Nu ! Zidirea aceea sură, înaltă, îi răcea parcă inima. Uneori simțea o adevărată descurajare. Își zicea : «Poate nu e bolnavă, dar nu ține deloc la mine. Altfel ar ieși din când în când, ca alte fete, ca doamna Olimpia chiar, și aş putea s-o văd.»

Cînd sosi sara în care avea să conferențieze el, se bucură din toată inima. Avea s-o vadă, în sfîrșit, pe Mărioara, de care-și închipuia că va fi fost foarte bolnavă.

Fericirea lui fu foarte mare cînd de după culise o zări pe Mărioara, veselă, înflorită, cum cirîpea mereu celor din jur. Olimpia însă era foarte palidă. Fața, ochii ei, arătau o temere, o frică — era neliniștită.

Sala era populată ca și la înțîia ședință. Ion Florea abia aștepta să se dea semnalul să-și înceapă conferința.

Cînd apărură, două puncte erau admirate în fața lui palidă : ochii lui de vultur, care luminau în sara aceea deosebit de intens, și mustața de cărbune. Vocea lui era plină, foarte sonoră. Nu mîncea sfîrșitul cuvintelor. Citea liber, ca și cînd ar fi fost singur el în sală. Se făcu liniște adîncă, numai fetele tinere își întorceau în răstimpuri obraji înfloriți spre grupul studenților.

Florea schiță viața scriitorului. Arătă marea lui dragoste pentru poeziile, poveștile poporului, citi fragmente din poeziile adunate de Eminescu sau din poveștile versificate de el. Citi între altele poezia :

«În temei de codri deși,
Nu e pîrtie să ieși,
Nu-i cărare, nu-i izvor,
Nu-i umbră de vînători.»

Vocea lui era tot mai vie, tot mai înfiorată, și cînd ajunse la versurile :

«Că-i pierdură urmele
Ciobănași cu turmele,
Și-i pierdură semnele
Pădurari cu lemnele»,

vocea lui deveni plină de mlădieri, de alintare. Părea că cel ce citește e îndrăgostit și de «ciobănași cu turmele» și de «pădurari cu lemnele», precum, mai vîrtos, de întreg colțul de natură redat de poet.

Cita din poveștile versificate, din *Călin nebunul* din *Frumoasa fără corp*. Versurile frumoase, evocatoare atît de înalte ale vieții cu sentimentele sale, în mlădierea vocii lui căpătau un farmec și mai mare. Cînd ajunse să citească aceste fragmente, copilele nu-și mai întorceau obrajii tineri spre grupul de studenți, ci ascultau cu ochii mari și umezi.

— Poeziile de iubire ale lui Eminescu se înșiră printre cele mai înalte produse de genul acesta ale lumii întregi. Versurile lui sînt atît de adînci și adevărate, încît o strofă din Eminescu îți poate deștepta senzația că ai înaintea ta o femeie frumoasă, care te privește cu ochii mari, adînci. Da, din erotica lui Eminescu, se poate învăța iubirea. Versurile acestea ale lui vor umplea cu nesfîrșite și eterne regrete sufletele acelor cititori care n-au cunoscut dragostea adevărată. Li se va părea acestora c-au trecut nepăsători pe lîngă ceea ce viața ne poate da mai frumos și mai înalt, și ochii lor, aspri sau înghețați, se vor umezi. Da, Eminescu a cîntat iubirea ca nimeni altul la noi, pentru că nici un poet al nostru n-a simțit-o atît de adînc ca el.

El citea mereu, captivînd atenția publicului.

Olimpia îl ascultă de la început cu mare atenție, însă foarte palidă. Respirația ei era tot mai adîncă. Dar cînd Florea ajunsese să citească pasajul de mai sus, fața ei se împurpură deodată, și luminile ochilor ei verzi se aprinseră. Pleoapele, ostente parcă, se lăsară domol, ascunzînd puțin ochii. Dar printre genele lungi strălucirea lor scumpă se revărsa mereu.

Florea citi :

«Și dacă ramuri bat în geam
Și se cutremur' plopilor,
E ca în minte să te am
Și-ncet să te apropiu».

Olimpia se cutremură la strofa aceasta. Mărioara își întoarse blînd capul și o privi. În ochii ei albaștri plutea melancolia. Florea citi :

— «Să cer un semn, iubito, spre-a nu te mai uita ?
Te-aș cere doar pe tine, dar nu mai ești a ta.»

Vocea lui era acum tristă, și mulți ochi tineri se împinziră cu melancolie. Olimpia suspină încet, abia auzit.

Pe urmă, ca să arate puterea iubirii neînțelese, Ion Florea mai citi următoarele versuri :

«Azi cînd a mea iubire e-atîta de curată
Ca farmecul de care tu ești împresurată,
Ca setea cea eternă ce-o au după olaltă
Lumina de-ntunerec și marmura de daltă,
Cînd dorul meu e-atîta de-adînc și-atît de sfînt
Cum nu mai e nimica în cer și pe pămînt,

Cînd e o-namorare de tot ce e al tău,
De-un zîmbet, de-un cutremur, de bine și de rău,
Cînd ești enigma însăși a vieții mele-ntregi...
Azi văd din a ta vorbă că nu mă înțalegi !»

Ropotele de aplauze nu mai conteneau. Și multe priviri rămaseră triste pînă la sfîrșitul seratei. Punctele care urmară, din program, nu le putură însenina.

Mărioara Grecu se simțea mîndră. Era nespus de mîngîietor pentru dînsa că pe tînărul care citise atît de frumos, ea-l cunoștea mai demult. Și mai ales că tînărul acesta, pentru ea, era să fie eliminat din liceu. Află multe lucruri nouă despre Ion Florea : vocea lui n-o auzise niciodată așa de vibrantă, de curată ca în sara asta. Chiar mîndrii lui ochi negri încă n-au fost învăluți într-o lumină atît de dulce. Mărioara se gîndea la el cu plăcere. Își zicea : «Multe fete ar vrea să vorbească mai îndelung cu el. Însă ele nu știu ce știu eu.» Și atunci îi venea în minte grădina și întîmplarea aceea din copilărie. Și, ca întotdeauna, simți și acum undele de rîs cum i se ridicau de la inimă. Îi plăcea de Florea ? Se poate, își răspundea nejenată, însă iubirea ei i se păru prea plină de soare, prea copilărească. Se poate să iubești cu adevărat pe cineva și totuși să rîzi de el ? Nu știa. Însă oare de Ion Florea rîdea Mărioara cînd își amintea scena aceea din grădină ?

La sfîrșitul seratei se grăbiră mulți să-l felicite pe Florea. Făcu repede multe cunoștințe nouă. Chiar doamne tinere, domnișoare, se apropiau de el cu fața rîzătoare. Olimpia nu se mișca de la locul său. Privea cu ură la cei ce se îmbulzeau în jurul lui Florea, mai

ales la doamne și domnișoare. Ochii ei acum nu mai erau nici verzi nici limpezi, erau suri ca oțelul.

Mărioara abia aștepta să-l poată felicita.

Ion Florea, după ce strânse multe mâini, se apropie de familia Grecu. Advocatul se ridică mai întâi, și, încântat, îi prezintă felicitările sale.

— Ziua bună se cunoaște de dimineață, tinăre, zise el.

— A fost foarte bine, domnule Florea. Parcă ne venea să plîngem, zise veselă Mărioara Grecu.

— V-a plăcut ? o întreabă Florea, cu fața luminoasă.

— Foarte mult. Dumneata cetești cu mult sentiment, adaose Mărioara.

Olimpia tăcea. Simțind că privirile nu-i sînt limpezi încă, ea se făcea că urmărește în sală pe cineva. Lui Florea îi păru acesta un gest de neatenție din partea ei, poate de superbie chiar, și cum era convins c-a citit și a scris bine, se simți adînc rănit de purtarea Olimpiei. «Totuși e o femeie așa cum o știe lumea», își zise el. Deși se simțea jignit de tăcerea ei, totuși era fericit : chipul Mărioarei îi rîdea dulce, fermecător.

— Mă mir numai, domnule Florea, cum ai timp să te ocupi și cu literatura. Cariera dumitale de avocat... parcă nu se unește cu poezia.

Ea zîmbi, și privirile ei albastre se adînciră pe-o clipă în ochii lui Florea.

— Pentru ce nu ? întreabă acesta.

— Advocații sînt totdeauna foarte serioși, zîmbi din nou Mărioara.

— Și a ceti poezii nu e ocupație serioasă, domnișoară ?

— Așa se spune. Precum se mai zice că unui domn avocat într-adevăr serios și cuminte nu i se cade să patineze, să danseze.

— Atunci nu sînt deloc nici serios, nici cuminte, răspunse candidatul rîzînd.

— Cum așa ? Îți place dansul ? întrebă repede Mărioara.

— Foarte mult.

— Și patinatul ?

— Sportul acesta îmi pune capul.

Mărioara bătu în palme.

-- Atunci, de bună samă patinezi minunat.

— Așa se spune, zîmbi Florea.

— E un mare noroc pentru mine, zise Mărioara. Între cunoscuții mei sînt foarte slabi patinatori. Apoi doctorul Stan e de-a dreptul ridicol. În loc să-mi ajute și mie, numai mă încurcă. Am s-o rog pe mama să vii pe la noi să mă iei și pe mine, cînd vei merge la gheață.

Olimpia, care, deși privea prin sală, auzea fiecare cuvînt din conversația celor doi, și a cărei inimă o strînse de durere bucuria fetei, se întoarse îndată spre ei.

— Numai că domnul Florea nu-i prea complezant. Eu i-am făcut o dată invitarea să ne cerceteze. Apoi se poate că domnul Chirca nu-l va putea lăsa din cancelarie. Ea-și întoarse iarăși, repede, privirea spre sală, deși publicul se rărise binișor.

— Greutatea asta o dezleg eu, zise veselă Mărioara. Am să-l rog pe domnul Chirca, și cu siguranță are să-i permită. Pe mine mă ascultă dumnealui.

— Din parte-mi nu ți-aș putea mulțami de ajuns, domnișoară. Eu însumi am dorit foarte mult să pot merge. Iar c-o însoțitoare atât de plăcută ca dumneata...

-- Mergem, Maio, zise Olimpia, întorcându-se repede.

Cuvintele din urmă o răniră adânc, și ochii ei suri o priviră pe Mărioara cu ură, o clipă. Dar nici fata, nici Florea nu băgară de seamă privirea aceasta. Ei, amândoi, se gîndeau la plăcerile patinatlui.

Fata îi mai promise o dată că-l va ruga pe avocatul Chirca, apoi se despărțiră.

El se aplecă să-i sărute mîna Olimpiei. Mîna ei era rece ca gheața. Femeia, văzîndu-l aplecat înaintea sa, văzîndu-i umerii puternici, simțind căldura buzelor sale, simți deodată cum inima începe să-i bată cu putere. După ce Florea se ridică, Olimpia își puse, ca spre odihnă, mîna înmănușată pe umărul lui, cu o mișcare necăutată, domoală, ca și cînd avea înaintea sa o rudenie, sau un vechi cunoscut bătrîn.

— Ne-ai dat cea mai splendidă conferință, domnule Florea. Îți mulțănesc, zise ea, și, retrăgîndu-și mîna, însoți pe bărbatul său și pe Mărioara.

Felicitarea aceasta așa de tîrzie era ea sinceră sau îl lua în rîs? Din vocea ei închisă, nedefinită, Ion Florea nu putea înțelege. Dar mîna ei înmănușată o simțea mereu acolo, pe umărul stîng. Și-i părea că mîna aceea vrea să-l ducă undeva. Părea că-i vorbește cineva din adîncimi depărtate: «E bine așa. Vii cu mine.»

VIII

Peste cîteva zile avocatul Chirca veni acasă. Florea nu ştia ce daraveri va fi avut, că bătrînuţul sosi foarte rău dispus. În călătorie se alesese şi cu o răceală straşnică, şi în cancelarie vibrau mereu sunetele metalice. Vorbea puţin, se arăta chiar nemulţumit de vreo două procese pe care Florea le primise în absenţa lui.

— Cum poate fi cineva atît de neprevăzător ? Ce informaţii sînt acestea ? O să pierd cu siguranţă amîndouă procesele.

Florea nu răspunse. El ştia că procesele-s sigure, ceea ce s-a şi adeverit mai tîrziu, cîştigîndu-le. Dar nu mai avea nici o speranţă că şeful îi va acorda două ceasuri, de la două la patru după-prînz, pentru patinat.

Deci îi fu cu atît mai mare mirarea cînd, într-o zi, şeful, după ce intră cu paşii lui mărunţi, de şoarece, începu să facă mereu la masa lui : «Hm ! hm !».

— Mi se pare că ne îndrăgostim, tinăre, zise el deodată, ridicîndu-se de pe scaun.

— Mă rog ? făcu Ion Florea, tresărind.

— Nici un «mă rog». Se roagă, zise el accentuînd rar cuvintele, se roagă domnişoara Grecu să-ţi permit a o însoţi la patinat. Aţi ajuns așa de departe ?

— Domnişoara... începu Florea nehotărît.

— Ehei, domnişoara e foarte frumoasă, ştiu şi eu, zise zîmbind şeful. Dar pentru asta n-ai să te roşeşti. Domnişoara mai e şi dintr-o familie foarte de frunte. Ea va aduce şi o zestre bunicică bărbatului, te asigur.

— Domnule avocat... domnule Chirca, se scuză Florea.

— Știu eu că dumneata nu te gîndești încă așa de departe. Dar te vei gîndi odată. Eu m-aș bucura mai întîi. Însă dumneata, înainte de toate, vezi de-ți cîștigă simpatia doamnei Olimpia. Bun, bun, adaoase văzînd gesturile de scuză ale lui Florea, să nu mai vorbim de asta. Vrei să patinezi chiar astăzi cu domnișoara Grecu ?

— Da, domnule avocat, eu iubesc foarte mult sportul acesta.

— Bine, zise șeful, zîmbind cu viclenie. Pînă ține gheața ești liber oricînd vrei, de la două la patru. În schimb, vii dimineața de la șapte și jumătate. Bine ?

— Vă mulțămesc foarte mult, răspunse Florea cu fața luminată de fericire. Respirația îi deveni foarte pripită. Avea senzația că se înăbușă.

— Și pentru ce chiar foarte mult ? îl întrebă cu zîmbetu-i de viclenie avocatul Chirca. Dar neașteptînd răspunsul, adaoase : Va trebui să te gîndești și la censură. Mai ai cinci luni de praxă ! Nu-i mult. Trăbă să te gîndești de pe-acuma la censură.

Oricît de fericit plecă Ion Florea de acasă, cînd ajunsese înaintea casei aceleia cu părății suri, cînd puse mîna pe fierul rece să deschidă poarta, simți o descurajare în suflet. Poarta gemu prelung în vîștile înghetate, și Florea începu să urce în silă scările. Sufletul i-l apăsa acum o neînțeleasă părere de rău, pe care candidatului îi era ciudă, și pe care cerca s-o alunge. Scările erau albe, foarte curate ; urcîndu-se în spirală, lăsau să se ghicească împărțirea casei.

Era o împărțire plăcută, simpatică. La parter Ion Florea văzu firma de avocat. Aici era dar cancelaria, aproape de poartă. Trebuiau să fie cel puțin patru camere vaste, după cum își dădu cu socoteala Ion Florea.

La catul întîi candidatul sună. Numaidecît uşa se deschise, şi el întră într-o anticameră. Tristeţea aceea neînţeleasă îi fugi din suflet ca luată cu mîna, şi el se simţi liber şi vesel. O fată din casă îi duse biletul, şi numaidecît, deschizînd o uşă din stînga, îi zise : «Poftiţi». Camera în care întră era un salonaş verde, intim ca un cuib. Mobilele, tablourile erau aranjate cu mult gust. Pe-o uşă aproape ascunsă de perdele grele, apărură îndată Olimpia.

— În sfîrşit domnul Ion Florea ne face cinstea să ne caute, zise ea c-un zîmbet uşor, apropiindu-se nesimţit pe covorul scump. Purta o haină uşoară, decoltată puţin. Părea cu mult mai tînără în haina aceasta de casă.

— Da, eu mă simt foarte fericit, doamnă, că mi s-a permis onoarea asta, zise Florea închinîndu-se uşor, cu eleganţă, să-i sărute mîna. Dar cînd se aplecă el, Olimpia îşi ridică mîna ca buzele lui s-o ajungă mai grabnic, şi mîneca largă căzu dezvelind pînă la cot braţul alb şi plin. Florea văzu şi încheietura braţului, gropiţa aceea albă şi dulce, ca un loc ascuns de odihnă. În buzele lui se coborî un tremur nou. Olimpia, la atingerea buzelor lui, simţi acel tremur înfiorîndu-i tot trupul.

— Da, dumneavoastră tinării aveţi lipsă de societate, domnule Florea, zise ea, cercînd să fie liniştită. Şi e păcat să vă învîrţiţi numai prin cafenele şi birturi. Ah ! nu zic de dumneata, domnule Florea, dumneata faci o excepţie rară, zise ea văzînd privirea de protestare a candidatului. Dar ceilalţi sînt unul ca altul. Pentru aceea, cred, nu li se deschid celor mai mulţi casele familiilor de frunte.

Oricît cerca să se stăpînească, vocea ei era nesigură. Sîinii tari, rotunzi se distingeau bine cum cresc și se coboară sub ștofa ușoară, subțire. Ion Florea, cum sta înaintea ei, privea sîinii aceia. Simțea parfumul de tinerețe ce se desprindea din trupul ei.

— Familiile ar trebui să se poarte cu dragoste față de tinerime, doamnă, zise Florea, lăsîndu-se pe fotoliul ce i-l arăta Olimpia. Să le deschidă casele, să nu se ferească de ei. Atunci, v-asigur, ar fi foarte puțini aceia care s-ar învîrți numai prin cafenele.

Ochii lui cercau să privească mobila, tablourile, chiar ochii Olimpiei. Însă neconținut privirile lui coborau neliniștite pe sîinii ei bogați.

Olimpia ședea. În fotoliul moale, trupul ei se cufunda puțin. Privea la Florea. Simțindu-se acum mai înțîi singură cu el, sîngele îi purta prin trup un deliciu nespus, negustat pînă acum.

Întră Mărioara și bătu în palme de bucurie.

— Așadar ți-a dat voie domnul Chirca ? Doamne, cît îmi pare de bine !

— Da, domnișoară, voi avea fericirea să vă însoțesc la patinat. Chiar astăzi, dacă se poate.

El spuse cuvintele acestea repede, ca și cînd ar fi voit să ascundă ceva. Însă o roșeață neobișnuită, de foc, i se ridică în obraji. Îi era rușine. Îi era greu și rușine de lăcomia cu care o privise pe Olimpia. Da, nu se putea înșela. Fusesse o lăcomie a simțurilor lui trezite, pe care mintea sa, deșteptată ca din somn, o observă numai-decît, și i-o numi murdară. O durere amară îi umplu sufletul, și, cînd se despărți de Olimpia, păru înfrînt.

Dar în societatea Mărioarei începură să i se limpezească simțămintele, puterea de judecată. Își zicea :

«Iată, și-n mine locuiește demonul. Fiecare om, se vede, poate deveni un monstru. E o nenorocire că îl descoperi pe acest demon în tine? După ce-l purtăm ca un blăstăm în noi, chestia e numai să-l știi învinge.» Prin mintea lui trecură, ca-ntr-o fulgerare, întâlnirile lui de pînă acum cu Olimpia. Și, ca o completare a celor ce-și spusese pînă acum, își zise: «Ca să-l învingi, trăbă să te păzești de el». El își simțea puterea de judecată nespus de clară. Își zicea, vorbind cu sine însuși ca și cu un prieten pe care voia să-l mîngîie: «O alunecare pe care n-ai fost stăpîn. Dușmanul te-a atacat pe furiș, fără ca tu să te fi gîndit la el. Deci, scutură-te de amintirea aceasta și vei rămînea curat. Da, vei rămînea și te vei păzi pe viitor și vei învinge.»

Privi cu o bucurie copilărească la Mărioara Grecu, care mergea alături și-i punea mereu fel de fel de întrebări. El îi răspundea pe scurt, și se gîndea mai departe. În gîndul lui, cînd o acuza pe Olimpia, făgăduindu-și ca de-acum înainte să se ferească de dînsa, cînd încerca să o dezvinovățească, zicîndu-și: «E o femeie frumoasă și n-are nici o vină că e atît de frumoasă. M-a primit cum ar fi primit pe orice tinăr o adevărată doamnă. Nu, nu-i ea de vină, ci numai eu, numai firea mea cea neputincioasă. Însă eu mă pot înfrîna, pot trece peste această imperfecțiune a mea.» Și după ce se convinse astfel că nu era vorba decît de o răzvrătire necontrolată a simțurilor lui, el își disprețui din tot sufletul privirea lacomă cu care o învăluise pe Olimpia. Și dintrodată i se păru că, gîndind astfel, s-a purificat pe sine și că își merită bucuria de a merge alături de Mărioara Grecu.

Din nenorocire, nici o morală nu e atît de perfectă, încît, fiind vorba de tine şi de păcatele tale, să nu poţi ieşi, printr-un truc oarecare al minţii, nevinovat din cotloanele ei. Ion Florea era însă într-adevăr nevino-vat, pentru că în toată judecata la care îşi supusese conştiinţa nu era nici o urmă de calcul meschin, ci numai dragostea lui curată pentru Mărioara. Căci Ion Florea simţea că o iubeşte cu adevărat pe Mărioara Grecu. Bucuria lui, cînd avocatul Chirca îi îngăduise cele două ceasuri libere, fusese atît de mare, de zguduitoare, încît el nu se mai îndoia de profunzimea sentimentului său pentru Mărioara.

Totuşi, în drum spre rîu, nu se simţi în largul lui, şi răspunsurile pe care le dădea la întrebările Mărioarei îi veneau greu şi-i păreau nenaturale.

Mărioara purta o rochie de patinaj. Un şal alb îi cădea de după grumazul plin, rotund, pe piept, şi amîndouă capetele lungi îi fluturau în urmă. Patinele îi tăcăneau în mîna, lucind luminoase.

Pe-o cărăruşă albă coborîră din oraş. Zăpada cînta necurmat sub ghetetele lor. De-o parte şi de alta a cărării neaua se ridica mai înaltă, sclipindu-şi steluşele nenumărate în lumina rece a soarelui. Cîmpia albă se întindea tăcută înainte, împrejurul lor, pierzîndu-se în zarea fumurie. Rîul nu se vedea. Un drum lat, de nea, se cobora puţin sub nivelul cîmpiei de zăpadă. Subt acel drum părăsit, pustiu, curgeau, gîlgîind tainic, apele. Pe nesfîrşita întindere albă numai spre miază-noapte, de parte, se așezase o pată mare, neagră. Era o pădure. Cerul se cobora în depărtări pe pămînt. Unde îmbrăţişa întinderile îngheţate, bolta cerească nu mai era împrej-

muită de albastrul întunecat, cum se vedea deasupra, ci era schimbată în negură ușoară, fumurie.

Lui Ion Florea îi făcea bine priveliștea aceasta. Îi părea că respiră mai liber, și pe-o clipă îi veniră în minte iernile din anii lui de liceu. Cum privea mereu înainte, dus de amintiri, Mărioara îi zise repede :

— La dreapta, domnule Florea.

El abia atunci băgă de samă că, aci, cărarea se rani-fica. Și când își ridică privirile în direcția arătată de Mărioara Grecu, văzu numaidecât, luminînd ca un lac rotund, spațiul de patinat. Abia cîteva părechi se le-gănau, lunecînd repede în jurul lacului. Oglinda din mijloc, rotundă, uriașă, era goală, și ea strălucea orbi-tor, reflectînd mănunchiuri din soare.

Florea și Mărioara Grecu se apropiau. Cînd părechile de patinatori ajungeau de cealaltă parte a oglinzii, le ascudea ca o perdea de lumină. Dar cu cît veneau mai aproape, strălucirile se pierdeau, și cînd fură la margi-neea locului de patinat, înaintea lor se întindea un ochi enorm de sticlă verzie. Ochiul acela numai pe la peri-ferii era brăzdat de cercuri subțiri, albe, ca o spumă ușoară. Gheața fusese înprospătată peste noapte și era foarte lunecoasă.

— Sînt puțini încă, zise Florea.

— Da, vin mai tîrziu. Și în zilele cînd gheața e proaspătă, cei mai mulți așteaptă pînă ce alții o zgîrie puțin, răspunse Mărioara. Nici eu nu cutez. E prea lucie.

Totuși lăsa să i se pună cele două limbi albe de metal, care se strînseră, se potriviră minunat pe ghetetele ei micuțe.

— Te rog, domnișoară, zise Florea întinzîndu-i mîna.

— Nu, eu mai aştept, răspunse ea lăsându-se pe scaun. Mi-e frică !

— N-ai încredere în mine, domnişoară ? Îţi spun că poţi veni fără teamă. Eu cred că nu va fi nici o primejdie.

— Nu, mai târziu, zise Mărioara, şi ochii ei se feriră de-ai lui Florea.

Acesta lăsă din patina stîngă o dîră uşoară pe oglindă, se învîrţi repede în vârful piciorului drept şi, în undulări largi, părăind că pluteşte, apucă drept prin mijloc. Limba fierului fîşîia în gheaţa nouă. Spuma uşoară care rămînea în urma lui Florea, pe spaţiul nebrăzdat încă, desena figuri ciudate, rotocoale largi, spirale, numere şi litere, împletituri neînţelese, care umplură numai-decît luciul spaţiului de patinat, ca nişte reţele aruncate acolo de-o mîină nevăzută ca să încurce lumea. Ceilalţi patinatori lunecau tot mai încet, mulţi se opriră privind uimiţi la Florea, care se legăna ca-ntr-un dans, se încovoia cu eleganţă cînd pe stîngul, cînd pe dreptul, pornea ca spre un atac, şi deodată apoi se învîrtea ca apucat de-un vârtej de vînt, cînd la mijlocul spaţiului, cînd pe la periferii.

Mărioara Grecu simţi întîi o spaimă adîncă : «Cade, are să cadă», îşi zicea. Şi, un răstimp, după ce-l văzu cum porneşte, nici nu mai cuteză să privească la el. Ochii ei albaştri erau aţintiţi pe mînuţele ei înmănuşate care se odihneau în poală. Dar cînd îşi ridică apoi privirile şi-i văzu pe ceilalţi cum se opresc, unul cîte unul, să-l admire pe Florea, ea simţi deodată o bucurie nespusă.

— Vai, dumneata într-adevăr ești un artist pe gheață, domnule Florea, zise ea cu încântare, cu admirație sinceră, când Florea se opri deodată înaintea ei.

Fața lui Ion Florea era purpurie de plăcere, de succes, și ochii lui adânci, măreți, de vultur, străluceau neobișnuit subț fruntea lui înaltă, frumoasă. Ion Florea nu era un băiat despre care zice lumea că-i frumos. Umerii obrajilor îi erau puțin prea mari. Dar în clipa aceasta era foarte frumos. Mărioara niciînd nu-l văzuse așa. Și ea simți cum inima i se umple de o sfială dulce, călduță.

— Sper, domnișoară, că, de-acum, vei avea încredere în mine, zise Florea cu fața zîmbitoare și întinzîndu-i brațul.

Mărioara se ridică cu o tresărire ușoară de plăcere. Mîinile lor se atinseră, se înlănțuiră, și același fior le trecu prin inimă.

— Totuși, domnule Florea, cu mine să patinezi mai încet, și fără multe figuri. Eu nu mă pot asemăna cu dumneata, zise Mărioara pornind într-același pas.

Făcură cîteva ture în jurul terenului. Se legănau cu eleganță, în tacturi regulate, ca și cînd ar auzi de departe acordurile unei muzici. Florea o conducea ușor, ca pe-un fulg. Simțea în suflet o mare duioșie. Deși era sigur pe gheață, avea cea mai mare grijă la cotituri. Alături de el, aproape de el, aluneca fata aceasta înaltă, delicată, cu obraji înfloriți de plăcere, cu ochii albaștri umezi. Viața ei îi păru deodată nespus de scumpă.

Mărioara patina foarte ușor, cu multă eleganță. Simțindu-se sigură, cu mîinile într-ale lui Florea, ei îi părea că zboară, că visează. Simțea că niciodată n-a con-

dus-o cineva cu atîta siguranță cum o conducea Ion Florea.

— Dumneata ești prea modestă, domnișoară, zise el. Poți să mă crezi, dacă îți voi spune, că patinezi admirabil. Rar se întîlnesc asemenea patinatoare, adaose el încîntat că și-a aflat o tovarășă așa de potrivită. Urmărea cu atenție mișcările ei, și la fiecare pas îi veneau pe buze cuvinte dulci.

— E meritul dumitale, domnule Florea. Să crezi, zise fata întorcîndu-i un obraz proaspăt, foarte curat.

— Va fi puțin și meritul meu, dar dumneata ai de la fire multă dexteritate și curaj. Cutezanță chiar.

— Atunci mi se pare că dumneata mă întreci foarte mult în orice calități mi-ai descoperi. Chiar și în această din urmă, spuse zîmbind Mărioara.

— În cutezanță? întrebă Florea, simțind că-i zvîcnește inima.

— Ai scăpat, dar ca prin urechile acului.

Fata spuse cuvintele acestea abia stăpînindu-și rîsul, care izbucni numaidecît, curat, plin, sonor. Nu mai era de față maică-sa, de-a cărei privire să se teamă, muștrînd-o că rîde tare în societate. Mărioara rîdea în deplină libertate. Și rîsul ei răsună departe.

În sufletul lui Florea, auzind fraza aceea, rîsul ei, care părea că răsună în aer de cristal, se ridică îndată tot parfumul tinereții cu toate amintirile ce-l legau de Mărioara Grecu. Se simțea nespus de curat și de fericit. Unde erau acum privirile lui neliniștite care se odihni-seră pe sinii Olimpiei? Nu, n-au fost niciodată. Un vis urît și nimic altceva.

— Într-adevăr, domnișoară, era să fiu eliminat, zise el, și în aceeași clipă lăsa mînile fetei, și, pe cîteva

clipe, alergînd pe spațiul din mijloc, uimi iarăși lumea, care era tot mai deasă, cu figurile lui. Simțindu-se cu totul nevinovat, avea de lipsă mișcările acestea. Bucuria lui era nemărginită.

Apoi se întoarse să patineze iarăși cu Mărioara Grecu.

— Scuzați, domnișoară, că v-am părăsit pe-o clipă. Eu cîteodată am toane, zise el.

— Toane ? făcu Mărioara, nepricepînd cuvîntul.

— Da. Așa se spune la țară oamenilor care, cuprinși de vreo dorință, fac deodată lucruri neprecugetate, răspunse Florea vesel.

— Așadar și atunci ai avut toane ? întrebă Mărioara cu o nuanță de decepție în voce.

— Nu, domnișoară, atunci a fost altceva. Atunci știam ce fac. Numai la urmări nu m-am gîndit. Și, mai ales, nu m-am gîndit că-mi va rămînea pălăria în grădină.

Mărioara rîse. Dar îndată buzele ei se strînseseră puțin.

— Și ce voiai dumneata să faci în grădină ? întrebă ea cu glasul scăzut.

— Să vă văd mai de aproape, domnișoară, răspunse Florea, și un val de căldură îi năvăli în față.

— Eram prea departe în grădină ? întrebă fata. Vocea-i era tot mai scăzută, tremura puțin.

— Prea departe. Apoi mai era ceva, zise Florea.

— Ce mai era ? întrebă Mărioara cu interes.

— Dumneata erai mereu singură. Sau, cel puțin, cînd apăreai prin rariști, nu te însoțea nici o fată. Și, zise el cu greu, de departe mi se părea că ești foarte tristă.

— Așadar ți-a fost milă de copila cea singuratecă ?

— Se poate, domnișoară. Dar mai era ceva, zise Florea tot cu greutate.

— Atunci sînt multe cauze. Și Mărioara zîmbi.

— Numai una mai este, domnișoară. Și cred că aceasta e cea de căpetenie, răspunse Florea.

— Care ?

— Mi se părea... mi s-a părut că dumneata îmi faci un sămn cu mîna, zise el șoptind.

Mărioara Grecu tăcu. Ei se strecurau mereu printre alte părechi, undulau, pluteau ca duși de-o apă lină. Mînile Mărioarei începură să tresară lin, în răstimpuri, în mînile lui Florea. Ei se pierdeau printre celelalte părechi, apăreau, dispăreau din nou. Mînile lor începură să se strîngă încet, înfiorate.

Înconjurată de multe ori ochiul de gheață, tăcuți, plutind ca într-un vis. Bărbați tineri, fete, doamne, se amestecau neconținut. Liniile pe care lunecau se întretaiau, se fereau, grupul tot mai mare de patinatori se schimba neconținut, arătînd tot alte toalete, pălării, paltoane. Conversația era domoală, potolită. Din cînd în cînd fîșșitul patinelor era străbătut de-un rîs curat de fată. Și iarăși, în răstimpuri, furticarea aceea înceta pe-o clipă și lumea privea rîzînd la nenorocitul care se silea să se ridice cît mai repede de pe gheață.

Florea și Mărioara Grecu se opreau și ei, zîmbeau, apoi lunecau tăcuți mai departe.

Soarele scăpăta la apus — se învălea în ceața depărtărilor, și repede, întrînd parcă în pămînt, apuse roșu. Aerul era limpede, subțire. Tăia parcă. Se presimțea gerul ce-o să stăpînească peste noapte.

— Dumneata ai ghicit, zise cu blîndețe Mărioara, apropiindu-se de scaune. Eu ieșeam singură prin rariști,

la geam ; ți-am făcut sămnul acela cu intenție. Voiam să văd ce vei face. Voiam să te pun la încercare. Dar n-am știut că vei avea atâtea neplăceri pe urmă, zise ea c-o ușoară părere de rău în voce.

— Neplăcerile acelea, domnișoară, mie mi-au fost clipe de rară bucurie. Nu am fost mînios pe nime. Numai pe pălărie.

— A, da, aveai o pălărie cu șinor verde, rîse Mărioara.

— O pălărie pe care acum o iubesc. S-o mai am, aș păstra-o cu scumpătate. Dar atunci o uram : stătuse ca martor împotriva mea pe masa din sala de ședințe, la dreapta domnului director.

Mărioara rîse cu poftă.

— Mă mir cum ai putut trece așa de-ngrabă peste zid. E foarte înalt, zîmbi dînsa. Patinele îi țacăneau dulce atîrnate de braț.

— A fost un asalt, domnișoară. Cînd l-am zărit pe domnul catehet, numaidecît am văzut și zidul. Și mi-am zis : Iată dușmanul.

Mărioara Grecu rîse iar. Obrajii îi erau înfloriți, și ochii albaștri umezi de fericire.

— Și ce-ai făcut fără pălărie ? îl întrebă dînsa.

Ei porniră spre casă.

— M-am pitulat pe lîngă zid, și am ajuns în curtea unui prețin. Pe urmă, c-o pălărie de-a lui, am ajuns acasă.

Merseră un răstimp în tăcere. Din cînd în cînd șalul Mărioarei îi atingea mîna. Ion Florea se înfiora : își aducea aminte cînd paltonul Olimpiei, luat de vînt, îi îmbrățișa c-o aripă genunchii. Ș-atunci se înfiora. Dar ce deosebire nemărginită între fiorul de-atunci și cel

de acum ! În acest de acum simțea parcă întreagă ființa Mărioarei. Atingerea acelui șal alb, foarte scump, făcea s-o simtă pe Mărioara ca ceva imaterial, ca o mireasmă. Și valuri de fericire îi inundau mereu inima.

— Și pe mine n-ai fost supărat cîtuși de puțin ? Întrebă Mărioara, după ce ajunseră pe strada largă și apucară pe trotuar.

— Nu, domnișoară. Te-am văzut în dup-amiaza cînd m-au iertat. Erai la geam și mi se părea că ochii dumitale rîd. Am rîs și eu.

— Da, a fost frumos. Eu încă am avut să sufăr. Doamna directoare m-a luat la întrebări, zise Mărioara cu voce scăzută.

— Și pe dumneata ?! făcu uimit candidatul.

— Se-nțalege. Credeai că pe mine mă vor fi lăsat în pace ? Și Mărioara îl privi fericită.

— Dumneata n-ai avut nici o vină, zise Florea.

— Se vede c-am avut. De nu eram eu, pălăria dumitale nu rămînea în grădina internatului.

Privirile lor se întâlneau, se-mbrățișară. În ochii lor tremurau lumini ușoare. Păreau că se sărută.

Cînd se despărțiră, mîinile lor rămaseră multă vreme una într-alta, strîngîndu-se cu căldură.

— Așadar, pe mîne, domnule Florea. Bagă de samă să nu uiți, îi zise Mărioara, cu mîna pe fierul de la poartă. Dar ochii ei parcă se rugau să nu uite Florea altceva.

— E greu, e cu neputință să uit, domnișoară, răspunse Florea, îmbrățișînd cu privirile silueta care se strecura pe poartă. Cîteva clipe mai rămase privind

mereu poarta aceea. Când o văzu pe Mărioara dispărînd în curtea largă, lui Florea nu-i mai păru rece și neprietenosă nici casa aceasta sură.

★

Urmară zile, luni, pline de fericire. Dacă l-ar fi pus Chirca să sară în foc, Ion Florea ar fi sărit. Nu știa prin ce să-și mai arate recunoștința. Pentru că, acum, Florea era convins de dragostea și interesul ce i le purta omulețul acela. Știa că urmărește un plan: să-l căsătorească cu Mărioara Grecu.

Venea de la șapte în cancelarie și nu-și lua o clipă de odihnă. Mîna lui fugea pe hîrtie, ochii pe scrisori, și la cel mai mic semn al șefului alerga să-i dea explicațiile de lipsă în cutare proces. Chirca îl lăsa tot mai mult pe Florea să pledeze la tribunal. Numai procesele grave sau foarte încurcate le mai susținea el.

Dup-amiezile o însoțea pe Mărioara la gheață. Drumul pînă acolo și îndărăt, plimbarea unduioasă pe gheață îi umpleau sufletul cu tot mai multă seninătate și pace. Privirile lor, cuvintele ce-și spuneau, erau un lanț neîntrerupt de îmbrățișări. Se strecurau lin printre părechile care patinau, se legănau cu eleganță. Parcă pluteau cu ochii închiși și nu vedeau pe nimeni. Se simțeau numai ei doi pe lume. Florea își făcea tot mai rar figurile sale. Nu se mai îndura să se despartă de Mărioara. Însă ea, din cînd în cînd, întrerupînd conversația, cînd vedea pe vreo prietenă care venea mai rar la gheață, îi lăsa mînile lui Florea. El știa c-atunci trebuie să-și arate arta în patinat. Și, descoperind repede unde era locul mai liber, își arăta, în uimirea tuturor, ciudatele lui figuri. Mărioara Grecu privea învin-

gătoare la public. «Vedeți-l ? Și-i al meu» spuneau privirile ei albastre.

Dar au trecut multe săptămîni pînă ce i-a spus și lui Florea cuvintele acestea.

Erau zile mai ales cînd neaua flutura neconținut, ori băteau vînturi mari, ghețoase de la miază-noapte, în care Florea muncea toată ziua în cancelarie cu inima plină de durere. Atunci se gîndea : «Poate nu mă iubesc. Îi place patinatul, și pentru că o însoțesc e așa de drăguță cu mine. Dar va trece iarna și mă va uita. Poate e numai un capriciu de fată.» Zadarnic își depăna în minte cuvintele ei, zadarnic vedea privirile ei, simțea chiar ușoarele-i strîngerii de mînă. «Dacă m-ar iubi, mi-ar scrie un șir, mi-ar trimite o veste», își zicea în astfel de zile, muncit de gînduri întunecate.

Apoi mai era ceva ce-l umplea de durere în zilele cu nea sau pline de vifor. Îi părea că din partea Olimpiei îl pîndește necurmat o primejdie.

Cînd o văzuse mai întîi pe Olimpia, în sara venirii lui în oraș, își zisese : «Doamna știe fixa». Cînd o văzuse a doua oară în restaurant, privirile ei ațintite asupra lui îi luaseră vederile. Ce femeie e aceasta, se gîndise el ? Și, în unele clipe, îi venea să creadă că-i o femeie cochetă, care vrea să placă. Apoi părerile lui s-au clătinat cînd într-o parte, cînd într-alta. Credea că-i superbă, cum îi zicea lumea, credea că vrea să cucească. Atunci nu se putea îndoi că femeia aceea, în unele clipe, vrea să-i placă chiar lui. Însă îndată ce băgă de samă, în ziua cînd mai întîi a însoțit-o pe Mărioara la gheață, că el i-a privit sîinii cu patimă, toate credințele de mai înainte îi căzură. Și-a zis atunci : «Eu sînt cel păcătos». Și după ce și-a ținut

lecția aceea de morală, a văzut-o pe Olimpia într-altă lumină. Ea era pentru el, de-aici încolo, numai femeia frumoasă, bogată, și, în unele clipe, superbă. Îi părea că tot ce deșteptase Olimpia în el, murise.

De când o însoțea pe Mărioara la patinat, și dragostea ei curată îi umplea sufletul cu nesfârșite mângâieri, el începuse să se teamă de Olimpia. Pentru că Olimpia, într-adevăr, se schimbaseră foarte mult.

Cînd intra Florea în casa aceea bogată s-o conducea pe Mărioara la gheață, cîteodată o afla pe Olimpia singură. Mai ales în săptămînile dinții, o afla totdeauna singură.

Îl aștepta frumoasă și palidă, dar ochii ei nu mai erau limpezi. Erau plini de neliniște. Conversația era destul de ușoară, de plăcută, pînă ce Florea pomenea de Mărioara. O lăuda cum patinează, cît e de grațioasă și plăcută. Vorbea totdeauna cu însuflețire de ea. Atunci Olimpia se schimba. Ochii ei deveneau surii, și obrazii ei se făceau străvezii de palizi. Se ridica îndată. Ținuta ei era atunci foarte dreaptă, capul ei trona cu neînchipuită mîndrie, în înălțime.

— Ei, tinăre, îi zicea cu vocea aspră, fără să-l privească, domnișoara o să vie numaidecît. Și ieșea.

Florea rămînea singur. Auzea neconținut pe acel «Ei, tinăre». Și simțea că Olimpia voia să-i spună «Ei, tinăre, prea te încrezi. Fata mea nu-i pentru dumneata.»

Alteori erau și Mărioara și Olimpia în salonaș, cînd intra el. Atunci Olimpia le trimitea, din cînd în cînd, la amîndoi, priviri de dispreț. Vorbea puțin, în silă, rămînea veșnic străvezie și cu ochii suri, iar cînd ieșeau le arunca priviri de ură.

— Mi se pare că doamnei Olimpia nu-i convine ca lumea să ne vadă mereu amîndoi, domnișoară, îi zise o dată Florea, surprinzînd o astfel de privire a Olimpiei.

— Pentru ce ? întrebă uimită Mărioara.

— Își va zice că lumea va începe să povestească de relațiile ce ar fi între noi. Și asta poate să nu-i placă mamei dumitale.

— Aș, nu crede, zise Mărioara zîmbind. Cum ai ajuns la convingerea aceasta ?

— Din cum tace, din cum ne privește cîteodată.

Zîmbetul Mărioarei dispăru. Zise cu tristețe :

— Dumneata nu o cunoști pe mama. Dînsa e de obicei tristă. Eu și tata sîntem obișnuiți cu asta. Cînd e veselă și rîde, e o sărbătoare familială.

Ion Florea tăcu. Însă deslușirile fetei nu-l liniștiră. Dimpotrivă, își zicea : «O astfel de femeie tristă nu înțelege să facă o jertfă». Lui îi părea o jertfă din partea familiei Grecu dacă i-ar da-o pe Mărioara de nevastă.

De la o vreme, Olimpia nu se mai arăta în salonaș, cînd Ion Florea mergea s-o conducă pe Mărioara la patinat. El aștepta singur pînă ce apărea Mărioara.

— De bună samă doamnei Olimpia nu-i plac vizitele mele atît de dese, îi zise el fetei în ziua cea dintîi cînd Olimpia nu se arătă.

— Mama e suferindă, îi răspunse Mărioara.

Dar încă în ziua aceea Ion Florea o văzu printre privitorii care de departe urmăreau pe cei care patinau. O clipă a văzut-o, apoi a dispărut. Și de aici încolo o vedea aproape în fiecare zi în același loc.

— Medicul i-a ordonat plimbare multă, aer, îi explica Mărioara lui Ion Florea.

Însă el își zicea că femeia aceea superbă vrea să se convingă dacă el se poartă corect în societatea Mărioarei.

Astfel Ion Florea începu să se teamă de Olimpia. În zilele când n-o putea vedea pe Mărioara, teama aceasta i se lăsa greu pe suflet. Și atunci își vedea dărîmat tot palatul pe care și-l clădise. Dar era de ajuns să urmeze o zi frumoasă, ca să uite toate gândurile rele.

Mărioara îi era tot mai dragă. Ar fi dorit din tot sufletul să nu fie din familia aceea bogată. Să fie singură în lume, săracă, și el să-i spună că-i comoara lui întreagă. Lunecînd pe gheață, dansînd aproape, el îi recita poezii sentimentale. Știa foarte multe poezii pe dinafară. Fata îi asculta cu deliciu vocea plăcută, sorbea cuvintele frumoase din versurile de iubire și-l învăluia cu priviri de fericire.

Putea citi Ion Florea în ochii aceștia ? Citea cu cutremur adevărul. Și totuși inima lui se temea.

Prietenia lor crescuse foarte mult cît ținu gheața pe rîu. Și iarna aceea nu voi să se ridice pînă la sfîrșitul lui Făurar.

IX

Olimpia se măritase la vîrsta de șaisprezece ani după avocatul Vasile Grecu. Pe tatăl său, un medic foarte vestit, nu-l cunoștea. El murise cînd Olimpia era de-o jumătate de an. Mamă-sa, rămasă văduvă, se mută cu fetița într-un mic orașel de provincie. Bărbatul său

fusese doctor-șef la un mare spital de Stat. Însă, în scurtă sa carieră, nu putuse face mare avere, și văduva lui credea că va trăi cu mai puține cheltuieli dacă se va retrage undeva la țară.

În orașelul acela, care sămăna mai mult a sat, plin de praf, de tină și de bivoli, se trezise Olimpia. Era o adunătură de case vechi, cu coperișele foarte înalte și greoaie. Străzile erau strâmte, și, în vreme de ploaie, căruțele ce treceau împroșcau cu noroi păreții, pe trecători. Stropii aceia negri se uscau pe păreți, se făceau suri, gălbunii, pînă ce se pierdeau în culoarea veche a caselor. Locuitorii erau pașnici: nu-i agita nimic, nu-i interesa nimic, decît traiul lor de pe-o zi pe alta.

Numai la trei ani o dată, cînd se făcea alegere de primar se vedea o fierbere deosebită. Dar se cunoștea îndată că oamenii nu-s obișnuiți cu astfel de lucruri. Secretele se spuneau în gura mare, cu fală, cu ciudă, amenințările curgeau ca un șuvoi pe uliți, prin birturi. Alegerea se făcea totdeauna cu mult «lărmălau», cum spunea domnul director de la școala elementară. Pe urmă, sara, venea banchetul. Aici se mîncea în tăcere o bună vreme, începeau apoi toasturile, și, noaptea tîrziu, urmau obișnuite încăierări dintre cele două sau trei partide. Dar din dimineața următoare orașul reîntrea în obișnuita lui liniște și apatie. Partidele se contopeau într-unul singur, ca să renască iarăși abia după trei ani.

Văduvei îi plăcu la început această liniște, care îi lecuia parcă durerile ce îi săpau în suflet. Ea îl iubise mult pe bărbatul său. Dar cu cît treceau anii și creștea Olimpia, ea simțea tot mai mult pustietatea ce-o înconjură. Educația fetei începu s-o neliniștească.

Olimpia fusese de la naștere voinică și sănătoasă. Mamă-sa își zicea în fiecare zi că se va face fată frumoasă. Și într-adevăr, când împlinise șase ani, era copilă cea mai drăguță din tot orașelul. Un an umblă la școala din localitate, dar maică-sa se gîdea cu groază ca fetița ei să rămînă și mai departe aici.

Un mare admirator al bărbatului său, prieten cu răposatul, mijloci ca fetița să fie primită gratuit într-un institut de fete, susținut de Stat.

Astfel Olimpia, la vîrsta de șapte ani, părăsise orașelul, care i-a rămas foarte șters în amintire. Abia ulița în care locuise îi rămase mai clară în minte, casa lor coperită cu șindrilă, grădinița și o găină moțată care venea să-i ciugulească sămînțe din palma mică. La găina aceea ținuse foarte mult, trei ani nu fu zi să n-o îndoape, să nu-i netezească penele moi de pe gît și să nu o pipăie ușor pe creastă.

Aproape de vacanța de vară se mută și mamă-sa în orașul unde era Olimpia la școală.

În institutul acela crescuse Olimpia pînă la vîrsta de șaisprezece ani. Era o fetiță foarte deșteaptă, învăța cu ușurință, și profesoarele o iubeau. O iubeau și o alintau. De cîte ori răspundea, o priveau cu plăcere. Ochii ei verzi luminau minunat sub sprîncenele negre, fruntea ei promitea să fie foarte frumoasă. Profesoara îi asculta răspunsul, aprobînd-o mereu din cap, zîmbind. Apoi o mîngîia ușor pe părul moale, negru, îi prindea cu două degete bărbia, și, punîndu-i mîna domol pe umăr, îi arăta să șadă.

Olimpiei îi plăceau mai mult dezmierdările acestea decît notele bune ce le primea. Dragostea, alipirea ei de profesoare erau în proporție de cum știau s-o alinte.

Olimpia nu putea face nici o deosebire între ea și celelalte fete din internat. Costumul uniform le făcea pe toate egale. Mînceau, studiau, dormeau laolaltă. Nu i-a trecut niciodată prin gînd că ea-i primită gratuit, că-i fată săracă. Dimpotrivă, se credea mai mult decît celelalte : nici una nu era atît de alintată ca ea.

Bunăvoința, dragostea ce i-o arătau profesoarele, bunele, era răsplătită, din partea Olimpiei, cu vîrf și îndesat. Nu era poruncă, oricît de neînsemnată, pe care să n-o împlinească cu dragă inimă. Dacă-și arătau prin cel mai mic semn vreo dorință, Olimpia înțelegea mai iute, ea alerga să închidă ușa, fereastra, să ridice o bucată de hîrtie, să șteargă tabla.

Cînd era de doisprezece ani, s-a întîmplat s-o transfere la altă școală pe-o profesoară care ținea foarte mult la Olimpia. Copila o zi întreagă n-a voit să mănînce nimic, plîngea, căpăta fierbințeli, și îngrijitorile au trimis după medic și după mama Olimpiei.

— Are friguri, zise doctorul.

— N-am friguri, plîngea Olimpia. Dar să vină domnișoara Tina.

— Cine ? întrebă doctorul.

— Domnișoara profesoară pe care au transferat-o.

Doctorul clătină din cap și ieși.

Abia tîrziu în noapte putu mămă-sa să o liniștească și s-o adoarmă.

Chiar și între cărțile de citit alegea pe acelea în care se povestea de mame care își iubesc foarte mult copiii, de frați și surori care nu se certau niciodată, ci-și făceau surprize plăcute unul altuia ; povești în care Feți-Frumoși învingeau greutăți nenumărate ca să

poată scăpa vreo fată de împărat din ghearele zmeilor. Istoriile cu sfârșit trist nu le putea suferi.

Olimpia crescuse repede. Când fu în anul al șasesprezecelea era fată-mare. Niciuna dintre colegele ei nu era așa de înaltă, nu avea trupul așa de plin, formele așa de rotunjite. Ea se despărți cu mare greutate de internat. Dar încă în toamna următoare se căsătorii cu avocatul Vasile Grecu.

Pe mamă-sa o iubea, și de aceea asculta de ea orbește. Și mamă-sa o convinsese repede: «Zestre n-ai aproape nimic, dragă Olimpio. Vasile Grecu e om cu nume bun între avocații tînări. Are avere. E tînăr, e frumos și te va face fericită.»

Vasile Grecu avea atunci treizeci și doi de ani. Olimpia dintr-o privire văzu că nu-i nici tînăr, nici frumos. Avea fața și ochii plini de bunătate, atîta tot. Dar încolo... fruntea lui era prea boltită, mustața rară, și era mijlociu de statură. Dar dacă mamă-sa spunea că va face-o fericită, de ce să n-o asculte? Ce era fericirea? Ce era căsătoria pentru Olimpia?

Mamă-sa, încă în iarna următoare, s-a măritat c-un neamț și s-a stabilit în Germania.

Avocatul Grecu avea încă de pe-atunci în cancelarie doi candidați și trei scriitori. Avea clientelă mare, și averea lui creștea din an în an. Era un om foarte cumpănit, cu judecata limpede. Nu se grăbea niciodată în primirea proceselor, nu se silea să le sfîrșească repede. Dar le cîștiga aproape pe toate. Oamenii spuneau despre el: «Îmi dau pîra la Grecu, că stă la el un an, da' o cîștig pe viață».

Vasile Grecu, deși era numai de treizeci și doi de ani, arăta cu mult mai bătrîn. Nu numai în înfățișare, ci în

toate mișcările lui, în vorbe, în fapte, în bucurie și supărare, era foarte liniștit. Ai fi zis că nici nu simte și nici pasiuni nu poate avea. Și totuși el era foarte simțitor, însă avea o putere neobișnuită de-a se stăpîni, de a-și închide în el sentimentele. Bunătatea de pe fața lui era o mască potrivită pentru a nu se cunoaște niciodată ce are în inimă.

El pricepu îndată că Olimpia e aproape o copilă și că la copii le trebuie jucării. Îi propusese să-i aducă un profesor de pian, îi procurase colecții întregi de cărți de citit.

Însă în anul cel dintîi Olimpia nu voi să primească nimic. Zilele-i treceau singuratece, grele, nesfîrșite. Vasile Grecu era mereu cuprins, și chiar cînd venea, mîngîierile lui erau scurte. Și era bine astfel. Olimpia nu-i putea suferi alintările. Era ciudat, dar cu cît treceau zilele grele, Olimpia se convingea tot mai mult că omul acesta n-are nimic în față, în ochi, în voce, ca să-i dea dreptul s-o mîngîie. Se gîndea la profesoarele ei iubite, la mamă-sa chiar. Și în toate descoperea ceva ce le da dreptul s-o alinte. Dar în Vasile Grecu nu afla nimic. Altcum își închipuia gura, mustața, obrajii, privirile bărbatului de la care ar fi primit mîngîieri. Și-l închipuia, însă nu dorea nimic. Îi părea cîteodată, în veșnica ei singurătate, că-i o mobilă din casă.

Afară de vizitele oficiale, Vasile Grecu n-o putu duce nicăieri în anul cel dintîi. Ea nu voia să iasă. Pe lîngă oboseala ce simțea că i se coboară în minte, în simțuri, ea era încercată de multe ori de-un simțămînt de groază și de dezgust. Era în stare binecuvîntată. Cînd a înțeles cauza acestui simțămînt se simți foarte nenorocită. Pentru ce ? Își zicea. Și nu pricepea nimic. Ea se

mira tot mai mult de bunătatea ce era zugrăvită pe fața lui Vasile Grecu.

Însă viața ei retrasă, din anul cel dintâi, îi servi admirabil la înălțarea sa în rangul de conducătoare în societate. Familiile din oraș își ziseră întâi : «E superbă c-a făcut o parte așa de strălucită». — «Va fi fost și ea avută», ziceau alții. Apoi, cu cât treceau săptămânile, lunile, părerile se schimbau : «E femeie cuminte ; e harnică ; e cinstită. Nu-i ca cele mai multe neveste tinăre.» Alții spuneau : «E foarte inteligentă. Cetește foarte mult.»

Și din toate aceste păreri, în cursul unui an, se încheagă o aureolă foarte distinsă în jurul Olimpiei Grecu.

La sfârșitul anului întâi se născu Mărioara. La zbierele broscuței, Olimpia se deșteptă ca dintr-un somn adânc. Într-o clipă îi căzu de pe minte, de pe simțuri, oboseala aceea ciudată. Ea își pricepu situația, se cutremură, dar numaidecât hotărîri nouă i se coborîră în suflet. Nu putea să nu-i placă de fetița aceea durdulie, albă ca laptele, însă niciodată nu-i putu ierta că venise pe lume fără voia ei.

Căci, despre asta, Olimpia nu se mai putea înșela. Hotărîrile nouă care i se coborîră în suflet se concentrară parcă într-una singură. Primi profesorul de pian îmbiat în anul întâi de Vasile Grecu, începu să citească cu patimă, umblă în societate, se ridică în grabă în fruntea tuturor, se interesa de orice mișcare, aranja petreceri, concerte, serate. Vasile Grecu își deschisese larg punga, și Olimpia nu se uita niciodată cât ia de acolo. Zîmbetul acela deosebit care-i răsărea parcă de pe buze și încremenea acolo, se arătă din anii cei dintâi. Pretutindenea își purta zîmbetul acesta și ținuta

sa tot mai regală. Formele ei începură să se rotunjească. Și era lucru de mirat pentru mulți cum această femeie măritată își păstra din an în an formele tari, sînii bogați, fața tot așa de proaspătă, de tînără. Părea că nu sufletul, ci însuși acest trup e superb de el, de frumusețea, de tinerețea lui.

Privirile limpezi, clare, se coborîră în ochii Olimpiei din anii cei dintîi. Părea că ochii ei caută mereu ceva foarte depărtat, că privesc în infinit.

Și într-adevăr, de cele mai multe ori cînd ieșea în lume, ochii aceia căutau ceva.

Însă acasă privirile ei nu erau limpezi.

În casa lui Vasile Grecu era de multe ori furtună. Dintr-o nimica, Olimpia se tulbura, începea să țipe.

Mărioara, după ce mai crescuse, auzise de multe ori vorbe aspre, grele, pe care Olimpia i le spunea avocatului.

Mărioara își aducea aminte că tatăl său atunci era foarte palid. Dar nu se mînia, ci-i spunea din cînd în cînd: «Ei lasă, ei lasă! Nu fii așa!»

Se părea că hotărîrile ce și le luase, oricît le concentrase într-una, scăpau din legătura de fier, se răzvrăteau, cînd Olimpia era singură cu avocatul.

Dar după ce fata crescuse, Olimpia, cînd Mărioara era acasă, nu se mai certa. Ci atunci era tăcută, cu ochii suri și, de multe ori, era suferindă.

Vasile Grecu suferea adînc. Încă de la al treizeci și șaselea an începuse să încărunțească, și de-aici încolo îmbătrîni foarte repede. Însă masca de bunătate, ca o batjocoră, îi stăruia mereu pe față. Puterea sa de voință era înfricoșată în ce privea mai ales sentimentele sale.

Cînd ieșeau în societate, el cu bunătatea pe față, în privire, ea cu surîsul, cu ținuta sa regească, unii-i admirau, și foarte mulți îi invidiau, cinstindu-i însă.

Vasile Grecu își văzu necurmat de lucrurile sale, cu aceeași putere de muncă din totdeauna. N-a suflat o singură undă rece din iarna ce era în inima lui, nici unui om pe lume. Își știa vina lui : luase o copilă ! Dar el era unul din rarii oameni care, punîndu-li-se cruciș o nenorocire, o iau în piept, și mai află totdeauna o țintă pentru care merită să lupti și să trăiești. El avea pe Mărioara, pe care o iubea cu o dragoste adîncă, neclintită.

★

În sara aceea, cînd ieșise din restaurant și se întîlnise mai întîi cu Ion Florea, Olimpia abia-l zărise. Îi văzuse bine numai mustața. Însă tot drumul pînă acasă, Olimpia văzuse mereu mustața aceea neagră, deasă. Cum mergeau, din cînd în cînd își întorcea privirea spre avocatul Grecu, ca și cînd ar fi voit să-l întrebe : Oare nu m-am înșelat ? Și, în sara aceea, acasă la ei a fost sărbătoare. Vasile Grecu nu-și mai aducea aminte de cînd ochii ei nu mai fuseseră atît de limpezi. Se întîmplă că Mărioara întrebese :

— Pentru ce n-ar putea ținea conferințe și femeile ?

Doamna Olimpia, la întrebarea fetei, nu răspunse, ci începu să rîdă. Valurile arginții, ca niște triluri pline, umplură casa. Olimpiei îi rîdeau ochii, fața, iar fruntea îi deveni uimitor de senină. Undele de rîs îi porneau mereu calde, de la inimă, nu se răspîndeau numai în camera aceea scump mobilată, ci în trupul ei întreg. Rîdea cu plăcere, rîdea cu patimă. Ar fi voit să nu mai

sîrșească. Trupul i se umplu de o căldură dulce, parcă chiar de o lumină vie. Și-i era nespuse de bine. Era un deliciu pe care Olimpia nu-l mai gustase niciodată.

Advocatul Grecu întîi ascultă uimit această sonoritate, necunoscută în casa lui. Avu senzația că acest rîs ce-i umplea, îi lumina, îi schimba tot mai mult casa, a pătruns, pătrunde, din pereți, din tavan, că se coboară de undeva de sus, din cer. Însă cînd băgă de samă că Olimpia rîde, cînd o văzu așa transfigurată, frumoasă cum n-o mai văzuse niciodată, a rămas înghețat de spaima fericirii. «Doamne, frumoasă-i!», își zise el, și își simți ochii umezi. Dar lacrimile i se zvîntară în grabă, și doar masca lui de bunătate, mai luminoasă, i se lăsă pe față.

Încă din ziua următoare Olimpia începu să-l caute pe Ion Florea. În întunec, atunci sara, nu putuse ghici de-i înalt, de-i puternic. Însă ea avea un semn de pe care l-ar fi putut cunoaște dintre zeci de mii: mustățile acelea, ca două lipitori negre, le vedea mereu.

Advocatul Grecu nu voi să creadă cînd Olimpia îi propuse să meargă la o berărie.

— Vorbești serios? întrebă el plin de mirare.

— Foarte serios, răspunse cu hotărîre Olimpia.

— Asta-mi place! Asta să știi că-mi place, zise vesel Vasile Grecu, frecîndu-și palmele. El niciodată nu se împăcase cu gîndul că, afară de întruniri sau petreceri, niciodată nu putuse să fie însoțit de Olimpia la un pahar de bere sau la cafenea.

— Asta să știi că-mi place, mai zise el a treia oară.

Dar în zilele cele dintîi nu fură norocoși nici unul. Olimpia nu-l întîlni pe Florea, iar Vasile Grecu nu putu bea în tihnă paharul cu bere. La insistența Olim-

pici, pe care într-o berărie o jena fumul de tutun, într-alta mesele necurate, ei treceau și prin trei-patru restaurante într-o după-amiază. Se înțelege, în fiecare sară, îl ducea pe bărbat mai întâi în restaurantul în care românii aveau sală rezervată.

În sările acelea, după ce ajungeau acasă, Olimpia nu mai râdea. Dar nici nu se certa. Ci rămânea tăcută, cu ochii suri, și îi lăsa în grabă singuri pe bărbat și pe fată.

Veselă n-a fost acasă Olimpia nici în sara când îl văzu pe Ion Florea cinînd cu Roșu în sala rezervată. Căci chipul acela, văzut de aproape, i se coborî și mai adînc în suflet, ca într-o ascunzătoare. Și acolo îl privea mereu. Îi vedea mustața neagră, ochii adînci, gura energetică, chiar umerii puțin ieșiți ai obrazilor. Îl privea cu înfiorare, cu teamă, și-l întreba: «Cine ești tu?». Iar el nu răspundea. Pe lîngă tăcere, pe fața lui părea că mai stăruie o tristețe adîncă. Olimpia îi simțea tristețea aceea.

Dar după cea dintîi serată, când, în drum spre casă, Olimpia se alăturase lui Ion Florea, privirea ei nu-l mai întrebă: «Tu cine ești?». Lîngă el, în întunec, simți deodată cine-i. Știu pentru ce a înfruntat-o pe Mărioara. Simți cine-i da putere să vorbească cu atîta pătrundere, care-l uimi pe Florea, despre romanul lui Tolstoi.

Atunci Olimpia pricepu prețul nemărginit al comorii ce-o ascunsese în suflet, și de-atunci începu s-o urască pe Mărioara conștient. Simțea o dorință nemărginită să-l îmbrățișeze acolo-n drum, să-l răpească. Însă ea abia cuteza să se întoarcă puțin spre dînsul.

În lungii ani tăcuți și grei, pe lângă toată superbia ce se desprindea din chipul său, în sufletul Olimpiei se coborîse multă timiditate. Era timiditate? Ea n-ar fi crezut niciodată că se va teme de ceva. Obişnuită ca bărbatul s-o asculte, lumea să i se închine, simţind mai presus de toate o superioritate neînfrîntă în trupul ei frumos, care marile plăceri numai le dorise, dar nu le gustase, ea, din clipa cînd îl văzu pe Ion Florea, fu hotărîtă să şi-l cucerească în grabă. Puterea aceasta de hotărîre o avu pînă în sara cînd Florea o petrecu acasă. Dar lângă el, în întunerec, în bătaia vîntului, puterea de voinţă i se topi. Acum n-ar mai fi cutezat să-l caute prin berării. Dar odată cu timiditatea, i se coborî în suflet o dulceaţă pe care mai înainte n-o gustase niciodată. Simţea un deliciu nespus să-l vadă, să-i fie aproape. Vorbea cu el fără teamă. Sfiala ce-o simţea în suflet îi potolea numai pornirile simţurilor. Cînd i-a pus mîna pe umăr, n-a făcut-o din cutezanţă, ci fără să-şi dea sama ce face. Fusese un gest necesar, de prietenie, de stimă, mai ales de sinceritate.

Cutezanţa ei numai o dată îşi ridicase puţin capul : cînd mîneca largă a toaletei de casă căzuse dezvălindu-i braţul pînă la cot. Întîia impresie ce o avu atunci Ion Florea nu fusese greşită : Olimpia îşi ridicase mîna cu intenţia hotărîtă să-şi arate braţul, plin şi alb. Dar această intenţie putuse răsări numai din convingerea Olimpiei că, în împrejurările date, Florea nu-i va putea pricepe intenţia. Orice femeie îşi poate ridica puţin prea tare braţul la ea acasă, cînd un tînăr se apleacă să-i sărute mîna, şi poate să-şi descopere braţul pînă la cot. Aşa judeca atunci Olimpia.

Un glas de protestare se mai ridică în inima ei când Florea începu s-o conducă pe Mărioara la patinat. Se hotărî îndată să împiedece aceste întâlniri. Își propusese să o trimită pe Mărioara de acasă, să-i scrie lui Chirca să-l țină pe Florea în cancelarie.

Însă nu avu curajul să execute nimic.

Olimpia Grecu, de când a văzut întâia întâlnire a lui Florea cu Mărioara, simțise că între cei doi este o legătură mai veche. Ce fel de legătură, nu știa. Patinatul lor fu pentru ea o lovitură amară. Și, cum nu cuteza să-i oprească, suferințele ei erau înfricoșate. Ochii ei suri și fața ei palidă nu-l înșelaseră pe Ion Florea. Olimpia suferea din cauza lui.

Olimpia Grecu era într-o stare sufletească pe care nu și-o putea explica, dar pe care o ura de moarte. Privirile ei de ură, pe care le surprinsese Florea, erau îndreptate mai mult împotriva ei însăși, decât împotriva celor doi. Părea că se coboară asupra ei din nou apatia care o legase de casă în anul cel dintâi al căsătoriei.

În zilele frumoase, când Florea o însoțea pe Mărioara la patinat, Olimpia avea totuși o mîngîiere : îl simțea pe Florea închis adînc în sufletul său. Și poate această mîngîiere o făcea, în mare măsură, nehotărîtă. În apatia ce-o cuprinsese din nou, își zicea : «Poate s-o însoțească. E al meu.» Niciodată n-a putut uita sara aceea cînd paltonul ei, luat de vînt, îmbrățișa cu o aripă genunchii lui Ion Florea. Nici sara aceea, nici paltonul. Pe acesta îl păstra ca pe o moaște. Și după ce îl pipăia, trebuia să meargă la patinat să-l vadă pe Florea.

Dar cu cît treceau zilele, săptămînile, lunile, erau tot mai dese ceasurile cînd vechea ei putere de voință se revolta. Cu cît băga de samă că relațiile dintre cei

doi tineri se consolidează, cu cât începea să-i scadă încrederea că Ion Florea va fi al ei și numai al ei, ea simțea cum o înjunghie tot mai tare patima de-a tăia orice legătură între cei doi tineri. Când erau de față, îi privea cu o nemărginită ură, iar după ce ieșeau, suferința începea să-i urle în suflet ca un lup flămînd. Se lăsa într-un fotoliu, gemînd, ori dinții ei lăsau urme adînci, vineții, în carnea albă a brațului.

Să nu fi dat Dumnezeu ca în astfel de clipe să între bărbatul ei. Olimpia îi arunca vorbe grele și amare. Îi arunca în față că i-a mîncat tinerețile, că a nenorocit-o. Fiecare cuvînt era spus cu ură, cu răutate. În astfel de clipe Vasile Grecu părea și mai mic, și mai bătrîn, și masca lui de bunătate devenea o mască jalnică, dezgustătoare.

Chinurile acestea se sfîrșiră abia pe la începutul lunii Mărțișorului.

Ceea ce se zvonise o jumătate de an, despre ce se scria prin gazete și se discuta în conversații particulare, se împlini la începutul lui martie. Prin decret regal Camera Deputaților fu dizolvată și fură rînduite alegeri nouă. Ziarele tuturor partidelor politice începură numai-decît o agitație nemaipomenită. Titlurile mari se tipăreau cu litere cît pumnul, și articolele ce le urmau erau viforoase. În unele se tipăreau părți din programul în slujba căruia erau gazetele, și acest program era apărut cu căldură. Iar unde era vorbă de partidele contrare, rîndurile din gazete erau de-a dreptul incendiare. Se părea că un demon se coborîse în fiecare suflet de gazetar.

În coloanele acestor ziare străine, fără deosebire de colorit politic, era o rubrică permanentă despre nemai-pomenitele agitații pe care le fac românii în cercurile cu majoritate românească. Se raporta de adevărate revoluții care izbucneau când într-un județ, când într-altul, unde naționalitățile erau în majoritate. Se cerea cea mai energică ripostă organelor administrative. Gazetele opoziției făceau trădător de patrie guvernul, care ar fi pactat cu popoarele nemaghiare.

În mai puțin de două săptămîni placate roșii, verzi, galbene, se împrăștiară pînă și prin satele cele mai depărtate. Și, pe acelea, numele candidaților tronau în litere mari deasupra textului scurt, care-i dorea izbînda.

Prin orașe, prin comune mai mari, steaguri tricolore ungurești fîlfîiau în vînt numele candidaților. Întrunirile, adunările populare cu vorbirile despre programe se țineau lanț.

Prin satele românești, țăranii priveau, trecînd pe drum, placatele lipite pe pereții unei crîșme, ai unei prăvălii. Și, cu mare greutate, unii descifrau jumătate din numele străin. Cei care aveau drept de vot treceau pe lîngă placatele acestea fără să le mai privească. Ei știau despre ce e vorba acolo. Pe la ei, dacă nu colindase pînă acum însuși candidatul străin ori vreun bărbat de încredere al acestuia, fusese notarul ori scriitorul din cancelaria comunală. Porunca venise foarte aspră, ca organele administrației să-și împlinească datoria. Țăranii îi ascultau în liniște, clătinau din cap, priveau îngrijorați, însă, la acest întîi îndemn, ei nu se hotărău. «Vom mai vedea, domnule. Ne vom mai socoti», răspundeau cei mai mulți. Numai cei cu licențe de

crîșme, cu prăvălii, pe care slujbașii Statului îi înfricau de la început, clătinau afirmativ din cap și ziceau : «Da, da ! Vom face». Însă nici aceștia toți.

Satele noastre nu mai sînt astăzi lipsite de crainici, care să le aducă în grabă veștile. Două-trei, zece gazete românești întră azi în cele mai multe din satele noastre. Și, în cele mai multe, înainte de a-și deschide gura preotul sau alt surtucar, țăranii frunțași știau ce e nou prin țară.

Și, în preajma alegerilor, ziariștii noștri își știură împlini datoria. Îndată după dizolvarea Camerei, în gazetele noastre se începu propaganda pentru o însuflețită luptă electorală în toate cercurile cu majorități românești. Se limpezea tot mai mult principiul că nu vom putea sprijini decît candidații noștri. Se tipărea numele cercurilor cu majorități românești, aceste se aduceau în combinație cu numele frunțașilor care ar fi mai potriviți pentru a candida. În gazetele pentru popor se retipăreau articole de legi prin care alegerile de deputați erau declarate libere, și încercările de terorizare nepermise. Se îndemna poporul să n-aibă nici o teamă și să voteze pe candidații programului național român.

Frunțașii de prin orașe începură și ei să se agite, să țină consfătuiri intime. Vreun preot, vreun alt om din inteligența satelor, cînd se abătea pe la oraș, întreba pe vreun cunoscut : «Ai, ce facem ? Prin satele noastre s-a pornit goana după alegătorii români».

Simțeau cu toții necesitatea de-a se și odată candidații oficioși, și de-a se începe lupta pentru reușita lor. Însă trei săptămîni trecură numai cu agitația ce se făcea prin gazete, numai cu mici întruniri și consfătuiri.

Abia către sfârșitul lui martie se stabili definitiv lista candidaților noștri.

Începându-se aceste agitații, Ion Florea petrecea tot mai mult în cafenea, la cazină, citind cu mult interes, cu pasiune chiar, gazetele. Cazina era acum foarte populată, și discuțiile curgeau neîntrerupt. Cîte doi, cîte patru stau la o masă, ori formau grupuri prin sală, și vorbeau aprins, se capacitau. Gazetele treceau din mîină în mîină, la anumite pasagii se opreau, și conversația curgea apoi, mai departe, tot mai animată. Se făceau planuri de luptă, se numărau voturile, se înșirau pe rînd frunțașii satelor, preoți sau alții, în ajutorul cărora se putea crede cu siguranță. Unele nume treceau de bune, fără nici o obiecțiune. Dar la altele, cutare ascultător întrerupea :

— Numai să nu ne prea încredem. Domnul X e cam deochiat.

Alte nume erau respinse cu indignare :

— Pe ăsta-l știu de la alegerile trecute. E un om fără caracter.

Ion Florea mai mult asculta astfel de aprecieri decît lua parte la ele. El cunoștea puțini dintre frunțașii satelor. Dar la celelalte discuții lua parte cu însuflețire. El se angajă de la început să cuture satele din cercul de alegere unde avea să fie candidat avocatul Vasile Grecu.

Florea vorbea frumos, însuflețit. Mulți îl ascultau cu plăcere. Dar erau oameni care îl priveau c-un zîmbet batjocoritor. Privirea lor, parcă spunea : «Pricepem noi că pentru Grecu ai sări în apă. Însă te poți șterge pe buze : domnișoara Grecu nu-i de nasul tău.»

Cele mai multe discuții se învîrteau însă în jurul faptului că Vasile Grecu respinse de la început, cu hotărîre, candidatura lui.

— Eu vă mulțămesc, domnilor, pentru atenția și încrederea ce mi-o arătați, spuse el. Însă nu pot primi. De-aici încolo sînt în pragul bătrînețelor. În Parlament avem lipsă de bărbați în floarea vîrstei. Ei se știu însușești mai în grabă și au mai multă putere de luptă.

Cînd spuse cuvintele acestea, în cazină se făcu o tăcere adîncă. Vreo trei-patru îi dădură dreptate în gîndul lor, zicîndu-și fiecare : «Eu aș fi bun». Situația o pricepu mai în grabă avocatul Chirca. El se ridică numaidecît și-i zise :

— Iubite coleg, eu apreciez cuvintele tale, dar nu le pot aproba. În cercul acesta nime nu poate reuși afară de tine. Pe tine te cunoaște toată lumea din jur. Ai cea mai întinsă clientelă. Deci pentru izbînda steagului nostru, trăbă să primești.

— Așa-i ! Domnul Grecu trăbă să primească, răspunseră cei mai mulți.

Însă cei ce gîndeau la persoana lor își ziseră : «Pentru ce ar putea reuși numai bătrînul ? Noi ce sîntem ? Și aceștia nu aplaudară cuvintele lui Chirca. Dar Grecu rămase neînduplecat.

Aceasta se întîmpla în zilele cele dintîi ale lunii martie. De-atunci avocatul Vasile Grecu nu se mai arăta la cazină. Oamenii îl întrebau pe avocatul Chirca : «Va rămînea neînduplecat ?». Acesta la început răspundea : «O să-l convingem. El totdeauna se gîndește mult înainte de-a lua vreo hotărîre.» Dar, mai tîrziu, la întrebările lor, ridica din umeri.

Agitațiile, consfăturile se țineau însă lanț. Vasile Roșu, Muntean și alți tineri îl întrebau pe Ion Florea :

— Ce mai zice domnul Grecu ? Tu umbli în familia lor. Nu se hotărăște odată să primească ?

Ion Florea, de când se începuseră agitațiile pentru alegeri, era foarte vesel. Îi plăceau toate hotărârile de luptă, se însuflețea pentru reușita pe care o lua drept sigură. Dar, pe lângă aceasta, în casa familiei Grecu părea că se face lumină.

Îndată ce se începură pregătirile pentru alegeri, doamna Olimpia se însenină. Ochii ei deveniră iarăși nespuse de limpezi, vocea catifelată, și de pe față-i dispăru paliditatea aceea străvezie.

— Azi am avut sărbătoare familială, îi spunea, aproape în fiecare zi, Mărioara. Mama a fost foarte drăguță.

Nici nu trebuia să-i spună ea. Ion Florea văzu cu bucurie schimbarea aceea la Olimpia. Nu-i mai zicea : «Ei, tinăre» și nu-l mai lăsa singur când el vorbea de Mărioara. Îi spunea cu vocea ei plină de duiosie : «Domnule Florea, domnule candidat». Ion Florea băga de samă că-n vocea aceasta era mai multă simțire decât mai înainte.

Și se bucura din suflet. Își zicea : «Inima ei s-a muiat, în urmă. Nu ne va pune piedeci căsătoriei.» Și uneori apropierea ei îl tulbura adânc, fără să știe de ce. Din vremea aceasta îi rămaseră în minte umerii ei frumoși și linia dulce a spatelui. O văzuse, o singură dată, într-o toaletă decoltată.

Și, simțindu-și sufletul plin de recunoștință, cerca să-i fie tot mai plăcut, îi răspundea cu multă căldură, dar cu stimă.

Mai fericit și mai uimit era avocatul Vasile Grecu. El nicicum nu-și putea explica această schimbare a Olimpiei. Retragerea lui de la casină nu-l costa nimic. Acasă la el era acum nespus de bine. Un fel de mi-reasmă umpluse camerele, mobilele, aerul. Și raiul acesta ținea neîntrerupt. Olimpia era mereu veselă. Și rîsul ei frumos se auzea în toată casa.

Mărioara se mira și ea de veselia mamei sale, și odată, învinsă de recunoștință, de dragoste, se aruncă în brațele mamei sale, vrînd s-o strîngă cu putere la piept. Dar ea simți cum trupul Olimpiei tresări înfiorat la atingerea sa, și cum mamă-sa o depărta ușor cu mîna.

Olimpia îl însoțea, în fiecare zi, pe Vasile Grecu, la plimbare. Și ciripea necurmat. Despre societate, de primăvară, de toalete, de cancelaria lor chiar. Dar totdeauna se oprea mai mult la alegerile pentru Cameră. Încă în sara cea dintîi aduse vorba despre aceasta.

— Cum v-ați hotărît ? îl întrebă cu blîndețe Olimpia.

— Ne punem cu siguranță candidatul nostru, răspunse Grecu.

— Și tu vei fi acela, nu ?

— Mi-au propus și mie. Însă eu am refuzat. Eu nu pot primi.

— Și pentru ce nu poți ? îl întrebă, aplecîndu-se puțin spre el, Olimpia.

— Eu sînt prea ocupat. Cancelaria mă ține mereu legat de orașul acesta.

— E adevărat, răspunse Olimpia, că tu muncești foarte mult. Însă eu cred că nu trăbă să te retragi de la împlinirea unei datorii de ordin superior. Tu ești

destul de bogat. Zestrea Mărioarei e invidiată de toate fetele. Eu aş crede că tu ai putea chiar să-ţi închizi cancelaria şi să te dedici unor ocupaţii de ordin superior. În urmă, tu ai muncit de-ajuns, ai avea dreptul şi la puţină odihnă.

Ea-i ţinu lecţia aceasta cu multă sinceritate, cu durere chiar. Advocatul o ascultă cu plăcere. Cuvintele ei îi cădeau în suflet ca nişte stropi de mîngîiere.

— Şi crezi tu că, reuşind în luptele parlamentare, m-ar aştepta linişte şi pace ?

— Oricum, e altă ocupaţie. Nu ucide nervii ca nenumăratele mizerii ce le ai cu clienţii.

— Va fi o ocupaţie cu mult mai grea, dragă Olimpio. Tu ştii bine că eu, dacă îmi iau o sarcină pe umeri, nu-s omul care s-o mai arunce vreodată.

— Tu judeci totdeauna corect, Vasile, răspunse Olimpia cu prietenie. Dar să nu-ţi uiţi : lumea aşteaptă de la tine o jertfă.

Din sara aceea, Olimpia-i aminti necontenit de alegeri şi despre jertfa pe care o aştepta publicul de la el. Ea rămînea mereu drăguţă, zîmbitoare, ştia să-l scuze, să-l înţeleagă pe Grecu, dar necontenit se învîrtea în jurul candidaturii lui.

În unele sări de nereuşită, Olimpia simţea înţîi, după ce rămînea singură, o deznădejde amară, dar voinţa ei numaidecît se revolta, şi-n ziua următoare tăbăra din nou asupra lui Vasile Grecu. Ea ştia că în chestii care îl privesc pe el personal, puterea de voinţă a lui Grecu era înfricoşată.

Şi în convorbirile cu bărbatul ei, de multe ori arunca Mărioarei priviri speriate, ca şi cînd i-ar fi cerut ajutor. Vasile Grecu era fericit. În casa lui era mereu săr-

bătoare, căci Olimpia nu-și pierduse nimic din veselia, din seninătatea celor dintâi zile. Însă voința lui era neînduplecată.

Noaptea, în pat, Olimpia simțea cum îi arde trupul și-i vîjîie capul. Trebuia să se dea bătută ? Chinurile ei creșteau din noapte în noapte, cînd, în cea din urmă, îi fulgeră prin minte un gînd uimitor : Mărioara. Da, interesele Mărioarei ! Care interese ? «O să le aflu cu siguranță», își zise Olimpia, și, într-adevăr, le și află numaidecît. Bucuria ei era așa de mare, încît noaptea întreagă nu putu dormi, ci visurile, închipuirile cele mai dulci o înfiorau neconținut.

— Dragă Vasile, îi spuse în ziua următoare, aș vrea să-ți fac o mărturisire. Maia noastră are mult talent muzical, și totdeauna mi-a părut rău că nu-i putem da o instruire mai aleasă. Dacă tu ai fi deputat, fata noastră te-ar putea însoți în capitală. N-ai fi nici tu singur. Un an ar fi de ajuns. Într-un an cred că s-ar perfecționa la conservator. Pe urmă am putea-o mărita. Trăbă să ne gîndim, dragă Vasile, că în curînd nu vom mai putea face nimic pentru fata noastră.

Fiindcă era cea din urmă încercare de a-i frînge voința de fier, vocea Olimpiei tremura. Oricît i se păruse de sigur, peste noapte, acest mijloc, acum se temea.

Cum se plimbau, Vasile Grecu se opri la sfîrșitul cuvintelor ei. Ochii lui în clipa aceasta erau adînci și plini de durere. Pe-o clipă o privi, apoi porni mai departe, și multă vreme nu răspunse.

— Mărioara are, într-adevăr, talent pentru muzică, începu el într-o tîrziu. Și poate nu e rău planul ce-l faci. E încă tînră și ar putea să învețe. Și muzica e

frumoasă. Apoi, aceiași ochi adânci îi mai ridică o dată asupra Olimpiei. Numai o clipă. Dar privirea aceea spunea limpede că lui Vasile Grecu îi pare foarte rău simțindu-și voința învinsă. Și în privirea aceea era un fel de reproș pentru Olimpia. Părea că-i zice: «Cum de ți-a venit în minte?».

Apoi avocatul Vasile Grecu știa că, întrînd în slujba asta nouă, va fi cu trup, cu suflet pentru ea. Știa că va rămînea mereu departe de casă: în capitală, pe sate, la adunări populare. Știa că Mărioara nu-l va însoți, și poate gîndul acesta îl făcuse să nu primească a fi candidat. El demult nu se putea despărți de Mărioara, care-i era tot mai dragă. Și acum, iată, e posibil, ba e chiar de dorit ca Mărioara să-l însoțească în capitală, la conservator. El credea că-i va face fetei o bucurie foarte mare.

— O să vedem, mai zise el Olimpiei.

Aceasta nă răspunse, ci îi strînse ușor mîna. Fericirea îi inundase sufletul ca o apă de argint, luminîndu-i întreagă ființa.

Încă în ziua următoare îl pofti la el pe avocatul Chirca. Acesta veni cu numărul cel mai proaspăt din gazetă.

— Frate Vasile, îi spuse, ai face foarte rău să te retragi. Iată, ești pus și în lista oficioasă. Să băgăm de samă, retragerea ta ar înșămna să pierdem cercul. Și, să-ți spun prietenește pentru ce. Pe lîngă toată sila ce ni se face de organele administrației, ar mai cădea asupra noastră un adevărat blăstăm. Ar începe numaidecît dezbinările. Trei colegi de-ai noștri, cei mai ambițioși, încep să-și arate ghearele. Fiecare ar dori să fie candidat. Nu ți-i spun, știu că nu ești curios de nume.

Acum îți poți închipui la ce cădere ar trebui să ne așteptăm dacă s-ar începe lupta cu astfel de ambiții.

Chirca îi vorbea ca unui prieten pe care îl stima. Tot cuvîntul lui era sinceritate.

— Te-am chemat să-ți spun că m-ați bătut. Primesc candidatura, începu obosit Vasile Grecu. Și fiindcă abia mai sînt cîteva săptămîni, trăbă nesmintit să convocăm, încă pe duminica viitoare, pe toți fruntașii comunelor din cerc la o consfătuire intimă. Eu am și lăsat personalului din cancelaria mea să adune adrese, să trimită o circulară scurtă.

— Foarte bine, amicul meu, zise cu bucurie Chirca și-l bătu pe umăr. Am să-l trimit îndată și pe candidatul meu, cu adresele ce le am, și să le ajute. Pe urmă, tot azi, înștiințăm și publicul de-aici. — Își luă pălăria, îi strînse cu căldură mîna, și zise : Am să trimit numaidecît pe candidatul meu să le ajute.

— Pe domnul Florea ? întrebă Vasile Grecu.

— Da, eu n-am alt candidat. Cum îți place de el ?

— Mie-mi place. Se vede un băiat detreabă, răspunse Grecu.

— Un tinăr admirabil. Prin cancelaria mea încă n-a trecut un astfel de om. E o putere de muncă uimitoare. Apoi, pot lipsi cu anii, el îmi conduce cancelaria mai bine decît mine. Să-mi dai voie să-ți spun, adaose aplecîndu-se ușor spre Grecu, domnișoara Mărioara a făcut o bună alegere.

— Cum ? întrebă Grecu, părăind că nu pricepe.

— Lumea spune că tinărul meu e bine văzut în casa voastră, și că domnișoara nu l-ar afla respingător.

Advocatul Grecu zîmbi. La viitorul fetei se gîndea totdeauna c-o nespusă delicatețe.

— Da, vine pe la noi. Mai ales în iarnă i-a procurat mari distracții Mărioarei. Dar pînă la căsătorie...

— Mai este, mai este, zise Chirca rîzînd. Dar dac-ar fi să fie...

— Atunci va fi, răspunse Grecu zîmbind și petrecîndu-l pe Chirca pînă la scări.

Vasile Grecu, fără să spună cuiva, ținea foarte mult la Ion Florea. Și pentru că era deștept, harnic, cu purtări bune, dar mai ales pentru că-i făcea plăcere Mărioarei lui. El se gîndise demult la căsătoria de care-i spusese acum Chirca. Și o afla potrivită. Mai ales cînd vedea fața înflorită a Mărioarei și ochii ei albaștri plini de fericire, la întoarcerea de la patinat, afla căsătoria asta foarte potrivită.

Sala cea mare de la cazină fu aproape prea mică pentru consfătuirea din duminica următoare.

Băteau vînturi călduțe, cu miros de ploaie, în acest sfîrșit de martie. Zăpada se muia se, se înnegri se, zbîndu-se apoi în pămînt. Numai prin vreo huzdoapă, pe vreo muchie dosită de deal, mai albeau petece mici. Pădurile negre vîjîiau înfiorate de apropierea primăverii. Drumurile erau desfundate. Roatele căruțelor se cufundau adînc. Între spițe tina se întărea mereu. Căii împrôșcau de sub copite stropi murdari. Și totuși, din mari depărtări, venise lume multă la întrunirea aceea.

Intrau mereu în sală preoți, învățători și alți fruntași ai satelor, și, din cît se putea, cei mai mulți se retrăgeau mai în urmă, părăind că se feresc de publicul din oraș. Nu o făceau din neîncredere, ci mai mult din sfială și pentru că se simțeau mai bine între ai lor.

Astfel, îndată ce deschideau uşa şi priveau prin sală, mulţi făceau «Aha !» şi, bucurăşi, mai siguri parcă, se strecurau încet între participanţii de la sate. Acolo se amestecau, îşi strîngeau cu plăcere minile. Se auzea mereu :

— Şi tu ai venit ?

— Şi.

— Las' că-i bine !

— Ce gîndeşti ?

— Va fi cam greu. Pe la noi de-o săptămînă s-a pus notarul pe lucru. Mi se pare că umblă şi bani.

— Dar la noi ! A venit chiar candidatul. Umbla pe la oameni.

Dintr-alte părţi se auzeau frînturi de vorbe :

— Adunare ?

— Da, au ţinut adunare de popor !

— Şi cum le-a vorbit, rumâneşte ?

— Tină mare ?

— Iad, frate ! Să rămînem în drum !

— Fie, că primăvara se arată bine.

Se auzeau iarăşi cuvinte de mirare :

— N-a venit ?

— Nu ! spunea că are o înmormîntare pe azi.

— Mi se pare că iar îşi face coada colac.

Numele lui Vasile Grecu era amintit în toate părţile.

— El va fi ?

— Se-nţălege. Cine altul ?

— N-ar fi rău să reuşească.

Scaunele de dinainte se umplură cu public din oraş. Vreun protopop, vreun preot cu legături mai multe,

se zărea printre ei, răspunzând necurmat la ploaia de întrebări ce se descărca asupra lor.

Printre publicul de la țară bărbile erau foarte dese. Și erau bărbi albe, surli, abia înfiripate, care se agitau mereu. Era o continuă învăluire. Fiecare își vedea cunoscuți cu care nu s-a întâlnit demult. Fiecare voia să știe pînă unde au ajuns frământările de alegeri într-alte sate.

Printre ei albea portul de sărbătoare al cutărui țăran frunțaș. Erau și frunțași de pe la sate care intrau cu mare sfială în sală. Părea că ar voi să se ascundă bine în paltoane, să nu-i vadă nimeni. Aceștia treceau furișându-se, se retrăgeau într-un colț și rămîneau acolo nemișcați. Dar cei mai mulți erau veseli.

Oricît s-au curățit de tină înainte de intrare, parchetul începu să se înnegrească.

Deodată sala începu să vuiască de aplauze, de «să trăiască!». Ochii tuturor erau îndreptați spre Vasile Grecu, care intra însoțit de avocatul Chirca. Capetele se înălțau, cei de dinapoi se ridicau în vîrfurile picioarelor, apoi unii cercau să se strecoare mai înainte.

Advocatul Chirca urcă la tribună. Mulți din cei de față nu-l cunoșteau. Dumnealui nu avea mare clientelă. O frământare se văzu între oameni, însă îndată ce începu să vorbească, în sală se făcu o liniște desăvîrșită. Omulețul acela vorbea foarte frumos și cu multă căldură.

— Sîntem înaintea celui mai însemnat act din viața popoarelor din țările constituționale. Alegerea deputaților, care vor avea să aducă legile țării, nu poate să ne lase reci nici pe noi românii. Poporul nostru, fraților, are drepturi vechi și sfinte de cîștigat în țara aceasta.

Nu le vom câștiga dacă vom sta mereu pe la vetrele noastre, în sate și orașe, și ne vom vedea numai de nevoile noastre de-acasă. Trăbă să între și în conștiința noastră convingerea că avem fieștecăre și datorii de ordin superior, avem datorii de împlinit cătră neamul care alți apărători nu are decît pe noi înșine. Fiind chemarea unui deputat în rîndul cel dintîi ca să se intereseze chiar de aceste drepturi superioare, noi ne-am hotărît, ca și la alegerile trecute, să ne punem și să sprijinim pe candidații noștri în toate cercurile de alegere în care majoritatea noastră s-a putut constata. Și astfel noi, în înțălegere cu cei mai mari, am pus pentru cercul de care țineți și dumneavoastră candidatura domnului avocat, fruntaș al nostru, doctor Vasile Grecu.

Sala vui furtunos la numele acesta. Îl aclamă în delung.

— Eu cred, domnilor, că o persoană mai potrivită nu se putea afla. («Așa-i, așa-i !», «Să trăiască !», vui din nou în sală.) Cei mai mulți dintre dumneavoastră îl cunoașteți, și dumnealui n-are lipsă de laudele mele. («Să trăiască !» răsună iarăși din sute de piepturi.) De aceea eu țin să-l rog pe dumnealui, în numele dumneavoastră a tuturor, să primească candidatura. («Să trăiască !» se auzi îndelung prin sală.)

Advocatul Chirca se coborî de la tribună, și, între nesfîrșite ovații, îi luă locul Vasile Grecu. El abia spuse cîteva cuvinte.

— Vă mulțămesc, domnilor, pentru încrederea și cinstea ce-mi arătați, zise el. Era foarte palid, dar masca de bunătate-i era pe față. Publicul din orașul acesta, continuă el, știe foarte bine că eu nu m-am îmbulzit să iau pe umerii mei această sarcină. Însă, după ce

m-am hotărît o dată, v-asigur pe dumneavoastră că nu mă voi da în laturi din fața nici unei greutăți. Dacă voi reuși, interesele dumneavoastră vor fi și ale mele. Însă pentru aceasta e de lipsă să se stabilească numai-decît programul de luptă, și, stabilindu-se, să fie împlinit pînă la litera din urmă. Toți trăbă să ne împlinim datoria. Vă mulțămesc încă o dată.

El părăsi tribuna în uralele nesfîrșite ale publicului.

Urmară apoi două ceasuri grele și frămîntate. Președintele propuse alegerea unei comisii, dintre participanți, care să stabilească programul. Și dintr-o parte și dintr-alta a sălii se strecurau cei a căror nume fură citite. Ședința se suspendă aproape un ceas, pînă cînd comisia își sfîrși lucrările. Între aceștia fu și Ion Florea, care făcu cele mai multe propuneri bine primite.

În sală nu se mai putea păstra liniștea. Discuțiile începură, se aprinseră în toate colțurile. Publicul abia acum începea să se agite în fața alegerilor pentru care trebuiau să se ia măsurile de lipsă. Unii ieșeau să fumeze cîte-o țigară. Și afară, în anticameră, în fumul de tutun, conversațiile erau tot așa de aprinse ca și în sală. Unii vorbeau cu mare însuflețire : erau siguri de victorie. Nu voiau să știe de nici o piedecă. Alții arătau fețe îngrijorate, clătinau din cap, și, la argumentele celor însuflețiți, rămîneau liniștiți, convinși parcă.

La redeschiderea ședinței, după frumoase cuvinte de îmbărbătare, Ion Florea, ales ca raportor, citea programul stabilit de comisie. Se oprea la fiecare punct, îl explica, da îndrumări cum are să se execute fiecare. Publicul asculta cu băgare de samă. Din cînd în cînd se auzea : «Hm ! Asta-i bună !». Pentru organizarea alegerilor și purtarea luptei electorale se stabiliră

multe puncte. Îndrumările se dădeau pînă-n cele mai neînsemnate amănunte. Ion Florea citi mult, explicînd mereu.

— Acest program, dacă se primește, se va tipări și se va expedia cu poșta tuturor fruntașilor din cerc, pe care punctul al doilea i-a numit pe nume. Se primește?

— Se primește! Trăiască! răsună în sală.

Ion Florea se coborî de la tribună, și numaidecît apărură în locul lui un domn de vîrstă mijlocie, cu barba-n furculiță, cu ochelari pe nas.

— Domnilor, încep eu pe-o voce foarte înaltă și stridentă, slobozîndu-și brațele în aer, care apoi, pînă a ținut vorbirea, nu s-au mai apropiat de stăpînul lor, domnilor, zise el, *si vis pacem para bellum!* Acest cuvînt al strămoșilor trăbă să vi-l amintesc în momentele acestea solemne, cînd, sfîrșindu-se lucrările noastre memorabile, dumneavoastră vă întoarceți pe la căminurile scumpe, în sînul familiilor duioase, în satele noastre din văi și munți, care e leagănul dulce al neamului nostru. Și mă simt obligat să vă accentuez acest cuvînt cu atît mai vîrtos că luptă mare trăbă să ducem. «Preoți cu crucea-n frunte căci oastea e creștină.» Da, domnilor, e rîndul dumneavoastră acum să vă puneți pe lucru. Noi ne-am făcut totdeauna datoria pentru scumpa mamă națiune, ne-am făcut-o și acum, întrunindu-vă pe dumneavoastră și stabilind acest program de luptă, care e armă neînvinsă dacă-l vom observa. De la acest program, domnilor, să nu vă abateți, să nu suferiți în mijlocul vostru oameni mici de suflet dar mari de patimi, pe cei slabi să-i izolați, iar cei buni să mergeți înainte. Tot înainte! El strigă aceste cuvinte cu vocea

lui stridentă, în vreme ce brațul drept și-l ținea întins ca pe o sabie gata de atac.

Publicul din sală îl privea nedumerit. Nu știa ce voia să spună omul acesta. Și, știind că ședința s-a terminat, cei din depărtări începură să se strecoare afară. El vorbea înainte. Dar acum cei ce părăseau sala erau în număr tot mai mare. Ieșind, ei mai auzeau fraze din discursul aceluia domn :

— *Si vis pacem* în cazul nostru însemnă dacă voiești învingerea. Dar cine n-ar dori-o ? Care inimă românească n-ar tresări de-o bucurie nemărginită... *Para bellum* însemnă ca toți fiii națiunii române să stea ca niște străjări neclintiți la posturile lor, trîmbițînd...

Ieșiseră de mult și Vasile Grecu și avocatul Chirca. Ion Florea asculta cu interes, zîmbind, surprins de apariția acestui om.

Apoi se strecură și el pe ușă.

XI

Un șuier prelung, răgușit, străbătu aerul în care se cerneau, se învăluiau neînterupt firicelele de ceață, lăsînd goluri în văzduh sau grămădindu-se în figuri ciudate, care se destrămau numaidecît. Locomotiva mai grohoti de cîteva ori, înăbușit, obosită, ca și cînd ar fi fost într-adevăr un bivoli — după cum îi spuneau țărăni — căruia i s-ar fi dat cea din urmă lovitură de mai. Ușile vagoanelor se deschiseră, și prin ele năvălea o lume pestriță în umezeala aerului proaspăt. Din va-

goanele de clasa întâi și a doua se coborau domni cu fețele umflute de nesomn, învăluți în paltoane groase, cu gulerele ridicate, doamne palide, suferinde parcă, înfășurate în lungi mantale. Hamalii se avântau înlăuntrul, se coborau, umblau grăbiți, gîfîind sub povara geamantanelor. Unii, alergînd, făceau semn cu mîna celor ce-i strigau, că au cutare număr sau că se vor întoarce numaidecît. Din vagoanele de clasa a treia se îmbulzeau muncitori, cu fețele, cu ochii înroșiți de neodihnă, de rachiul cu care și-au omorît o noapte de nesomn; se îmbulzeau înmormîntați sub dăsgii mari și grei, ținînd sus cu mîna săcurile a căror limbă era înfășurată în zdrențe murdare.

Pe peron, în jurul gării, lumea începu numaidecît să fiarbă. Vizitii își îmbiau trăsurile, unele pentru oraș, altele pentru mai departe. Se legau cu funii groase geamandane grele înapoia trăsurilor, pe arcuri, se încărcau pachetele; doamne a căror față abia se mai zărea dintre șaluri, erau ajutate să se urce în trăsuri. Cei din localitate porniră mai în grabă, surugiii de la trăsurile acestea priveau din cînd în cînd peste umăr înapoi, părăind că regretă depărtarea lor atît de grabnică, în vreme ce soții lor, care se pregăteau pentru provincie, rămîneau să stoarcă prețuri cît mai mari.

Părintele Ion Albu coborî dintr-un vagon de clasa a treia. Se strecură încet, cu grijă, prin mulțime: ducea trei pachete legate frumos în hîrtie albăstrie. Prin mulțimea ce aștepta, zări îndată pe sluga lui, care-l căuta cu privirile, în care se citea un fel de frică și descurajare.

— Domnul părinte nu vine cu noi? Am doi cai! întreabă un vizitiu care nu-și aflase pînă acum clienți.

— Nu, mulțămesc. Am căruța mea, zise părintele, voios, și numaidecât strigă : Niculae ! Măi Niculae !

Sluga tresări, privi speriat în toate părțile, și când îl zări pe părintele, începu să-și facă drum prin mulțime, dînd din coate.

— Gîndeam c-ai întîrziat și n-ai să sosești pînă la amiază, zise sluga bucuros, luînd pachetele.

— Nu întîrziem noi așa de ușor, Niculae. Acasă e bine ? întrebă părintele, pieptănîndu-și cu degetele barba și mustățile, prin care se zăreau fire albe.

Părintele Ion Albu era de statură mijlocie, cu umerii lați, cu capul plecat puțin înainte. Făcu cîteva mișcări, ca și cînd abia acum s-ar dezmoști din toropeala călătoriei, înghesuit într-un colț de vagon. Obrajii bărboși, ochii albaștri, mîinile cu degetele groase — toate-i ardeau, și răcoarea acestei dimineți de la sfîrșitul lui martie, îl răcoarea ca o băătură.

— Acasă e bine, zise sluga pornind. Nu s-a întîmplat nimic. Numai Peștele te-a căutat de vreo trei ori.

— Unde-ai lăsat căruța ? întrebă Ion Albu.

— La «Trei stejari», ca totdeauna. Am sosit de la miezul-noptii. Caii s-au hodinit, putem pleca numaidecât. Dar la «Trei stejari» ne mai așteaptă cineva.

Ieșiră din mulțime. Înaintau acum pe trotuar. Înainte abia se zărea la cîțiva pași. Negura se învăluia groasă pe uliți, cernîndu-se în pulbere fină. Se clătinau mereu figuri ciudate înaintea lor, apoi, în răstimpuri, unele, izvorînd din ceață, treceau repede pe lîngă ei. Deasupra negurii, aproape de pămînt, mijeau un glob cu lumină slabă, gălbuie. Soarele părea că se înecă.

Părintele Ion Albu nu auzi cuvintele din urmă ale lui Niculae. Noaptea întreagă i se învăluiseră în minte

nesfârșite planurile de luptă, de acțiune puternică. Deși plecase cu trenul numai la patru, el nu dormise toată noaptea. În răcoarea dimineții i se părea că toate i se limpezesc, simțea cum cad pe rînd piedecile ce le întrezărise în decursul nopții.

— Dumnealui mi-a spus că așteaptă și pînă la trenul de amiazi, dacă întîrziî acum, zise sluga.

— Cine ?

— Părintele Andrei din Vălișoara.

— E aici și dumnealui ? întrebă vesel Ion Albu.

— Da, ne-așteaptă la «Trei stejari». A venit de ieri.

Birtul la care trăgea căruța popii Albu era spre capătul de miază-noapte al orașului. Mai avură de mers, în vreme ce negura de pe uliți se popula tot mai des cu figuri ce se clătinau nedeslușite.

Părintele din Vălișoara fi zări de pe fereastră, le deschise repede ușa, și-i strigă cu bucurie :

— Bine-ai sosit, pretine ! Bună-dimineța, și, ridicînd dreapta, o plezni în palma lui Ion Albu. Obositor drum, hai ? zise apoi, apropiindu-se cu Ion Albu de masă.

— Au călătorit mulți, și toată noaptea n-am putut închide un ochi. Da-mi pare bine că te întîlnesc. Am să-ți spun vești înșămnate.

— Ei, comedie, făcu mirat părintele Andrei, șezînd pe un scaun, se vede dar că n-ai mers zadarnic atîta cale. Au fost mulți ?

— Aș putea zice c-au fost foarte mulți. Vreo cinci sate n-au trimis pe nime, între acestea și Vălișoara. Din alte comune, iarăși, au venit și pîn' la patru-cinci. Lipsa ta am cercat s-o scuz cum am știut mai bine. Dar ai făcut rău că n-ai venit. A fost, frate, însuflețire mare.

Și Ion Albu șezu în fața părintelui Andrei. Își ceru un rachiou de drojdii și o cafea cu lapte.

— Și ce s-a hotărât ? întrebă grăbit părintele Andrei.

— Vom purta lupta cu toate puterile pentru biruința candidatului nostru. Vom avea o luptă strașnică, însă învingerea va fi cu siguranță a noastră.

— Până la biruință mai este, zise părintele Andrei sorbind lichidul gălbiniu din păhărel. Vorba e că ai făcut candidatura ?

— Cu cea mai mare însuflețire. N-a fost nici un vot potrivnic.

— Și cine-i ?

— Omul care a avut totdeauna simpatiile noastre, și la care ne gîndeam și înaintea de consfătuirea de ieri.

— Vasile Grecu ?

— Da. Nici nu se putea să fie altul, zise Ion Albu. E omul cel mai simpatizat în întreg cercul electoral. Și e cunoscut, cum bine știi, de cei mai mulți dintre țărani alegători. Credem că numele lui e cea mai bună garanție pentru reușită.

— Să dea Dumnezeu, zise părintele Andrei, însă eu sînt, din firea mea, Toma necredinciosul. Tare mă tem că ne-om mișca, vom porni poporul și nu s-a alege nimic din toată zdroaba noastră. Mie, drept să-ți spun, mi-ar mai plăcea dacă am rămînea în pace. Ei, frate Ioane, de cîte ori nu s-au pornit la noi mișcări frumoase ?

Ion Albu îl privi cercetător.

— Cu mine poți vorbi așa, părinte Andrei, dar ai face foarte rău dacă și acasă, între săteni, ai spune cuvintele acestea.

— Nu te supăra, Albule, zise Andrei mai punându-și un păhărel de rachiu, eu vorbesc din înțelepciunea vieții. Sînt eu ceva și mai bătrîn decît tine.

— De bătrînețe nu poate fi vorba, zise Albu înțepat. La întrunirea de ieri au fost oameni mai bătrîni decît tine, și totuși nu s-a auzit un singur glas cobitor. Tu vei fi de-o vîrstă cu Vasile Grecu. Îmi pare rău că nu l-ai auzit vorbind. Dar nu numai el, toți cîți au luat cuvîntul, tinări și bătrîni, au accentuat necesitatea supremă de-a ne strînge rîndurile și de-a lupta pentru izbînda steagului nostru. Că va trebui să ne jertfim timpul, că va trebui să fim apostoli, asta se-nțelege de la sine. De așa ceva nu mai încape nici o discuție. Fără de muncă nu se cîștigă nimic.

Părintele Andrei se mișcă neliniștit pe scaun.

— Nu m-ai priceput, iubite. Crezi că eu voi pregeta să alerg, să dau un sfat, cînd e vorba de o faptă în-sămnată? Nu mă dau eu în laturi, nu crede. Însă totul va fi zadarnic. Chiar ieri, petrecînd aici în oraș, am auzit vești înfricoșate. Din partea administrației să ne așteptăm la cele mai mari presiuni. Și, spune-mi, însuflețirea ta ce va plăti cînd se va afla față cu baioneta, de pildă? Hm? Și părintele Andrei își strîns buzule sub mustața groasă.

Birtașul aduse cafeaua cu lapte, pe care Ion Albu o sorbi îndată. În birt întrară drumeți, dînd bună-dimineața, și, din picioare, luau cîte un păhărel, două.

— Putem pleca, părinte, zise sluga întrînd. Sîntem gata.

— Venim acum, răspuse părintele Albu, ridicîndu-se.

— Da, venim, zise Andrei căutîndu-și paltonul. Nici nu te-am rugat, pretine, să mă iei cu tine pînă-n Valea Rea. Mă îmbulzesc așa.

— Ce mai vorbă ! făcu nemulțumit părintele Ion Albu.

Ei numărară repede crîșmarului cîțiva bani și ieșiră.

Afară negura se mai rărise. Soarele se vedea mai sus, mai clar, dar era și acum fără străluciri. Apucînd în drumul țării, larg, cu praful umezit puțin de rouă, de ceață, caii porniră în trap mărunț, fără zgomot.

— Nu trăbă să ne gîndim numaidecît la baionetă, părinte Andrei, zise Ion Albu răsucindu-și o țigară. Trăbă să ne gîndim mai întîi că avem o slujbă și avem o datorie. Și, cu cîte piedeci, odată tot va trebui să începem cu educația poporului și în direcția asta.

— Mă rog, am auzit și am cetit de multe ori ca-zania asta. Dacă ar fi educație ! zise părintele Andrei. Dar ia să socotim puțin. Mergem acasă și ne apucăm de organizare. Înainte de toate eu, popa, mă pun pe picior de bătaie cu notarul și cu toți slujbașii Statului pînă sus la prefectul. Apoi, la îndemnul meu, ajung în aceeași situație dascălul, doi-trei crîșmari și ceilalți alegători. Acuma, noi ne însuflețim, credem că ajungem cu mîna la cer. Da' vine ziua de alegeri și ne întoarcem plouați acasă. Atunci știi ce urmează.

— Ce ? întrebă cu neliniște părintele Albu.

— Ei, Doamne, parcă tu n-ai fi din lume și n-ai fi popă într-un sat rumânesc. Urmează, dragul meu, că toți vom fi luați la goană, cîți am votat cu ai noștri. Întîi, popa va fi pîrît pentru toată nimica. I se vor trimite chiar spioni în biserică, și din clipă în clipă se poate aștepta să-și piardă ajutorul de la sat. Ei, nu-i

nimic de zîmbit, zadarnic zîmbești. Asta-i o lovitură destul de grea. Pe urmă crîșmarii își pierd, pentru cea mai neînsemnată neglijență, licențele, ceilalți alegători sînt strînși numaidecît cu ușa să-și plătească darea. E termenul sosit ori ba, nime nu-i întreabă, ci dacă nu dau banii repede, li se vinde un cap de vită pe-un preț de nimica. Crezi tu că suferințele care urmează, după clipele de însuflețire, pot fi prielnice unei educații politice? Dimpotrivă, eu cred că și slaba nădejde ce licărea înainte de-a intra în focul luptei electorale, încă se va întuneca sub loviturile grele ce le vom primi un șir întreg de ani.

— Dar să zicem că biruim noi, spuse zîmbind părintele Albu. Atunci ce-ar urma?

— Dacă mă iei în bătaie de joc, n-am să-ți mai spun nimic, zise părintele Andrei. Tot omul cu păreriile lui.

— Ba nu, frate Andrei. Aici trăbă să ni se unească păreriile. Dar eu zîmbeam văzînd că tu te-ai gîndit poate mai mult ca mine la alegerile ce se apropie, deși la întrunirea de ieri n-ai vrut să vii.

— Eu n-am bani de risipit pe drumuri. Eu banu-l cîștig cu multă trudă. Cred că tu ai cheltuit vreo patruzeci de coroane, zise părintele Andrei.

— Ai dreptate, și vezi, nici eu nu cîștig mai ușor decît tine. Dimpotrivă. Mî se pare tu și ieri n-ai venit degeaba pe aici.

— Ei, o nimica toată. Prețul altor trei stînjini de lemne, zise părintele Andrei.

Ajunseră pe-o muchie de deal, sluga puse piedeca și roata începu să cînte plîngător, ronțăind în răstimpuri din pietrele drumului. Căluții măcinau repede din picioare, săltîndu-și coama lungă și aspră. Drumul se

întindea alb printre luncile în care colțul ierbii începea să înverzească.

— Nu înțăleg, frate Andrei, zise Albu, pentru ce să vedem totul în negru. A fi mereu pesimist nu-i o calitate prielnică pentru un popor ce vrea să trăiască, să aibă un viitor. Pentru ce să nu credem că învingerea va fi de partea noastră ? Am văzut listele. Noi avem o majoritate covârșitoare. Să zicem că învingem. N-ar fi în cazul acesta o educație pentru popor, dîndu-i-se prilejul să vadă ce poate face din puterile sale ?

— Nu, pretine. Chiar în cazul de învingere, goana împotriva noastră va fi și mai mare. Și ce educație i se va da poporului, văzînd că învingerea lui nu i-a folosit la nimic, ci, dimpotrivă, l-a îndușmănit cu toată lumea ? Să nu ne înșălăm. Eu, adevărat, m-am gîndit mult asupra luptelor ce ne așteaptă. Și am ajuns tot la vechea mea convingere : pînă cînd alegerile, la noi, nu vor fi cu adevărat libere, n-avem ce căuta în luptele electorale. Ne demoralizăm poporul.

Și părintele Andrei își mîngîie barba, mulțumit că și-a putut mărturisi, în chipul acesta, convingerea lui. Acum nu se mai temea ca Albu ori altul să-i arunce în față că nu-i destul de însuflețit și de activ. Pentru că, adînc în suflet, dumnealui simțea demult neliniște și teamă în fața luptelor ce se apropiau.

— Noi am aștepta zadarnic, părinte Andrei, să ne sosească în țară această pasăre rară. Cine să ne dea astfel de alegeri ? De pomană nu se dă nimic, și noi trăbă să fim hotărîți a ne cîștiga ceea ce ni se cade după drept. Spui mereu de goanele la care vor fi supuși alegătorii noștri. Ei bine, eu cred că tot ce spui tu, cade înaintea unei simple constatări : cu cît te apasă

cineva mai mult, cu atît te doare mai tare. Chiar aceste goane — dacă vor urma — vor avea darul ca drepturile pentru care suferă cineva să-i apară într-o lumină tot mai clară, tot mai strălucitoare. Deci, va trebui să începi și tu, ca și mine, ca și alții, cu organizarea alegătorilor. Peste cinci zile se va ține o mare adunare poporală la noi în Păltiniș. Ca sat vecin, vei veni și tu cu alegătorii.

Părintele Andrei nu răspunse. Vestea asta din urmă nu-i plăcu deloc. În durăitul trăsurii îi trecură repede prin cap toate greutățile, alergăturile, îndemnurile de multe ori zadarnice, pe care va trebui să le încerce. Și gîndul cel dintîi care i se opri în minte fu acesta : «N-au putut să aleagă alt sat, mai depărtat, pentru adunare ?».

— Va veni și candidatul Vasile Grecu. Se-nțălege, nu va veni singur. În oraș s-a încheat o frumoasă cunună de intelectuali, care îl vor însoți pretutindenea. Hei, pretine, între aceștia este unul nou-venit, unul Ion Florea, candidat de avocat mi se pare. După cît l-am putut eu pricepe, acela-i va fi de cel mai mare folos lui Grecu.

— Se-nțălege, dintr-un toast îl voi cunoaște, zise zîmbind disprețuitor părintele Andrei. A vorbi e ușor, pretine. Ce-i mai ușor decît a vorbi ?

— Cred mulți așa, Andrei, dar încă poimîne ai să-l cunoști pe Ion Florea, și-ți vei schimba nesmintit părerea.

— Cum poimîne ? Spuneai că peste cinci zile, într-o vreme neliniștit Andrei.

— Atunci va fi adunarea la noi. Dar Ion Florea e împărțit, cu alți tînări, ca să cutriere satele. El va veni

și prin Păltiniș. Așadar n-ai să te temi, părinte Andrei, nu vom lucra singuri. Mai ales nouă, prin ale căror sate va umbla Ion Florea, o să ne fie ușor. N-ai idee ce putere de convingere are omul acela. Și o minte clară. Cele mai multe propuneri care s-au primit fără discuție la întrunirea de ieri au fost făcute și stilizate de el. E o adevărată recreare sufletească să întâlnești astfel de oameni.

— Eu îți spun atîta, frate Ioane, că domnilor li-i ușor să vorbească de departe. Chiar și la o întrunire pe sate, a spune un discurs frumos nu-i lucru mare. Dar greutățile cele mari tot pe capul nostru rămîn, pe-al meu și-al tău și-al altora ca noi. O să vezi, de altfel, și tu că nu spun vorbe goale. Dar acum e de ajuns. O să ne facem datoria care cum vom putea. Pentru Vasile Grecu se plătește. Acela-i un om care ține minte. Și, în vreme de năcaz, te cunoaște. Zece procese mi-a purtat pînă acum, și numai două mi-a pierdut dintre ele.

Și părintele Andrei cercă cu tot dinadinsul să schimbe șirul conversației. Îl întrebă de cei care au fost la întrunire, din oraș, din satele învecinate, îl întrebă de prețul bucatelor și se interesă dacă n-a plouat pe-acolo ieri sară : se vedeau fulgere lungi brăzdînd cerul. Ion Albu răspundea scurt la întrebări. Pornise însuflețit, ca atîția alții, de la întrunirea de ieri, și iată, omul cel dintîi cu care s-a întâlnit nu voia să-l priceapă și nu spera în reușită. El își simțea sufletul tulburat, și dorea să ajungă odată acasă.

— Mă mir totuși de hotărîrea lui Vasile Grecu, începu părintele Andrei, după un răstimp de tăcere. Dumnealui e un om domol, nu-i plac alergările, iubește

viața liniștită. Și acum să între într-o luptă care-l va ținea mereu agitat ! Eu aș da cu socoteala că numai la sfatul doamnei lui să se fi hotărât a-și lua o astfel de sarcină pe umeri. Doamna Olimpia vrea multe, și mi se pare că domnul Grecu face ce zice dumneaei.

— Nu poți crede tot ce spune lumea, pretine, zise Ion Albu. Fapt e că doamna Olimpia e sufletul societății românești din oraș. Dacă va avea vreun merit în hotărârea lui Vasile Grecu, noi îi sîntem datori cu recunoștință. Astfel de femei să ne dea Dumnezeu cît de multe.

— Eu unul nu mi-aș dori așa o preuteasă, zise cu ciudă părintele Andrei. Ție pot să-ți spun : pe cît îmi place de domnul Grecu, pe atîta n-o pot suferi pe dumneaei. Înaintea doamnei Olimpia e tot atîta popă ori țaran, îndată ce te știe clientul bărbatului său. Trece pe lîngă tine ca pe lîngă o bucată de lemn. Și la salutul tău respectuos, abia de-și pleacă pleoapele — să nu te vadă. Zădarnic rîzi ; e așa. Eu am pățit-o asta, și de cinci ori.

— Rîd că te văd prea pretențios, dragă părinte Andrei. N-ar mai trebui să bagi de samă cum te salută o femeie. Pentru tagma preotească nu trăbă să aibă interes așa ceva.

— Ba să mă ierți, zise cu ciudă părintele Andrei. Și noi sîntem oameni care simțim. Pentru că e dumneaei doamnă de frunte, nu urmează să disprețuiască pe nime.

— Te-nșăli, pretine, azi, mi se pare, toate le vezi pe dos, zise Albu. Eu, dimpotrivă, o cred pe doamna Grecu foarte amabilă, prevenitoare, și foarte drăguță.

— Se vede că gusturile oamenilor sînt deosebite, răspunse trist Andrei, deși nu cred că va fi vorbit cu tine două vorbe. Oricum, mie-mi face impresia că plutește prea sus de la pămînt.

Se apropia Valea Rea, pe care se întindea strîmt, rău pietruit și mîncat de ogăși, drumul care ducea la Vălișoara. Sluga opri caii, și părintele Andrei, vesel c-o sosit, îi întinse mîna lui Albu, îi mulțumi de căruțat, și porni pe jos pe drumul care ducea la Vălișoara.

— Bagă de samă, părinte, să nu uiți : pe sîmbătă, la noi, îi strigă în urmă Ion Albu. Altă înștiințare nu se mai trimite.

— Bine, bine, făcu nemulțumit părintele Andrei. O să vedem.

Sluga sări de pe capră, smînci caii de urechi, îi frecă repede pe frunte, pe boturile sure, îi trase apoi de căpestre lîngă o troacă plină ochi cu apă limpede și rece. Pe-un scoc de brad apa fugea gîlgîind de sub stîncă și țîrăia mereu în troacă.

— Nu-i lăsa să beie prea mult, Niculae. Sînt prea înfierbîntați, zise părintele Albu.

— Le dau un trap pînă la Vîltori, stăpîne, și nu li-i nimic. Apa asta îngrașă vita, zise sluga. Îi trase apoi în drum, se săltă pe capră și le dădu bici.

Negura se destrămase. Petece mari, ca uriașe clăi de lînă scărmanată, pluteau pe umerii dealurilor, pe păduri. Dar cerul era aproape întreg limpede. Părea foarte înalt, și seninul de sus trimitea parcă mîngîeri nouă în suflute.

Ion Albu se înfășură mai bine în palton și cercă să ațipească. Pîn-acasă mai avea drum bun de făcut.

În dimineața aceasta de la sfârșitul lui martie mulți intelectuali de-ai satelor se vor fi grăbit să ajungă acasă, ca și părintele Ion Albu, înfrigurați de același gând : să câștige cercul acesta de alegere cu majoritate românească atît de mare. Lupta se pornise, ce e drept, tîrziu, căci mai erau doar trei săptămîni pînă la ziua alegerii. Dizolvarea Camerei venise pe neașteptate, și pînă ce se stabiliră unele principii de conduită, în gazete și-n conferințe particulare, vremea nu stătuse locului.

Mulți, ca și Ion Albu, întîlniră încă în drum spre casă frunțași care nu păreau prea însuflețiți de luptă. Părintele Andrei nu era singur cu părerile lui. Între preoți, învățători și alți frunțași ai satelor erau mulți care credeau ca el, căroră mai ales le era greu să-și părăsească comoditatea pe-o săptămîină două. Cei mai mulți își ziceau că-și împlinesc datoria și numai dacă vor merge la urnă. Cine-i va urma, credeau că nu-i de datoria lor să știe. Chiar dintre cei care veniseră însuflețiți de la consfătuire, erau mulți care se răciră îndată ce aflară cea mai mică împotrivire. Apoi erau unii care credeau că nu e lipsă de nici un îndemn, de nici o deslușire că, precum ei, așa și alții, își vor ști face datoria. Se-nțelege că de aceasta nu erau convinși.

Părintele Ion Albu adormise repede, și sluga, dornic de vorbă, după ce văzu că zadarnic îl mai întreabă cîte ceva, își răsuci o țigară, o fumă, apoi începu să

cînte din gît, cu gura închisă, o doină. În urma lor rămîneau, se învîrteau în depărtări, pădurile negre încă.

Ajunși acasă, abia deshămă sluga, abia-și îmbrățișă Ion Albu copiii, unii destul de mărunței, împărțindu-le bunățile aduse de la oraș, și se și auzi o ciocănitură scurtă.

— Întră, zise părintele.

În ușă se ivi un român voinic, înalt, bărnaci la față, cu mustățile negre, cu ochii foarte vii.

— Bună-ziuă, părinte, și Dumnezeu te-a adus în pace, zise el cu prietenie, ca și cînd ar fi fost o rudenie a părintelui.

— Bună să-ți fie inima. Dane. Șazi la noi, zise părintele. Mi-a spus sluga că m-ai căutat încă de vreo trei ori.

— N-a mințit, părinte. De cînd te-ai dus, pe la noi se întîmplă lucruri ciudate, zise Dan. Numele lui întreg era Dan Bîrsan, însă oamenii îi spuneau numele într-un singur cuvînt: Danbîrzan, dar cei mai mulți îi ziceau Peștele.

— Auzi comèdie?! făcu părintele, întorcîndu-și fața mirată spre el. Și ce se întîmplă, Dane?

— Am să-ți spun numaidecît, părinte, că pentru aceea am venit și te-am căutat. Dar, să nu fie cu supărare, cum a fost?

— Foarte frumos, Dane. Lume multă, însuflețire mare, vorbiri care pătrundeau la inimă. S-a hotărît să purtăm cu bărbăție lupta, orice piedeci ni s-ar pune. Să trecem, cum s-ar zice, prin foc și prin apă.

— Și, pentru domnul Grecu vom lupta?

— Da, pentru dumnealui. Nici n-a putut fi vorba de altul.

— Atunci e bine. Atunci vorbașii guvernului care au pornit pe sate, pot să adune zdrențe, că alt folos nu vor avea, zise mulțumit Dan Bîrsan.

— Au venit și pe la noi ? întrebă îngrijorat părintele.

— Au venit doi, îmbrăcați frumos și scump. Dar după nas li se cunoștea spița, zîmbi Peștele.

— Și cînd au venit ?

— Îndată ce te-ai dus dumneata. Eu, cît i-am văzut, am mirosit ceva și m-am așinut pe urma lor. Cred că notarul le-a dat de știre că dumneata vei lipsi de-acasă. La dumnealui au intrat mai întîi, zise Dan.

Păltinișul era sat mare. Avea patruzeci de alegători. Părintele Ion Albu, încă înainte de convenire, vorbise cu toți, dîndu-le să înțeleagă ce vor avea de făcut. Oamenii îl pricepuseră îndată, țineau foarte mult la el. Părintele Albu nu stătuse cu mîinile-n sîn, ca mulți colegi de-ai lui din satele învecinate. Notarul nu avea trecere mare între oameni. Nici nu umbla pe la ei. Dar el nu cuteza să lase în sat nici pe bărbații de încredere ai candidatului străin, cînd era popa acasă. Se temea că alegătorii îi vor da pe ușă afară, și că el, notarul, din cauza asta, va fi înscris pe lista neagră a celor ce nu sprijinesc îndeajuns pe candidatul guvernului.

Părintele îl asculta pe Dan cu buzele strînse. El era sigur că notarul îi anunțase pe aceia. Nimeni nu știa în sat de drumul lui, afară de Dan.

— Și pe urmă ? întrebă el nerăbdător.

— Au stat vreme de-un ceas la notarul. Mă gîndeam uneori : vor fi niște slujbași de la pretură, de aceea-i

omenește atîta. Dar în urmă au ieșit. Petru Sas mi se pare mie că-i un ticălos, sfîrși fără de veste Dan.

— Pîrgarul ? întrebă părintele.

— Da, pîrgarul. Așa, ca din întîmplare, s-a întîlnit cu ei pe podu' lui Vica, le-a dat binețe, le-a zîmbit și a plecat cu ei. Și știi mai întîi la cine i-a dus ? La Zaharie, la Ion Fulea și la Vasile Marcu. De aceea cred eu că-i un ticălos pîrgarul. La aceștia trei 'au intrat mai întîi, și la ei au rămas mai mult. Știi dumneata că aceștia trei, la alegerile trecute, au ținut cu Iscarior. Apoi au mers și pe la alții, la mulți. Eu m-am nimerit pe drum, cînd ieși Zaharie în porțiță. — «Ce-i, moșule, fi zic, parcă iar te caută îngerii ?» — El făcu sămn din mîină, ca și cînd s-ar lepăda de ei, și voi să treacă pe lîngă mine. — «Nu vrei să-i mai cunoști ?», îl întreb eu. — «Nu, Dane, zice, dar acum mi se pare că-i lucru mare. Oamenii ăștia spun că ne-or slobozi munții Statului pentru pășunat. Spun lucru mare», zice. — «Cînd nu vom mai avea nici unul o coadă de vită, ni-i slobod, mai iute, ba, moșule», zic eu. — «Că ne-a arătat o scrisoare. Spun că-i chiar de la împărăție, zice, și să votăm numai cu omul împăratului și ne slobod munții.» — Așa, părinte, cu moșul Zaharie. Dar el e bătrîn, și ce mai pricepe ! Însă azi vorba asta cu munții a început să umble prin sat. Și știi ce zice satul ?

— Se-nțălege că satul s-ar bucura de așa ceva. Chiar și eu, răspunse părintele Ion Albu.

— Oamenii merg mai departe. Ei zic să se facă de-acum rugărilor, să ne mai încercăm o dată norocul.

— Prostii ! zise, ridicându-se, părintele. Mă mir cum poate fi cineva așa de slab la minte. El se plimbă în sus și-n jos prin odaie.

— Le-am spus și eu că-s prostii. Dar unii zic că împărăția ar fi în primejdie, că iar se scoală ungurii împotriva Beciului, ca-n patruzeci și opt. Și că acum ar fi vremea potrivită ca să ne cercăm norocul. Știi ce-am făcut eu, părinte ? Întrebă Dan, zâmbind cu viclenie.

— Vreo prostie, se-nțalege, răspunse Ion Albu nemulțumit.

— Am adunat vreo douăzeci în jurul meu, am mers la crîșma lui Toni, am cerut o coală de hîrtie și am început să scriu jalba. El scoase din buzunar o coală de hîrtie împăturată.

— Am gîndit eu, zise părintele supărat.

— Las' c-a ieșit bine, părinte. Iată cum o începeam : «Înălțate împărate, ne-ai trimis doi crainici buni de fugă să ne vestească de mila măriei tale. Noi...»

— Ei, las-o, Dane. Nu-i vreme de glumit acum, zise părintele.

— A ieșit bine, părinte. Unul cîte unul s-a ridicat de la masă, și s-au strecurat pe ușă afară. De puteam aduna tot satul să le cetesc jalba asta, nime n-ar mai vorbi azi de munți și de pășunat. Dar așa sînt destui care cred, zise Dan punîndu-și cu părere de rău hîrtia în buzunar.

— În Valea Rea ai fost ? îl întrebă deodată părintele.

— Fost.

— Și ?

— Părintele Vălean zice că el nu poate merge nici-decum. Cred și eu, pentru că zace în pat. E alb ca o oaie.

— Dar alegătorii ? Cîți are ?

— Numai cinci. Mi-a spus că va trimite pe clopotarul să-i cheme pînă la dînsul. Eu cred că are să-i cheme, zise Dan.

— Bine, Dane. Tu să mai dai în toată ziua pe la mine. Mi se pare că va trebui să te trimit și în Vălișoara.

— La părintele Andrei ?

— Da, la dumnealui. O să vedem.

Dan Bîrsan ieși, dorindu-i noapte-bună părintelui.

Preoți ca părintele din Păltiniș mai erau cinci ori șase, în cercul acela electoral. Ei toți n-au mai curmat din alergări în zilele următoare.

Vești tot mai rele le soseau. Organele administrației, după îndemnul dîntîi, veniră cu amenințări pentru toți alegătorii, care, într-o formă sau alta, atîrnau cît de cît de cei mari. Oamenii partidului contrar năpădiră satele, se ținură chiar mai multe adunări la care lua parte candidatul guvernului. Pe unele locuri oamenii mergeau de curiozitate să-i asculte pe oratori. Alții mergeau temîndu-se să nu se strice cu notarii, cu alți slujbași. Trăsurile pompoase purtau din sat în sat o mare suită de domni în urma candidatului. Descindeau în curțile notarilor, într-un stîlp al porții înțepeneau steagul tricolor, apoi, într-o crîsmă sau sub cerul liber, țineau întrunirea. Oamenii se mirau de dragostea ce i-a cuprins așa deodată pe domni pentru ei. Ascultau lau-

dele, promisiunile, însă rar era vreun glas să strige «să trăiască!». Țăranii erau neîncrezători.

În urma muncii mai intense pentru organizare, care s-a început și din partea românească, cu cât se apropia ziua alegerii, țăranii deveneau tot mai hotărâți. Ion Florea și alți tineri ca el avură destulă zdroabă și nesfârșite alergări. Totuși munca lor, și mai ales adunările populare care se ținură, ajutară foarte mult, pe lângă munca frunțașilor de pe sate, ca oamenii să se hotărască într-o parte sau într-alta.

După astfel de adunări, mulți vorbeau cu însuflețire de Vasile Grecu. Alții, iarăși, se strecurau tăcuți din mulțime și se duceau, obosiți parcă, la vetrele lor.

În Păltiniș nu se putu ține adunarea sîmbătă. Se amîna pe joia din săptămîna următoare. Greutățile drumurilor, alte sate neprevăzute în program, ieșiseră în calea avocatului Vasile Grecu. Părintele Ion Albu primi avizul despre amînare numai sara tîrziu, vineri. Trebui numaidecît să înștiințeze vreo șase sate vecine, să nu vină oamenii în zadar. El trimise îndată după Dan Bîrsan.

Peștele plecă în puterea nopții, pe-un roib al popii, și pînă în zori cutreierase toate satele acelea.

Cînd bătu la fereastra părintelui Andrei din Vălișoara, acela se trezi numaidecît și întrebă c-o voce adîncă :

— Cine-i acolo ?

— Dan Bîrsan din Păltiniș. Peștele, părinte Andrei. Glasul se apropia de geam.

— Da' ce-i la voi în Păltiniș ? Arde ?

— S-a amînat adunarea de mîne pe joia viitoare, părinte Andrei.

— Bine-a făcut, zise părintele cu mulțumire, deschizînd fereastra.

— Și te roagă părintele nost să înștiințezi pe oameni să nu vină în zadar.

— Ei, comédie, cum să-i înștiințez acum noaptea ?

— Vei afla dumneata cum, răspunse Dan, dînd pinteni roibului.

Însă în ziua următoare mai mulți vâlșoreni veniră în Păltiniș să audă cuvîntările domnilor. Ei auziseră așa, din întîmplare, despre ținerea acelei adunări, căci părintele își uitase să le spună.

Cu toată teama părintelui Ion Albu că adunarea, amînată o dată, nu va va mai reuși mulțumitor, adunarea din Păltiniș fu una din cele mai bine reușite. Veniră chiar și vâlșoreni în număr foarte mare, deși părintele Andrei nu le-a suflat nici o vorbă legănată. Veni, mai pe sfîrșite, chiar părintele Andrei, după ce băgă de samă că satul îi rămăsese aproape gol de bărbați.

Era o zi de april luminoasă, cu cerul înalt, de-un albastru dulce. Bătuseră cîteva zile mai înainte vînturi călduțe de la miazăzi, drumurile desfundate se mai înrăriseră, de pe margini sclipeau cărări netede, pielouse. Pe cele trei căi ce se întîlneau în Păltiniș, țărani veneau neconținut, cu traista în spate, cu bîtele în mînă. Purtau căciuli negre, rotate. Printre ei se vedea din cînd în cînd vreo barbă de popă, vreun alt intelectual de-al satelor. Dar lumea se grăbea spre Păltiniș nu numai pe cele trei căi. De după colnice, de pe cărări ascunse în pădurile bătrîne, izvorau mereu, cîte doi, cîte

patru, pîlcuri mai mici. Întîi înnegreau în zare, apoi se vedeau tot mai aproape.

— Mai vin !

— Iacă, mai vin ! ziceau pîltinişenii mulţumiţi, simţind un fel de mîndrie în suflet.

Jos în sat, în grădina faurului, unde era ridicată tribuna pentru oratori, ceata oamenilor se tot lărgea, se tot îndesa. Un murmur slab se ridica deasupra capetelor. Țăranii vorbeau potolit. Unii își luară merindea din traiste și începură să îmbuce, rar, osteniți parcă. Alții se lăsau încet pe pajiștea ce înverzea. Îi atrăgea parcă mirosul de verdeață, de pămînt proaspăt, mirosul primăverii, care umple c-o moleșire plăcută sufletul și trupul. Soarele, abia acum născut, își tremura, își schimba neconștient valurile fine de argint orbitor. El scăpăta puțin din înălțimi, cînd deodată, în pădurile de pe culmi, se auziră, clocotind pînă în depărtări, trei bubuituri de treasc. Fumul se împrăștia pe coasta Cornului.

— Aia de-acolo le-au dat foc, se auzi din mulțime, și unii arătau cu mîna trei bărbați care se coborau pe coasta Cornului.

— Vin. Iată că se văd trăsurile, se auziră iarăși glasuri.

Fetele se întoarseră spre apus. Într-adevăr, se vedea înnegrind un șir de trăsuri.

— Vin mulți.

— Las' că-i bine !

Și pe fețele oamenilor se vedeau zîmbete. Cu cît se apropia șirul de trăsuri, de colo, se auzea mereu :

— Advocatul Grecu.

— Aia ?

— Da.

— Vine și domnul Chirca. Ăla care șade lângă candidat.

— Iată și părintele protopop !

— Și popa din Brădeni.

— Iată domnul Vasile Ursu.

Cînd trăsurile se opriră înaintea caselor parohiale, din mulțime izbucni, neporuncit de nime, un puternic, un înfiorat strigăt : «Să trăiască !».

— Au să între întîi la părintele, ziceau unii.

— Da, au să între.

Masa mare de sumane, de căciuli, începu să se miște. Voiau să vadă dacă vin domnii cei străini, ori întră la părintele. Pe drum, în jur, prin grădina faurului, înnegreau uniformele jandarmilor. Baionetele înfipse în puști, cînd ei se întorceau, cînd își schimbau pasul, străluceau albe în soare. Ei se plimbau reci, indiferenți.

— Vin aici. Iată-i că vin ! Se auzi din mulțime.

Și, într-adevăr, străinii, văzînd atîta lume, nu mai intrară la părintele, ci veniră la adunare. De-o parte și de alta mulțimea se dete îndărăt, căciulile se apropiară mai tare deolaltă. Pe drumul larg deschis, trecu Vasile Grecu și suita ce-l însoțea.

Prezident al adunării fu aclamat părintele protopop Guran. Notari ai adunării, părintele Ion Albu și doctorul Ion Florea.

Protopopul Guran, netezindu-și barba lungă, puternică, se ridică și începu să-și spună cuvîntul de deschidere. Avea un glas sonor, care răsună departe, făcînd să-i fie înțeles fiecare cuvînt. Înaintea lui, în jur, o mare de frunți neclintite. Oamenii ascultau ca în bise-

rică. Dumnealui tâlcui scopul acestei adunări și necesitatea de-a se grupa cu toții în jurul candidatului ales.

— Dau cuvîntul prea stimatului și mult iubitului nostru candidat, doctor Vasile Grecu, ca să vă desfășure însuși programul său de luptă, sfîrși părintele protopop.

Mulțimea nu mai conteni din «Vivat!», «Să trăiască!», pînă ce avocatul Vasile Grecu urcă la tribună.

Vasile Grecu, ca de obicei, vorbi potolit. El dezvăluia în amănunte programul Partidului Național, arătînd imensa însemnătate a fiecărui punct din el. Vorbirea ținu mult. Numai din cînd în cînd vocea lui se ridica, tremura de emoție, apoi se cobora iarăși în matca ei de liniște. Oamenii îl ascultară cu foarte mare atenție. Știau de la început, cum cei mai mulți îl cunoșteau, că fiecare cuvînt al omului acestuia însemnă ceva. Ovațiile izbucneau foarte des, se repetau îndelungat, și cei mai mulți pricepură în întregime ce spunea avocatul Grecu. El vorbea într-o ușoară limbă populară.

După ce dumnealui isprăvi, după ce ovațiile se potoliră, mulți rămaseră cu o tristețe adîncă în suflet. Își ziceau: «Drept are omul acesta». Și pe-o clipă mulți parcă pătrunseră în taina drepturilor unui popor.

După alți doi oratori, se ridică Ion Florea. El voia să mulțumească poporului pentru frumoasa primire ce le-a făcut, pentru marele număr în care s-au prezentat. Însă după ce le mulțumi abia în cîteva cuvinte, el se simți răpit deodată de-o caldă însuflețire și, oprindu-se la două puncte din programul național, la dreptul limbii și la egala îndreptățire, începu să vorbească cu patimă. Ochii lui scînteiau, vocea lui vibra, îmbrățișa parcă pe toți cei de față. Abia acum începu să cadă tristețea ce le-o lăsase în suflete cuvîntarea potolită

a lui Grecu. Oamenii simțeau, subț farmecul vorbirii lui Florea, că ceea ce spusese Grecu se poate câștiga. Și însuflețirea lor creștea neconținut.

De două ori își ținu de datorie reprezentantul Statului să-l îndrume pe Ion Florea la ordine. Dintre jandarmii care se schimbau, unii se opriseră și priveau bănuitori la tînărul care vorbea.

Cînd sfîrși Ion Florea, chiar și Vasile Grecu îi strînse îndelungat, cu multă căldură, mîna. Și își zicea: «N-ar fi rău să-l am de ginere. Mărioara mea ar avea un soț foarte scump.»

După ce prezidentul mulțumi tuturor, adunarea se sfîrși. Oamenii se împrăștiară îndată în cea mai deplină ordine. Erau ceasurile trei, și mulți aveau drum îndelungat pînă acasă.

— Eu aș zice o vorbă, părinte, să nu fie cu supărare. N-ar fi mai bine să-l avem pe domnul Florea deputat? Întrebă încă în sara aceea Dan Bîrsan pe Ion Albu.

— Nu se poate, Dane. E om scump, dar are să-i vină rîndul mai tîrziu.

— Păcat, zise Peștele cu tristețe. Pentru ăsta eu aș sări și în foc.

Dar nu toate adunările în care își dezvălui Vasile Grecu programul fură așa de reușite. În multe sate veni public puțin. Oamenii erau nepăsători, în frunte cu intelectualii. O sfială, mai mult, o răceală se putea cunoaște din fețe, din vorbe, din purtări, din cum aclamau pe oratori.

Părintele Ion Albu și alții primeau din multe părți tot mai multe știri rele. În cutare sat pierduseră zece, în cutare cinci alegători. Cutare preot ori învățător nu face nimic pentru reușită. Au plecat pe sate inspecții,

chiar acum, inspectorii de școli ai Statului. S-au luat atâtea licențe de crîșmărit. A fost închis cutare preot sau alt alegător.

El, ca și alții, cerca să ajute unde se putea. Peștele i-a fost de foarte mare folos.

Satele din cercul acela de alegere niciodată n-au fost cercetate de atîția străini. Nu era zi să nu treacă trăsură, să nu vuiască chiar vreun automobil, la care țărani din satele mai mărginașe priveau cu uimire și cu spaimă, iar dulăii mari se furișau schelălăind în curți.

*

În cele trei săptămîni cît au ținut agitațiile electorale, Ion Florea venea foarte rar pe-acasă. De multe ori părea că-și uită și de Mărioara.

Mărioara Grecu îl dorea. În fiecare sară stătea la fereastra deschisă, în blînda adiere a primăverii, și-l aștepta. Dar nu se supăra pe el cînd nu se arăta. Ea știa că Florea aleargă pentru reușita tatălui ei. Și simțea că și pentru dînsa, pentru fericirea lor. Apoi, maică-sa îi da informații sigure în fiecare zi: pe unde-i Florea, cum muncește, cum a vorbit. Olimpia vorbea de el cu însuflețire, și fata o învăluia cu priviri de recunoștință.

Cînd Florea venea în vreo dup-amiază ori sară, Mărioara îi strîngea mîna cu gingășie, ochii ei erau nespuse de vorbitori. Se plimbau mult, ajungeau chiar pînă în parcul orașului. Aici tufele începuseră să înverzească.

Mărioara îl întreba despre satele prin care a umblat, dorea să-i descrie adunările, vorbirile.

Florea o asculta. Dar nu pomenea niciodată c-ar fi ținut și el discursuri.

— Pe dumneata te uiți totdeauna, domnule Florea, îi zicea Mărioara c-o ușoară nuanță de mustrare în voce.

— Nu, domnișoară, dar nu aflu nici o înșămănată deosebită în cuvântările mele.

— Și totuși eu știu că dumneata ai ținut vorbiri foarte frumoase, îi zise într-o sară domnișoara Grecu.

Lui Florea îi fulgeră un gând luminos prin cap : n-a fost cumva și Mărioara de față, să-l fi auzit ?

— De unde știi, domnișoară ? întrebă el c-un fior în voce.

— De la mama.

— De la doamna Olimpia ?

— Da. Dînsa te laudă foarte mult. Și dumneata știi că pe păreriile mamei te poți răzima. Și cum ți-a plăcut ? Cum îți place ? Nu ți se urăște la sate, adaose Mărioara zîmbindu-i.

— Vremea trece repede, domnișoară.

— Trece repede ? întrebă Mărioara, și ochii ei senini se odihniră întrebători în ochii lui Florea.

— Da, domnișoară, avem foarte mult de lucru, zise el înfiorat de privirea aceea deschisă, limpede, sinceră.

— Așa, nițel dor de oraș ? zîmbi Mărioara.

El îi căută mîna și o strînse ușor, ca pe-un lucru sfînt, adorat.

— Dumneata știi, domnișoară, zise el șoptind, știi că pentru dumneata iubesc foarte mult orașul acesta.

— De unde să știu ? întrebă Mărioara c-o ușoară nuanță de cochetărie în voce. Dar cînd îi văzu ochii, ea tăcu.

— Trăbă însă să rămîn departe, șopti el din nou.

— Da, știu, zise Mărioara. Și sînt foarte veselă că dumneata alergi atîta pentru reușita tatii. Ce crezi, are să fie ales deputat ?

— Sînt sigur, domnișoară. E un om cu minte mare și cu o putere de muncă pe care n-o afli în toate zilele.

Olimpia Grecu, în vremea aceasta de trei săptămîni, fusese într-o nesfîrșită agitație. Fiecare veste bună ce-o primea din campania electorală o întinerea. Și oricîte săbii îi sfîșiau inima cînd Mărioara pleca la plimbare însoțită de Ion Florea, suferea fără să-și mai întunece fața, și ochii ei nu mai deveneau surli. Din zi în zi întinerea. Ca un clopot nespus de sonor, de limpede, îi bătea inima în piept. Și din bătaia aceluia clopot se împrăștia în toată fința ei și căldură și lumină.

XII

Ziua alegerii sosi cu învăluiri mari de vînt, de ploaie, de mielușei și zăpadă. Decusară vremea fusese limpede. Numai vîntul adia încet de la miază-zi. Dar pe la miezul-noptii întunerecul se lăsa nepătruns, și în vuietul vîntului, picuri grei de ploaie începură să izbească în geamuri, izvorînd din întunec. Mulți alegători din satele mai depărtate trebuiră să pornească la drum de la miezul-noptii. Ei se treziră la cel dintîi vuiet, și, ieșind afară, clătinau bănuitori din cap.

Păltinișul era unul din satele cele mai depărtate. Părintele Ion Albu abia ațipise, muncit de gînduri, cînd

geamătul vîntului îl trezi din somn. În casa parohială lumina străluci numai decît în toate geamurile. Părintele ieși tiptil, să nu-și trezească copilașii, în curte, și, orbecăind prin întunerec, începu să-l cheme pe slugă cu glasul acela tainic pe care-l au oamenii noaptea :

— Niculae, măi Niculae !

— Aude, răspunse un glas somnoros din podul cu fîn.

— Coboară-te și să vie numai decît Peștele. Pe urmă să-ți pui caii și căruța în rînd. E vremea să pornim.

— Aooo ! se auzi în șopron, dar sluga izvorî numai decît din întunerec.

— Treci pe la Rotariu, pe la Rumbea și Muntenescu. Ei să prindă numai decît la căruță și să vină, zise părintele.

— Da, întru pe la ei și le spun.

— Să întri ! Da' să nu mai stea pe gînduri nici un minut. Ai înțales ? Pe urmă, cînd te întorci, întră și pe la Franțozu. Să înhame și el.

— Facem, părinte ! zise sluga și ieși pe porțiță.

Ion Albu se strecură încet în cerdac. Nu mai intră în casă. Vîntul vuia mereu, și-i izbea din cînd în cînd stropi reci în față. Părintele era îngrijorat. Auzi pocnituri dese, ca o descărcare de alice pe coperișul de șindrile.

— Cad mieușei, zise părintele încet.

Se gîndea : vremea aceasta rea nu-i va împiedeca pe oameni de la îndeplinirea datoriei ? Chinuit mereu de gînduri rele, nici nu auzi cînd se deschise porțița și tresări cînd Peștele îi dădu bună-dimineața.

— Ei, Dane, ce ne facem acum ? întrebă părintele. Se pornește o babă cu toane multe, адаose apoi.

— Ce să facem, părinte ? I-om trage un sac în cap ș-om lăsa-o în drum pe baba asta cătrănită, răspunse Peștele.

— Așadar crezi că oamenii au să vină ?

— Cine a fost hotărât să vină, vine, părinte, să fie alt fel de veac. Dar care vor fi avut vreo taină n-au să vină.

— Crezi că vor fi și de aceștia ?

— Hm ! făcu Dan Bîrsan, o să vedem îndată.

— Treci repede pe la Pătruț, pe la Dorca și Strîmbu ! începu părintele repede. Îi scoli, cum ne-a fost vorba, și porniți toți trei în trei părți de sat. Vedeți să veniți în grabă cu alegătorii. Trăbă să sosească și căruțele. N-avem vreme de pierdut.

— Nu prea, zise Peștele dispărînd în noapte.

Părintele intra în casă și începu a vorbi în taină cu preoteasa. Adunîndu-și unele mărunțișuri, șopti așa, pînă ce afară, în coridor, începu să tușească sluga Niculae. Părintele ieși îndată.

— Am fost pe la toți, am isprăvit. Vin numaidecît, zise sluga.

— Bine, Niculae. Ai dat la cai ? Bun. Vreme pentru înhămat mai este. Mai du-te pe la Vica, la Ivănuș al Nuțulesii și la Căpraru. De nu se vor fi sculat, trezește-i ; să înhame și ei și să vină numaidecît.

— Facem, părinte ! zise sluga coborînd în grabă scările.

Pe ulițele satului începură să se vadă dîre de lumină, care se schimbau neconținut, sărind parcă. Unele geamuri se luminau. În noapte se auzea cîte-o șoaptă. Apoi începură să se audă duruitul roților, și cîte-un « ha ! ho ! ». Căruțele se opreau înaintea casei parohiale.

Portița de la curtea parohială scîrțîi mereu, vreme de un ceas. Alegătorii, cu traistele-n spate, veneau unul cîte unul.

— Sîntem aici, părinte, ziceau dîndu-i binețe.

— Bine ! O să plecăm numaidecît.

Oamenii se urcau în cerdac, și după ce acesta se umplu, trecură, cei nou-veniți, sub șopron. Ploaia se vărsa neconținut, învăluită cu zăpadă, purtată de vîntul repede.

În urmă, cînd se numărară, lipseau patru alegători.

— O să vină, ziceau unii.

— Nu vin, că n-au de unde, zise Dan Bîrsan, apropiindu-se de părintele. Bucerzan, Verde și Ispas au plecat de-asăară la tîrg. Sînt numai femeile acasă.

— Se poate ?! Întrebă cu ciudă părintele.

— Am fost pe la ei. Sînt numai femeile acasă. Eu am știut demult că dumnealor, cînd vor fi la adică, ș-or face coada colac.

— Dar domnul învățător ? Ai uitat să-l trezești pe domnul învățător, Dane, zise părintele Albu.

— Dumnealui zace-n pat de două zile, părinte. Am fost, da' spune că-i o boală grea.

— Nu se poate, Dane, zise părintele cu mînie. Niculae, măi Niculae — sluga era la cai — fugi îndată la domnul învățător și spune-i că l-am rugat să vină numaidecît la mine.

Sluga ieși în grabă, dar se întoarse numai cu doamna învățătoare. Abia i se vedea fața dintr-un palton.

— Nu poate, părinte ! Vai de mine, cum ar putea rămînea el acasă ? Da-i bolnav rău. Ieri am chemat și doftorul, începu ea pe un glas tînguitor.

— Eu l-am văzut ieri la fereastră, doamnă. Da' bine, făcă după cum voiește, răspunse rece părintele.

— Vai de mine, cum să-l fi văzut dumneata la fereastră?! Toată ziua nu s-a mișcat din pat. E foarte bolnav, se tîngui dumneaiei.

— Rău destul, zise părintele. — Ei, plecăm oameni buni. Vă împărțiți prin căruțe. Doi pot veni cu mine, zise părintele, și îndată, prin ciorofleaca din curte, se auzii «leoap-leap, leoap-leap».

Căruța Căprarului lipsea.

— Unde-i Căpraru? întrebă Ion Albu.

— Încapem și așa, părinte. Căpraru duce mîne pe domnul notar, răspunse Peștele.

— Dar bine, n-a luat arvună de la noi?

— Mi-a dat-o îndoit. De la domnul notar capătă zece zloți pentru căraușia de mîne.

— Ce mai oameni! Ce mai oameni! făcu amărît părintele.

Căruțele porniră prin noapte. Cea din frunte avea o gazorniță care împrăștia o lumină roșatecă, o flacăra pe care sta mereu s-o înghită vîntul. Ploaia învăluită cu zăpadă bătea mereu în fețele oamenilor. Picurii se izbeau îndesați, cu ciudă. În drum întîlniră podețe stricate. Lîngă ele veghea gazornița pînă ce treceau toate căruțele. Apoi lumina ei roșcată rănea întunecimea într-o linie, și se înălța iarăși la căruța din frunte. Oamenii începură să povestească potoliți, în zdrîncănitul căruțelor. Drumul era foarte rău.

Din două-trei sate de-au mai pornit alegătorii într-o așa rînduială ca din Păltiniș.

În cele mai multe nu era nimic hotărît dinainte. Plecau, cei mai mulți, cînd și după cum îi tăia capul.

Unii în căruțe, alții călări, unii și pe jos. Porneau grupuri mai mici. Fruntașii se urcau în căruțe, lăsaу pe cineva din sat să adune alegătorii, și porneau. Mulți așteptau o jumătat' de ceas, chiar mai mult, apoi își pierdeau răbdarea și plecau la drum cu câți alegători veniseră mai în grabă.

Astfel, pe la miezul-nopții, cîinii începură să latre prin toate satele din cercul acela electoral.

În căruțe, călări pe drumurile rele, ori pe jos, apucînd poteci cunoscute, alegătorii veneau însă necontenit.

Locul de întîlnire al tuturor alegătorilor era satul cel mai apropiat de orașelul în care se făcea alegerea. Un sat românesc, frumos și curat.

Aici se strînseră unii alegători încă decusară. Apoi, de cînd se făcu gură de ziuă, oamenii soseau necontenit. Sumanele le erau ude și bătucite cu mielușei mărunți. Căciulile unora purtau un strat întreg alb pe fundurile rotunde. Fusesе și frig peste noapte.

Dar cu cît se apropia ziua, bătea tot mai cu putere vîntul de la miază-zi, mielușei nu mai împroșcau, picurii cădeau mai mărunți, pînă ce, în urmă, cerul începu să se răzbune. Fuioarele, pînzele de ploaie se vedeau departe spre miază-noapte. În lumina soarelui, ce-a fost alb peste noapte se topi îndată. Însă nici două ceasuri n-a rămas cerul limpede. Din miază-zi izvorîră nouri prăpăstioși, umplură cerul repede, ca niște monștri grei. Fulguiala începu din nou, cu ploaie, cu vînt. Uneori văzduhul se curăța, soarele lumina cîtăva vreme, umbre uriașe se fugăreau pe pămînt, apoi se întuneca și vremeia din nou. Așa se schimbă vremea necontenit în ziua aceea, pînă sara tîrziu.

Satul unde se făcea întrunirea tuturor alegătorilor se popula tot mai tare. Se întâlneau oamenii, își dau binețe și blăstămau pe spurcata de babă care nu-i lăsa să aibă o zi frumoasă. Alegătorii mai tineri glumeau :

- Asta-i soacră-ta, vere !
- Ba a ta !
- A mea nu-i așa bătrână.
- Dacă te duci acasă vezi și învaț-o omenie.
- Se întrebau de cutare și de cutare.
- N-a venit.
- Nu. S-a dat marod, ca la miliție.
- Ăla-i un teleleu, de ți-l dă dracului.

Într-un grup mai mare spunea ceva un popă. Barba i se zbătea mereu pe piept.

De-o parte, alții se agitau pentru o veste ce tocmai le sosise. Cică pe cei din Vălișoara, pe oamenii părintelui Andrei, i-ar fi văzut în căruțe străine. În urma lor venea notarul.

- Nu se poate, frate ! Pe toți treisprezece ?
- Pe toți.
- Vor fi alegători străini.
- Ce-mi spui ? Eu îi cunosc pe toți, începînd de la primarul.

- Și părintele ?
- Nu, el nu era cu ei.

Alții, iarăși, vorbeau despre bani. Că s-ar fi împărțit bani de oamenii stăpînirii.

- Douăzeci de zloți de vot.
- Și drumul.
- Și mîncarea.
- Ei, drăcie ca asta ! Dar las', le-or sta pe suflet.
- În vremea aceasta alegătorii veneau necontenit.

Căruțele, caii intrau prin curțile sătenilor. Țăranii ieșeau, amestecându-se între ceilalți. Ulițele începură să se umple.

Deodată un cuvînt începu să treacă din gură-n gură : «La grădina domnească».

Și oamenii începură să se miște încet, în masă, spre partea răsăriteană a satului. Aici era o curte largă, și în mijlocul ei un șopron foarte mare. Va fi fost, pe vremuri, grădina domnească, dar acum era fînaț, proprietatea bisericii.

Oamenii se adăpostiră bucuroși sub șopron. Cei mai mulți își scoaseră traistele de sub sumane și începură să îmbuce. Priveau cu ciudă la vremea rea de-afară.

Vreun ceas mai așteptară și aici. Mulți preoți erau amestecați printre dînșii. În urmă, pe drum, se văzu înnegrind o ceată întreagă de domni. Preoți, protopopi, advocați, toți alegătorii din pătura cultă, care se oprișeră puțin la părintele din sat.

Unul din cei care sosiră se urcă pe-un bolovan și începu să le dea povețe. Să nu le fie frică, să nu asculte de îndemnurile nimănui, să spună limpede numele doctorului Vasile Grecu. Mai presus de toate să fie cuminți, să se poarte în liniște, și de băutură să se ferească.

— Și acum, în șiruri de cîte opt, pornim ! sfîrși el.

— Pricepem, domnule, se auziră cîteva glasuri.

Numaidecît merindea fu învălită, ascunsă în traiste, brațele se ridicară peste capetele descoperite, și traistele fură ascunse sub sumane. Oamenii porniră tăcuți, în șiruri dese, regulate.

Pe drum, unii începură să povestească potoliți.

— Zice că nu ne lasă să intrăm cu bîtele. Ce comedie !

— Mai bine le-am lăsa acolo în șopru decît să ne împiedece.

— Ce prostie ! Doar nu mergem să ne batem.

— Se vede că domnilor din oraș li-i frică. Pesemne nu se simt cu sufletul curat.

Pe drum era o tină moale, o ciorofleacă urîță. Totuși, vreo trei preoți mai tineri și niște domnișori se plimbară de cîteva ori de-a lungul șirurilor, tot înclinînd din cap sau arătînd cu mîna. Din majoritatea de trei sute aveau în masa aceasta mișcătoare o majoritate de o sută cincizeci. Frunțașii erau mulțumiți. De nu se va mai întîmpla ceva pe drum, izbînda era asigurată.

În liniștea în care înaintau alegătorii, se auzea din cînd în cînd cîte un «vivat !», cîte un «să trăiască !». Erau vreo cîțiva care închinaseră de dimineață cu paharele.

Mai ales în șirele din urmă izbucneau din cînd în cînd hohote de rîs. Între aceștia din urmă era un om mic de statură, roșu la față ca un rac, care dacă lua cît de cît la cap, începea să spună vorbe pocite pe ungurește. Slujise pe vremuri la honvezi, într-un oraș unguresc. Acum însă era alb la cap ca o oaie. Cei din jur începură să-l întărite cu vorba : ba că l-or închide și nu-l mai lasă acasă, ba că nu-l vor lăsa să între nici în oraș. Ochii bădicului Simionăș se tulburau.

— Olgoș, nem vorbi ! Cotoñoșag ! zicea, tresărit, bădicul Simionăș.

Însă la intrarea în orașel, dimpreună cu dumnealui, fură opriți foarte mulți alegători.

Oamenii stăpînirii găsiră cu cale că nu-i de ajuns să ai numele scris în lista alegătorilor, ci se mai cerea de la fiecare votant un bilet eliberat de primăria comunală. Chipurile ca printre alegători să nu poată intra și derbedei care nu aveau drept de vot. Unii pierduseră biletele acelea, alții, neștiind, nici nu le cerură. Dar la intrarea în oraș era postată — în șiruri lungi — jandarmerie, miliție. Și doi ofițeri cereau fiecărui alegător să le arate biletul. Care nu-l putea arăta, era oprit să între, fără nici o pierdere de vorbă. În șirurile alegătorilor se produse o mare zăpăceală. Totuși, cei mai mulți care nu aveau bilete înaintară printre ceilalți pînă unde erau înțepenii ofițerii. Nădăjduiau încă să se poată strecura nebăgați în samă. Unora le și reuși, dar cei mai mulți, care nu aveau hîrtiutele acelea verzi, fură respinși.

Bădicul Simionaș însă nu se lăsă așa cu una cu două.

— Ce poruncă? Nu vrea poroncinoc! Dați-vă în laturi, le spunea el cu ochii tulpuri, cu vocea lui tresărită.

Însă ofițerul îi puse mîna în piept și îl împinse înapoi.

Îndată ce intrară în orașel, o comisie aleasă dintre fruntași se duse numaidecît să protesteze înaintea președintelui de alegeri. Însă fără nici un rezultat. Cordonul de jandarmi ținu straja orașului pînă la sfîrșitul alegerii.

Pentru alegătorii români era designat un birt mare ca loc de cortel. Afară era mereu aceeași vreme schimbăcioasă: rîs cu plîns. Oamenii se retraseră prin sălile goale, tăcuți, îngrijorați. Fruntașii încă erau foarte neli-

niștiți : le rămăseseră afară din oraș mulți alegători. Apoi se temeau că oamenii, închiși aci în crîsmă, vor începe să bea. Fruntașii se împrăștiară prin mulțime și îi povățuiau să se ferească de băutură. Însă era de prisos îndemnul acesta ; ei numai la băutură nu se gîndeau în clipele acestea. Respingerea celor fără bilete îi apăsa pe suflet. Simțeau că li s-a făcut o mare nedreptate. Se simțeau îngrijorați de ce va urma. Își făceau socoate în gînd cîți vor fi rămas afară. Și deodată începu să le fie ciudă, să disprețuiască pe cei ce nu s-au mișcat de-acasă. Fiecare își aducea aminte de doi, de patru, de mai mulți, care rămăseseră pe la vetrele lor, ori trecuseră în tabăra contrară. Își ziceau : «Dacă venea și cutare și cutare, tot am fi putut birui». Pentru că, dintre țărani, cei care ajunseseră odată pînă aci, aveau hotărîrea nestrămutată de-a învinge. Vreun preot, vreun învățător, vreun medic de cerc, poate a intrat codindu-se încă în birtul acesta, poate a privit pe furiș în jur să nu-l vadă cineva. Voința lor, gîndindu-se la relele eventuale ce-i vor ajunge, poate se mai clătina. Însă voința țăranilor care au ajuns o dată aici era tare ca fierul.

Țăranii deci, și dacă băură, gustau mai mult, dar afară de trei-patru, rămaseră trezi ziua întregă.

Încă nu se începuse votarea cînd oamenii care ședeau pe lîngă fereștile ce răspundeau în stradă, începură să privească cu interes, grămădindu-se tot mai mulți. O fereastră se deschise. În drum, aproape de birt, un domn cu barba roșcată trăgea de mîncă pe un moșneag. Îndărătul moșului mai erau doisprezece țărani.

— Dumneavoastră faceți mișelie, zicea străinul. Trebuie să veniți la noi.

— Mergem, domnule, unde ne trage sufletul, răspunse moșul.

— Atunci să nu fi venit în căruțele noastre. Trebuie să veniți la noi. Sînteți de-ai noștri.

— Nu-i prost cel ce mîncă șapte pâni, domnule, ci cel ce le dă, răspunse bătrînul, și, zmuncindu-se din mîinile străinului, porni cu cei doisprezece după el și întrară în birt.

Erau țăraniii părintelui Andrei, alegătorii din Vălișoara. Între alegătorii români se făcu o vie mișcare. Fețele tuturor se înseninară. Era un semn bun acesta.

Aceia întrară cu sfială și se fereau de cunoscuți. Însă numaidecît limbile li se dezlegară și povestiră cum au trebuit să lucre după capul lor, căci părintele Andrei nu le-a dat nici o îndrumare și nu le-a fost de nici un folos.

Votarea se începu după satele cele mai apropiate. Alegătorii din satul cel dintîi se aleseră dintre ceilalți și porniră sub conducerea alor doi bărbați de încredere. Erau părintele Ion Albu și doctorul Ion Florea. Un fior trecu prin inimile tuturor cînd ceata cea dintîi porni. Mulți își făcură cruce și ziseră cu glas tare : «Doamne-ajută !». Deși grupa dintîi nu putea aduce nici un rezultat, totuși oamenii așteptară ca pe spini întoarcerea ei.

Cînd se înapoiară, cei care-și dăduseră voturile fură năpădiți din toate părțile cu întrebări :

- Cumu-i acolo ?
- Cine-s ?
- Ce-i acolo ?
- De-ai lor sînt mulți ?

Oamenii răspundeau dându-le deslușiri. Vreo trei dintre ei erau cu voie rea.

— Tot omul să spună, cînd l-o întreba cu cine votează, numele întreg al candidatului nostru. Să nu zică Vasile Grecu, sau avocatul Grecu, ci doctor Vasile Grecu. Din cauza că nu s-a spus numele întreg, trei voturi ni s-au respins pîn-acum. Așadar, fiecare să spună doctor Vasile Grecu, repeți Ion Florea, pornind cu oamenii din satul al doilea.

Însă cei care votaseră aduseră și o veste bună : biletele acelea nu se cereau și la votare. Acolo te citește de pe listă, și primăria comunală adeverește că tu ești cel citit.

Dan Bîrsan, îndată ce auzi vestea aceasta, se strecură afară și numaidecît sări peste gard în grădina crîșmei. Tot pitulîndu-se prin grădini, tot sărind gardurile, ajunsese în urmă pe cîmp.

El mai fusese în orășelul acesta. Dar după ce ajunsese în larg, se opri, cercetă cu de-amănuntul poziția locului, căută drumul cel mai scurt. Apoi, tot furișîndu-se, ajunsese la cei care, opriți să între, așteptau, cu mintea tîmpită, sfîrșitul.

Numaidecît vreo patru mai tineri porniră cu Peștele. Alții plecară după un anumit timp.

Și nu peste mult, cei din birt se pomeniră că sar vreo cinci români peste gard, în curtea birtului. Aceia se amestecară veseli printre oamenii din birt, a căror bucurie era foarte mare. Peștele nu se mai văzu pînă la amiazi.

Și, de la nouă ceasuri pîn' la amiazi, se strecurară mereu prin grădini, conduși de Dan Bîrsan, cei opriți de dimineată la intrarea în oraș. Însă rămaseră și nea-

duși. Erau oameni bătrâni care nu puteau să treacă peste atâtea piedeci, alții, iarăși, se împrăștiaseră prin satele vecine. Unii plecaseră chiar acasă.

— A cui a fost gândul ăsta ? Întrebă Ion Florea nespus de vesel... Cîștigaram astfel vro șaizeci de voturi.

— A' lui Dan Bîrsan, domnule, a Peștelui, răspunseră oamenii.

— E de-ai mei, domnule Florea. Stai să ți-l prezint.

Și părintele Albu îl aduse numai decît pe Dan. Nici nu trebuia să-l îndemne să vie. Conștient de ce-a făcut, ochii vioi ai lui Dan scăpărau de bucurie, de fală. El venea cu pași hotărîți.

— Dumneata ne-ai cîștigat biruința zilei de azi, îi zise Florea cu însuflețire.

— M-aș bucura foarte mult, domnule Florea. Ar fi fost o mare rușine să cădem, răspunse Dan Bîrsan.

— Să fie mulți ca dumneata, am cîștiga multe alegeri. Să știi că va trebui să te prezint domnului Grecu.

— Pe dumnealui îl cunosc demult și aș dori din toată inima să-l vedem ales.

Dan salută și dispăru în mulțime.

— Mi-a fost și mie de mult ajutor, domnule Florea, zise mîngîiat părintele Albu.

— Nu-i mirare. Așa un om !

Ei porniră cu alt sat la urnă. Vremea trecea încet, deși oamenii erau mereu agitați. Urmăreau pe ferești pe cei care mergeau să-și deie votul, priveau lumea din oraș, care se grămădise în piață, cu toată vremea slabă de-afară, rîdeau de bădicul Simîonaș, care trăsesese cu sete la măsea.

Căci bădicul Simionaș fusese între cei dintâi care, sărind peste garduri, tupilîndu-se prin grădini, ajunseseră în tabăra românilor. Tresărit puțin din firea lui, întăritat de ofițerul care nu-l lăsase să între în oraș, amețit și de băutură, Simionaș nu mai vorbea decît ungurește. Spunea adică vorbe pocite din care nu se pricepea mai nimic.

— Io hodnaghi, io porunci, vașarheli, vașarheli.

Numai cuvîntul din urmă se pricepea. În orașul acesta (Tîrgul-Murășului) își făcuse, pe vremuri, miliția bădicul Simionaș. Accentul pe cuvinte însă totdeauna îl punea aspru, ungurește, pe silaba întîi. Umbla clătinîndu-se de la un grup la altul și cerca să le arate cum l-a respins ofițerul. Ofensa aceea se părea că nu mai vrea să-i iasă din minte.

De cîte ori se întorceau alegătorii din vreun sat de la urnă, cei din birt întrebau cu nerăbdare :

— Cum stăm ?

— Noi o sută patruzeci, ei o sută.

— Noi două sute optzeci, ei două treizeci.

— Noi șase sute, ei cinci sute douăzeci.

Vremea fu mereu schimbăcioasă. Ochea cîteodată și soarele, dar tot mai mult ploua cu vînt, fluturau fulgii de zăpadă. Miliția, jandarmii, patrulau necurmat prin ciorofleaca pieții.

Prin mijlocul pieții curgea tot mai mare un părăiaș, grăbindu-și apele murdare. Cu cît treceau ceasurile, cu cît se apropia votarea de sfîrșit, oamenii așteptau parcă mai potoliți. Pentru că erau siguri de izbîndă sau pentru că omul, neputînd suporta mereu aceleași senzații, cade în urmă într-un fel de apatie, obișnuindu-se cu orice ?

Satul bădicului Simionaș era chiar în urmă. Pînă i-a venit rîndul, dumnealui se uita des, cu ciudă parcă, în fundul păhărelului. Mulți erau de părere să nu-l mai ducă la urnă. Însă bădicul, îndată ce văzu că oamenii din satul lui se înșiruie, se puse și el drept, militărește între ei, și nu voi să înțeleagă nimic din cuvintele celor ce-l îndemneau să rămîna.

— Olgoș, ne hibaz, elore, zicea bădicul cătrănit, bătînd din picior.

Îl duseră deci și pe dînsul, însă spre nenorocirea lui.

În sala de votare bădicul privi cu ochi crunți la președintele gras care ședea într-un fotoliu. Cînd acela-i puse întrebarea cu cine votează, Simionaș își scoase pieptul :

— Cu-mpăratu, cu chirai — vașarheli, zise bădicul rîzînd.

— Dumneata bolînd, spuse președintele.

— Bolond tat' tu, neamțule, făcu bădicul, care nu putea suferi vorba asta, oricine i-ar fi spus-o. Doctor Văsălie Grecu, adaose apoi, accentuînd pe silaba întîi, ca de regulă cînd era beat.

Dar votul lui nu se mai scrise. Doi panduri îl prinseră, și Simionaș numai după două zile fu eliberat din dubă.

La șase se publică rezultatul. Românii pierduseră multe voturi, pentru că mulți țărani, cu toată instrucția ce li se dăduse, nu spuneau întreg numele candidatului. Le era mai ușor să-i zică după cum se obișnuiseră de mai demult. Totuși Vasile Grecu fu declarat ales cu majoritate de șasezeci și două de voturi.

Alegătorii români ieșiră din birt, și, în șiruri de cîte opt, trecură pe uliți. Ei mergeau veseli, liniștiți. Bucuria

izbîndei li se citea în ochi, pe față. În șopronul din «grădina domnească», în satul vecin, li se servi mîncare și băutură. Ion Florea, urcat pe-o tribună improvizată, le ținu o înflăcărată vorbire, mulțumindu-le pentru curajul cu care au luptat. Le vorbea cu atîta însuflețire, încît oamenii se ridicară toți în picioare și-l ascultau neclintîți. Acum, după ce trecuseră prin foc, ei păreau că pricep mai bine ceea ce le spunea tînărul acela. Cînd termină, uralele nu mai sfîrșeau. Numele lui Grecu, a lui Florea erau pe buzele tuturor.

«Grădina domnească» era chiar lîngă drumul țării. Nici un gard n-o despărțea. Oamenii mîncău, închinău din pahare sub șopronul acela foarte mare. Unii cîntau.

Pe drumul țării se furișau din cînd în cînd, uitîndu-se la stînga, călări sau în căruțe, țărani care votaseră cu partida contrară. Dar se ascundeau în zădărl. Cei de sub șopron îi vedeau, și începea să ploaie asupra lor vorbe de batjocură :

- Huideo măă, prindeți iepurele !
- Iute mă, că te vede notarul !
- Uite, boierii, mă, cum se aleg dintre oameni !

Unul care, se vede, citise pe vremuri *Calicul*, improviza versuri pe socoteala lor :

— Joacă, joacă, măi Martine,
Că domnul te ține bine,
Da' tu-l prinde și-l sucește,
Prin noroi îl tăvălește,
Doar de se mai omenește !

Aceia mergeau mereu cu capetele întoarse într-altă parte. Petrecania ținu vreo două ceasuri. Apoi oamenii începură să se împrăștie prin sat, să-și înhame caii, și

să-și vadă fiecare de drum. Numai localnicii își petrecură pînă mai tîrziu.

Ion Florea, îmbătat de mulțumire, porni, cu ceilalți orașeni, cu trenul cel dintîi. Decusară vîntul începu să bată iarăși cu mielușei. Țicănitul lor se auzea mereu în geamurile vagoanelor.

XIII

Cu telegrama în mînă, cu ochii arzînd în văpăi, cu fața strălucitoare de fericire, alergă Olimpia pe scări și deschise ca o furtună ușa camerei, în care avocatul Vasile Grecu și Mărioara povesteau încet, așteptînd rezultatul alegerii. Olimpia fusese atît de agitată în ziua aceea, încît n-a cutezat să rămînă cu bărbatul și cu fata, ci, din odaia ei, privea tot mereu pe fereastră. Cînd văzu că factorul poștal intră sub poarta lor, năvăli prin ușa deschisă pe scări, îi smulse aceluia hîrtia, o deschise, o sorbi cu ochii și, numaidecît, începu să alerge pe scări în sus. Inima îi cutremura pieptul, îi lua respirația, cum i se zbătea sub sînul stîng.

— Șasezeci și două de voturi majoritate ! strigă ea triumfător, întrînd în cameră și, strălucitoare ca o zeiță, îmbrățișă cu patimă pe Vasile Grecu, pe Mărioara. Pe fată o strînse mult la sînul său și o sărută pe frunte.

— Așadar Dumnezeu ne-a ajutat, zise vesel avocatul, ridicîndu-se și luînd telegrama.

Olimpia lăsă cu părere de rău hîrtia din mînă.

— Ne telegrafiază Florea, zise Grecu zîmbind. În cuvîntul lui cred că ne putem încrede.

El trecu telegrama Mărioarei. Ea citi cuvintele și se opri la numele lui Florea. Obrajii i se împurpurară. Parcă aceasta ar fi fost cea dintîi scrisoare ce i-o trimitea. Însă fericirea zvăpăiată a mamei sale o ținea într-o continuă mirare. Olimpia rîdea, juca prin casă, se lăsa pe-un scaun, și, ca și cînd ar fi ars-o se ridica numaidecît. Mărioara n-o văzuse niciodată așa de exaltată. O privea mereu, o urmărea, și nu putu să-și ascundă admirația. «Doamne, frumoasă-i mama!» își Mărioara Grecu.

Olimpia umbla prin casă, rîdea, spunea cuvinte pe jumătate. Părea că mintea i se rătăcește. Din cînd în cînd trupul ei frumos și plin se cutremura.

Ea începu deodată să vorbească fără mult înțeles.

— Așadar, Vasile... pachetăm. În capitală. Da, vine. Va să zică a avut succes! Da, a avut succes. Da, e bine. E foarte bine! Da, un banchet. Un banchet, nesmintit! Banchetul trăbă să-l facem! Ea tăcu. Se opri asupra cuvîntului acestuia, ca și cînd ar fi aflat un loc apropiat de odihnă. Ochii ei verzi ardeau, întunecați puțin. Părea că are friguri. Suferea.

Advocatul Vasile Grecu, oricît îl impresionase reușita lui, nu putu să nu observe neobișnuita agitație care o robise pe Olimpia. Și simți cum i se strecoară în suflet niște picuri amari. Își zicea: «Așadar Olimpia e roabă superbiei. Nu gîndul că Mărioara va putea merge să se perfecționeze în pian, ci dorința ei să se știe soția unui deputat i-a stat atunci pe suflet.»

— Așadar, Vasile, încă mîne trăbă să dăm un banchet! zise Olimpia lăsîndu-se frîntă pe-un scaun.

— S-ar putea și mai târziu. Oamenii vor fi obosiți. A fost o zi grea cea de astăzi, răspunse avocatul.

— Nu, da' de unde. Decusară, poate acum chiar, vor fi sosit cei din oraș. Apoi, pînă mîne sară este vreme de odihnă. Nu-i așa, Mărioaro ? întrebă Olimpia întorcîndu-se spre fată.

Mărioara privi mirată la mamă-sa. Niciodată pînă acum nu-i ceruse mamă-sa și părerea ei în hotărîrile ce le lua cu avocatul. Mărioara era învoită din tot sufletul cu propunerea Olimpiei. Ea dorea să-l vadă cît mai repede pe Ion Florea.

— Eu cred că mîne va fi bine. Nu vor fi obosiți, zise ea.

— Așa-i ? făcu Olimpia aruncîndu-i o privire plină de recunoștință.

— Dacă voi credeți că va fi potrivit mîne banchețul, eu n-am nimic împotrivă, zise avocatul. Lucrul acesta, de altfel, vă privește mai mult pe voi.

— Așa-i, dragă, și noi ne vom sili să reușească strălucit. Vom chema pe președintele nostru aici, acasă. — Olimpia, după ce spuse cuvintele acestea, se întoarce spre Mărioara. — Așadar, dragă Maio, în urmă tot mi se va împlini o veche dorință. Tu vei putea ajunge o artistă în pian.

Avocatul Grecu îi spusese fetei despre ce e vorba. Mărioara, atunci, deși nu se arătase bucuroasă, totuși îi mulțumise tatălui său.

Acum, fata, după ce-i aminti și mamă-sa, pentru înțîia oară, planul lor, simți o ușoară tristețe în suflet.

— Da, mamă, dacă aflați de bine... zise ea nehotărîtă.

— Și mai află cineva de bine, scumpa mea. — Fata, avocatul o privă înțrebători. — Domnul Florea, cînd te-a auzit mai întîi cîntînd la pian, mi-a spus mie că vei ajunge, cu puțină școală, o adevărată artistă. Și eu, în chestia aceasta, sînt de-o părere cu dumnealui.

Olimpia spuse cuvintele acestea cu vocea ei caldă, catifelată, în care parcă vibra o adîncă sinceritate. Mărioara o întrebă repede, cu ochii plini de lumină :

— A spus domnul Florea așa ?

— Da, Maio. Însoțindu-ne într-o sară acasă.

Mărioara simți deodată o bucurie adîncă. Repede îi veni gîndurile acestea : «Așadar el de-atunci mă iubește. Lui i-ar plăcea să cînt și mai bine la pian. Dacă-i place lui, pentru ce să nu mă duc ?» Și, cu o nevinovăție copilărească, îi trecu prin cap chiar judecata aceasta : «Ne putem noi cununa și mai tîrziu !».

Mărioara se ridică, și, mulțumindu-i, o sărută pe Olimpia. Fața fetei strălucea de fericire.

Vasile Grecu zîmbea. Pentru bucuria ce i-a adus-o Mărioarei cu vorbele sale, uită amărâla ce i-o strecurase în suflet, mai înainte, Olimpia cu superbia sa.

— Domnul Ion Florea e un tînar foarte detreabă, zise el vesel. La reușita mea el a contribuit mai mult decît oricare altul. Dacă-și va lua censura și-și va deschide cancelaria, cu siguranță el va fi avocatul cel mai căutat în oraș.

— Chiar și decît dumneata ? întrebă c-o privire strengărească Mărioara.

— Fără îndoială, fata mea. Lupta, învingerea, e a tinărilor, totdeauna. A lor e viața, răspunse avocatul.

Ei începură să se sfătuiască pentru ziua de mîne. Însă Olimpia Grecu nu mai putu rămînea mult. Cuvintele din urmă ale avocatului o tulburară, o răniră adînc. Ea trecu în camera vecină, în camera sa. A lor e viața ? A cui ? Întrebarea aceasta i se ridica mereu în suflet cum se ridică o bucată de lemn pe care o cufunzi în apă. A cui ? A lor doi ? Fata ei și Florea ? Și după ce i se ridicau aceste întrebări, venea îndată și răspunsul, de la sine. Și răspunsul acesta îi părea că-i sună tare, dar săc, prin cap, prin trup, prin casă, ca un pocnet de pușcă : «Niciodată ! Niciodată ! Nicio-dată !»

În dimineața următoare, Ion Florea se sculă tîrziu. Membrele-i erau și acum înțepenite. Se îmbracă în silă, tîndălind, și cînd ajunse în cancelaria avocatului Chirca erau zece ceasuri. Interiorul acestui birou îl îndispuse și mai mult. După ce vreme de trei săptămîni abia de lucrase aici patru zile, părea că s-a dezvățat de el. Rupîndu-se deodată de activitatea lui agitată din zilele trecute, simțea o silă să revie iar la vechea lui ocupație. Își depuse paltonul, pălăria, și se apropie încet de masa lui de scris. Pe masă văzu un plic, îl luă, îl desfăcu și numaidecît simți iarăși puterea lui veche de muncă, îi păru chiar că biroul e mai prietenos. Era invitarea pentru banchetul de sara. Se gîndi îndată la Mărioara și se bucură din tot sufletul că încă desară va putea s-o vadă, să fie lîngă dînsa.

El șezu, înmuie condeiul și începu să scrie repede de unde întrerupsese cu zece zile înainte. Scria cu ușurință.

Din cînd în cînd se oprea : îi venea în minte cîte un amănunt de la alegere, din colindatul lui prin sate.

Advocatul Chirca abia se arătă pe la amiază.

— Trăbă să-ți vezi de censură, să-ți deschizi cancelaria, tinăre, zise omulețul c-o voce răgușită. Apoi, îndată, începu să împrăștie prin cameră sunetele acelea metalice. Din alegeri se alesese c-un guturai strașnic.

Ion Florea așteptă pînă se liniști bătrînul, apoi îl întrebă mirat :

— Și pentru ce, domnule avocat ?

— Pentru că, așa cum muncești dumneata, e păcat să lucrezi pentru alții. Eu credeam că azi n-am să-ți văd fața. Am și intrat numai din curiozitate. Eu azi n-am nici o voie de birou.

— Și eu am venit mai tîrziu, domnule Chirca, zise Florea, măgulit de lauda șefului.

— Bine, bine ! făcu șeful, cu răceală parcă. Eu credeam, daose îndată, că ne vom vedea numai desară, la banchet. Ești chemat, nu-i așa ?

— Da. Am aflat invitarea aici pe masă. Va fi multă lume ?

— De-ar fi ! răspunse Chirca. Acum odată ar trebui să nu se îngreădească prea tare doamna Olimpia. Cea mai ușoară neatenție poate să supere adînc. Și trăbă să recunoaștem că pentru reușita lui Grecu au muncit cu mic, cu mare. Deci, de data asta, doamna Olimpia ar trebui să-și deschidă larg ușile casei.

— Și vă temeți că nu va face așa ?

— Eu nu mă tem de nimic ! răspunse Chirca. Dar ar fi de dorit. O dată în viață fiecare om ar trebui să recunoască nesfîrșitul lanț prin care e legat de restul

lumii, chiar dacă el ar fi veriga din frunte, cea mai strălucitoare.

— Eu cred că vor fi invitați toți cei care au contribuit la izbândă. Am fost invitat eu...

— Ei, dumneata ! îl întrerupse șeful. Asta e cu totul altceva !

— Și pentru ce să fie altceva, domnule avocat ? Întrebă Florea.

— Să-mi dai voie să nu te cred atît de naiv precum te arăți, zise șeful cu vocea aspră. Dumneata — domnișoara Grecu ! Dumneata — bărbatul de încredere al lui Grecu, la alegeri. Dumneata cum să fi rămas din lista invitaților ?

Ion Florea tăcu. Își luă condeiul și voi să scrie mai departe. Însă nu făcu trei litere, și avocatul îi smulse condeiul din mînă.

— Azi nu se muncește, domnule candidat. Azi e sărbătoare, zise el. Păcat că am răcit așa de-al dracului.

Ion Florea zîmbi.

— Dacă domnul șef poruncește, eu n-am decît să ascult, zise el.

— Bine, bine ! Însă, ca la un șef, trăbă să-mi mai răspunzi la o întrebare. Și avocatul se răzimă de masă.

— Cu toată plăcerea, domnule avocat, zise Ion Florea.

— O să vedem îndată cu ce plăcere, începui Chirca. Îți place de domnișoara Grecu ? Ei, ei, nu te roși, nu te codi, că nu mai ești copil. Îți place ?

— Da, domnule Chirca. O iubesc. O iubesc foarte mult pe domnișoara Mărioara, răspunse Florea, suindu-i-se tot sîngele în față.

— Bun. Asta-mi place ! Țasta-i un răspuns de bărbat, zise mulțumit avocatul.

— Dar... începu Florea privind la masă.

— Ei, dacă este un «dar», atunci e rău. Ce vrei să spui ? Și fruntea omulețului se încreți.

— Aș vrea să fie săracă, să n-aibă nimic, să nu fie din familia aceea frunțașă.

Ion Florea spuse cuvintele acestea repede, ca și când i-ar fi apăsât mereu pe suflet.

— Bun ! zise mulțumit șeful. Așadar o iubești mult. Asta-i de căpetenie : iubirea. Ea va învinge și celelalte greutăți. Dar stai puțin, să nu ne grăbim. Averea ei și poziția în societate a familiei le socotești piedeci la căsătorie. Așa-i ?

— Da, domnule avocat, răspunse Florea, părînd foarte serios.

— Bun. Ce crezi dumneata, ce-i averea ? îl întrebă șeful privindu-l țintă.

— Dacă ar fi după mine ! Dar aici nu se întrebă părărea mea. De bună samă, eu nu prețuiesc așa de mult averea, răspunse Florea.

— Și crede domnul candidat că-i singur în lume de părărea asta ?

Omulețul clipi batjocoritor din ochi.

— Nu, domnule avocat, de pildă dumneata.

— Eu, întrerupse Chirca, zic că averea în sine nu-i nimic. Nu poate da un preț mai mare unui om, dacă omul acela e lipsit de alte calități. Dar mai sînt oameni care cred așa.

— Doamna Olimpia ? zîmbi Florea.

— Nu. Dînsa, poate are alte principii. Pe femeia aceea o poți cunoaște foarte cu greu. Însă domnul Grecu...

— Domnul Grecu ?! Întrebă mirat Ion Florea.

Cu toată bunătatea ce-i era zugrăvită pe față, avocatul Grecu îi păruse lui Florea, totdeauna, cel puțin foarte sever. Chiar și vorbirile cumpănite îi păzură lui Florea spuse atît de grav numai pentru importanța cea mare ce o avea avocatul în societate.

— Da, tinăre, domnul Grecu. Poți să mă crezi pe mine. Dintre pretinii lui, poate eu îl cunosc mai bine, zise șeful. Așadar, adaose el, din partea averii sîntem liniștiți. Acum să-mi spui, poziția socială a cuiva poate să sape o prăpastie între șirurile societății noastre ? N-ar fi aceasta un dezastru național ?

— Ar fi, și totuși, vezi și dumneata că acele prăpăstii există, răspunse Florea, urmărind privirile vioaie ale șefului.

— Există pentru cei care vreau să le vadă, pentru cei a căror pricepere nu poate trece în regiuni mai înalte. Dar o minte limpede, o pătrundere foarte puternică ar putea să considere prăpastia aceasta de reală ? De pildă, dumneata ? Și șeful îl sfredeli cu privirile neliniștite.

— Eu, domnule avocat, nu aș putea să le văd. Noi care sîntem ieșiți de-a dreptul din păturile țărănești putem înțălege numai într-un singur chip pătura noastră intelectuală, ca o singură clasă. Însă, durere, între cei care stăruie de mai demult în pătura noastră cultă, pe care îi despart de opincă două sau trei generații, între aceștia se află destui care, deși înzestrați cu judecată limpede, consideră acea prăpastie de reală.

Pînă ce vorbi Florea, avocatul Chirca îl ascultă cu băgare de samă, cu plăcere chiar.

— Acum eu te bat c-un singur argument, încep eu el vesel. Te bat cu prețul Vasile Grecu. Neamul lui îl desparte de opincă nu două, ci multe generații, și totuși el nu știe nici azi ce-i prăpastia aceea. Hei, tinăre, o minte pătrunzătoare ca a lui nici nu poate s-o vadă. Admit și eu că există oameni ca și cei de care ai amintit. Grecu însă nu-i dintre ei. Chiar imensa clientelă pe care o are la țară, marea lui popularitate pe care ai putut-o cunoaște în alegerile de-acum, dovedesc afirmația mea.

El tăcu, bățînd un tact rar, cu degetele lui osoase, în masă. Tăcea și Ion Florea. Se gîndea. Deodată zise :

— Dar domnul Grecu ascultă de doamna Olimpia. Așa spune lumea.

— El e om cu minte, tinăre. De multe ori, pentru pacea casei, trăbă să-i dai dreptate nevastei. Însă cînd e vorba de fată-sa, voința lui e mai tare decît fierul. — Chirca se opri din ciocănit și adaose : Să fii dumneata sigur că fericirea Mărioarei e pentru prețul Grecu o chestie atît de însemnată, încît o sută de Olimpui nu vor putea să-l abată de la hotărîrea lui. — El tăcu, se ridică, cum sta răzîmat de masă, își luă pălăria, și, ieșînd, îi zise : Așadar, desară ne întîlnim, tinăre. Vezi să-ți folosești libertatea de azi.

Ion Florea mai rămase încă multă vreme pe gînduri. Cumpănînd mereu ce-i spusese avocatul Chirca, simțea cum îi crește speranța în putința de a-și realiza planurile sale. Și deodată începuse să-l iubească, să-l stimeze mult pe avocatul Grecu.

Temerile avocatului Chirca fură zadarnice. Sara, casele familiei Grecu se umplură de lume. Nime nu fusese uitat dintre cei care luaseră parte la alegeri. Nu numai candidații de avocat, ci chiar și scriitorii din cancelaria lui Grecu și din altele fură invitați. Se mai aflau aici și oameni care nu avuseseră nici în clin nici în mînecă cu alegerea. Slujbași de la judecătoria regească, de la tribunal. Cu un cuvînt, toți care se puteau număra în pătura intelectualilor din oraș.

În patru săli vaste erau așternute mesele încărcate cu bunătăți, cu mîncări și băuturi. Pînă se așezară la mese, mulți din cei invitați vorbeau în taină, pe șoptite. Alții erau cufundați în conversații aprinse. Obiectul tuturor conversațiilor erau alegerile, luptele ce s-au purtat, alegătorii, cei buni și cei slabi de înger, reușita. Pe fețele, în ochii multora se citea o mare mulțumire. Chiar și celor care se simțeau mai stînjeniți în vorbă, în purtări, li se coborîse parcă o dulceață în liniile fețelor, în priviri. Erau măguliți că nu fuseseră uitați.

Mulți dintre cei de față vor fi vorbit de multe ori de rău, vor fi invidiat în adîncul sufletelor pe Olimpia, familia Grecu. Însă acum zîmbetul de plăcere, de complezanță, de îndestulare era pe fețele celor mai mulți. Unii dintre cei prezenți făceau impresia că stau mereu gata să servească. De cîte ori se deschideau ușile și intra vreun servitor, unii dintre cei prezenți făceau mișcări instinctive ca și cînd ar fi voit să le ajute la ceva, ca și cînd ar fi fost o mare cinste pentru ei să le poată fi de vreun folos chiar acestor servitori care țineau de această casă bogată. Ei aveau, inconștient,

privirile acelea unse, inconștient făceau anume mișcări. O slăbiciune omenească, îndestulită acum, îi făcea pe mulți ridicoli.

Dar erau între invitați destui ca și avocatul Chirca. Aceștia conversau liberi. Aceștia nu respirau un aer nou. Erau însă și aceștia veseli: bucuria reușitei de ieri le umplea sufletele. Poate numai cei doi-trei care se gîndiseră la ei cînd fusese vorba de alegerea candidatului vor fi avut vreun ghimpe la inimă.

Vasile Grecu trecea zîmbind de la un grup la altul. Primea, cu aceeași bunătate pe față, felicitările tuturor.

— Mă bucur pentru că a reușit candidatul Partidului Național, nu pentru reușita mea personală, le răspundea dînsul.

Advocatul Chirca vorbea într-un colț cu Ion Florea. Acesta sosise abia acum. Se folosise de libertate, cum îl învățase șeful, și, într-o cafenea, începuse o discuție nesfîrșită cu un coleg.

— M-am înșălat, zise avocatul Chirca, doamna Olimpia se pricepe de minune la orice. Simte situațiile.

— Da, sînt foarte mulți invitați, zise Florea privind mulțimea de oameni.

— E bine așa, tinăre. Totdeauna am zis că o judecată pripită e greșită. Cît privește pe femei, se vede că judecata noastră e totdeauna pripită.

— E adevărat, răspunse Florea. Nu știu unde am cetit că femeia e taina cea mai adîncă a vieții.

— Și domnișoara Grecu? îl întrebă repede, zîmbind ușor, șeful.

În clipa aceasta intra un servitor care-l pofti pe Florea puțin afară.

— Doamna vă poștește pe-o clipă în salonaș, îi spuse acesta.

Florea bătu ușor în ușă. Olimpia îl aștepta în lumină, într-o toaletă strălucită. În pași ușori se apropie repede, plutind parcă, de Florea, și înainte ca acesta să fi avut vreme să se aplece să-i sărute mîna, ea-l îmbrățișă cu patimă, îl strînse ca-ntr-un cerc de fier, apăsîndu-i sîinii grei și tari pe piept. Apoi, înfiorată, oftînd, îl lăsă.

— Poate fac o prostie, dar te rog să mă scuzi, domnule Florea, începu ea repede, în vreme ce sîinii ei bogați se înălțau des. Nu mai puteam să aștept! Trebuia să-ți mulțămesc acum, îndată. Să fi venit asară, îți mulțameam atunci. Domnule Florea, ne-ai adus o mare, o foarte mare fericire și cinste. Îți mulțămesc din toată inima.

Ea tăcu, deveni palidă, și ochii ei împrăstiau luciri de gheață. Făcu o mișcare ca și cînd ar fi voit să se retragă.

Ion Florea simți povara sînilor pe piept, simți pe trup urmele brațelor ei. Capul începu să-i vîjje. Nu putea spune un singur cuvînt.

— Mărioarei, bărbatului meu, mie, ne-ai făcut o nespusă bucurie. Asară să fi venit la noi, toți trei te-am fi îmbrățișat. Da, asară te adoram toți trei, începu din nou Olimpia.

Ion Florea își înălță capul. O privi pe Olimpia. Îi păru foarte calmă.

— Mi se pare, doamnă, zise el liniștindu-se, că rolului meu îi dați prea mare importanță. Cît am făcut eu au mai făcut și alții.

— Dumneata ai fost totdeauna prea modest, domnule Florea. Dacă nu vrei să-mi crezi mie, întreabă pe bărbatul meu, întreabă pe Mărioara, întreabă pe toată lumea. Dumneata ai câştigat ieri învingerea ca bărbat de încredere al lui Grecu. Şi pentru aceasta nu-ţi putem mulţami îndeajuns. Pentru că, domnule Florea, e mare cinste a fi deputat, a lua parte activă în Cameră. Şi dumneata ştii că avocatul, întrînd odată acolo, îşi va şti face datoria. Va fi mereu la postul lui, ca un adevărat erou.

Ochii Olimpiei, la cuvintele din urmă, începură să învie, să împrăştie lumini ciudate.

Cuvintele din urmă îi părură, întâi, lui Florea ca o batjocoră. Cum poate o femeie să spună înaintea unui străin, în serios, că bărbatul său e «un erou»? Dar se gîndi, îndată ce şi-l închipui pe Grecu, că de omul acesta nu se poate lega nici o batjocoră. Nici chiar dacă batjocora ar veni de la Olimpia. «Va fi totuşi adevărat: sumeţia, vanitatea, o face să spună cuvinte ridicole» îşi zise el. Şi deodată îi trecu un gînd ciudat prin minte: «Eu le-am făcut un serviciu. Am luptat ca femeia aceasta să-şi astîmpere vanitatea. Ş-acum îmi mulţameşte ca unui servitor care i-a mîntuit un lucru scump, de pierire: mă îmbrăţişează!» Prin mintea lui judecata se ţesea fulgerător mai departe: «Dacă-mi mulţameşte cu atîta, ca şi cînd mi-ar zice: „Cu atîta e de ajuns. Ți-ai făcut slujba, ai primit mulţămirea, poţi merge. Dar mai departe, la Mărioara, să nu te gîndeşti“.» Cînd ajunse aici, ca un razim îi veni ră în minte părerile lui Chirca despre Vasile Grecu.

Toate acestea trecură fulgerător prin mintea lui Florea. Mai statornic rămaseră în capul său părerile lui

Chirca. Și, simțindu-se sprijinit, el își înălță mai tare capul, privi cu hotărâre femeia, care-l învăluia cu aceleași priviri neînțelese.

— Domnul Grecu sigur își va face datoria, doamnă, zise el. Dar vă rog să credeți că meritul reușitei e al tuturor care au muncit, nu numai al meu. De pildă, un țaran, unu' Dan Bîrsan, a făcut de-o sută de ori mai mult decît mine.

— Ei, dumneata din modestie te înjosești. Asta nu-i frumos. De altfel, poți spune ce vrei. Noi credem ce ne place, zise ea și, înclinîndu-și capul, ieși, zicîndu-i c-un zîmbet : La revedere.

«Așa ? Își zise Ion Florea ieșind, eu pot spune ce vreau ?» El era foarte palid. În prag se întîlni cu Mărioara.

Fata se opri, îl privi în lumină.

— Bună-sara, domnule Florea. Dar ce ai ? Ești așa de palid !

— Nu știu, domnișoară. Am vorbit mai înainte cu mama dumitale. M-a chemat să-mi mulțamească. Închi-
puie-ți, dînsa crede că toată învingerea eu am cîștigat-o, dar...

— Și n-ai cîștigat-o dumneata ? Ei, uite modestia ! Și tata, și domnul Chirca, toți o spun asta. Și Mărioara îi zîmbi fericită.

— Dacă și dumneata crezi așa, apoi nu mă mai mir de nimic, nici de doamna Olimpia, zise el mulțumit. Dar îți spun drept, mulțumita dumneaei mi-a părut foarte ciudată.

— Da, zise repede Mărioara, mama are o bucurie, o satisfacție nemărginită. Toată ziua a pîndit o veste. Asară a venit cu telegrama trimisă de dumneata, ca o

furtună, în casă. L-a îmbrățișat pe tata, m-a îmbrățișat pe mine, ceea ce nu i-a fost niciodată obiceiul. Dacă erai și dumneata de față, și domnul Chirca, cu siguranță că nu scăpați nici dumneavoastră neîmbrățișați. Și ea rîse dulce.

— Cît mă privește pe mine, din ieri sară s-a făcut sara de azi, zise zîmbind Ion Florea.

— Te-a îmbrățișat ?

— Da. Și mi-a mulțămît de nenumărate ori, răspunse el liniștit.

— Nu-i mirare, zise fata repede. Mama e mereu veselă. Cum ai spus dumneata, e într-adevăr ciudată. N-am crezut niciodată că reușita tatii să-i cauzeze o așa de imensă satisfacție. Căci, dacă am băgat bine de samă, e mai mult satisfacție decît fericire. — Tăcu puțin, apoi întrebă, ridicîndu-și privirile albastre spre Florea :

— Fericirea e mai liniștită. Nu ?

— Da, domnișoară, răspunse el.

Ei făcură cîțiva pași împreună. Mîinile lor se atinseră ușor.

— La revedere, domnule Florea, zise ea, lăsîndu-l repede și dispărînd cu pași ușori pe-o ușa.

Cînd intra Ion Florea, lumea se așezase la mese. Văzu buchete de flori, tacîmuri strălucind, văzu pe-o parte un șir de cefi aliniat, de cealaltă parte văzu albind un șir de șervete, prinse în același fel la piept.

Chirca îi rezervase un loc lîngă dînsul. Dumnealui avea și de cealaltă parte un loc rezervat. Olimpia, în fruntea mesei, era foarte frumoasă. Părea întinerită cu zece ani. Florea o văzu și simți sîinii ei tari pe piept.

Ion Florea își ocupă locul lîngă șeful său.

— Ai făcut și pe domnișoara Grecu să întârzie. Ei, tinăre ! îi zise Chirca, n-am găcit ?

— Ba da. Am întâlnit-o când am ieșit de la doamna Olimpia, răspunse Florea.

— Așadar doamna Olimpia te-a chemat ?

— Da. A ținut să-mi mulțamească pentru că am contribuit și eu la reușită.

— Dumneaei e foarte veselă. N-am văzut-o nicio dată astfel. A mulțamit la toată lumea. Mie mi-a zis : «scumpul meu pretin». Așa nu m-a numit încă nicio dată, zise Chirca.

Furculițele, cuțițașele, țincăneau neîntrerupt. Cei mai mulți mîncau în liniște. Unii conversau încet, spuneau întâmplări din campania electorală. Erau însă destui care, urmînd pilda lui Chirca, conversau în libertate.

Capetele cele mai multe erau aplecate asupra farfuriilor. Din cînd în cînd servitorii intrau, servind alte și alte mîncări, buteliile cu vin se destupau și păhărelele se deșertau.

Olimpia conversa cu multă animație cu un colonel trecut la pensie, pe care-l avea la dreapta. Din cînd în cînd rîsul ei curat trecea în valuri arginții prin sală.

Pe fețele, în ochii unora, începu să se arate puterea vinului. Și aceștia începură să aibă deodată o mare mîncărime de limbă. Zgomotul începu să se ridice prin sală.

Mărioara veni tîrziu, și își ocupă locul la dreapta lui Chirca.

— De-acum trăbă să vie primăvara, zise avocatul surîzînd Mărioarei Grecu. Între doi tinări trăbă să-mi uit și eu bătrînețele.

— Aşa, parcă dumneata ai fi bătrîn, rîse Mărioara.

— Nu eu, ci anii, domnişoară. Anii sînt duşmanii noştri.

— Anii şi slujba de avocat, domnule Chirca, zise Florea.

— Să vezi, domnişoară, tinărul ăsta de la stînga are să fie nenorocit toată viaţa. Şi-a ales o carieră care nu-i place, zise răutăcios Chirca.

— Nu-i place advocatura domnului Florea ? întrebă Mărioara cu o nuanţă de tristeţe în voce.

— Nu ! zise cu hotărîre Chirca. Închipuie-ţi, şi azi a venit să lucre în cancelarie. Azi ! După ce trei săptămîni a alergat neînterupt. Abia am putut să-l mişc de la masa de scris.

— Domnul Florea e conştiincios în toate, zîmbi Mărioara Grecu.

— Afli ? o întrebă repede avocatul, privind-o c-un surîs în care nu puteai deosebi de-i batjocoră ori bunăta-te.

— Domnul Chirca e un om neînţales, domnişoară, răspunse Florea în locul Mărioarei. De-o parte iubeşte pe oamenii muncitori, de altă parte spune că advocatura e o slujbă amară. Eu am făcut aluzie la cuvintele dum-nealui cînd am zis că şi advocatura e un duşman al nostru.

— Da, tinăre, şi şeful dumitale în amîndouă cazuri are dreptate, zise avocatul. Însă acum să-mi daţi voie ! Ar fi vremea toastelor. Şi, mi se pare, eu va trebui să încep seria.

El bătu cu inelul de aur în pahar. În sală se ridica zgomotul, venea mai ales din sălile vecine, unde invita-ţii mîncaseră şi mai ales băuseră în deplină libertate.

În sală se făcu îndată tăcere. Lumea aştepta demult toastele. «S-auzim, s-auzim», răsună prin sală.

— Să-mi daţi voie, domnilor, începuse avocatul Chirca, să ridic paharul meu în sănătatea bărbatului care de azi încolo va fi un stîlp puternic întru sprijinirea şi apărarea drepturilor noastre în Cameră, şi care în sara aceasta ne-a întrunit la masa sa bogată. Înţelepciune şi putere de muncă nu-i putem dori de la Dumnezeu, pentru că aceste două le are în măsură neobişnuită. Tot ce-i putem dori este ca Dumnezeu să-i deie sănătate deplină şi viaţă îndelungată. Cercul nostru electoral va fi totdeauna mîndru că a putut trimite în Cameră o minte atît de strălucită, că a putut da deputaţilor români, aleşi pe baza programului naţional, un coleg atît de nepreţuit. Dumnezeu să-l ţină la mulţi ani !

Aplauzele izbucniră ca o furtună. Chirca se duse repede, cu paşii lui mărunţi, ciocni cu Grecu, îi strînse mîna cu căldură, şi cînd se întoarse avea ochii umezi.

După ce oaspeţii se aşezară, se liniştiră, se ridică nou-alesul deputat.

— Țin să vă mulțămesc, înțîia oară, domnilor, că mi-ați făcut cinstea să vă pot vedea în sara asta la mine. Mi-ați dat astfel posibilitatea să vă mulțămesc din nou, pentru încrederea ce-o puneți în mine, pentru neobosita dumneavoastră muncă ce ați pus-o întru birunța candidatului partidului nostru. Dumneavoastră toți ați pus cîte o pietricică la clădirea măreață pe care trăbă s-o începem : deșteptarea conștiinții drepturilor politice în poporul nostru de la țară. Fiți siguri, domnilor, cînd această conștiință va pătrunde adînc în suflele, poporul nostru nu va trimite numai atîți deputați,

ca azi, în Cameră. Zelul ce l-ați arătat acum, să-l păstrați, să-l înmulțiți pe viitor. Să trăiți, domnilor !

Ovațiile nu mai conteneau. Mai ales în sălile vecine înviau iarăși și iarăși, mai furtunoase.

Începută odată seria toastelor, urmară încă vreo cinci-șase. Unele potrivite, altele lungi, încâlcite, fără nici un miez. Chiar spre sfârșit se ridică un profesor trecut la pensie, care își începu toastul de la Adam.

— Omul a venit liber pe pământ, se porni el, însă dușmanul lumii ș-al omului, sămănătorul tuturor relelor pe pământ, n-a putut suferi această libertate.

Vorbi despre căderea protopărinților, despre deosebitele feluri de robii, fizică și morală, despre libera omului voință, despre felul cum a fost înțeleasă libertatea în antichitate, la greci și la romani. Printr-o serie nesfârșită de treceri și schimbări, ajunse la iobăgie, la libertate, egalitate, frățietate, la guvern responsabil, la dreptul de vot, la alegeri. Și în urmă constată că alegerile de acum n-au fost libere, și cu atât mai mare este biruința noastră.

Încă pe când ajunsesese numai la evul mediu, Olimpia se strecură afară. Oaspeții începură să bea, să povestească.

— Țsta ar fi bun de deputat în vreme de obstrucție, zise avocatul Chirca Mărioarei Grecu.

Fata nu răspunse. Își ținea buzele strânse, căci râsul o pufnea mereu și numai cu greutate se stăpânea.

Cînd se sfîrși toastul lui, într-o larmă destul de mare, abia se auziră cîteva strigăte de «Să trăiască !», și oaspeții se ridicară.

— S-a făcut vreme frumoasă, domnișoară. Mîine pot spera să vă însoțesc la plimbare? Întrebă Florea pe Mărioara Grecu.

Ea se pregătea de ducă.

— Da. Cu plăcere, domnule Florea. Mi-e și dor de o plimbare. Te aștept la patru. Ea înclină ușor din cap și dispăru.

Oaspeții se strecurară rînd pe rînd, între ei și Ion Florea. Doar avocatul Chirca mai rămase. Lui îi părea Vasile Grecu foarte obosit.

— A fost grea sara asta, îi zise Chirca.

— Nu atît sara, cît gîndurile. Grija cancelariei nu mă lasă în pace. Mi-e greu să mă despart de ea, mi-e teamă s-o las singură.

Chirca nu răspunse. Privea, distrat parcă, prin casă.

— Eu aș avea un «proiect de rezoluție», zise el deodată, zîmbind. Să angajezi pe Ion Florea cu conducerea cancelariei. Atunci poți fi deplin liniștit.

Advocatul Grecu își ridică ochii, îl privi îndelung, scrutător, pe Chirca.

— Mi se pare că n-ai spus întreg «proiectul de rezoluție», zise el liniștit.

— Adevărat, răspunse Chirca, am spus premisele, concluzia am înghițit-o.

— Și pentru ce?

— Nu știu încă ce părere ai tu despre tinărul meu. N-am vorbit niciodată cu tine mai amănunțit despre el, zise Chirca.

— Ei bine, eu îl cred un om foarte destoinic. Un om harnic.

— Și nu te înșăli. Dar eu mai cred că-i un tinăr foarte deștept și, mai presus de toate, îi place foarte mult de Mărioara.

— O știi asta cu siguranță ? Întrebă Grecu cu interes.

— Da, mi-a declarat azi, înainte de prînz. Concluzia proiectului meu de rezoluție ar fi, deci, ca peste un an, peste doi, Mărioara Grecu să se iscălească Mărioara dr. Florea.

Advocatul Grecu tăcu. Dar un zîmbet îi răsări din colțul buzelor și se răspîndi peste toată fața lui. Ochii îi luminau.

— M-am gîndit și eu la asta, pretine, zise dup-un răstimp de tăcere Grecu. N-ar fi rău. Se vede un băiat foarte cinstit.

— Nu se vede, este, pretine. Eu îl supraveghez acum de-o jumătate de an.

— N-ar fi rău, zise iarăși Grecu. Eu, deocamdată, pe Mărioara o duc cu mine, să urmeze vreun an la conservator. E tinără încă.

— Da, da, asta e foarte bine, asta n-are a face, făcu repede Chirca. Tinării pot să aștepte încă. Dar dacă fata se va învoi, tu nu vei opri căsătoria asta ?

— Nici asta, nici alta pe care Mărioara ar dori-o. Eu țin s-o văd fericită.

Chirca sări de pe scaun, își frecă degetele osoase cu mulțumire și zise :

— Atunci îi căsătorim !

— Dar Mărioara, pretine, ține la el mai mult decît la un prețin, la un bun patinator ? Întrebă cu liniște Grecu.

— Așa cred, iubite. De altfel, ne vom convinge.

El îi dori noapte-bună și-i strînse mîna cu căldură.

Vasile Grecu mai rămase. Un zîmbet dulce îi lumina fața : se gîndea la fata lui, la Mărioara.

XIV

Deschiderea Camerei se fixase pe zece mai. Primăvara lumină biruitoare din cerul senin, de-un dulce albastru, din cîmpiile verzi ca o întindere de ape, din floricelele tinere. Înainte de Sîngeorgiu codrul era încheiat.

În oraș, pe străzi, în fiecare dup-amiază, în fiecare sară, lumea ieșea veselă, întinerită, zgomotoasă. Furnală omenească la colțurile străzilor era mare. Apoi tot mai larg, tot mai lung era șivoiul de oameni care apuca spre parcul orașului. Puține capete plecate se puteau vedea în astfel de dup-amiezi, de sări. Părea că depărtările îl atrag pe fiecare cu o putere nebiruită. Prin aer veneau adierile cîmpiilor înverzite, ale pămîntului proaspăt, trecea parcă o suavă mireasmă de ploaie. Cei care își luaseră drumul spre parcul orașului înaintau ușori, ca și cînd altcineva i-ar duce.

În dup-amiaza zilei de opt mai Ion Florea ieși din cancelaria lui Chirca c-o nesfîrșită tristețe în suflet. El mergea s-o însoțească pe Mărioara la plimbare. Mîine, în nouă, Mărioara Grecu avea să plece cu tatăl său în capitală. De pe la trei ceasuri Ion Florea nu mai putu scrie un singur șir. Totuși așteptă pînă la cinci, gîndindu-se mereu că mîine Mărioara are să plece.

Cînd ajunse la casa aceea sură, Mărioara Grecu ieșea pe poartă. De cele mai multe ori se întîlneau aici. Cînd

o văzu, inima începu să-i bată cu putere. Dar și Mărioara era foarte palidă. Îl privi cu mirare parcă, și porniră alături, fără să-și poată spune cu singur cuvânt.

Părechile treceau pe lângă ei, rîzînd, conversînd zgomotos. Doamnele foșneau din mătăsuri, rochițele fetițelor pluteau ușor. Platanii își clătinau domol frunzele tinere. Adia de la miază-zi o boare abia simțită. Cerul era înalt, albastru, curat ca lacrima.

— Vai, pregătirile acestea ! Începu într-un tîrziu Mărioara. Glasul ei era înfiorat. De trei zile pachetăm mereu, parc-ar fi să ne mutăm pentru totdeauna. Tata, eu, ne simțim obosiți. Însă mama e neobosită. Ea face totul.

— Vă însoțește și doamna Olimpia ? Întrebă Florea cu vocea scăzută.

— Da. Vrea să rămînă trei zile în capitală.

Ei tăcură. Mergeau domol, cu ochii plecați. Cunoscuții treceau pe lângă ei, îi salutau. Tîrziu, după ce treceau, Ion Florea își ridica pălăria.

— Așadar dumneata vei conduce cancelaria tatii, zise Mărioara. De asta una să știi că mă bucur foarte mult.

— Da, domnișoară. Și mă simt nespus de onorat că domnul Grecu își pune atîta încredere în mine. Eu mă voi sili să nu-i pară rău.

— Știm, domnule Florea, că dumneata vei conduce-o ca și cînd ar fi tata acasă, zise Mărioara, și vocea ei părea că se deschide, se limpezește.

— Chiar așa nu voi putea, domnișoară. Domnul Grecu m-a chemat în două zile în biroul său, mi-a dat îndrumări, mi-a arătat felul cum dumnealui își con-

duce afacerile. Și, trăbă să-ți spun, eu încă n-am trecut printr-o cancelarie atît de bogată.

El tăcu și, pe-o clipă, privi țintă înaintea sa.

— Așadar simți că iai o povară prea grea asupra dumatăle ? Pentru asta ești de-o vreme încoace așa de trist ? Dumneata nu primești povara aceasta cu plăcere ?

Ea îi puse întrebările acestea țintuindu-și asupra lui privirile albastre în care tremura teama.

Ion Florea simți cum îi năvălește sîngele în față. Ochii lui, privind-o, exprimau o mulțumire adîncă. Îi atinse mîna albă ușor, mîngîind-o.

— Așadar dumneata știi ?

— Da. Mi-a spus tata.

Ea își plecă ochii, și sîinii i se înălțau des. Ajunseră în parc. Apucară pe o cărare nisipită. Mînile lor se împreună înfiorate. Mirosul verdeței, al tufişurilor, al ierbii plutea în aer ca o aromă. În răstimpuri, din tufişuri zbura repede cîte o păsăruică, zbîrînd din aripioare, ascunzîndu-se îndată undeva aproape. Pe cărare, departe, înainte, se vedea vreo pereche singuratecă, plutind încet. Din depărtări veneau, risipindu-se prin aer, glasuri arginții de clopoței, un behăit de oaie, un lătrat de cîne. La capătul parcului se întindeau luncile, fînațele.

Ion Florea vedea, auzea toate acestea, simțea mînuța dulce a Mărioarei, și tristețea îi apăsa tot mai tare sufletul.

— Pentru ce să mergi dumneata chiar acum ? zise el deodată. Pentru ce să mă părăsești ? E așa de frumoasă viața ! Gîndul că din sara asta n-o să vă mai văd mă doare adînc, mă înfricoșează !

El tăcu. Din ochii lui de vultur țîșneau lumini metalice. Mărioara nu răspunse. Dar trupul ei curat, vergur, se cutremură. În ochii ei se adunară lacrimi. Florea, cum mergea, îi îmbrățișă ușor mijlocul. Pe-o clipă trupul tînăr al Mărioarei îi tremură la piept. Apoi ea îi desfăcu încet brațul, și începu să rîdă cutremurîndu-se toată.

— Așadar pălăria cea cu șinor verde avusese drep-tate. Domnul Florea era îndrăgostit. — Fața ei întreagă lumina. Ea își zbici lacrămile cu batista. — Trebuia să te elimine, zise ea, și începu să rîdă din nou.

Ion Florea, atrăgînd-o ușor, voi să o sărute. Dar fata se feri, îi puse palma albă și moale pe gură :

— Cum să nu ! zise ea zîmbind ștregărește. Cine iubește, așteaptă ! Mai tîrziu, bădică Ioane.

Dar la o cotitură a cărării, ea se opri, ochii ei fugiră repede în toate părțile, apoi, astupîndu-i ochii cu palmele, îl sărută repede pe gură.

— Mi-e drag de tine, bădică. Mă lași să-ți zic bădică ? Poate te iubesc de-atunci, din grădina internatului.

Ion Florea o îmbrățișă ușor, apoi o lăsă. Merseră multă vreme tăcuți. Însărarea începu să cadă fumurie în depărtări. Cu cît creștea liniștea, zgomotele depărtate veneau tot mai clare prin aer.

Ei mergeau tăcuți. Părea că-și uitaseră unul de altul. Gustau mereu, simțeau în tot sufletul, dulceața ce le-o lăsase sărutul pe buze. Li se părea că și aerul pe care-l respirau, în care se mișcau, se îndulcise.

— Mai ești și acum trist, bădică ? Întrebă Mărioara, simțind că sufletul i-l umple o fericire, o liniște, o pace imensă.

— Sînt nespus de fericit, dragă. Totuși despărțirea noastră mă doare.

Începu și el să-și simtă sufletul odihnit, să judece limpede.

— Dar, mă rog, nu domnul candidat Ion Florea a spus odată că domnișoara Grecu va deveni o artistă la pian? Mărioara îl întrebă strîngându-și puțin buzele, făcîndu-i în ciudă. Toată fața ei căpătă altă expresie. Ion Florea zîmbi.

— Da, am zis. Însă atunci nu știam...

— Ce nu știai?

— Nu știam că ai să mă iubești. Atunci vorbeam din admirație. Vorbeam ca să-mi satisfac, parcă, o ambiție a mea.

— Și acum bădica nu-i mai ambițios?

Mărioara îl îngîna mereu.

— Sînt, dragă. Numai cît acum ambiția aceasta mi-aș jertfi-o bucuros fericirii să te am mereu aproape, să te pot vedea.

— Da, să mă vadă mereu domnul candidat, și pe urmă să nu mai aibă ce admira în mine. Eu vreau, bădică, pentru mine, să fii oricînd hotărît să faci o prostie, să sari un zid de-a internatului. Să fii mereu «cu toane». Deci, eu vreau să ajung o artistă la pian. Ți-e ciudă?

Ea începu să-i bată în pumni. Pumnii aceia mici, albi îi gîdilau parcă inima lui Ion Florea. El se simți deodată foarte liniștit și împăcat cu gîndul că Mărioara îl va însoți pe Vasile Grecu. Își zicea: «Fata asta e a mea de-acum. Gîndindu-mă la viitor, o să-mi treacă repede timpul.»

Cărările în parc se încrucișau mereu. Ei apucară pe care le ieșeau înainte. De sus, de prin tufișuri, adierile sării începeau să se coboare.

— Și cât vei rămînea la conservator ? întrebă întru tîrziu Florea.

— O să vedem, răspunse veselă Mărioara. Cît ar mai fi dispus bădica să aștepte ?

Ea-i zîmbi cu buzele tinere, arătîndu-i dinții albi, mărunți.

— Dacă ar fi după mine, eu n-aș fi dispus să aștept nici o săptămîină.

— Într-adevăr ?

— Da, da, în zadar rîzi.

— Atunci ar trebui să te aștept eu, zise Mărioara.

— Și pentru ce ?

— Bădicul meu e numai candidat. Va trebui întîi să-și facă censura. Va trebui să mă părăsească, și eu să rămîn în așteptare, plîngînd în fiecare zi.

Ea se făcu a plînge. Își ascunse obrăjiorii în palme și suspină.

Ion Florea se simți deodată nespus de vesel. Toată supărarea îi trecu. Dorul, setea de viață, de luptă, îi umplu sufletul. Simțea că lîngă Mărioara va birui orice greutate și se vor ivi în cale.

— Eu aș putea, într-o săptămîină, să-mi iau censura, zise el simțînd o putere de muncă neobișnuită.

— Adecă ai putea să te supui la examen într-o săptămîină. Și pe urmă să cazi. Nu, asta n-o vreau, rîse Mărioara.

— Aș face examenul cu distincție, se încăpățîină Florea.

— Aș, nu te lăuda. Bădica totdeauna a fost modest și i-a stat bine. Tinării se trudesce o jumătate de an, un an, pînă reușesc la censură.

Ea se opri, rupse o mlădiță tînără de scumpie și începu să mîngîie frunzele netede.

— Se poate că alții sînt așa, însă eu fac excepție, zise Florea, atingînd și el cu mîna frunzulițele de scumpie.

— Așa ești de încrezut ?

— Da.

— De cînd ?

— De cînd mă iubești. Sînt alt om ! Da, simt o putere neobișnuită de muncă, zise Florea apucîndu-i încet mîna.

— Aș vrea să-ți samăn, zise Mărioara încet. Să pot termina pînă în august.

Florea o învăluie cu o privire de dragoste. Îi strînse încet mîna.

— Așadar, pînă în august o să rămîi ? Vezi, nicio-dată nu mi-ai spus de planurile ce le Țeseți. Ar trebui să mă supăr, zise Florea.

— Mă rog, și pentru ce să te superi ? Cînd noi voiam ca avocatul doctor Ion Florea să aibă o nevăstuță artistă la pian ! — Mărioara îl învăluie c-o privire de adîncă fericire. Florea voi s-o îmbrățișeze, însă ea se feri repede. — N-am zis eu, rîse ea fugind doi pași înaintea lui.

Ei începură acum să vorbească veseli, ca doi prieteni vechi. Vorbeau de viitor. De casa lor, de cancelarie, de muzică și petreceri. Vorbeau încet. Din cînd în cînd se auzea, picurînd în liniștea sării, rîsul argințiu al Mărioarei. Trecură pe-o cărare mai largă, străjuită de

tei bătrâni. Pe aici se plimba multă lume. Ei mergeau tot înainte, nevăzînd pe nîme, neauzînd nimic.

Spre capătul cărării lumea se mai rărise. Conversațiile se auzeau în urmă, la dreapta, la stînga, pe cărările ascunse de tufiș.

Florea și Mărioara, șoptind mereu, ajunseră aproape de capătul parcului.

— Ce crezi, dragă, doamna Olimpia nu ne va pune piedeci ? o întrebă Florea, oprindu-se înaintea celei din urmă bănci.

— Mama ?

— Da, mi se pare că dînsa are alte principii după care judecă lumea.

Șezură pe bancă.

— Mama poate să aibă alte păreri. Nu știu nici eu. Pe mama o poți cunoaște foarte cu greu, zise Mărioara. Vocea ei era tristă. Însă, adăogă ea, numaidecît, cu voce limpede, tata mi-a promis tot. Și tata se ține de cuvînt.

— Dragă ! șopti Ion Florea, cuprinzîndu-i c-un braț mijloceul. Cît de fericiți o să fim ! De-acum îmi pare că-i prea scurtă viața.

Mărioara nu răspunse. Un oftat ușor îi ridică sînii parfumați cu tinerețe și feciorie. Ea îi desfăcu lin brațul lui Florea. Amîndoi ascultau o doină, care începu să picure de undeva aproape, în liniștea însărării, și se tot îndepărta. Părea că se pricepe din ea și mersul legănat al voinicului bătut de dor, care o cînta. Cîntecul plutea înfiorat și dulce.

«Eu de-acasă de la noi

Te-am văzut, dragă,-n război

Cum făceai cu mînile,

Cum băteau cu brîglele,
Ș-atunci am gîndit în mine :
Să fiu, dragă, lîngă tine,
Doamne, cît ar fi de bine !
Și să-ți fiu suveică-n mîină
Să mă porți o săptămînă
Dintr-o mîină-ntr-altă mîină.

Eu de-acasă de la noi
Te-am văzut, bade, la boi,
Cum îi paști pe Mugurel
Numai singur, singurel.
Ș-atunci am gîndit în mine :
Să fiu, bade, lîngă tine,
Doamne, cît ar fi de bine,
Și să-ți fiu o fluieriță
Să mă pui tu la guriță.»

Cuvintele se auzeau limpezi, distincte. Florea și Mărioara Grecu le ascultară cu înfiorare adîncă. Părea că văd însuși tabloul zugrăvit în aceste versuri populare. Fata la război, voinicul cu boii pe Mugurel. Îi impresionă adînc delicatețea simțirii din versurile acestea.

Ei mai șezură o vreme în tăcere. Mîinile lor nu se mai atinseră. Florea nu mai încercă să o îmbrățișeze pe Mărioara. Acordurile din urmă ale cîntecului se pierdură. Liniștea îi învăluia ca o apă, îi ridica, parcă, sus, spre cerul de-un albastru întunecat, pe care lucea-fărul sării începu să clipească.

— Să mergem, zise cu tristețe Mărioara.

— Să mergem, răspunse Florea c-o nesfârșită părere de rău în suflet.

Acum, văzându-se deodată înaintea despărțirii, sufletele lor se îngreuiară de durere. Mergeau, purtînd parcă o mare povară într-însii. Din cînd în cînd Mărioara își întorcea capul dup-o tufă ce rămînea în urmă, după o creangă de tei aplecată. Căuta din cînd în cînd după cărările pe care se strecuraseră mai înainte.

— Pe-acolo am venit. Așa-i ? Vino să ne întoarcem tot pe-acolo, îi zicea ea mereu lui Florea, schimbînd mereu cărările. Prin vocea ei trecea fiorul părerilor de rău, al durerii.

Mărioara privea nisipul de pe alei, îl răscolea cu vîrful delicat al ghetei, îi părea rău că-l lasă, fiecare pas îi părea rău că-l face. În mînă ținea crenguța de scumpie pe care o rupsese. Fața ei se făcu palidă, și în ochii-i albaștri plutea o nesfârșită melancolie.

— Doamne, ce sară frumoasă, zise ea într-un tîrziu. Mi se pare că alta nu mai poate fi asemenea. Și își ridică privirile melancolice spre cerul pe care stelele albe înfloreau tot mai dese.

— De ce să nu mai fie ? Întrebă Florea, simțind deodată că sufletul i se răcește.

Pe Florea, îndată ce se ridicase de pe bancă, la gîndul că Mărioara se duce, îl copleși tristețea zilelor din urmă, tristețea cu care a părăsit cancelaria lui Chirca. Cu cît se apropiau de casa aceea sură, ce părea că-i așteaptă ca un dușman, tristețea lui se schimba tot mai mult într-o durere ce-i strîngea inima. Cînd Mărioara spuse cuvintele din urmă, sufletul lui se umplu de spaimă. Dar Mărioara nu-i răspunse la întrebare.

Ei înaintau tăcuți printre părechile care se întorceau din parc. Se apropiau de casă.

Deodată Mărioara se opri, îl învăluî pe-o clipă cu privirile ei melancolice și îi zise apoi cu vocea scăzută, mergînd din nou :

— Nu știu ce am. Mă simt așa de tristă... — Și, la cuvintele acestea, numaidecît i se limpezi, ca-ntr-o icoană, strofa aceasta din Iosif :

«Cu ochii tăi, ca cerul clar,
Ca cerul clar de primăvară,
Tu m-ai făcut să plîng amar
Cînd te-am văzut înțîia oară».

Cuvintele, parcă vii, începură să-i treacă neconținut prin suflet, lăsînd în urma lor o durere adîncă, urme de gheață.

Florea nu-i putu răspunde îndată. Tristețea Mărioarei i-o mări înfricoșat pe-a lui.

— Vezi, dragă, ne pare rău la amîndoi că ne despărțim, zise el. Cuvintele lui păreau că izvorăsc de undeva din afunzimi. Cădeau adînci și grele. Pentru ce să ne despărțim ? adaose apoi.

Mărioara păru că nu-l aude. Prin suflet îi treceau mereu versurile lui Iosif. Ea zise cu durere :

— Știi ce mi-a venit în minte, și ce recitez mereu în mine ? O poezie pe care am cetit-o de curînd.

Și ea începu să spună, rar, într-o cadență dureroasă, strofa de mai sus. Fiecare cuvînt îi picura de pe buze ca o durere vie.

Pe-o clipă lui Florea i se opri respirația. Avu o senzație ciudată, înfricoșătoare ; îi păru că versurile acelea erau smulse din sufletul său, că-i spun durerea lui

nemărginită. Și, nezise, neșoptite, negîndite, versurile acelea treceau prin inima lui.

— Ne pare rău la amîndoi că ne despărțim, dragă, zise el din nou. Să nu ne despărțim. Rămîi acasă.

Mărioara avu o bucurie copilărească.

— Oare numai despărțirea ne coboară tristețea în suflete ? întrebă ea zîmbind, și pe-o clipă fața și ochii i se luminară.

— Da, dragă, despărțirea, zise Florea. Ce-ar fi altceva ?

Se opriră înaintea porții.

— Mă vei iubi totdeauna, bădică ? îl întrebă cu vocea înfiorată Mărioara. Fața ei nu mai zîmbea.

— Totdeauna, dragă, scumpă Mărioară.

Privirile lor se întîlniră, se îmbrățișară, se contopiră, prelung, ca și cînd nu ar mai fi voit să se despărță, ca și cînd ar fi o singură privire. Mirați, se uitau unul la altul.

— Și îmi vei scrie ? întrebă ea cu vocea stinsă.

— Da, dragă, îți voi scrie, gemu Florea.

Ei își strînseră mînilor îndelung. Dar mînilor lor erau reci ca gheața. De cîte ori ea voia să deschidă poarta, privirile lor se îmbrățișau din nou. Și Mărioara mai rămînea.

— Adio ! șopti ea în urmă, fugind pe poartă.

— Adio ! zise Florea, înghețat de prăpastia care o înghiți pe Mărioara. Subt poartă lumina nu era aprinsă, și întunerecul era des.

El rămase mult timp cu ochii în întunerecul acela. Întru tîrziu plecă. Încotro ? Nu știa. Capul îi vîjîia. Se izbea mereu de trecători. Mergea mereu, nepăsător. Deodată băgă de samă că se întunecă. Ajunsese în parc.

Rătăci multă vreme pe cărări, fără nici un gând. Ajunse la banca din capătul parcului. Şezu aci oftînd. Apoi cercă să distingă frunzele ce susurau deasupra : sînt de tei sau de platan ? Dar era întunec, nu le vedea. Şoaptele creşteau mereu deasupra capului, în jurul său. I se părea că numai aceste două lucruri există acum în lume : şoaptele acelea şi vîjîitul neîntre-rupt din golul capului său. Se cutremură. Îi era frig sau îi era frică ? Se ridică de pe bancă şi porni. Nu-şi putea face nici o idee despre timp. Când, acasă, privi ceasul, era unu după miezul-noptii. Se dezbracă şi se aruncă în pat ca o bucată de lemn.

Dimineaţă, cînd intră în cancelarie, Chirca era la birou.

— Ei, tinăre, se vede că mă părăseşti, zise el maliţios.

— Nu, domnule avocat, dar nu sînt tocmai bine, zise trist Ion Florea.

— Se vede, se vede, făcu repede şeful. N-am vrut să te supăr. Ştiu eu că asară a fost sara de adio. Am gîcit ?

— Da, domnule avocat, zise Florea, lăsîndu-se pe scaun.

— În zadar vrei să-mi mai fii de vreun folos astăzi. Trăbă să mergem numaidecît pe la gară. Cu trenul de unsprezece pleacă domnul Grecu. — Şi şeful se ridică de pe scaun, se apropie de masa lui Florea. — Dumneata ai fost atît de neprecaut încît să n-o întrebî pe domnişoara cu ce tren călătoreşte ? adaose el, urmărind cu privirile-i vioaie pe candidat. Tristeţea lui nu-i plăcea deloc.

— Într-adevăr, domnule avocat, n-am întrebat-o pe domnișoara Grecu.

— Rău destul, zise avocatul. Și, mă rog, atunci ce-ați putut vorbi o sară întreagă ?

Florea nu răspunse. Dar durerea din ochii, de pe fața lui creștea mereu.

— Se-nțalege că despre dragoste, începu Chirca. Dar pentru asta odată, n-ar trebui să fii trist dumneata. Domnișoara merge să se perfecționeze la pian, atîta tot.

— Mie-mi pare foarte rău că se duce, zise cu durere Florea.

— Asta se-nțalege, tinăre. Dar cu atît îți va părea mai bine cînd se va întoarce, zise avocatul.

Dar el nu mai zîmbea malișos. Deveni foarte serios. Durerea sinceră din glasul lui Florea îl neliniștea. Îi părea că, pe nesimțite, și în sufletul lui se coboară tristețea.

— Da, însă așteptarea e grea ! zise Florea încet.

— Adevărat ! Însă nu uita că orice bine în viață îl cîștigăm prin jertfe și prin lupte, zise avocatul repede, și se ridică îndată, nemulțumit. Îi păru că maxima ce-a spus-o acum nici pe el nu-l convinge. Își luă pălăria, paltonul. Să mergem, zise el.

Oricît se grăbiră, la gară Florea abia avu vreme să-i strîngă mîna Mărioarei Grecu. Ah ! dar cît fu de bună mîna aceasta ! Îl lecui într-o clipă de toate suferințele. Mărioara era veselă. Agitația, lumea din gară, călătoria, îi alungase tristețea din suflet. Fața, ochii ei străluceau de fericire, de mulțumire. Îl învăluia pe Florea cu o nesfîrșită dragoste.

— Să n-o uiți pe artistă, bădică ! Pentru că, din clipa în care urc în trenul pentru conservator, sînt o artistă. Da ?

Cuvintele din urmă le spuse trecînd spre vagoane. Acest «da?» răsună nespus de clar, și Florea simți că e un legămînt pe viață.

Locomotiva șuieră prelung, trenul se puse în mișcare. Din fereastră, Mărioara-i mai făcu un semn de adio. Apăru la geam și deputatul Grecu și înclină ușor din cap. Olimpia nu se arată.

Ion Florea privi în urma trenului pînă ce imaginea lui se pierdu în fumul gros ce-l învăluia.

Candidatul îl căută pe avocatul Chirca. Îl află și porniră amîndoi spre casă. Ion Florea era mai liniștit. «Totuși e o copilărie, își zicea, să te lași rob durerii în chipul acesta. Și pentru ce ? Pentru că draga mea merge, pe cîteva luni, să învețe pianul ? Pe urmă tot pe mine mă va desfăta cu cîntecele sale.»

Se urcă, împreună cu Chirca, într-un vagon electric, ticsit de lume. Privi pe rînd la toți călătorii, părăind că ar căuta pe cineva. Văzu într-un colț un domn bătrîn, cu barba mare, albă, pe piept cu o decorație. Văzu o servitoare cu părul pieptănat lins, împletit în coadă. Servitoarea avea un coșuleț la braț. Văzu taxatorul cum împarte bilete albastre, rupîndu-le de pe sul, și cum ascunde repede plata în tașca lui neagră, pîntecoasă. Și, ca o continuare la ceea ce vedea, își zise : «Da, Mărioara are să se întoarcă. Și mie are să-mi facă multe ceasuri fericite, cu cîntecele sale.»

Cînd se coborîră, Chirca îi zise :

— Vino să luăm prînzul amîndoi.

— Cu cea mai mare plăcere, domnule avocat, răspunse Florea.

Şeful îl privi cu băgare de samă.

— Cu cea mai mare plăcere ? Da ? Atunci e bine. Atunci înşamnă că începem să ne mîngîiem. Ce vrei, pretine, viaţa nu-i decît un lanţ nesfîrşit de bucurii şi întristări. Pentru ce-i aşa ? Se pare că una fără alta, bucuria fără supărare, nu pot să existe. Ai zice că una din alta îşi sug viaţa.

— Da, domnule avocat, numai cît se pare că verigile durerii, în acest lanţ, sînt cu mult mai numeroase decît celelalte, zise Florea.

— Ei, ei, tinăre, făcu şeful, chiar dumneata să fi observat asta ! Mă rog, ce suferinţe aşa de mari ai avut dumneata pînă acum ? Pînă la vîrsta dumitale nenorocirile se cam feresc de om.

Florea se gîndi şi văzu că omuleţul avea dreptate. Ce suferinţe a îndurat el pînă acum ? Despărţirea de Mărioara. Dar altele ? Oricît se gîndea nu mai putea descoperi altele. Chinul ce l-a avut la universitate, pînă ce a învăţat limba, îi păru acum un fleac !

Ion Florea zise zîmbind :

— Aveţi dreptate, domnule avocat, eu nu prea am de ce să mă plîng.

— Ba, dimpotrivă, ai destule motive să te bucuri. Din cincisprezece ale lunii acesteia vei trece, cum ştii, în cancelaria pretinului Grecu. Eu nu mă despart bucuros de dumneata, crede-mă. Însă mi se pare că înaintea Mărioarei, înaintea unei cancelarii de cinci ori ca a mea, trăbă să se plece un biet bătrîn ca mine.

— Da, domnule avocat, aţi fost totdeauna prea bun faţă de mine, zise cu adîncă recunoştinţă Ion Florea.

Chirca ridică două degete : «Cit», făcu el, și intrară în restaurant.

XV

«Dragă Mărioară,

M-am pierdut în cancelaria domnului Grecu ca într-un labirint. În zadar caut firul Ariadnei care să mă scoată la lumină. A trebuit să cer deslușirile și îndrumările domnului avocat în mai multe procese. Cu toată silința ce mi-o dau, mi se pare că n-am să-l pot înlocui niciodată pe domnul avocat Grecu. Vă veți convinge cu toții, spre marea mea părere de rău, că mi s-a încredințat o slujbă care trece peste puterile mele. Când voi avea cancelaria mea, te asigur că va fi foarte modestă.

Doamna Olimpia a sosit de câteva zile. Dînsa mi-a spus că draga mea află capitala foarte plăcută, că domnul Grecu și-a început activitatea în Cameră. Am citit ieri în gazetă discursul domniei-sale, și, trebuie să-ți mărturisesc, sînt foarte mîndru. Ca și cînd eu aș fi ținut acel discurs strălucit ca formă, puternic în argumentare, neîndurat în concluzii. Da, dragă, noi am trimis în Cameră pe cel mai destoinic dintre deputații noștri. Aceasta, de altfel, e părerea unanimă, nu numai în oraș, ci și în gazete.

Eu îmi zic mereu că tot ce s-a făcut e foarte bine. Că draga mea va deveni o artistă la pian, și că eu voi fi cel mai fericit om. Că timpul va trece. Însă oricît cerc să mă împac cu soarta, sufletul meu rămîne

totuși trist. Depărtarea dumitale îmi cerne mereu în suflet durere și tristețe. Orașul acesta a devenit deodată gol și pustiu. Mă mir cum pot oamenii să rîdă, să se plimbe veseli.

Îmi pare că primăvara, care s-a început atît de strălucitoare, a trecut repede în toamnă posomorîtă. Și eu am o singură mîngîiere : stau și scriu la birou. Pot să-ți spun : colegii din cancelarie nu mă văd cu ochi buni. Cînd nu mai pot, îmi fac mici mizerii. Și cîteodată îmi aruncă pe furiș priviri de ură sau de dispreț. Și vezi, eu pentru aceasta le sînt recunoscător : îmi măresc suferința. M-a cuprins, cu depărtarea dumnitale, o sete adîncă de suferință. Sînt unele clipe, mai ales cînd mă întîlnesc cu domnul Chirca, în care mă liniștesc. Dumnezeu totdeauna a fost cu multă bunăvoință față de mine. Însă, îndată ce rămîn singur, în sufletul meu se deșteaptă parcă o teamă, care, în unele zile, nu mă părăsește nici pe-o clipă. De ce mă tem ? Nu știu. Dar cred că frica aceasta îmi coboară și tristețea în suflet. Cred chiar că la despărțirea noastră această teamă m-a făcut atît de nenorocit. Pentru că, dragă Mărioară, în sara despărțirii noastre eu m-am simțit ca un condamnat la moarte... Și sînt sigur că dacă nu te-aș fi văzut la gară așa de frumoasă și atît de fericită, eu nu aveam putere să mai rămîn în orașul acesta.

Doamne, să-l vezi acum ! Ce case sure și grele, ce oameni nesuferiți ! Numai strada prin care ne plimbam amîndoi, numai parcul cu cărările lui, cu banca aceea, mi-s nespus de dragi, deși sînt pustii toate și parcă așteaptă mereu pe cineva. Chiar și părechile care se plimbă prin parc îmi pare că o fac aceasta numai din obicei, numai de slujbă. Îmi pare că și ei așteaptă pe

cineva. Eu rătăcesc pe-acolo, şad pe banca noastră şi mă gîndesc mult la cuvintele doamnei Olimpia, că dumitale îţi place foarte mult capitala. Se poate ? Mă întreb mereu. Cerc să-mi explic în toate chipurile mulţămirea dumitale. Îmi zic, pe urmă : unei fete tinăre nici nu poate să nu-i placă un oraş atît de frumos, care dezvăluie atîtea frumuseţi ale civilizaţiei de azi. Nu poate să nu-i placă teatrele, concertele, muzeele, expoziţiile de pictură, în sfîrşit chiar eleganţa şi luxul unui oraş mare. Totuşi, la sfîrşit, mă copleşeşte o nedumerire şi o tristeţe adîncă. Vezi, dragă, cît sîntem de egoişti noi bărbaţii ! Am vrea că, dacă suferim noi, să sufere toată lumea. Eu parc-aştept în toată clipa să vină cineva şi să-mi spună : Domnişoara Grecu e foarte nemîngîiată ! Şi cînd îmi pare că aud cuvintele acestea, mă zguduie o bucurie adîncă.

Ah ! dragă Mărioară, iartă-mă că-ţi descopăr aceste laturi urîte ale sufletului meu. Dar te iubesc nemărginit de mult, şi mereu îmi cutrieră sufletul spaima că te voi pierde, că tu mă vei uita în aceea strălucire a capitalei. Numai şase zile au trecut de cînd te-ai dus, dar mie-mi par mai mult de şapte ani. Şi cred că cu atîta am şi îmbătrînit. Te rog scrie-mi şi-mi mîngîie sufletul.

Al dumitale bădică»

★

«Dragă bădică,

Ai îmbătrînit cu şapte ani ! Deci nu te voi mai cunoaşte la reîntoarcerea mea, însă nici mată pe mine ! Eu cînd ţi-am cetit disperata scrisoare, am întinerit

cu atîția. Da, dragă, supărarea ta m-a făcut fericită. Îmi zic mereu acum : mă iubește ! Nu-i lîngă mine, nu mă vede, și tot mă iubește ! Nu m-a uitat ! Se gîndește la mine neconținut ! Vai, aceasta-i o fericire foarte mare, pe care n-am cunoscut-o, n-am gustat-o încă. Să știi că am să rămîn la conservator cel puțin trei ani ! Tot la patru zile să primesc de la mată o scrisoare disperată în care să-mi descrii orașul nostru în culorile cele mai negre. În care să-mi spui că ți-e urît de oameni și-ți pare parcul pustiu și-n veșnică așteptare.

Eu i-am arătat și tatii epistola și, pînă a cetit-o și dumnealui, eu am rîs mereu, cu lacrimi. Tata a cetit-o, m-a îmbrățișat, m-a sărutat pe frunte și mi-a zis : «Bădicul tău e un băiat foarte detreabă». Apoi a început să te apere de acuzele ce ridicai împotriva dumatăle în scrisoare. «E prea conștiincios, a zis tata, și-i prea ambițios. Cine poate pătrunde deodată în toate tainele carierii de avocat ? Mai ales la vîrsta lui, cine nu are lipsă de un sfat, de un ajutor ? El ar vrea să nu întrebe pe nime nimic. Va ajunge cu siguranță și aici.»

Vezi, te-ai înșălat, și încrederea noastră în destoinicia dumatăle va crește mereu. Poștește și te mai acuză și de altădată. Îi sînt foarte mulțămitoare mamei dacă ți-a spus că mie îmi place foarte mult capitala, cu toate că aceasta n-a putut s-o știe de la mine. Nici n-am zis așa ceva, nici din purtările mele n-a putut să vadă încîntarea mea pentru vavilonia d-aici. Dimpotrivă, pînă la scrisoarea bătrînească ce mi-ai trimis, am suferit destul. Trebuie chiar să-ți mărturisesc că de două ori l-am rugat pe tata să mă ducă acasă. Călătoria a fost lungă și grea. Aveam senzația că am plecat la capătul lumii. Și cu cît ne depărtam de casă, eu mă doream

tot mai mult înapoi. Vai, dragă bădică, ce nesuferit e să te pierzi între străini, în ținuturi nemaivăzute, să locuiești mereu într-o casă cu sute de chiriași, să treci zilnic pe străzi zgomotoase, pline de lume ! Mă gîndeam și eu : ar fi fost cu mult mai bine să fi rămas acasă, să nu fi ajuns niciodată artistă la pian. Și, pot să-ți spun, pînă am primit scrisoarea dumitale, n-am făcut nici un spor. Degetele mi le simțeam greoaie, pianul îmi părea un monstru care stă să mă înghită.

Nu, nu mi-a plăcut capitala. Dar acum îmi place, și-i sînt nespus de recunoscătoare mamei. Acum mă simțesc în siguranță. Dragă bădică, așa-i că mă vei iubi totdeauna cu aceeași putere ca și acum ? Așa-i că te vei gîndi mereu la fetița pentru care era să fi eliminat din liceu ? Eu, în fiecare zi, îmi deapăn pe-ncetul, cu deliciu, toate amintirile. Da, eu te iubeam de-atunci, copilă. Cu cît mă judec mai mult, mă încredințez tot mai tare că eu anume ieșeam în luminișurile grădinii, să mă vezi. Eu te urmăream neconținut cum te plimbai cu cartea în mînă. Și-mi ziceam : cine să fie studentul acela înalt, și atît de frumos, care se plimbă mereu cu ochii în carte ? Mi-am procurat un anuar de la liceu și ceteam mereu numele elevilor. Mă opream neconținut la numele Ion Florea. Era cel mai bun elev din întreg liceul. Și-mi ziceam, știi ce-mi ziceam ? Acesta trebuie să fie tinărul din grădină ! Și iată, mă văd și acum cum mi se aprindeau obrajii, cum închideam repede anuarul și-l ascundeam, deși nu eram decît singură.

Nu-ți poți închipui cît m-au invidiat fetele pentru aventura aceea ! Eu tăceam și simțeam o mare satisfacție. Eram nespus de mîndră și mă închipuiam — ghici ce ? Mă închipuim fată-mare ! A doua zi tot in-

ternatul îţi ştia numele, pe care eu l-am bănuit mai înainte. Şi când am văzut că nu m-am înşălat, sumeţia mea a crescut îngrozitor. Şi, în ceasul cel dintâi de curs, eu am fost provocată mai întâi să răspund. Îţi poţi închipui că n-am ştiut nimic. Era, mi se pare, o lecţie de istoria patriei. Profesoara m-a poftit să şad zicându-mi : „Domnişoara îşi are de-acum istoria sa, de alta nu mai vrea să ştie“. Fetele au înţales aluzia şi au pufnit în rîs. Însă eu nu m-am simţit deloc umilită. Dimpotrivă, rămînînd mereu sus, am privit-o cu îndărătnicie pe profesoară. „Bine-bine ! şăzi !“, îmi zise ea cu faţa întunecată, chemînd altă fată să răspundă.

Eu, dragă bădică, mă gîndesc acum mereu la ce-a fost şi la ce va fi, şi fericirea mea e foarte mare. Mă gîndesc de multe ori : e o minciună ceea ce se spune, că ochii care nu se văd — se uită ! Eu nu te voi uita niciodată. Dar, drept e şi aceea, că, deşi-mi eşti departe, eu te văd mereu, te simt aproape. Şi această apropiere de mată îmi pare nespus de dulce. Taina cu care te apropii, în care te văd, îmi varsă în suflet o vrajă nouă ! parcă te cunosc mai bine, mai de aproape. Ştii cuvîntul potrivit ? Îmi pare că-ţi simt preţinia din suflet.

În două zile am făcut spor uimitor la pian. Profesorii care mă cunoşteau după zilele dintâi, au rămas încremeniţi, când m-am aşăzat ieri la pian şi am executat o bucată destul de grea. Cred chiar eu că aşa bine n-am cîntat niciodată, nici în sara seratei întîi de la noi. „Dar cum se face, domnişoară, că dumneata ai umblat să ne înşăli ?“ m-au întrebat felicitîndu-mă. „Azi sînt bine dispusă, le-am răspuns eu, atîta tot.“

„Dumneata ai un mare talent, mi-a zis unul cu ochelari. Ai un foarte mare talent.“

Ți le scriu acestea, dragă bădică, nu ca să mă laud, ci să te bucuri. Mată ai spus mai întâi că eu am talent. Descoperirea talentului meu va fi totdeauna o glorie a dumitale.

Și-ți scriu acestea, mai departe, ca să mai întinerești, să-ți scuturi bătrânețele celor șapte ani. Bucură-te deci, până în august nu e mult, și eu cred că până atunci am să învăț tot ce se poate învăța aici. Mângâie-te precum cerc eu să mă mângâi ! Eu îmi aduc aminte de doina din sara despărțirii ! Ce dragoste adâncă și curată era în versurile acelea, dragostea celor care nu se pot întâlni.

Tata îmi spune să adaog salutările lui și asigurarea că-i deplin mulțămît cu dumneata. Numai zice să nu dorești imposibilul, și, când nu știi ceva, să-i scrii fără nici o jenă. Când treci prin parc vezi și mângâie și pentru mine tufele de scumpe, și întreabă-le de-și mai aduc aminte de

Mărioara»

★

«Dragă Mărioară,

Acum vin de la tribunal, unde am apărât cel mai greu și mai complicat proces ce-am avut în viață. Și mi-a reușit. Am fost felicitat de toți jurații. Domnul Chirca m-a luat la braț și mi-a istorisit o bună parte din viața sa. E o viață tristă și mă mir că dumnealui, pe lângă câte a suferit, poate să fie încă atât de vioi și chiar vesel. Mereu îmi spune : „Ei, tinăre, o minte lim-

pede și o voință tare te scot totdeauna biruitor“. Azi prînzesc cu dumnealui.

De-acum încep să cred că voi putea conduce cinstit cancelaria domnului deputat. Chiar prezidentul de la tribunal m-a felicitat și mi-a zis zîmbind : „Domnul Grecu va avea un demn urmaș!“ Eu m-am rușinat, pentru că știam la ce face aluzie. Da, scumpă Mărioară, taina noastră azi e un secret public. Toată lumea vorbește în oraș despre căsătoria noastră. Cei mai mulți se miră cum de s-a învoit doamna Olimpia la căsătoria noastră. Pretinii mă întrebă, mă descoase, și eu, se-nțălege, nu le pot spune că nici eu nu știu ce păreri va avea doamna Olimpia. Cei mai mulți țin căsătoria noastră cu neputință. Ei spun că dumneata te vei mărita c-un om de mare poziție în societate. Nu-l numesc, ci stăruie mereu asupra convingerii lor. Vezi bine, eu tac, zîmbesc, însă cîteodată, dîndu-mi sama de împrejurări, încep să mă tem. Nu s-ar putea ca părinții dumitale să-și schimbe deodată tot planul ? Îmi vine gîndul acesta, și mă neliniștește, deși nu-l cred.

Văd, dragă, cu o adîncă plăcere, din scrisorile tale de mai înainte, că faci progrese uimitoare la pian. Eu m-am învățat să sufăr, să aștept. Îmi zic mereu că cu atît va fi mai mare fericirea noastră cînd ne-om re-vedea ca să nu ne mai despărțim niciodată. Vai, acest „niciodată“ ce cuvînt fermecător îmi pare ! El îmi dă putere de muncă, de așteptare, de-a birui întristarea care nu fuge nicicînd departe de mine, ci numai se ascunde ca să n-o văd în fiecare clipă. Dar va sosi timpul cînd voi îneca-o pentru totdeauna. Cît de fericiri vom fi atunci, dragă Mărioaro !»

«Dragă Mărioară,

Îmi pare nespuse de rău că nu ești și dumneata acasă. Peste câteva zile se ține adunarea generală a secției X a „Asociațiunii“ în satul Păltiniș. Cred că-ți va fi spus domnul deputat. Mie mi-a scris să mă duc nesmintit. Eu eram hotărât de mai înainte să iau parte la sărbătoarea aceea culturală. De Păltiniș mă leagă cele mai frumoase amintiri. Acolo e preot Ion Albu și tot de-acolo e țăranul Dan Bîrsan, zis Peștele, care ne-a fost de cel mai mare folos în alegeri. E departe, dar e un drum minunat acum, la acest sfârșit de mai. Sînt foarte trist că nu ești acasă, să faci călătoria aceasta în trăsura ! Drumul e neted, bătut, n-a plouat de-o săptămînă și sperăm să țină încă vremea bună. Vai, de multe ori m-am gîndit ce fericit aș fi să pot pleca odată singur cu dumneata într-o călătorie nesfîrșită ! Să părăsim orașul, oamenii, și numai cerul blînd a lui Dumnezeu să ne privească de sus și să ne învăluie, mîngîindu-ne cu lumina sa. Oricît mă gîndesc că pînă în august nu-i atîta, sînt clipe în care depărtarea dumitale mă chinuie îngrozitor și zilele-mi par nesfîrșite. Mai ales cînd mă gîndesc cît de mult ți-ar plăcea dumitale cutare colț de natură, cutare petrecere sau chiar numai o plimbare. Cum e, de pildă, ocazia de-acum ! Eu voi călători cu gîndul la dumneata. Și-mi voi zice mereu : „Ce bine-ar fi să vadă Mărioara lunca aceasta cu iarbă înaltă, mirositoare, pădurea de pe culme, soarele strălucitor, să atingă cu buzele ei dragi apa neîncepută ce țîșnește de sub stîncă“. Tot drumul, dragă, mă voi gîndi la mată. Te rog să-i spui domnului Grecu că-i împlinesc

cererea cu cea mai mare plăcere, și că regret din inimă că nu-i dumnealui acasă să ne însoțească. Desigur, ar fi fost o mare mîngîiere pentru oamenii care s-au purtat așa de bine la alegeri. Dar sperăm că nu peste mult îl vom putea însoți pe domnul deputat în mijlocul alegătorilor, care sînt foarte mîndri c-au putut trimite în Cameră un bărbat așa de destoinic. . . . »

XVI

În dimineața aceea de duminică — cădeau și Rusalile pe ziua asta, — Ion Florea se trezi decuvreme. Ridică rulota. Afară abia mijeau de ziuă. Promitea a fi o zi frumoasă, senină și caldută. Ulițele erau pustii, casele dormeau tăcute. El se îmbracă tîndălind — mai era un ceas pînă la plecare. Deși era pînă la un loc și legătură de tren, cei din oraș, temîndu-se că nu vor afla la gară trăsuri destule pînă la Păltiniș, închiriaseră trăsuri din oraș. În patru ceasuri, cu cai buni, puteau ajunge. Și cum zilele fuseseră mereu frumoase și drumurile destul de bune, cei din oraș se bucurau dinainte, ca și Ion Florea, la gîndul călătoriei în acest sfîrșit de mai. Ion Florea se înțelese să călătorească împreună cu alți doi candidați din cancelaria lui Grecu.

El se îmbracă încet, repetîndu-și discursul pe care avea să-l țină la adunare. Deschise o aripă de fereastră, și răcoarea înviitoare a dimineții îi umplu camera. Respira cu plăcere aerul proaspăt, care-i lua parcă oboseala cu mîna. Căci, peste noapte, nu dormise bine. Sara primise o ilustrată de la Mărioara Grecu, în care îi

dorea petrecere bună, și, între altele, îi scria : «De câte ori mă pun la masă să-ți scriu, totdeauna mă hotărâsc să-ți zic pe nume, și să-ți spun „tu“. Însă nu pot. Văd că și dumneata te ferești de cuvîntul acela. Gîndește-te pentru ce ? Eu m-am gîndit și nu am putut să-mi explic.»

Și Ion Florea s-a gîndit mult în decursul nopții, și nici el nu-și putea da sama pentru ce nu-i spune Mărioarei «tu». Frămîntarea aceasta nu l-a lăsat să adoarmă pînă tîrziu, pînă cînd, obosit de gînduri, răspunsul îi veni de sine. «E o sfială își zise. Sfiala izvorîta din dragostea noastră, din cinstea ce ne-o păstrăm împrumutat, din taina care ne înconjoară. E vocea iubirii curate, e delicatețea lucrului nedescoperit încă.» Și, la acest răspuns, venit așa de tîrziu, el simți cum îl învăluie somnul dulce, plin de pace. Adormi fericit, dar adormi tîrziu, și, cum se sculase de dimineată, se simțea obosit.

Însă aerul dimineții îl recreie îndată. El se gătise, se simțea vesel. Luă ilustrată Mărioarei, o mai citi o dată, apoi, sărutînd numele ei, o puse în portofelul din buzunarul stîng. Zîmbetul de fericire îi stăruia pe buze în colțul gurii, ochii lui luminau. Își zicea că azi are să vorbească foarte frumos.

Pe stradă se auzi deodată duruitul unei trăsurii. Duruitul acela se tot apropia. Copitele cailor răsunau clar, în tacturi dese, regulate, pe pardoseală. Părea un signal pentru casele adormite, ca să se deștepte.

Trăsura se opri înaintea casei în care locuia Florea. El se uită la ceas : mai erau treizeci de minute pînă la cinci. «Ei, își zise el mulțumit, de data aceasta colegii mei sînt mai mult decît punctuali. De și-ar ținea nă-

ravul !» Își luă îndată pălăria și bastonul. Era încântat că nu mai trebuie să aștepte. În ușă se auzi o ciocănitură.

— Întrați, boieri, că vi s-au deschis porțile veșnice, zise vesel Ion Florea, așteptându-și colegii.

Ușa se deschise repede și în prag apăru Olimpia.

— Nu știam că dumneata ai porți veșnice, domnule Florea, zise ea zîmbind. Atunci, într-adevăr, la dumneata poate cu greu să pătrundă cineva, adaose apropiindu-se și întinzându-i mîna.

— Scuzați, doamnă, zise Florea, abia reculegîndu-se din uimirea ce-l amușise, eu îmi așteptam colegii, soții mei de drum.

— Și dacă va avea în locul dumnealor alt soț de drum, domnul Florea s-ar supăra ? întrebă Olimpia, strîngîndu-i mîna.

— Nu pricep, răspunse cu greu Ion Florea.

— Ei, într-adevăr în dumneata este ceva din veșnicie, din ce nu se poate pricepe, zise rîzînd Olimpia. Mă rog, dumneata nu poți pricepe atîta, adaose îndată, învîluindu-l cu privirea ei nespus de clară, că soția șefului dumitale nu poate face singură un drum atît de îndelungat, cumu-i acesta pînă la Păltiniș, și că are tot dreptul să pretindă tovărășia unuia din candidații bărbatului său ?

— Scuzați, doamnă, n-am știut că și dumneavoastră veniți, răspunse Ion Florea. Mîna lui era și acum în mîna Olimpiei. Ș-o uitase acolo, uimit din nou de propunerea ei.

— Și de unde știai că n-am să merg și eu ? întrebă ea, nemaivoind să-i lase mîna.

— Așa se vorbea în oraș. Se spunea că nu vă simțiți bine.

— Și omul de încredere al bărbatului meu n-ar fi avut oare datoria să se informeze mai de aproape ? Hm ?

Acest «hm !» ar fi voit să-l spună c-un aer de supărare, însă buzele ei tinere mai degrabă păreau că-i trimit un sărut.

— N-am îndrăznit, doamnă, zise Ion Florea, retrăgându-și încet mâna dintr-a Olimpiei.

— Dumneata n-ai îndrăznit ?! Se poate. Însă acum nu-mi vei refuza dorința de-a mă însoți. Trăsura mea așteaptă la poartă, zise Olimpia surîzând.

Ea purta un foarte frumos costum de călătorie. Îl privea biruitoare, fericită, pe Ion Florea.

— Da, doamnă, am să vă însoțesc cu mare plăcere, zise Ion Florea deschizând ușa.

Doamna Olimpia coborî scările ușoară, ca o fetiță.

— Dacă mă vor căuta să spuneți că eu am plecat, zise candidatul, deschizând puțin ușa portarului.

— Da, da, o să spunem c-ai plecat mai de dimineață, se auzi o voce răgușită dinlăuntru.

Vizitiul îl salută pe Ion Florea și aștepta cu hățurile întinse. Caii negri, focoși, băteau din copite, frământându-și trupurile lăcii, încordându-și grumajii.

Când se urcă în trăsură, Olimpia se răzîmă de brațul lui Ion Florea. El simți căldura trupului ei, și se înfioră. Olimpia se cuibări repede, foșnind din fustele de mătăasă, împrăștiind un parfum delicios în aerul dimineții.

Ion Florea voi să șadă vizavi de dînsa.

— Dumneata ești de neînțales, domnule Florea ! Crezi că patru ceasuri vei putea rămînea ghemuit

acolo ? Poftește numai aici lângă mine, zise Olimpia, părăind supărată și arătându-i locul la stînga.

Ion Florea se așează cu mare sfială, cu teamă parcă. Nu cuteza nici să se miște, părea înțepenit.

Olimpia luă o învelitoare moale, călduroasă, și-o puse peste genunchi și i-o îmbie și lui Florea.

— Vă mulțămesc, doamnă, nu`mi-e frig, zise candidatul. Io sînt obișnuit, ca ficior de la țară, cu răcoarele dimineții.

Însă Olimpia se aplecă repede, îl învăli, lăsîndu-se c-un braț pe genunchii lui, și, cînd se ridică, buza ei de din jos tremura puțin.

— Copiii trăbă păziți și fără voia lor, zise Olimpia.

Trăsura porni în tropotul clar de copite. Străzile erau pustii și acum. Casele, tăcute, fugeau în urma lor. Trecură prin piață, cotiră pe-o uliță la stînga, și, durăind pe poduri, trăsura apucă pe drumul țării, umezit de rouă. Vizitiul lăsă hățurile mai libere, și caii galopau cu furie.

Ion Florea simțea și acum urmele brațului ei pe genunchi. Subt învălitoare, din cînd în cînd, haina Olimpiei îl atingea. El era și acum uimit de hotărîrea ei. Asară auzise chiar de la Chirca vestea că Olimpia nu va veni. Apoi să vină să-l ia chiar de-acasă și așa de dimineată ?! Îl considera oare de-acum ca aparținător familiei lor, ca viitor ginere ? Ori ? Dar pe cît se bucura la întîia întrebare, pe atîta îngheța la acest «ori ?» din urmă. Și fiorul ce-l simțise cînd o ajutase să se suie în trăsură, și urma brațului ei de-acum pe genunchi, îl făceau tot mai mult să-și pună întrebarea asta de a doua. Însă nu cuteza să-i dea nici un răspuns. Dimpotrivă, o alunga mereu, ca pe un dușman.

Dimineața rîdea din luncile cu iarbă înaltă, din flo-ricilele care se deschideau, din stropii de rouă, strălucitori ca picurii de diamant în lumina soarelui care se săltase de după munții de la răsărit. Pe alocuri luncile priveau din nenumărați ochi albaștri de cicoare. Florile acelea vinete păreau că s-au deșteptat acum din visul cel mai curat. Ion Florea le privea, și ele îi aduceau aminte de Mărioara. Vedea ochii ei albaștri și simțea aproape o deznădejde că Mărioara nu-i aici, în trăsura care alerga nebunește. Însă amintirea ei îi alungă întrebarea ce-i tot venea în minte. Își zicea : «Se poate că-ntr-adevăr doamna Olimpia mă privește ca aparținător familiei». Își aduse aminte de îmbrățișarea ei din sara banchetului. «Vezi, atunci a fost ceva, și totuși n-a fost nimic, nu s-a întîmplat nimic», își zise el, părăind că vorbește cu cineva, că vrea să convingă pe un străin ce se ascundea într-însul.

Olimpia tăcea. În răcoarea dimineții simțea cum îi crește pieptul, cum nările fine i se dilată, simțea în obrajii împurpurați aerul rece. Fruntea ei era nespus de senină. Subt învelitoarea moale simțea căldura bărbatului de lîngă ea, și, din cînd în cînd, printr-o ușoară mișcare, își atingea, ca-ntr-o mîngîiere, haina de genunchiul lui Ion Florea. Și în trupul ei i se părea că nu mai curge sînge, ci că trec valurile unei bucurii necunoscute încă. Privea mereu înainte. Pe buzele ei întredeschise stăpînea mereu zîmbetul plăcerii, al mulțumirii.

Multă vreme trăsura alergă în liniște. Se auzea tropotul regulat al cailor, din cînd în cînd răsună asprul lor sforăit pe nări. Pasări se ridicau în aer de pe lîngă drum, și cădeau ca niște pietre în lunci, departe. Cio-cîrlui se învîrteau, pierzîndu-se în văzduh. Pitpalacii,

prin grânele verzi, își spuneau din gușă dactilii. Trupurile cailor începură să aburească. Prin aer venea în răstimpuri miros sărat, pișcător.

— Noi vom fi cei dintâi, doamnă Olimpia, începuse Ion Florea. Căii aceștia sînt adevărați zmei. Ar fi bine să-i mai potolească, să nu li se întîmple ceva.

Olimpia se cutremură la vocea lui plăcută, bărbătească.

— Lasă-i să alerge cît le place, domnule Florea. Se răzbună și ei acuma de multa închisoare. — Ea-și întoarse capul spre candidat. De sub genele umbroase, ochii ei verzi împrăștiau scînteieri. — N-are să le fie nimica, adaose zîmbind.

— Ar trebui să ne-ajungă trăsurile celelalte. Să intrăm deodată în sat, zise Florea, ferindu-și ochii de privirile ei.

— Da, vom intra deodată. Asta se-nțălege. Dar ne vor ajunge, fii sigur. Spune-mi, vorbești ceva azi? Întrebă ea cu intimitate, ca și cînd ar fi vorbit c-un prieten vechi.

Ea se apropie puțin de candidat. Fustele ei foșniră ușor, dar acest foșnet îl înfioră pe Ion Florea.

— Așa cred, doamnă, răspunse el, cercînd să împace pe străinul care-și ridicase capul și îl întreba: «ori?». M-am pregătit, adaose repede, dacă-mi va veni și mie rîndul, am să vorbesc.

— Îți va veni, cu siguranță. Dumneata va trebui să vorbești în locul bărbatului meu. Ard de nerăbdare să te aud vorbind poporului. Am auzit că știi însufleți în măsură mare pe țărani.

— Da, domnul deputat m-a rugat ca-n numele dînsului să le spun cîteva cuvinte. Pagubă că dumnealui n-a

putut lua parte, zise Florea. I-am scris și domnișoarei Mărioara de sărbătoarea culturală de azi.

— I-ai scris ? întrebă, aplecându-se spre el, Olimpia.

— Da, mi-ar fi părut foarte bine să fi venit și dînsa, răspunse hotărît Ion Florea.

Îndată ce pomeni pe Vasile Grecu și pe Mărioara, el se simți deodată mai tare și mai bine dispus.

— Dumitale ți-ar fi părut foarte bine ! zise cu răceală Olimpia, retrăgându-se în colțul ei.

Ion Florea citi din cuvintele acestea nu numai răceală, ci și dispreț. Ah ! și cît îi era de mulțumitor pentru acel dispreț ! Cum îi îndepărta din suflet bănuielile care începuseră să-l chinuie ! Căci aici, în nemijlocita ei apropiere, el simțea cum se apropie de departe un nor dușman, întunecos, în care părea că se ascunde vechea primejdie ce-l amenința din partea Olimpiei. Femeia aceasta, care ședea la dreapta lui, era strălucitoare de frumusețe și tinerețe. Vocea ei era caldă, mîngîioasă, catifelată. Părea că-i mîngîie toate simțurile, că-l alintă. Simțurile lui se trezeau din vechiul culcuș, din vechea ascunzătoare. Se trezeau parcă pregătite de învingere. Și o tristețe adîncă, o descurajare amară îi umplu sufletul.

Însă pomenind pe Grecu, pe Mărioara, simțind răceala și disprețul din cuvintele din urmă ale Olimpiei Grecu, el începu să se simtă iarăși tare, și crezu că poate se înșeală.

Caii galopau, alergau în trap, la pogorișuri își încordau gîturile, apoi, ajungînd în șes, sforîind, porneau iarăși într-o goană nebună. Înapoi, alte trăsuri nu se zăreau, nu se auzeau. Înainte, din cînd în cînd, se ză-

reau cară cu boi, și îndată trăsura trecea pe lângă ele. Boii se fereau, cîrmind ruda, privind cu ochii lor mari și tulburi trăsura ce zbîrîia pe lângă ei.

Înaintau pe drum de țară, larg și bine îngrijit. În răstimpuri, vreo aripă de pădure fugea pe lângă ei. În depărtări se învîrteau lin cîmpiile, dealurile.

— Ce dimineată frumoasă, domnule Florea, începu Olimpia. Vocea ei era iarăși clară, tremurătoare. Nu mai era în ea nici urmă de răceală.

— Adevărat, doamnă ! răspunse Florea, înfiorat de vocea ei schimbată. Noi, care trăim în orașe, cunoaștem și gustăm puține din frumusețile naturii. Eu însă am trăit multă vreme și la țară. Vacanțele de vară îmi vor fi totdeauna neșterse din amintire.

— Dumneata ești băiat de la țară, domnule Florea ? întrebă Olimpia, apropiindu-se puțin de el. Nu s-ar putea cunoaște pe dumneata. Dumneata ești prea cult și prea elegant pentru a fi crescut la țară.

Se apropie mai tare de el, și umerii lor se atinseră. Ion Florea deveni palid, dar nu se mișcă.

— Vi se pare, doamnă, zise el cu greu. De bună samă sînt în orașul nostru tînări cu mult mai eleganți. Eu, drept spunîndu-vă, nu m-am ocupat prea mult cu îmbrăcămîntea niciodată.

— Da, da, se știe demult că dumneata ești modestia întrupată, zise Olimpia, apropiindu-și obrazul tînăr, delicat, de-al lui Florea.

Ea simțea respirația lui grăbită, și o cuprinse o dorință nemărginită să-l îmbrățișeze, să se lipească de el, să-i sărute buzele palide. Însă cînd băgă de samă că trupul lui Ion Florea începe să se zguduie ușor, se retrase la locul ei, ducînd cu sine căldura lui, și multă vreme ră-

mase nemișcată, încremenită. Ion Florea privea mereu înainte. Vedea cum aleargă pe lângă ei luncile, stâlpii de telegraf, prismele de pietriș, auzea subț ei duruitul roților de dinapoi. Distingea nourii care închipuiau figuri ciudate pe cer, nourii ușori, delicați, albi. Vedea acolo sus, în albastru, un ursuleț alb, cum și-a ridicat o labă de dinainte, ca și când ar vrea să prindă ceva. Vedea un iepure cu urechile foarte lungi, distingea o lebădă de omăt, cu gâtul frumos încovoiat pe spate. Simțurile lui se părea că ieșiseră toate la suprafață, și deveniseră nespuse de sensibile pentru tot ce-l înconjura. Auzea scrișnetul pietricelelor, al nisipului sub roțile trăsurii. Auzea parcă și ici și colo țîrîit de greieri. Acest «cri-cri» începu să-i obsedeze auzul, și în curînd nu mai auzea nimic decît acest țîrîit, care creștea, se îndesa mereu, umplîndu-i capul, în care, de altfel, nu era decît un gol imens. La apropierea atît de mare a Olimpiei, spaima-i biciuise din suflet toate simțămintele, din cap toate gîndurile. Numai dulceața ce izvora din apropierea ei creștea mereu. Și această dulceață era izvorul spaimei.

«Nu, nu se poate ! Niciodată ! Niciodată ! gemu sufletul lui înghețat de spaimă, după ce începu să se liniștească țîrîitul acela de greieri. Nu se poate ! Ar fi o blasfemie !, își zise el din nou. Eu mă voi stăpîni !» Însă îndată ce nu se mai putu înșela că simțurile lui sînt trezite de apropierea Olimpiei, cu toată hotărîrea de-a lupta împotriva lor, el se simți biruit de o tristețe mai adîncă decît oricînd, de-o descurajare amară. Cum puteau să se trezească în el simțurile, cînd el iubea pe Mărioara din tot sufletul ? Întrebarea aceasta ce-i revenea neconținut îl descuraja tot mai tare.

Îi venea să sară din trăsură, să alerge peste câmpii, încotro va vedea cu ochii, să nu se mai oprească niciodată. Prin sufletul lui trecură, alungându-se, chinuri înfricoșate. Blăstăma firea omenească, blăstăma natura, blăstăma pe Dumnezeu. Căci el își simțea pîngărită dragostea lui față de Mărioara, chiar numai prin trezirea acestor simțuri, deși era hotărît să le învingă cu orice preț.

Trecu astfel multă vreme în liniște. Trăsura cobora un povîrniș, roata împiedecată ronțănea din cînd în cînd în vreo piatră. Caii mergeau acum la pas. Vizitiul, de cîte ori voiau caii să înceapă trapul, făcea «ha-ho ! Murgu, ha-ho !» și se lăsa pe spate, încordînd mai tare hăturile. La poalele povîrnișului se întindea drumul neted, ca o pînză albă. De amîndouă părțile se ridicau păduri de stejar, de fag. Îndată, la poalele povîrnișului, un izvor își gîlgîia apa rece, cristalină, într-o troacă de adăpat vitele, plină ochi cu apă curată ca lacrăma. Vizitiul cîrni aici, opri deodată, și caii își înfundară lacomi boturile în apa rece. Se auzea cum gîlgîie apa, sorbită cu lăcomie.

Olimpia se coborî îndată, alergă sprintenă la marginea pădurii, se aplecă și culese floricele roșii și galbene. Se înalță apoi, rupse o crenguță crudă de stejar, și se apropie de izvor. Fără să-și dea seama, Ion Florea urmări toate mișcările ei.

Ea se aplecă la scocul de brad, după ce caii fură feriți, și își muie buzele în apă rece.

— Trăbă să guști apa asta, domnule Florea, zise ea, învăluindu-l cu privirile pline de fericire. Așa bunătate nu se mai află.

— Da, mă rog, îndrăzni să spună vizitiul. Acesta este cel mai bun izvor în tot drumul.

Ion Florea se coborî îndată. Pe buzele lui se oprise un zîmbet ? Pentru ce zîmbea ? Nu-și dădea sama. Dar acolo, lîngă izvor, sub bolta de verdeață a pădurii, Olimpia era nespus de frumoasă. Îl aștepta zîmbind, cu fața senină, cu fruntea luminoasă, învăluindu-l mereu cu privirile ochilor ei verzi. Când Florea voi să se aplece să bea, Olimpia își întinse repede mîna goală, albă și delicată în apă, și-l stropi pe obraji cu picuri reci. Picurii aceia îi simți Florea nu numai pe față, ci în tot trupul. Îl gîdilau în suflet. Într-o clipă ridică ochii, o privi cu plăcere pe Olimpia, și numaidecît îi dete prin gînd s-o stropească și el cu apă. Își și întinse mîna în apă, însă, simțind răcoarea, se trezi parcă rușinat de ceea ce voise să facă.

Se aplecă și bău. Olimpia îi privea umerii lați, și abia-și stăpîni dorința de a-și pune mîna să se hodi-nească pe ei. Când se urcă iarăși în trăsură, Olimpia strînse cu căldură mîna care-i ajută.

Ion Florea se urcă și el. Aceeași învelitoare moale, scumpă, în culoarea blanei de panteră, îi înveli pe amîndoi.

— Parcă mi-e frig după apa asta rece, zise Olimpia, părăind că se cutremură. Și se apropie mai tare de Ion Florea. Prin rochiile fine, Ion Florea simți rotunzimea piciorului pe care-l văzuse mai înainte, simțea căldura trupului ei pătrunzîndu-l ca o otravă.

— Dumitale nu ți-e frig ? întrebă Olimpia, lipindu-se de el mai tare și privindu-l cu nesfîrșită dragoste.

Ion Florea nu răspundea. Cerca să se ferească de atingerea trupului ei. Era foarte palid, și capul începu să-i

vîjîie din nou. Îi părea că visează, îi părea că-l înconjură din toate părțile ape călduțe, că apele acelea vreau să-l înece.

Ajunse la o cotitură a drumului. De aici se vedea bine povîrnișul de mai înainte.

— Vin și ceilalți, zise deodată vizitiul, se văd pînă acum șase trăsurî.

Cei doi își întoarseră capetele. Într-adevăr, pe povîrniș veneau, în trapul cailor, șase trăsurî, a șaptea se ivea acum în vîrfurile dealului.

— Am spus eu că ne-ajung, zise Olimpia.

Ion Florea privi mult la trăsurî, ca și cînd de acolo i-ar veni mîntuirea. Simțămintele, care i se învăluiau viforoase în suflet, începură să se despartă, și cu tristețe adîncă începu să se gîndească la Mărioara. Deodată își aduse aminte că ilustrata ei din urmă e la el. Își strecură mîna în portmoneu, pipăi hîrtia lucie, și mîna lui rămase multă vreme acolo.

El era convins că va putea învinge orice ispită a Olimpiei. Pentru că acum știa cu siguranță că femeia aceasta vrea să-i placă, să-l cîștige. De cînd făcuse această descoperire sigură, lui îi părea biruința mai ușoară. Însăși Olimpia nu-i mai păru atît de primejdioasă. Îi venea chiar să zîmbească de încercările ei de-al subjugă. Poate îi chiar plăceau, ca stropirea aceea cu apă.

Deși știa că nu va cădea, totuși pe sufletul lui apăsa mereu durerea amară că se profanase dragostea lui curată față de Mărioara. Nimic nu făcuse, o vorbă de dragoste nu-i spusese Olimpiei, și totuși se simțea foarte vinovat. Și se gîndea mereu: Cum va putea să se dezvinovățească, nu în fața altora, ci în conștiința sa?

Cum va putea să facă dragostea lui cum era, curată ? Și când se gîdea că nu se va mai putea dezvinovăți niciodată, avea senzația că o prăpastie nesfîrșită i se deschide sub picioare.

Nu-și putea da sama cîta vreme trecuse gîndindu-se astfel. Olimpia se retrăsese la locul ei, și Ion Florea băgă de samă că chiar învălitoarea nu mai era și pe genunchii lui. O acoperea numai pe Olimpia. El vedea puțin din tot ce-l înconjură acum. Simțurile i se grămădiseră toate în suflet, să-l fulgere cu lumini neînțelese, să-i sfîșie inima.

Copleșit de durere, de la o vreme asculta liniștit furtuna din sufletul său. Îi părea că vorbesc acolo foarte mulți oameni, că se ceartă, se mînie, se descurajează fiecare pentru părerile lui. Că nu se pot înțelege și că nu se vor putea înțelege niciodată. Florea-i asculta în liniște, fără nici o nădejde. Dădea dreptate cînd unuia, cînd altuia din glasurile care i se înălțau în suflet. Cîteodată privea semnificativ, ca și cînd cei ce i se certau în suflet ar fi putut să vadă privirile lui și să se cumîntească.

El tresări cînd, la o cotitură, auzi deodată, la spate, un dulce picurat de clopoței. Își întoarse capul. Trăsurile veneau înșiruite în urma lor.

El oftă ușurat, căută după cunoscuți prin trăsuri și se bucură văzînd că vin atît de mulți.

— Are să fie o sărbare frumoasă, zise el cu silă, ca și cînd s-ar fi trezit acum din somn.

— Da, da, domnule Florea, răspunse cu vocea limpede Olimpia. Și va trebui negreșit să vorbești și dumneata. Cu orice preț vreau să te-aud vorbind. Cred că-mi vei împlini dorința aceasta.

— Dacă va fi timp, dacă nu vor fi alți oratori, dacă...

— Nici un «dacă», îl întrerupse Olimpia, aplecându-se și atingându-l cu umărul. Dragostea deputatului față de alegătorii săi trăbă să fie tălmăcită, adaose ea.

Ion Florea simți apropierea ei și se înroși de rușine. Îi părea că toți cei din trăsură au văzut-o pe Olimpia apropiindu-se de el, că toți cunosc furnicarea ce-i trecea acum prin trup.

Plecând de-acasă uimit de hotărârea neașteptată a Olimpiei, călătorind pînă acum cu sufletul mereu înviforat, el nici nu-și pusese întrebarea ce va zice lumea cînd îl va vedea singur în trăsură cu Olimpia. Dar acum își puna mereu această întrebare, și-i părea că toți cei ce vin în urma lor îi privesc, pe ei doi, bănuitori. Îi părea chiar că unii zîmbesc batjocoritori.

Însă Ion Florea se înșela. Cei care veneau în urmă se bucurau că vor avea-o și pe Olimpia Grecu la serbare. Iar însoțirea lui Ion Florea o aflau, cei mai mulți, foarte firească. Viitorul ginere trebuia să fie foarte complexant cu Olimpia Grecu, dacă voia să-i cîștige învoirea la cununie. Chiar aceia care nu credeau în posibilitatea acestei căsătorii, văzîndu-i împreună în trăsură, se răzgîndiră. Își ziceau: «Ce mai știi? Se vede că toată afacerea e aranjată.»

Soarele se ridicase sus, vîrsînd valuri orbitoare de lumină. Nourașii albi, ușori, care plutiseră de dimineață unde și unde pe cer, se ascunseseră. Era una din zilele acelea strălucitoare de la sfîrșitul lui mai, în care primăvara își poartă prin aer cele din urmă adieri, învinsă de vara biruitoare. Trăsurile alergau în șir. Clopoștii picurau în aer. Călătorii erau veseli. Se vedeau cele

dintîi case din Păltiniș. Drumul nu-i păru lung nimănui. În trăsura care urma îndată după a Olimpiei Grecu venea prezidentul secției, cu doamna și două domnișoare. Unde începea să se înfiripe cea dintîi uliță din sat, era ridicată o poartă triumfală. Litere mari, din frunze de stejar, înverzeau deasupra. În poartă aștepta părintele Ion Albu. Înapoi albeau costumele de sărbătoare ale țăranilor, ale femeilor. Oamenii așteptau în liniște. Cînd, de pe deal, bubuiră treascurile, unii dintre țărani începură să-și descopere capetele. Părintele tuși, dregîndu-și glasul, își netezi barba surie, și aștepta. Numaidecît se auzi duruitul trăsurilor. Cînd fură aproape, oamenii văzură cum o trăsură apucă înaintea celei ce venea pînă acuma în frunte. La un semn al Olimpiei, directorul se supuse cu plăcere, și-i spuse slugii să treacă înainte. Părintele Albu făcu trei pași din poartă și se opri. Se opri numaidecît și șirul de trăsuri.

— V-aduc salutul comunei noastre, domnule președinte, începu părintele, salutul și recunoștința sa, că nu v-ați pregetat să osteniți, din depărtări atît de mari, și în satul nostru. Să aduceți, ca pretutindenea, lumina binefăcătoare a culturii, pentru luminarea minților, pentru nobilirea inimii. Poporul acesta — aci el se întoarce spre mulțimea țăranilor care ascultau neclintii, cu capetele descoperite — e dornic de lumină, e dornic de carte rumânească, și vă asigur că vă primește cu cea mai mare dragoste. Așteaptă cu nerăbdare sfaturile, învățăturile dumneavoastră. Vă zic un călduros bine ați venit și Dumnezeu să vă țină la mulți ani !

Printre uralele de «Să trăiască !», Ion Albu se apropie de trăsura în care sta prezidentul, îi strînse mîna și rămase apoi în așteptare.

— Vă mulțămesc, fraților, în numele meu și al tuturor oaspeților care vin astăzi în mijlocul dumneavoastră, pentru frumoasa primire ce ne faceți. — Directorul vorbea din trăsură. Se ridicase, cu capul descoperit. — Noi ne împlinim o datorie plăcută cînd venim în mijlocul poporului de la țară, ca în numele și sub scutul «Asociațiunii» noastre, să putem folosi cu sfaturile, cu îndemnurile noastre. Vrem ca poporul nostru să se pătrundă tot mai mult de adevărul că cel mai bun sfătuitoare în viață e cartea, e gazeta rumânească, care a sosit vremea să nu mai poată lipsi din nici o casă. Știți poate mulți dintre dumneavoastră cuvintele acelea adevărate,

«Românul de nu-nvață, din lume e pierdut,
Ca moșii o viață a duce, — a trecut,
Numai știința și iscusința ne pot scăpa».

Da, fraților, nu numai noi rumânii, dar orice popor în ziua de azi nu poate să fie tare, nu poate să-și clădească un viitor mai bun, decît iubind cartea, iubind învățătura. Că zice un învățat român : «Nu e zăbavă mai cu folos în viață decît cetitul cărților». Cu aceste gînduri de bine venind, vă mulțămim încă o dată pentru frumoasa primire. Dumnezeu să vă țină la mulți ani !

Potolindu-se uralele, poporul se despărți în două părți, lăsînd să treacă trăsurile.

— Frumoși țărani, șopti Olimpia la urechea lui Ion Florea, cînd da să între în biserică.

— Da, voinici și frumoși, răspunse tare Ion Floresa.

El se simțea acum mai liniștit. Tot ce-i trecuse pînă acum prin suflet îi păru un vis ciudat. Îndată ce se amestecă între țărani își aminti cu însuflețire de turneul electoral, de cunoștințele care le-a făcut pe la țară. Se așeză într-un scaun la stînga. Biserica se umplu numaidecît de oameni. Veniseră țărani și din satele vecine.

Slujba liturghiei se începu. Alături de părintele Ion Albu mai erau îmbrăcați în odăjdii doi preoți. Părintele Albu și colegul său de la dreapta citeau ecteniile, ca de obicei, cu glas domol, dar adînc și melodios. Dar preotul al treilea începea totdeauna prea sus, părăindu-i că tenorul lui, destul de plăcut de altfel, bagă în speție lumea străină din biserică. Diecii, în strane, cîntau pe întrecute. Pe lîngă cei doi mai bătrîni, în jurul fiecărei strane mai erau patru-cinci feciorași care le ajutau. Părintele Albu nu se putea plînge c-odată n-a fi diac la biserica din Păltiniș.

Biserica era destul de mare, dar veche. Pictura pe părăți era ștearsă, smolită, iar sus, în cupole, era în-negrită. Chipurile, îmbrăcămintea sfinților se deosebeau cu greu. Erau sfinți cu bărbi mari, late sau ascuțite, cu degetele numai os. Cei patru evangheliști în cupola întîie păreau foarte îmbătrîniți, păreau că ies din neguri. Catapeteasma era de lemn, tăiat cu măiestrie, cu figuri ciudate. Însă se vedea că-i veche, se vedeau găurelele de cari presărate pe icoane. În tinda femeilor erau înfățișate pe părăți chinurile Iadului. Puțin se mai cunoștea din grozăviile acestea: un cap de femeie spînzurată de limbă, cornițele unui drac, cazanul cu smoală clocotită.

Diecii cântau frumos, și slujba curgea plină de taină. Mirosul tămâii se simțea în orice colț. Oamenii ascultau cu smerenie. Părea că în biserică sînt numai frunți și ochi.

Ion Florea își purta ochii prin biserică. Îi plăcea această pictură veche, din care se cobora atîta pace. Preotul care slujea la dreapta părintelui Albu aducea foarte mult la voce, la intonări, cu popa de la ei din sat, cu popa din Broșteni. Și amintirile din anii copilăriei, din vacanțe, din satul lor, începură să-i apese sufletul. Veneau toate clare, luminoase, și totuși Ion Florea nu se gîndise niciodată cu atîta durere la anii copilăriei, ca aici, în biserica din Păltiniș. Văzu pe bădicul Florea, pe mamă-sa, pe slugulița lor de-acasă, casa lor, biserica, toate parcă le avea înaintea ochilor.

Amintirile lui erau limpezi, dar acestea, trecîndu-i prin suflet, părea că suspină acolo. Și cu cît treceau mai multe, cu atîta tristețea îi apăsa mai greu sufletul. Îi părea că deodată cu acele amintiri se depărtează de el și chipul Mărioarei.

Gîndindu-se la ea, Mărioara părea că se ascunde. Un singur gînd, un singur regret i se întorcea mereu și cerea să-l ia în samă : «Cît ar fi fost de bine să fi venit azi singur în Păltiniș !». Făcuse ceva rău pe drum ? se întreba. Nu, doar doamna aceea din strana de la dreapta, care-l privea mereu cu ochii ei verzi, îl neli-niștea adînc, chiar aici în biserică. Și, spre marea lui uimire, băga de samă cum chiar ochii lui o caută din cînd în cînd și se odihnesc cu plăcere asupra frumosului ei cap.

Părintele Ion Albu, după ce se sfîrși liturghia, îi pofti pe oaspeți și pe popor în sala cea mare a școalei.

Școala era nouă, și sala festivă era minunat decorată cu țesături țărănești, cu cununi din frunze de stejar. Deasupra catedrei, pe părete, înverzeau aceleași litere mari, ca și la poarta de primire: «Bine ați venit».

Olimpia se strecură ușor prin mulțime, îl ajunsese pe Ion Florea, și, de la spate, îl atinse peste obraji cu crenguța verde de stejar pe care o rupsesese în pădure.

— Bagă de samă să nu-ți uiți discursul, îi zise ea zîmbindu-i cu intimitate, voind parcă să-l încurajeze și să-l mîngîie.

— Da, doamnă, dacă trăbă, îl voi spune, zise Florea, făcîndu-i loc să treacă înainte.

Trecînd pe lîngă el, Olimpia îl prinse ușor de braț, ca și cînd ar fi voit să-l ferească din drum. În aceeași clipă ea îl privi drept în ochi. Ion Florea simți că privirea aceea e nouă în ochii Olimpiei, că însemnă foarte mult pentru el. Furnicarea ce i-o lăsa în trup atingerea acelei crenguțe stăruia încă. Ion Florea se gîndea: «În biserică și-a mîngîiat mereu obrajii cu crenguța aceea. Da, am văzut! Și faptul acesta are oare vreo însemnătate?» se întrebă el.

Olimpia ocupă un scaun la dreapta prezidentului. Și acesta, deschizînd ședința, își ținu de mare fericire să poată saluta și sexul frumos care-i de față, și în rîndul cel dintîi «pe doamna Olimpia Grecu, soția preaiubitului și de toți stimatului nostru deputat în Camera țării, Vasile Grecu. O adevărată zeiță protectoare a tuturor întreprinderilor culturale și sociale în sînul poporului nostru, ca și care să dea Dumnezeu să avem cît mai multe.»

La uralele poporului, care, la numele de Vasile Grecu, nu mai voia să se liniștească, Olimpia înclină din cap, și

pe buze i se ivi surîsul acela care părea încremenit aici, și nu se revărsa pe față. Ion Florea surprinse surîsul și se miră. De mult nu-l mai văzuse la Olimpia.

Prezidentul își începu discursul de deschidere. Discursul acesta fu foarte lung, cu dese repetiri a celor spuse o dată. Țăranii începură să privească țesăturile de pe păreți, să caute printre domnii sosiți fețe cunoscute. Cuvintele de bineventare, care le spusese prezidentul înaintea porții de primire, avură mai mult miez decât întreagă vorbirea aceasta nesfârșită. Țăranii îl cunoscură și-l judecară după cuvintele acelea.

După ce prezidentul declară adunarea deschisă, dădu cuvîntul unui învățător sătesc, care citi o bună prelegere populară despre tovarășii, insistînd mai mult asupra asigurării vitelor. Țăranii ascultau cu interes. Din cînd în cînd vreunul zicea : «Hm ! n-ar fi rău», unii se înălțau în vîrfurile picioarelor să vadă mai bine pe cel care citea. Păltinișenii erau mari economi de vite. După ce disertația, destul de lungă, se sfîrși, ei începură să povestească, să-și spună părerile. Vreo cîțiva erau așa de însuflețiți, încît ziceau că vor merge la părintele îndată ce se vor duce domnii, să pună la cale o astfel de reuniune. Dar erau și destui neîncrezători. Era un bătrînuț care se sălta mereu pe picioare și zicea : «Tîrța-pîrța și nimica ! Dintr-asta n-o să iasă nimic.» Bătrînuțul se purta, zîmbind sub mustățile sure, printre oamenii care se înțelegeau, și-și spunea destul de tare părerea. Dan Bîrsan se ivi de undeva, se apropie de el și-i șopti ceva la ureche. Omul ridică din umeri și-i răspunse : «Tu te-ai dat cu domnii ! Ăsta-i lucru împlinit. Domnii ți-or pune capul.»

Urmară pe rînd punctele din programul adunării generale, rapoartele casierului, a bibliotecarilor din agenturi. Se aleseră comisiile pentru censurarea acestor rapoarte. Se făcuseră ceasurile două, cînd se termină adunarea. Se mai citi o conferință despre cîntecele și poveștile populare, insistînd conferențiarul asupra acestei comori, care nu trebuie să piară.

Publicul începu să se miște, să se pregătească de ieșire, cînd ochii Olimpiei se opriră stăruitor asupra lui Ion Florea. Acesta se ridică numaidecît, și, la cele dintîi cuvinte ale lui, liniștea se stabili iarăși în sală. Cei mai mulți dintre țărani îl cunoșteau de la alegeri, chiar de la adunarea poporală din Păltiniș, unde vorbise. Vocea lui la început era închisă, ochii și-i ținea plecați în pămînt. Însă inima lui tînară se încălzi îndată. Mărioara, Olimpia, se ascunseră undeva departe, și el simți iarăși însuflețirea curată din turneul electoral. Vorbea despre puterea care i-o dă unui popor bunăstarea lui materială și o puternică organizare economică. Aducea pilde vii din viața de toate zilele. Cu cît băga de samă că în cursul vorbirii se simte mai liber, că fug departe chinurile zilei de azi, cu atîta se adîncea mai tare în desfășurarea argumentelor. Deși vorbea frumos și însuflețit, el văzu la un moment dat un semn în ochii Olimpiei, care-i spunea că trebuie să-și sfîrșească discursul. Numai atunci băgă de samă să publicul începea să devină impacient.

Între cei dintîi care îl felicitară, fu însăși Olimpia, care, rămînînd lîngă el, îndată ce publicul începu să se miște spre mesele întinse în curtea școlii, la umbră, îi șopti la ureche :

— Știi pentru ce-am dorit atît de mult să vorbești ?

— Nu știu, răspunse Florea, simțind un cald fior prin trup, căci buzele Olimpiei îi atinseră urechea.

— Voiam să văd cum îți strălucesc ochii. Bănuiam eu demult că ochii dumitale trăbă să fie foarte frumoși ! îi șopti ea, atingându-i din nou urechea cu buzele.

— Și, nu v-ați înșălat, doamnă ? Întrebă el simțind cum îi vîjîie capul.

— Nu. Ochii dumitale-s o comoară, răspunse ea, și-l părăsi îndată.

La masă, Olimpia ocupă locul de frunte. Ion Florea rămase undeva mai înapoi, printre tineri. Asculta impresiile, conversațiile acestora, dar el nu zicea nimic. Se simțea nenorocit, și mâncările toate-i erau amare.

Voia, se chinuia să se gîndească la Mărioara. Dar Mărioara Grecu fugea mereu departe de el. Și-i părea că-și ascunde fața nespus de tristă. Îi părea bolnavă. O hotărîre îi răsări din zăngănitul cuțitelor, al furculițelor : desară nu se va întoarce cu Olimpia. Hotărîrea aceasta se întărea mereu în sufletul lui, și părea că-și recîştigă puterile pierdute. Totuși durerea îi stăruia în suflet ca o baltă neagră. Se întrebă mereu : hotărîrea aceasta mă va face curat în ochii Mărioarei, în ochii mei ? Dar sînt eu necurat ? Ce vină port că simțiri rele se trezesc în mine ? Și totuși sînt necurat. Mă va curăți hotărîrea aceasta ? Simțind că nu-l va curăți, pe Ion Florea îl cuprinse deodată o mînie îngrozitoare. El nici nu mai putu rămîne pînă la sfîrșitul banchetului, ci, strecurîndu-se printre oameni, ieși în uliță, porni înaintea, să iasă pe cîmp afară, în larg, să nu-i mai rămîină nimic în cale. El trecea pe drum cu buzele strînse, cu

ochii reci. Luminile lor erau de gheață. Simțea o poftă sălbatecă să spargă, să rupă, să sfîșie.

Din întâmplare apucase pe drumul pe care veniseră azi-dimineață. Mergea cu pași hotărîți. Mînia îi creștea mereu în suflet, alergia ca un uragan, lăsîndu-i-l cîteodată gol, rece și pustiu, umplîndu-i-l din nou cu simțăminte îngrozitoare. Mergea mereu înainte. Din cînd în cînd îi părea că aude un uruit în capul lui. Atunci se oprea, zîmbea și avea senzația că înnebunește. Lumina cădea din înălțimi dulce, mîngîietoare, pădurile împrăștiau mireasma verdeții, a florilor sălbatece, în aer. El însă păsea nepăsător înainte, cu pumnii strînși și buzele învinețite.

Poate a mers un ceas, poate mai mult. Pentru el nu mai exista decît chinul îngrozitor, care-i sfîșia inima bucată cu bucată. Un om îi ieși în cale, un om bătrîn.

— Domnul a greșit calea, îi zise el. Mi se pare în Păltiniș vrei să ajungi.

Florea se opri, îl privi mirat, cu ochi sticloși.

— Da, zise el, în Păltiniș.

Glasul lui era șuierător.

— Atunci să poștească domnul înapoi, zise bătrînul.

Ion Florea îl privi fără să-l înțeleagă, dar ascultă de bătrîn. Se întoarse și porni înapoi pe drum. Bătrînul rămase îndată în urma lui.

Ion Florea își simțea sufletul tot mai pustiu. Nu putea pricepe ce s-a întîmplat, însă îi părea că de aici încolo toată viața e un deșert nemărginit și că pe el îl poartă prin acest deșert o mîna de fier, neîndurată.

Abia cînd văzu casele, cînd intră în sat și văzu cele mai multe trăsuri gata de plecare, își aduse aminte că azi a fost adunare în Păltiniș. El se opri lîngă trăsura

cea dintâi, hotărât să se reîntoarcă acasă cu doi prieteni, când deodată simți pe umăr mîna Olimpiei.

— Unde-ai fost ? îl întrebă palidă, respirînd des, cu ochii plini de spaimă.

— M-a durut capul, răspunse el. Am făcut o plimbare.

— Ah ! Dumnezeu !, făcu Olimpia cu mîna la inimă ! Vino ! Vino să mergem. E tîrziu și se face frig. — Ea-l mîngîie ușor cu degetele albe pe fața lui palidă. Vino ! adaoșe, văzînd că Florea nu-i răspunde.

El o urmă, înfrînt, cu capul plecat, tîrîndu-se parcă în urma ei. Trăsurile porniră îndată. Umbrele însărării se întindeau pe drum, pe lunci.

XVII

Caii focoși de la trăsură Olimpiei apucară în grabă înaintea tuturor trăsurilor. Alergau cu furie și tot mereu se auzea vizitiul de pe capră strigînd : «No-no, Murgu, no-no !».

— Ridică coviltirul, Vasile, e rece decusară, zise Olimpia.

Vasile opri și-i împlini porunca. Coviltirul era înalt, mare, acoperea trăsură pînă la spatele lui Vasile. Soarele nu asfințise încă.

— Lasă-i să meargă cît de repede ! îi strigă Olimpia vizitiului de pe capră.

— Da, da, răspunse acesta, și caii începură să alerge în galop.

— Dumneata taci mereu, domnule Florea ? zise ea privindu-l cu patimă. Nu ți-a trecut durerea de cap ? Aici, la adăpost, o să-ți treacă mai repede.

Florea nu răspunse. Însă o privea cu lăcomie, ca un om flămînd. Și la cuvintele ei din urmă, trecu repede lângă ea, o îmbrățișă cu putere, îi smulse de pe buze un sărut prelung, dureros. Îi sărută prin haină încheietura minii la cot, sîinii tari și parfumați, îi înclină cu violență capul și-i sărută cu patimă jgheabul grumazului și ceafa. O alipi de el, o strîngea mereu, simțindu-i sîinii grei pe piept, simțindu-i căldura dulce și moale a trupului. C-un surîs de nemărginită fericire pe față, Olimpia se lăsă în brațele lui. El îi căuta mereu buzele întredeschise, le săruta înfiorîndu-se din creștet pînă-n tălpi, o îmbrățișă tot mai cu putere. El își dezlănțui brațele tîrziu, tremurînd în tot trupul. Olimpia îl îmbrățișă cu brațul stîng. Capul ei se odihnea pe umărul lui Ion Florea. El îi simțea bătăile inimii. Olimpia începu să suspine. Se lăsă deodată la picioarele lui Florea, îi îmbrățișă genunchii, și, strîngîndu-i cu patimă, plîngea înăbușit, cutremurîndu-se toată.

Ion Florea rămase multă vreme nemișcat. Apoi, aplecîndu-se, o îmbrățișă, o ridică lângă sine.

— Nu plînge, îi zise cu o voce adîncă, și îi șterse lacrămile. Nu plînge ! adaose iar.

Însă Olimpia alunecă iarăși la picioarele lui, îmbrățișîndu-i genunchii. Plînsul o zguduia și acum. El o ridică, o strînse cu putere lângă el și începu să-i netezească obraji albi. Olimpia deschise ochii mari și îl privea cu uimire. Ea începu să șoptească ceva. Florea nu putea înțelege ce spune. Se aplecă mai tare, cu

urechea la buzele Olimpiei. Ea șoptea mereu, înfiorată, ca în vis :

— Ești tu, ești tu pe care te-am dorit !

Căldura acestei șoapte, acestei mărturisiri, umplu tot sufletul lui Ion Florea. El o îmbrățișă cu gingășie, îi sărută șoptele pătimase și simți risipindu-i-se în trup o nesfârșită dulceață.

— Da, sînt eu, Olimpio, suspină el, mîngîindu-i bucele negre.

Ei tăcură, ținîndu-se îmbrățișați. Din cînd în cînd se auzeau caii sforăind aspru pe nări. În răstimpuri se auzea — ca dintr-altă lume — glasul vizitiului : «No-no, Murgu, no-no !». Drumul era pustiu. Rar trecea pe lîngă ei vreo trăsură, vreo căruță. Auzeau zgomotul roților, dar nu pricepeau nimic din ce-i înconjoară, copleșiți cum erau de dorul contopirii pătimase într-o singură ființă.

Umbrele însărării cădeau tot mai dese. Caii alergau neobosiți. Vizitiul fluiera încet, printre dinți, o romanță ce se cînta prin cîrciumile din oraș.

Olimpia, ca și cînd și-ar fi adus aminte un gînd de altădată, prinse deodată în palme obrazii lui Ion Florea, îl privi în ochi cu o nesfârșită mirare, surîse, apoi, gemînd ușor, își odihni capul pe pieptul tînarului. «Dragul meu !» șopti ea, înlănțuindu-i mijlocul cu brațele ei fierbinți. Mirosul părului ei îl îmbătă ca o băutură tare pe Ion Florea. El îi săruta mereu părul bogat și moale, i-l mîngîia. Olimpia se liniști : părea că doarme la pieptul lui.

— Ți-aduci aminte sara cea dintîi, cînd te-am văzut ? îl întrebă întru tîrziu Olimpia, ridicîndu-și capul de pe pieptul lui.

Vocea ei părea liniștită și totuși parcă adiată de un suflu de durere.

— Da, mi-aduc! răspunse cutremurat Ion Florea.

El și-o închipui numaidecât cum dispăruse atunci în noapte, mlădiindu-și trupul.

— Știi ce mi-a plăcut atunci la tine? Mustața! Numai aceea o văzusem cumsecade. Tu m-ai văzut atunci? Îl întrebă Olimpia.

— Da, te-am văzut!

— Și ce ți-ai zis?

— Mi-am zis: «Doamna știe fixa», zâmbi Florea.

— Ai găcit ceva, dar expresia nu e potrivită, zise tot cu liniște Olimpia. Eu te căutam!

Ion Florea se zgudui aducându-și aminte că el încă în sara aceea îi privise cu plăcere trupul, ale cărui forme pline se ghiceau în mersul ei mlădios.

— Eu din sara aceea știam că ai să fii al meu! Nu se putea altfel, zise Olimpia, sărutându-l cu patimă. Credința aceasta mi s-a întărit mereu, de câte ori mă întâlneam cu tine, adaoase îndată.

Ion Florea nu răspunse. Lui îi veni numaidecât în minte, cu o claritate foarte mare, lecția de morală ce-și ținuse după ce văzuse brațul gol al Olimpiei și sînii ei. Acum simțea că atunci se înșelase amar, că el atunci o dorise într-adevăr pe Olimpia. Înțelese acum într-o clipă că toată spaima ce-o simțea în suflet din cauza Olimpiei, venea din simțurile lui, pe care apropierea nici unei femei nu le biciuia ca apropierea ei.

Răcoarea sării începea să se coboare. Ei se țineau strîns îmbrățișați, și drumul pînă acasă nu mai știură cum a trecut. Dar și caii veniseră iute. Vizitiul, cînd

făcu. «ha-ho ! ha-ho !» Înaintea porții, se miră el însuși cât de repede au ajuns. Vorbea cu caii blînd, mîngîietor, ca și cînd ar fi fost doi oameni, doi prieteni buni.

Olimpia sări din trăsură, se strecură la poartă, scoase o cheie și descuie. Ion Florea o urmă în neștire, nedîndu-și sama ce face. Numai cînd poarta se închise cu zgomot în urma lor, el se cutremură din adînc. Avu senzația că-i în fundul unei prăpastii peste care s-a lăsat o grea ușă de fier.

În dimineața zilei următoare, Ion Florea se trezi tîrziu. Privi uimit în jurul său și nu-și putu da sama unde se află. Era odaia lui, vedea lucrurile lui — dar toate erau așa de străine în jurul său. Un gînd rece îi fulgeră acum prin minte, și la lumina lui el își aminti într-o clipă totul. O deznădejde amară îl cuprinse, și, înspăimîntat, închise iarăși ochii. Cît ar fi fost de bine să adoarmă acum și să nu se mai trezească niciodată ! Însă ochii lui se deschiseră iar.

Ion Florea se ridică în pat, privi îndelung prin cameră, apoi, oftînd, se lăsă pe spate. O tristețe, o descurajare adîncă i se așternu pe suflet. «Ah ! Cît ar fi de bine să mor acum !» Gîndul acesta revenindu-i mereu, i se împlînta ca un tăiș rece în creieri. Și nu se mai mișca de-acolo. Multă vreme, alt gînd nu-i mai veni. Așa că lui i se păru, de la o vreme, că-ntr-adevăr se apropie de moarte. Inima-i părea că se răcise, bătea rar, abia cîteodată, zvîcnind așa de săc în perna de sub capul său ! Un zîmbet de gheață i se strecura, din cînd în cînd, pe buze...

El se gîndi cu spaimă la ziua de ieri. Se vedea cum se sculase de dimineată, cum deschisese fereastra să între aerul proaspăt. Simțea și acum unda de aer ce-i năvălise în casă. Citi ilustrata Mărioarei Grecu, și părea că o pune în buzunar ca și ieri dimineată. Cît de liniștit, cît de înghețat citi el acum, în minte, scrisoarea aceea ! Apoi își aminti durăitul trăsurii, cum răsuna pe stradă în liniștea dimineții. Auzi ciocănitul în ușă, și o văzu pe Olimpia. Se uimea și acum de apariția ei neașteptată. Rînd pe rînd i se desfășurau, cu o claritate uimitoare, toate peripețiile drumului. Simți și acum ploaia de picuri pe față, ca acolo la izvor. Văzu Pălți-nișul, pe părintele Ion Albu, cu capul gol, bineventînd oaspeții, îl văzu slujind în biserică. El era tot mai uimit de liniștea cu care le vede toate acestea. Știa că ieri avusese chinuri și delicii zdrobitoare. Și acum sta liniștit, neclintit, pe spate. Dar oare într-adevăr ieri se întîmplaseră toate acestea ? «Nu ! își răspundea, a fost cu mulți ani înainte !» Și, de la o vreme, i se părea că nu el a fost eroul zilei de ieri, ci un străin ! Da, un străin, un nenorocit, pe care el începu să-l compătimească din tot sufletul. De la o vreme îi părea că-l și vede pe străinul acela. «Ei, sărace ! îi zicea. Ei, să-race ! ar fi bine să mori !»

Apoi urmă un nou răstimp în care Ion Florea nu mai gîndi, nu mai simți nimic.

Întru tîrziu îi veni în minte că azi n-a dat pe la cancelarie. Simțul datoriei se trezi în el cu putere, punîndu-i sîngele în mișcare. Simți o căldură la inimă. În sfîrșit avea o voință. Și voința aceasta îl umplu de o bucurie neînchipuită. Era ca omul care stă să se

înece, și atunci vede plutind pe valuri, venind spre el, o bîrnă. Ion Florea sări din pat și începu să se îmbrace.

Dar, îmbrăcîndu-se, simți cum îi fuge din suflet toată puterea de voință. Unde se pregătea el să meargă ? «În cancelaria avocatului Vasile Grecu», își răspunse. Și, la numele acesta, el își aduse numai decît aminte de Mărioara, de căsătoria lor pe care o voia și deputatul, și începu să priceapă adevărul, situația lui deznădăjduită. «Cu ce drept aș mai putea eu intra în cancelaria aceea ? Nu am aruncat eu de la mine toată fericirea, tot viitorul meu ?» El se lăsă cu silă pe-un scaun. Sufletul i se umplu de scîrbă față de el însuși. Simțea că nu mai are dreptul să se gîndească nici la Vasile Grecu, nici la Mărioara Grecu. Aceștia doi pluteau undeva departe. Privirea lui părea că nici nu-i mai poate ajunge. Un zîmbet, mai mult un rînjit de dezgust i se întipări pe față. Ochiul lui de vultur era trist, fără viață. Dacă ar fi putut s-ar fi scuipat pe sine ! Pentru că nu se putea înșela, oricît ar fi dorit. El o iubise mult pe Mărioara Grecu ! Tot parfumul tinerețelor plutea departe în jurul aceluiași nume. O iubea și acum ? Nu, căci între ei era balta neagră a disprețului, a dezgustului de sine. Îl despărțea neînchipuit de amara conștiință a profanării unui lucru nespus de sfînt. Și această profanare o făcuse el, Ion Florea. N-o mai iubea ? Simțea c-ar fi un mișel de-ar mai iubi-o. Dar îndepărtarea ei, pierderea ei, îi torturau sufletul neînchipuit mai mult decît toate chinurile zilei de ieri.

Pe stradă hurducau cară, treceau, în tropot clar de copite, trăsurile, se auzea cîte un rîs argințiu de femeie.

Ion Florea asculta, fără să mai înțeleagă ceva din ce-l înconjura. Îi părea că visează.

El rămase multă vreme fără de nici un gând. Apoi, întru târziu, începură să-i treacă prin minte amintiri din cea mai depărtată copilărie. Se văzu, mic detot, jucându-se în nisip cu frățiorii, se văzu, cu ei, plescăind desculți prin bălțile din curte, în urma ploilor, prin pâraiele gîlgîitoare ce alergau pe uliță. Auzi pe bădicul Florea, tatăl său, auzi vocea dulce a mamei sale cum le striga : «Să nu cădeți, mișeilor, să nu vă stropiți !». Se văzu, cu alți copii cît genunchile, jucându-se de-a boii, alergînd pe drum, răscolind nouri de praf în urma lor și strigînd : «muu-muu !». Se văzu pascînd vitele albe pe măgură. Își aduse aminte de Paștele la care a mers mai întîi la biserică, văzu pe popa în ciudatele vesminte, și simți mireasma fumului de tămîie așa cum o simțise atunci, dulce-aromată.

Rînd pe rînd îi trecură prin minte, cu o claritate uimitoare, chipuri din copilăria cea mai depărtată, și cu cît se perindau mai multe, simțea cum i se însenină sufletul. Își uita astfel de realitate și se însuflețea el însuși de băiatul acela curățel și harnic minune mare. «Ce om ar fi putut ieși din tine !», își zise el deodată cu glasul tare. Se sperie de vocea lui, se trezi din visare, și simți cum i se umple sufletul de-o cumplită mînie.

«Pentru ce n-am rămas curat ? se întrebă el cu furie. Din vina mea ? N-am dorit eu să mă feresc de orice pată ? N-am trăit curat toată tinerețea de pînă acum ? Nu m-am îngrozit întotdeauna de păcat ? Cine și-a bătut, astfel, joc de mine ? Cine a avut dreptul și și-a luat cutezanța să mă umilească ? Cine și-a bătut joc de viața mea ? Am umblat eu să caut plăceri josnice ?

Dar n-am avut înaintea mea cea mai curată fericire, nu mă aștepta căsătoria cu Mărioara ?»

El sări de pe scaun și începu să se plimbe cu pași largi prin odaie. Se oprea din cînd în cînd, se uita la masă, la scaune, ca la niște dușmani. Îi venea să rîdă, să sfîșie, să distrugă tot ce-i cădea înaintea ochilor.

«Se zice că tot ce avem, avem de la Dumnezeu. Dar el a pus în mine și puterea aceea oarbă care mă duce legat unde eu nu voiesc ? El ține, în aceeași vreme, trează și conștiința păcatului în mine ? Pentru ce nu pot, cel puțin, să fiu mulțămît de căderea mea, după ce nu mi-a fost cu puțință s-o încunjur, mîinîndu-mă o putere mai mare decît mine ? Doamne-Doamne !» suspină el, și se simți atît de nenorocit, cu sufletul atît de pustiu, încît izbucni într-un plîns amar, nepotolit. Șezu frînt pe-un scaun și plînsese ca niciodată în viață. Simțea parcă însăși existența : amară, oarbă, nepătrunsă. Ea plîngea în el ? El plîngea în ea ?

De afară începu să se audă vaietul chemător al clopotelor. Tînărul se opri din plîns și ascultă. Îi păru că sufletele chinuite plîng prin văzduh fără nici un înțăles, zadarnic. Își șterse ochii, își isprăvi repede toaleta, și, ieșind în drum, porni spre cancelaria avocatului Grecu. Însă ușile biroului erau toate încuiate. O slujnică coborî scările, îl privi mirată cum cearcă să deschidă ușile și zise :

— Domnii n-au venit. Azi e sărbătoare, a doua zi de Rusalii.

Ah ! pentru aceea auzise el clopotele !

— Doamna însă e acasă, adaose repede slujnica.

Olimpia îi veni deodată în minte în toată strălucirea frumuseții sale. Simțea că femeia aceasta i-a stricat

viața și, totuși, nu simți nici o mînie împotriva ei. Voi să se revolte, s-o acopere cu batjocori, dar toate acestea, abia ridicîndu-se, cădeau neputincioase. Un fel de milă îi umplu sufletul, un fel de intimitate protectoare simți pentru această femeie, pe care chiar acum dorea s-o vadă, s-o mîngîie. Însă nu cuteză să urce scările. Ieși în drum și se pierdu prin mulțimea oamenilor care se întorceau de la biserică.

XVIII

Vara sosise, în anul acela, cu secetă. Zilele erau luminoase, cu scînteieri de argint în aer, în tinicheaua turnurilor. Noapțile se coborau tîrziu, liniștite, senine, reci.

Peste zi furnicau, pe trotuare, toaletele ușoare de vară, subt umbreluțe albe, vișinii, albastre, trandafirii. Sările, lumea se plimba pînă tîrziu prin parc, pe străzile largi. Sorbea cu nesaț aerul proaspăt, răcoros. Din berării se auzeau cîntece melodioase, melancolice sau vesele. Lăutarii cîntau cu ochii pe jumătate închiși, vișînd parcă. Paharele se umpleau mereu cu bere spumoasă, și lumea pestriță de pe la mese, sub cerul înstelat, ridica un zgomot continuu, care de departe părea bîzîitul unui bondar uriaș.

Rare erau zilele cînd cerul se întunea și picuri grei începeau să izbească, precum o ploaie de gloanțe, pe coperișe, pe asfaltul străzilor. Fulgerele se încrucișau ca niște bice de foc ; trăznetele, hurducînd prin nouri, se descărcau dese, orașul, cu zidirile-i grele, se cutremura.

Un vaier părea că trece prin aer. Însă ploaia ținea puțin, nourii se ascundeau împrăștiți, alungați de vînt, și cerul rîdea senin, limpede ca lacrăma.

La cazina română, în sala rezervată de la restaurant, societatea românească se aduna ca și mai înainte. Bărbații făceau politică: lupta Partidului Național în Cameră era strașnică. Se comentau discursurile deputaților noștri, lumea se însuflețea mai ales de vorbirile distinse ale deputatului Vasile Grecu. Numai cei doi sau trei адвоаți, ce se gîndiseră să candideze în locul lui Vasile Grecu, îi aflau mici defecte, «care dacă ar fi fost încunjurate, discursul ar rămînea clasic».

Femeile își arătau bucuroase frumusețea toaletelor, simțeau parcă o mîngîiere pe gîturile albe, pe obrajii fini. Ochii lor erau plini de străluciri. Rîsul lor plin, în valuri, se auzea ca o muzică. Erau aici aproape aceiași bărbați, aceleași femei, în toată sara. Pătura mai selectă, mai liberă de grijile materiale, din societatea românească. Cei cu situații mai grele, cu familii mai numeroase, beau cîte un pahar de bere, împrăștiți pe la diferite restaurante, înghițiți de marea de străini.

Căsătoria lui Ion Florea cu Mărioara Grecu era subiectul celor mai multe conversații, la cazină, în sala rezervată, prin familii, la plimbări chiar. Mărioara Grecu, în cîteva scrisori, trimise unor prietene din oraș, le dădea acestora să înțeleagă că e posibilă această căsătorie, mai mult, că ea o chiar dorește.

Vestea aceasta se răspîndi cu grabă în tot orașul, și lumea și-o explica în deosebite chipuri. Dintre bărbați, cei mai mulți păreau că nu cred în posibilitatea acestei căsătorii, și, în adîncul sufletelor, pizmuiau norocul lui Ion Florea. Candidații, tinerii de sama acestuia, spu-

neau cu ciudă: «Vezi, asta înșamnă să fii un om norocos!». Cuvintele acestea le spuneau tare, iar în sine își ziceau, mai departe: «Cu ce-i mai bun el decât noi? Cu nimic!»

Pe femei le intriga tot mai mult Olimpia Grecu. De când se alesese bărbatul său deputat, Olimpia nu se mai arătase niciodată între ele. Fuseseră de-atunci și două întruniri ale societății românești, și ea se scuzase că, din pricina unor dureri de cap, nu poate veni. Se proiectase un maial și o excursie. Femeile simțeau ghimpi tot mai mulți la inimă. «De când e soție de deputat, își ziceau, nime nu se mai poate apropia de ea». Și o invidiau, cele mai multe, cu toată puterea sufletului lor rănit.

Ele puteau să înțeleagă, deci, rezervele cu care se îngrădea tot mai mult Olimpia. O pizmuiau, dar nu se mirau de sumeția ei: se așteptau la aceasta.

Ceea ce le intriga mai mult, pe ele și chiar pe bărbați, era schimbarea ce se produsese în înfățișarea Olimpiei Grecu. Din când în când Olimpia făcea scurte plimbări, totdeauna singură. În fața ei, în ținuta trupului nu mai era nici urmă de sumeție. Fața ei palidă înflorise, ochii ei verzi străluceau ca două pietre scumpe, zîmbetul nu-i mai rămînea pe buze răzimat în colțurile gurii, ci se răspîndea pe chipul ei întreg, când trecătorii o salutau. Capul nu și-l înclina abia observat, ci cu multă gingășie. Dacă din toată înfățișarea sa nu se mai desprindea sumeție, era totuși ceva ce o deosebea de toate celelalte femei, ridicînd-o deasupra tuturor. Era fericirea adîncă ce-i lumina din ochi, din față, din înclinarea dulce a capului, din umbletul ei plin de mla-dieri molatece. O dulceață neînchipuită, o gingășie de

fetiță, se desprindea acum din toată înfățișarea sa, și acest nou aer ce-o înconjura o făcea cu mult mai frumoasă decât înainte. Olimpia întinerise, și frumusețea ei era strălucitoare. Buzele ei roșii, cărnoase, și le ținea puțin întredeschise : părea că respiră mereu un aer plin de aroma, de dulceața trandafirilor.

Și, dacă mai înainte bărbații treceau cu respect pe lângă ea, și vorbeau ca și cu o femeie din cea mai aleasă societate, acum se înfiorau mulți, zguduindu-se adânc la apropierea ei. Părea că fiecare părticică din această femeie e făcută ca să placă, să robească pe bărbați, să-i facă să întrezărească un rai întreg de plăceri. Simțămintele lor se trezeau mai dulci parcă, mai curate la apropierea Olimpiei, și mulți oftau adânc și rămâneau triști în urma ei. Ea făcea plimbări scurte, apoi intra ușoară, cu eleganță, sub poarta casei sale.

Schimbarea aceasta nu și-o puteau explica nicicum. Oricât se gîndeau că poziția ei, ca soție de deputat, o umple de o satisfacție adîncă, nu-și puteau închipui că dulceața și gingășia ce-o împrăstia în juru-i ar veni din satisfacerea ambiției sale. Bărbații vedeau pe fața ei, în privirile ei, linii care nu erau nici pe departe ale sumeției satisfăcute, ci ale unei fericiri cu mult mai mari.

Femeile, văzînd-o, o invidiau mai mult pentru frumusețea ei strălucitoare, care părea că se ascunsese pînă acum în trupul ei superb. Era o frumusețe caldă, care samănă în jurul ei fiorii iubirii, ai dragostei de viață. Și, într-un răstimp de două luni, puteai vedea femei de frunte din oraș, care, în plimbările lor, cercau să imite umbletul Olimpiei, zîmbetul său, înclinarea gingașă a capului, chiar surîsul buzelor ei întredeschise. În toa-

lete nu mai cutezau s-o imite : Olimpia totdeauna se îmbrăcase cu mult gust, însă acum toaletele ei scumpe nu mai păreau vesminte, ci ceva imaterial, ca o adiere iscată anume în jurul trupului și formelor ei strălucitoare de frumusețe și de fericire.

Societatea românească din oraș îl vedea și pe Ion Florea tot mai rar. La cele două întruniri fusese, dar nu luase parte la discuții. Șezuse într-un colț al sălii. Își ținea privirile plecate, părea că se gîndește. Era mai palid ca de obicei, și mai slăbise. Fruntea lui era întunecată, posomorîtă. Prin restaurante, prin cafenele, se arăta foarte rar. Și chiar atunci, rămînea puțin, povestea în silă.

Colegii, bărbații, îl știau veșnic în birou. Îl vedeau ieșind la prînz. Trecea pe străzi cu pașii largi, cu fața tristă, cu ochii în pămînt. Erau zile cînd ochii aceștia luminau parcă din adîncimi. Îl auzeau foarte des ple-dînd la tribunal. Vocea lui era mai adîncă, mai rece. Vibra ca o lamă de metal uneori. În focul discursului ochii lui se aprindeau, își ridica atunci capul, și în sală se făcea liniște grea. Vorbea foarte frumos.

Colegii, bărbații, își ziceau, văzîndu-l mereu retras și înconjurînd lumea, că vrea să nu-și strice viitorul ; să substituie cît mai bine pe avocatul Vasile Grecu. Și, pentru viitorul strălucit ce vedeau că i se deschide, nu-i puteau ierta veșnica lui tristețe. Se părea că-i mîndru de-acum, că pășește pe urmele de demult ale Olimpiei Grecu.

Ion Florea își schimbase locuința, simțea că în cea veche nu mai putea să rămînă. În ziua a doua de

Rusalii, după ce se întoarse acasă de la biroul pe care-l afluase închis, încuie ușa și se întinse în pat. Câteva clipe rămăsese în liniște, în aerul închis din cameră. Dar, deodată îi păru că ceva începe să se miște, și repede camera lui se umplu de șoapte reci, neînțelese. El închise ochii îngrozit, dar șoaptele acelea, ca și când ar fi fost camera plină de pasări, îl atingeau cu aripi reci pe față, pe frunte, pe ochi.

Înghețat de spaimă, el sta întins pe spate, nemișcat. O paloare de moarte i se coborî pe față, pe frunte, pe mâini. Fiștitul acela de aripi se făcea tot mai des, atingerile reci sporeau pe fiecare clipă, și numaidecât camera neagră, noaptea din jurul său începu să se învîrtă într-o horă nebună, amețitoare. Mânile lui se încleștară de marginile patului. Vîrtejul acela se făcea tot mai repede, clipă cu clipă. Ion Florea simți o greață în inimă, care-i pătrundea tot trupul cu veninul ei amar. Fantazia lui răătăcită era înspăimîntată de vedenii îngrozitoare. Draci cu coarne ascuțite, cu bărbi negre de țap, arătări monstruoase, cu trupuri diforme, care închipuiau pasări, animale, oameni. De departe părea că venea un vuiet surd, care se apropia mereu. Din cînd în cînd Ion Florea își ridica pleoapele grele, și ochii lui sticloși priveau ficși în tavan. Apoi pleoapele-i cădeau grele.

Stătu multă vreme chinuit de spaimă. Întru tîrziu, unul din monștri aceia se făcea că vrea să-l înghită cu gura lui largă. Printr-o sforțare supremă Ion Florea sări din pat, și, ținîndu-și capul în palme, fugi la geam. Capul îl durea îngrozitor.

Afară aerul era limpede, luminos. Treceau drumeți pe trotuare, foarte liniștiți. Lui Ion Florea îi părură

că-s oameni dintr-altă lume. Îi privea mirat, și în răstimpuri ochii lui cercetau prin cameră. Îi plăcea acolo, la geam. Simțea că i se limpezește capul, i se liniștește inima. Dar pe cât i se liniștea inima, îl pătrundea tot mai mult o durere amară, care-i slăbea puterile. Abia se mai ținea pe picioare. Întru târziu se lăsă oftînd pe-un divan și zise, cu vocea șuierătoare, rece :

— Așadar e adevărat ! Da ! e adevărat !

El rămase mult timp nemișcat, acolo, pe divan. Scoase încet din buzunar ilustrata Mărioarei Grecu și, fără s-o privească, o puse, oftînd, pe masă.

Un gând înfricoșat începu acum să-l chinuiască : se hotărîse să-i scrie Mărioarei. Să-i scrie ? Da, să-i spună că-i un ticălos, care nu mai are dreptul să se gîndească la dînsa. Să-i spună, și pentru ce ? Nu, asta nu va putea să-i scrie, nu va putea să i-o spună niciodată ! Și, simțindu-și această lașitate în suflet, avu senzația că-i un vierme murdar, care se zvîrcolește în tina drumului.

Totuși el se ridică, aduse pe masă hîrtie și condei, și se lăsă zdrobit pe un scaun, în mîină cu condeiul, înaintea cu foaia albă de hîrtie. Dar mîna lui tremura, sufletul și-l simțea greu. Și acest suflet părea mort : nici un cuvînt nu ieșea din el. În nenumărate rînduri muie condeiul în călimară, dar toată dup-amiaza aceea se munci în zadar. O singură literă n-a putut așterne pe hîrtia ce aștepta albă înaintea lui. Sufletul și-l simțea greu și ferecat în cercuri reci pînă aștepta cu condeiul în mîină. Însă îndată ce degetele lui se strîngeau pe fier și se apleca să scrie, cercurile îi strîngeau nespus de dureros inima, și aceasta nu lăsa să-i scape un singur oftat, un singur cuvînt.

Cînd însărarea începu să se coboare, lui Ion Florea îi păru că aude ridicîndu-se în casă șoaptele de mai înainte. Atunci se ridică, luă ilustrata Mărioarei de pe masă, căută într-un scrin și scoase de-acolo, legate c-o fundă albastră, scrisorile ei.

Un parfum de vioarele se răspîndi în jurul lor. Ion Florea se apropie de sobă, deschise ușa neagră, așeză cu grijă, cu delicatețe scrisorile. C-un chibrit le aprinse. O lacrămă îi strălucea în ochii lui măriți de suferință, dar flacăra scrisorilor aprinse părea că luminează în el, și, înțelegînd mai limpede ca oricînd grozăvia realității, se aruncă la ușă, să fugă, să alerge, să nu se mai oprească.

Dar în prag se lovi de Olimpia Grecu.

— Ah ! făcu aceasta, cu groază, izbită un pas înapoi.

Ion Florea o văzu, se retrase repede, pe-o clipă, apoi ieși în prag, o luă de braț, și o aduse în casă.

— Vino, zise el oftînd, vino și șazi lîngă mine.

Ei șezură amîndoi pe divanul negru. Olimpia se aplecă, îi căută îngrozită privirile.

— Ce ai ? Ce ți s-a întîmplat ? îl întrebă palidă. Buza din jos i se zbătea nervoasă. Apoi plînsul o zguduî, și multă vreme Ion Florea nu putu să i-l oprească.

— Tu o iubești și acum. Ah ! îți pare rău, nenorocitele. Ce om ești tu ! Ce om slab ești tu ! izbuti ea să-i zică întru tîrziu, ștergîndu-și lacrămile.

Ion Florea nu răspunse. Cuvintele Olimpiei, ofensa ce-i aducea, el o sorbi cu deliciu. Simțea nevoia unei umiliri cît mai adînci. În el parcă rînji cineva de plăcere, cînd Olimpia îi spusese : «Ce om slab ești tu».

— Dar e în zadar, puiule, începu deodată, cu patimă, Olimpia, îmbrățișîndu-l. Eu nu te mai las alteia,

niciodată, niciodată ! strigă ea cu putere, strângându-l tot mai tare în brațe. Ea râdea, plîngea, spunea vorbe frînte, ținîndu-l mereu îmbrățișat. Nu te mai las. Eu singură pot să te fac fericit pe tine. Tu ești al meu. Nici o femeie nu-ți va putea da atîta fericire. Uită deci ! Biruie și uită ! Ca raiul nostru să țină veșnic. Sîntem vrednici amîndoi de el !

Deodată tăcu, se retrase, și zise c-o voce ca dintr-altă lume :

— Și eu sînt de vină. Trebuia să te cîștig mai devreme. Aș fi putut în ceasul cel dintîi. Da, aș fi putut.

Ea începu să plîngă din nou, cutremurîndu-se toată. Ion Florea o îmbrățișă, și-i șopti la ureche :

— Nu plînge ! Am să uit, am uitat tot. Da, tot !

— Adevărat ? întrebă cu patimă Olimpia.

Ion Florea se ridică, deschise ușa sobei, și-i arătă spuma neagră de hîrtie.

Olimpia tăcu. Sîinii ei se înălțau rar, era palidă.

Deodată ochii ei verzi străluciră, sări de pe divan și-l îmbrățișă pe Ion Florea.

— Așadar ești el meu. Vai, ești al meu, șoptea Olimpia.

★

Încă din ziua următoare, Ion Florea își schimbă locuința. El nu mai putu rămîne în camera aceea din parter o singură zi. Și cînd, aici, închise pentru cea din urmă oară ușa, simți o mare ușurare în suflet.

Pentru Ion Florea urmară două luni de zburcium neîntrerupt, de plăceri dar și de chinuri amare, pline de deznădejde, care îi săpau sănătatea.

Diminețile se scula cu silă, se simțea ostenit, fără nici un dor de muncă. Se îmbrăca parcă numai din puterea obiceiului, și pornea la birou cu capul în piept, înfrînt parcă de-o povară nevăzută. Ochii lui priveau cu tristețe în pământ, și răspundea domol trecătorilor care îi dădeau binețe. De câte ori intra subț poarta aceea sură, inima i se strîngea de durere. Tabla cu numele avocatului Vasile Grecu îl făcea totdeauna să se oprească pe cîteva clipe. Respirația lui era atunci șuierătoare.

Întra în birou totdeauna cel dintîi. Se lăsa pe-un scaun înaintea mesei lui și începea să răsfoiască prin acte, prin hîrtii. Ceilalți colegi îl aflau totdeauna răsfoind la masa lui. El îi saluta din cap, le spunea «bună-dimineața», însă ochii nu și-i ridica. Astfel colegii puteau să-și arunce privirile disprețuitoare, care spuneau : «De-acum se crede șef. Vezi-l ce poze își ia ?»

Cu mare silă, cu mult chin, se putea cufunda Ion Florea în cuprinsul actelor pe care avea să le rezolve. Peste mintea lui limpede părea că plutește o ceață deasă, care se împrăstia cu mare greutate. Citea de multe ori același pasaj, se oprea la aceleași cuvinte pe care nu le putea pricepe. Însă, după ce mintea lui se limpezea încet-încet, procesul cel mai greu, cel mai complicat, îl pătrundea ca într-o fulgerare de lumină, și se apuca de scris cu mare patimă. Părea că nu mai vede, nu mai aude nimic din ce-l înconjoară, și condeiul lui alerga neconținut pe hîrtie. Ah ! și cît de binefăcătoare erau aceste ceasuri de muncă ! El simțea cum îi învie puterea de muncă, puterea de voință, își simțea parcă privirile agere, tari, și ochii lui de vultur înviau. Cufundat în această muncă a creierului, ori apărînd

Dar Olimpia, în loc de răspuns, îl înlănțui cu brațele, îl sărută cu dragoste, și, luându-i apoi obrazii în palme, îl privi fericită în ochi.

— Ce faci ? o întrebă din nou Ion Florea.

— Fac ce-mi place ! Da ! ce-mi place, răspunse Olimpia, începând să plângă. Ce vrei ? Eu nu mai pot ascunde ! Nu vreau să mai ascund nimic ! Mă umilește viața asta ! Și ea fu cuprinsă de-un plîns zguduitor.

Dorul, setea de viață, se trezise în ea cu o putere neobișnuită, și Olimpia se simțea nebiruită. Nici nu mai credea că semenii săi sînt oameni, ci, afară de Florea, pe toți îi ținea de niște umbre ce se mișcă pe pămînt. Florea însă era un zeu puternic, mîndru, strălucitor. Apropierea lui îi da senzația nemuririi. Cu cît treceau zilele, ea-l iubea tot mai mult. Sufletul ei se înspăimînta numai la gîndul că pe Ion Florea l-ar putea dura capul. Nici nu putea suferi să i se plîngă vreodată. Olimpia se făcea tot mai frumoasă și mai tînără, și dacă bărbați străini rămîneau acum oftînd în urma ei, apoi Ion Florea era robul ei cel din urmă. Ceasurile petrecute cu ea îl răsplăteau cu prisosință de chinurile zilei, ale singurătății. Pentru că oricît îl făcea de fericit această femeie de o frumusețe ametoitoare, cînd era lîngă el, în ceasurile lui de singurătate suferințe cumplite îi biciuau sufletul. În acest fecior de țăran conștiința nu voia să moară. Și, îndată ce rămînea singur, el simțea cum i se ridică această conștiință care-i arăta neconținut ticăloșia lui, crima ce-a săvîrșit-o împotriva vieții sale. Îi părea rău c-a pierdut-o pe Mărioara ? Se revolta c-a fost subjugat cu totul de Olimpia ? El n-avea putere să se gîndească decît la sine singur.

Și simțea, înnebunit, că-i un vierme murdar care trebuie strivit.

Și Mărioara și Olimpia fugeau parcă tot mai departe de nenorocirea lui și îl lăsau singur. Da, Ion Florea se simțea tot mai singur în nenorocirea lui, părea că se izolează tot mai mult de toată lumea, și se cufundă într-o noapte rece și pustie.

Se simțea singur pe el cauza nenorocirii sale ; aceasta i-o spunea lui zilnic dușmanul ce i se ridica din suflet. Pentru că cu cât se simțea mai izolat, cu atîta se luptau mai tare în sufletul său doi oameni îndușmăniți de moarte. Florea cerca să-i împace, însă cei doi dușmani se priveau cu îndrjire, măsurîndu-se din ochi, gata de luptă nouă. Nici unul nu se da bătut. Ion Florea, în ceasurile lui de singurătate, primea de bune, deși erau foarte înfiorătoare pentru el, toate argumentările conștiinței sale de demult, ale vechii lui concepții asupra lumii și a vieții. Ascultînd cu inima strînsă aceste argumente, își zicea : «Da, sînt un ticălos, un vierme murdar care trebuie strivit». Un singur argument nu-l putea accepta : ticăloșia Olimpiei. Conștiința lui veche i-o arunca mereu în față, și Ion Florea se revolta și începea să se îndoiască și de temeinicia argumentelor de mai înainte. Și atunci înclina spre celălalt glas ce i se ridica din suflet, și care o apăra pe Olimpia. Această nouă conștiință, care începea să i se ridice în suflet, pornea dintr-un alt chip de a înțelege lumea în viață. Creștea, această nouă concepție asupra vieții, ca din apă cînd Ion Florea era lângă Olimpia, și el credea cu bucurie că cealaltă e întunecată pentru totdeauna. El ar fi dorit să învingă noua concepție pe care voia să și-o formeze asupra vieții și o ajuta cu

toate puterile să crească. Și, lângă Olimpia, era învingătoare. Această concepție nouă cerca să-i legitimeze căderea lui și viața ce-o ducea cu Olimpia. El simțea, de altfel, că, dacă această conștiință va rămânea biruitoare, el va fi un om căzut pentru totdeauna ! Întrezărea că atunci va fi în stare nu numai să săvârșească adultere, ci și alte crime. Se îngrozea de acest viitor întrezărit — viața tuturor celor căzuți — și îl durea. Îl durea pentru el însuși, pentru liniștea lui. Sufletul său era setos de pace, ori de unde i-ar fi răsărit aceea.

Dar această nouă conștiință era departe de a ieși biruitoare. În zadar își spunea : «Așa e lumea, așa-s patimile dragostei, așa se mai întâmplă». Zadarnic ! Îndată ce rămânea singur, se ridica cealaltă conștiință. Îndată ce aceasta își începea ploaia de atacuri, cea de mai înainte rămânea c-un singur sprijin : amintirea Olimpiei.

Cele mai grele, pentru Ion Florea, erau zilele când se întâlnea cu avocatul Chirca. Pe acest om îl înconjură cu groază, când nu mai putea. Însă Chirca venea câteodată în cancelaria lui Grecu, ori îl întâlnea pe Florea la tribunal.

Fostului șef nu-i plăceau privirile plecate, fața tot mai palidă a lui Ion Florea. Ochii lui vioi îl cercetau amănunțit, cercînd parcă să-i pătrundă gîndurile.

— Iarăși supărat, tinăre ? îi zicea. Vezi, asta nu-mi place. Omul trăbă să rămîna tare în luptele vieții. De altfel, domnișoara Grecu are să vină, îi șoptea la ureche.

Atunci Ion Florea se zguduia. Omulețul băga de samă zguduirile acestea, și ochii lui clipeau și mai vioi. Își scotea din buzunar batista lungă, și începea să trîmbițeze.

— Mi-am luat o sarcină prea mare pe umeri, domnule avocat, zicea în silă Ion Florea. Încep să mă satur de ea.

— Ce-am spus eu, tinăre ? Slujba noastră-i slujbă de cîne. Dar nu trăbă să deznădăjduim ! răspundea avocatul, mai vesel.

— Da, însă se cere să întri pe încetul sub o povară atîta de mare. Eu am luat dintruna stîncă în spate.

— Ei, tinăre, las', mulți ar vrea să fie în locul dumitale, îi spunea Chirca, bătîndu-l prietenește pe umăr și lăudîndu-l.

Advocatul nu credea cuvintelor lui Florea. El bănuia altceva. Bănuia că Olimpia Grecu îi va fi dat să înțeleagă neputința căsătoriei lui cu Mărioara. Prin oraș, în timpul din urmă, se zvonea că Mărioara Grecu se va căsători c-un înalt slujbaş de la tribunal.

Țăpoi și mai grele-i erau zilele cînd poșta-i aducea vreo scrisoare de la Mărioara. Nu le citea, le ardea cum îi soseau, dar în clipele acelea mintea i se rățăcea și-i venea gînduri de sinucidere.

Cînd i-a sosit scrisoarea cea dintîi după Rusalii, Ion Florea era la Olimpia, în prînzitorul cel mic. El albi ca păretele, și nu cuteza să ia epistola din mîna camerierei : cunoștea scrisoarea Mărioarei. C-o mișcare repede, smulse Olimpia scrisoarea din mîna fetei. Aceasta ieși. Olimpia cerca să zîmbească, dar zadarnic. Un tremur încet, apoi o zguduire adîncă îi cutremură trupul. Ea rupse epistola bucățele, fără să citească un singur șir, o rupse cu patimă, cu deliciu, și o aruncă în sobă.

— Trăbă să-i răspunzi, zise ea cu hotărîre, liniștită. Trăbă să-i răspunzi că eu nu dau voie unui candidat

din cancelaria bărbatului meu să corespundeze cu fata mea.

Cuvintele acestea le zise foarte liniștită, trupul ei luă pe-o clipă înfățișarea superbă de mai demult. O singură linie dulce nu mai avea în față.

Ion Florea, privind-o, auzindu-i glasul, pierdu pe-o clipă conștiința realității : ca un fulger îi trecu prin minte că într-adevăr Olimpia nu se învoiește la căsătoria asta, că între el și Olimpia nu-i nici o relație de simpatie, și că el va fi nenorocit pentru împotrivirea Olimpiei. Și iată, gândul acesta, îi umplu sufletul c-o bucurie nețărmurită, și-un larg surâs de fericire îi luminează fața, privirile.

— Așadar te-nvoiești să-i scrii ? îl întreabă Olimpia cu vocea schimbată.

Însă Ion Florea era încă în prada iluziei de mai înainte.

— Da, doamnă, zise el, ridicându-se și șezând la masa pe care Olimpia pusese călămărușul și hîrtia. Însă cînd luă condeiul în mînă, el îngălbeni și se ridică speriat de la masă.

— Ce ai ! Mi-ai spus doamnă, ce-i cu tine ? Vai, ești palid, tremuri ! Așadar nu-i scrii ? îl întreabă îngrozită Olimpia.

El se lăsă frînt pe divan. Nu răspundea. Olimpia avu un fulger de mînie în ochii ei întunecați acum. Dar numaidecît privirile ei se limpeziră, se apropie de Florea și-l îmbrățișă.

— Pentru ce nu-i scrii ? îl întreabă.

— Nu pot ! răspunse Florea.

— Și pentru ce ? O iubești și acum ?

Florea o privi o clipă ca pe o străină.

— Nu. N-o mai iubesc.

— Atunci scrie-i, zise cu putere Olimpia.

— Nu pot, răspunse el din nou, plecându-și capul.

Răspunsul acesta nu era întreg cum îl avea în suflet, și poate pentru aceea îl repeta mereu. «Mi-e rușine. Nu pot !» voia el să spună.

Ziua aceea a fost nespus de viforoasă. Împăcarea urmă abia sara târziu, după ce Olimpia plînsese un rîu de lacrimi.

— Îi voi scrie eu, puiule, zise ea la despărțire.

Florea ieși fără să-i răspundă.

Și Olimpia s-a și ținut de cuvînt. Îi scrise fetei :

«Dragă Maio !

Am înțales că tu corespundezi cu domnul Florea, candidatul din cancelaria noastră. Află întîi că ești prea tinăra pentru astfel de ocupații, apoi că de la distracție pînă la un lucru serios, este o prăpastie. Eu l-am oprit să-ți mai scrie. De altfel, mă bucur că faci progrese la pian.

Olimpia»

De-atunci scrisorile veneau rar, și mai ales în zilele din urmă ale lui iulie Florea nu mai primi nici o epistolă de la Mărioara. Și Ion Florea îi era foarte recunoscător pentru asta. Îi mulțumea, în gînd, simțind o duioșie și un regret nemărginit în suflet.

Olimpia primi o scrisoare de la Vasile Grecu, pe care ea nu o arătă lui Florea. Advocatul îi scria că a corespunda cu cineva nu-i numai decît o ocupație vino-

vată, că el ştia de această corespondenţă şi că, în ce priveşte viitorul Mărioarei, el are un plan stabilit. «Pe Ion Florea, care-i un tinăr foarte distins, l-am ales de ginere cu învoirea copilei noastre. Şi, bagă de samă, Olimpio, eu voi zdrobi orice piedecă ce s-ar pune în calea fericirii ei.»

Olimpia rupse în bucăţele această scrisoare, cu acelaşi deliciu ca şi pe a Mărioarei. «Niciodată !», zise ea cu hotărâre, şi fulgerul de mînie luci în ochii ei întunecaţi.

În cea din urmă zi din iulie, Chirca intră în cancelaria avocatului Grecu, şi, după ce salută mulţumit în dreapta, în stînga, se apropie cu paşii lui de şoricel de Ion Florea.

— Te rog, tinăre, să vii puţin cu mine, îi şopti el. Am să-ţi comunic veşti importante.

Omuleţul îi spuse cuvintele acestea cu prietenie, aproape cu dragoste. El era foarte bine dispus.

Ion Florea se ridică în silă, îşi luă pălăria, şi-l urmă fără nici un cuvînt pe Chirca.

— Înainte de toate, jos masca asta urîtă de pe faţă, începu avocatul, după ce ieşiră în stradă. Îl luă de braţ pe Florea. Jos cu supărarea şi lasă-ţi sufletul să se bucure. E vorba de o veste bună.

Avocatul Chirca vorbea grăbit şi-l spiona mereu cu privirea pe Ion Florea.

— Te-ascult, domnule avocat, zise el încet, presimţind ceva înfiorător.

— Nu numai să mă ascuţi, ci să te şi bucuri ! Începu acesta. Ce comédie, îmi vine să cred că m-am înşălat în dumneata. Iată ce-i : Eu am bănuir numaidecît ce te întristează pe dumneata şi i-am scris preţinului Grecu.

El a fost așa de bun să-mi răspundă. Iată epistola, — și el scoase hârtia din buzunar, — cetește-o.

El i-o întinse, dar Ion Florea n-o luă. Advocatul simțea cum brațul tinărului tremura subț al său. Ion Florea se albise.

— Te rog, cetește-o dumneata, zise Florea cu vocea stinsă.

— Ce ai ? Ești bolnav ? îl întrebă repede avocatul Chirca.

— Da, minți Florea, mă chinuie demult dureri îngrozitoare de cap.

— Slujbă de cîne ! făcu Chirca. Dar stai să ți-o ceteșc eu, și cred că îndată îți vor trece durerile. — El bombăni un răstimp cuvinte neînțelese, fugind pe șire, apoi citi clar : «Nevastă-mea într-adevăr a făcut o mare prostie. L-a oprit să-i mai scrie Mărioarei. Și, pe lângă toate scrisorile fetei, la călcîiul cărora adăogam și eu cîte ceva, tinărul nostru ascultă de poruncă ! Se vede că se teme grozav să nu se pună pe picior de război cu viitoarea soacră. De altfel, drept spunîndu-ți, mie mi-ar plăcea purtarea asta corectă a tinărului, care nu vrea să se îmbulzească fără voia părinților. Dar Mărioara judecă altfel. Cred că fetița mea îl iubește foarte mult pe acel brav tinăr. Eu, aș putea spune, că, mai ales de-o vreme încoace, e bolnavă. Nu mai învață nimic, ci stă toată ziua pe gânduri și așteaptă. În urmă, eu nu mai pot suferi chinurile ei. S-o vezi cum așteaptă în fiecare zi poșta ! Se uită la factorul poștal ca la un Dumnezeu. Deci, dragă pretine, m-am hotărît să venim amîndoi acasă, să aranjăm cît mai repede chestia asta delicată. Pînă la revedere, prin doi prin trei august, îți strîng de departe mîna cu pretinie.»

Cuvintele din urmă avocatul Chirca le citi cu glasul stins și întrerupt. Brațul lui Florea se cutremura cu putere sub brațul său.

— Pentru Dumnezeu, dumneata ești chiar bolnav, zise uimit bătrînul, oprindu-se și privindu-l pe Ion Florea.

În ochii acestuia sclipeau semnele nebuniei. Îndată ce avocatul începuse să citească epistola aceea, el avu o senzație care nu-l mai părăsea. Îl părea că lîngă el e avocatul Grecu și-i vorbește, privindu-l neîndurător. Cînd auzi însă de suferințele Mărioarei, simți că mintea i se rățăcește. Iar la vestea că ei doi vor veni peste cîteva zile acasă, simți o neînvinsă putere să fugă, să se ascundă. Numai cu mari dureri fizice se putu stăpîni să rămîna lîngă bătrîn.

— Da, sînt bolnav, șuieră Ion Florea. De multe ori cred că de durerea asta de cap am să înnebunesc. Era palid ca un mort și tremura.

Chirca îl privi cu băgare de samă. Nici o urmă de bucurie nu zări pe fața lui.

— Totuși e de mirat că nu te bucură vestea asta ! spuse el cu durere.

— Eu cred că nu se va alege nimic din tot ce-am plănuit, șuieră din nou Florea.

Gîndul că cei doi vor veni în curînd, nu-l mai părăsea. Cu mari efortări se stăpînea să nu-i clănțane dinții în gură. Avea friguri.

— Durerea dumată de cap te face să vezi lumea întreagă în negru, zise cu mînie avocatul. Asta nu-mi place. Un tinăr trăbă să aibă altă tărie de voință. Și, mă rog, pentru doamna Olimpia te temi ?

— Da. Dumneaei nu se va învoi niciodată. Asta mi-a spus-o mie de multe ori. Cuvintele din urmă le spuse rar și apăsător, cu un aer de atotștiutor.

Chirca tăcu și îl privi cu mirare, multă vreme. Da, nu se înșelase. Tânărul acesta s-a schimbat foarte mult de când a ieșit din cancelaria sa. Așa cum a rostit cuvintele din urmă, c-un fel de răutate parcă, nu-l mai putea cunoaște pe Ion Florea.

— Dumneata trăbă să știi, începu el, că preținul Vasile Grecu va trece peste voința nevestei când e vorba de fericirea singurului copil.

— Va trece peste voința nevestei sale ! repetă rar, după avocat, cuvintele acestea Ion Florea.

— Ei, dumneata mă uimești, dumneata se pare că știi mai multe, zise cu mînie avocatul.

— Eu te uimesc ! Da, te uimesc ! repetă în neștire Ion Florea. El privea țintă înainte, cu privirile tulburi.

Chirca citi pe fața lui o suferință îngrozitoare. Se gîndea : «Omul acesta nu mințește. E bolnav ! Se prea poate că, dîndu-și prea multă silință cu conducerea acelei cancelarii uriașe, să se fi ales cu durerea de cap de care spune.» Cunoștea și el astfel de dureri. Îi zise deci cu blîndețe, întinzîndu-i mîna pentru despărțire :

— Ar fi bine să te odihnești. Să te arăți la un doctor. Vezi să-ți treacă nesmintit în două-trei zile, adaose el zîmbind, și se depărtă.

Ion Florea nu-i zise nici un cuvînt. Dar îi zîmbi, și prin zîmbetul acesta îi mulțumea că-l lasă singur.

Se făcuse sară cînd a ajuns acasă. Dar abia își puse pălăria în cuier, abia luă condeiul să-i scrie o telegramă lui Vasile Grecu, prin care voia să-i aducă la cunoștință demisia sa cu ziua de azi din motive de sănătate și pen-

tru a se pregăti pentru censură, cînd ușa se deschise și intra o servitoare c-un plic de la Olimpia, care îl poftea să meargă numaidecît pînă la dînsa.

El nu plecă îndată. Scrise telegrama, ieși, o dădu la cel dintîi oficiu, apoi, foarte ușurat, se duse la Olimpia.

— Dragă puiule, zise ea îmbrățișîndu-l, am să-ți spun o veste. Dar să nu te superi. Să-mi promiți că nu te vei supăra.

— Da, îți promit, zise în silă Ion Florea. Avea conștiința limpede că va pierde-o și pe Olimpia.

Olimpia, cufundîndu-se în dragostea asta, care parcă îi smulgea viața în fiecare clipă, ca să i-o redea tot mai frumoasă, mai strălucitoare, nu se gîndise niciodată la urmările acestei patimi. Nu se gîndise ce va urma, după ce bărbatul și fata vor veni acasă. Ea deci îl privea înspăimîntată și zise :

— Ei vin acasă, dragă puiule. Fata ar fi bolnavă, nu i-ar suferi aerul capitalei.

— Știu, răspunse Ion Florea liniștit.

— Știi ? întrebă Olimpia, îmbărbătată de liniștea lui Florea.

— Da. Mi-a spus domnul Chirca, răspunse Florea, cu aceeași liniște.

— Dragă puiule, cît de mult te ador, cît trăbă să-ți fiu de recunoscătoare, zise Olimpia, îmbrățișîndu-l. Așadar ție nu-ți pasă, tu mă iubești ! Vai, acum văd cît de mult mă iubești ! — Și ea smulse un lung sărut de pe buzele palide ale tînărului. Ea adaoase îndată : Totuși, vreau să nu-ți fac nici o greutate. Tu îți vei vedea de cancelarie, te vei întîlni cu Maia și, încet-încet, fata se va înstrăina de tine. În vremea asta eu îi voi afla un bărbat și voi căsători-o.

Ion Florea se făcea tot mai palid. Începu să tremure ușor, dar Olimpia nu observă nimic. Ea se plecă și-i șopti la ureche :

— La tine, puiule, o să vin mereu. Ar fi înspăimântător să nu te văd o zi. Da ? Da ? zise ea cu vocea aceea clară, care tremura în sufletul lui Ion.

Florea o privi. Olimpia era neliniștită, și în această stare sufletească el descoperea frumuseți nouă, nebănuite. Simți deodată o durere amară de-a o părăsi, simțea parcă în suflet cum îi crește o nouă ticăloșie. Ca o ceață grea i se lăsă pe creieri, apăsându-l ucigător. Un răstimp el nu mai pricepu nimic. Dar, apoi, deveni deodată neliniștit și voi să plece, cu orice preț, cât mai în grabă. Înspăimântată de neliniștea, de suferința ce se citea pe fața, în ochii lui Florea, femeia nu cuteza să-l lase. Presimțea, în mari depărtări, o primejdie ce se apropia, vuind surd. O amenința pe ea ? Îl amenința pe Florea ? Și iată, acum primejdia părea lângă dînsa !

— Nu te las, nu te duce de lângă mine, gema Olimpia.

Sufletul lui Ion Florea era copleșit de-o tristețe adîncă. El cerca să o îmbărbăteze. Dar cuvintele lui cădeau neputincioase. El însuși avea lipsă de îmbărbătare.

Olimpia rămase plîngînd, nemîngîiată.

Coborînd scările, trecînd pe dinaintea cancelariei, auzindu-și pașii pe pardoseala curții, lui Ion Florea îi trecu într-o clipă prin minte tot trecutul ce-l lega de casa aceasta sură și rece.

Oftînd adînc, ieși pe poartă. Erau puțini oameni pe stradă. Dar înaintea lui mergea un țăran cu gluga pe spate, c-o bîță ciobănească în mînă. Omul mergea do-

mol, legănându-se. Ion Florea îl privea neconținut, și de la o vreme se pomeni că imită mersul țaranului. Privi în jur de sine să vadă dacă nu-l observă cineva. Nu era nimeni. El înainta mereu după țaran, ținându-se la câțiva pași numai în urma lui. Și se trezea iarăși și iarăși că imită umbletul omului care purta pe spate o glugă albă. La o cotitură țaranul dispăru, și pe câteva clipe Ion Florea se opri locului. Părea că nu mai știe umbla, sau că nu știe încotro să meargă. Apoi, porni deodată, ca și când nu s-ar fi întâmplat nimic ; ajunse acasă și începu să pacheteze.

XIX

În jumătatea cea dintâi a lunii lui august căzură ploi multe. Cerul era mereu fumuriu, și ațele de ploaie, subțirele, alburii, împânzeau văzduhul. Rar era, în vreo înaintea de amiază, vreme bună. Părea că cerul se răzbună de seceta îndelungată din cele două luni de mai înainte.

În cazina română, în sala cea rezervată de la restaurant, societatea românească se grămădea în fiecare după-amiază, în fiecare seară. Hotelierul, chelnării, se uimeau de această afluență neobișnuită, dar se bucurau. Domni, doamne intrau necurmat, nu mai încăpeau la mese. Fața fiecăruia părea că ascunde o taină. Ei conversau încet, șopteau. Din când în când, unii își ridicau, c-un aer de atotștiutor, câte un deget și priveau de sus la vecinul de la dreapta sau de la stînga, aplecându-se spre

ei. Unii ascultau tăcuți, păreau să creadă tot ce li se șoptește. Alții clătinau neîncredători din cap.

Plecarea lui Ion Florea din oraș, sosirea deputatului Grecu și a Mărioarei, boala fetei, deșteptaseră în grad extrem curiozitatea societății românești. În sala rezervată se puteau vedea chipuri nouă, care pînă acum, din deosebite cauze, se ținuseră departe de întrunirile societății. Curiozitatea îi făcea pe unii dintre aceștia să cheltuiască mai mult decît le iertau puterile, pe alții să-și uite vechi dușmăni și pizmuiri.

Familia Grecu, cu tot ce se petrecea între păreții casei aceleia sure, îi interesa pe toți mai mult decît propriile lor familii, propriile lor griji. Se-nțelege, ei trăiau din combinații. Poarta de la casa cu păreții suri se deschidea pentru un singur om, de cînd se întorsese avocatul Grecu. Acel om era avocatul Chirca. Deputatul concedie, în ziua sosirii, pe toți candidații, plătindu-le salariul pe două luni înainte. Se spunea că, deocamdată, își închide cancelaria. Țăranii hurducau în zadar la poarta încuiată. Fiind vremea lucrului de cîmp, drept că nu veneau prea mulți în această jumătate a lunii lui august.

De prin zece ale lunii intra regulat, de două ori pe zi, în casa lui Vasile Grecu un doctor neamț, un om bătrîn și gîrbov. Avocatul Chirca mergea însă în fiecare zi.

Oamenii îl priveau cercetător de cîte ori mergea la familia Grecu ori se întorcea. Omulețul părea mai gîrbov, mai îmbătrînit, însă de pe fața lui nu putea citi nimeni nimic. Totuși, cei mai mulți credeau că descopere multe taine pe fața bătrînului.

Părerea generală, cu mici excepții, în sânul societății, era că Olimpia Grecu i-a dat drumul lui Ion Florea, îndată ce-i scrisese bărbatul că se va întoarce cu Mări-oara. Că s-a temut de continuarea relațiilor între candidat și fată-sa. Că ea nu s-a gândit niciodată să-și dea fata unui candidat, care, din titlu de doctor încolo, n-are nimic. Nici familie, nici avere.

Părerea aceasta era generală, cu mici excepții, poate din cauză că nimeni nu se putea împăca cu norocul ce era să-l ajungă pe Ion Florea. Toți cei care mîncaseră pînea amară a mizeriei începuturilor, îl pizmuiau pe Ion Florea, gîndindu-se că el va ajunge deodată la o avere mare. Cei mai mulți din societate cunoșteau gustul acelei pîni. Ei, deci, își doreau această explicare, și o primeau cu satisfacție.

Apoi, Olimpia Grecu era pentru ei o femeie deosebită, cu gusturile ei, cu credințele ei, o femeie superbă, căreia, oel puțin pe față, i se închinau cu toții bucuroși. Ei nu-și puteau închipui ca Olimpia Grecu să nu-și dorească o poziție mai strălucită pentru fată-sa. Advocat era bărbatul său, avocat fruntaș, era și deputat, cum să se pogoare la un fecior simplu, de la țară ? Drept că era deștept, însă, totuși, în ziua de azi, c-o singură calitate, nu te poți ferici.

Prin pasul acesta, pe care credeau că l-a făcut Olimpia, ea se ridică foarte sus în considerația celor mai mulți din societate. În rîndul cel dintîi, poate pentru că le-a dat lor o satisfacție, smulgînd din brațele lui Ion Florea norocul care se apropia. Apoi, pentru că a deschis lupta pe față împotriva lui Vasile Grecu. «Strașnică femeie !» spuneau ei cu admirație.

În cazină, în sala rezervată de la restaurant, societatea românească cerca să ghicească ce se va întâmpla după toate acestea. Ei știau, încă din iarnă, că Ion Florea e în relații de dragoste cu Mărioara Grecu. Știau că acesteia îi place tânărul acela cu ochii de vultur, care ținea cu eleganță o conferință captivantă, patina strălucit și care luptase atîta pentru izbînda lui Vasile Grecu. Știau chiar că deputatul nu era rece față de căsătoria celor doi tineri. Cine va birui acum? Ei își spuneau părerile. Vasile Grecu va încerca întîi s-o convingă pe doamna sa Olimpia, cu blîndețe, așa cum e firea lui. Doamna sa Olimpia nu va lăsa nimic din punctul ei de vedere. Fata suferă, se bolnăvește chiar. Dar pe urmă are să-i treacă. Și astfel Olimpia va rămîne biruitoare, și-l va aduce pe acel înalt dignitar de la tribunal. Înalt dignitar? Da, da, acela există, nici nu-i așa de bătrîn! Nu se știe cum se lățise vestea aceasta. Dar acum erau oameni care se încercau să-l și descrie pe acel om închipuit.

În sînul societății românești erau cîțiva care bănuiau adevărul, îl spuneau, dar nu cutezau să-l creadă. Aceștia erau cei care ridicau în răstimpuri cîte un deget, șezînd la mese, aplecîndu-se puțin către vecin.

Candidații din cancelaria lui Vasile Grecu bănuiau de mult relația dintre Olimpia și Ion Florea. Cameriera aceea care venea aproape în fiecare zi și-l chema pe Florea, le agita sufletele în mod uimitor, și ei, după ce Florea se îndepărta, își aruncau priviri bănuitoare. Dar cuvintele pe care le spusese la plecare avocatul Grecu, nu-i lăsau să creadă nimic: «Domnul Florea e șeful dumneavoastră. Rog să-l considerați ca pe unul ce aparține familiei mele.» Așa le vorbise deputatul la despăr-

țire. Ei își ziceau deci : «Ca viitor ginere vor trebui să aranjeze multe lucruri». Totuși, bănuiala îi rodea la inimă, îi intriga, și ei multă vreme nu puteau lucra. Și învolburarea din suflet le plăcea foarte mult.

Însă când Ion Florea dispăru, fără să-și ieie cel puțin rămas-bun de la ei, sufletele lor se cutremurară și ochii li se limpeziră. Iar când Vasile Grecu, sosind, îi concedie pe toți, ei ghiciră numaidecât că aici lucrurile s-au schimbat spre rău. Dar, afară de unul, toți părăsiră încă a doua zi orașul. Unii să-și vadă de alte cancelarii, alții să se pregătească pentru censură. Se depărtară nepăsători, liberi ca pasărele cerului.

Însă cel rămas, simțind mulți bani în portofel și fiind mare chefliu, mai zăbovi câteva zile, pînă-și tocă parălele. Și el, zîmbind șiret, spuse multe lucruri ciudate.

Acei care bănuiau adevărul stătuseră la vreun pahar de vin cu tînărul acesta. Și ei își spuneau bănuielile lor și altora. Însă, cel puțin pe față, nimeni nu voia să le dea crezămînt. Numai când vestea această nouă ajunsă la urechile femeilor, ele deveniră nespuse de nervoase. În sufletele lor erau aplicate să creadă tot. Fantazia lor aprinsă lucra uimitor, și femeile, cu fețele îmbujorate, se trezeau în peripețiile unui întreg roman. Cele mai multe se prinseră de vestea aceasta ca de-o punte de salvare. Simțeau că dacă s-ar adevări, ar cădea tot nimbul de mărire din jurul acelei familii, pe care, neputînd s-o ajungă, o invidiau și o urau.

Astfel, în jumătatea întîi a lui august, se adevări și în sînul societății românești de aici eterna lasitate și prostie omenească de-a cerca să trăiești, să-ți faci bu-

curii și dureri, să te înalți ori să te umilești din viața altora, nu din viața proprie.

Dar între păreții casei aceleia ei nu puteau ști ce se întâmplă.

Advocatul Grecu sosise încă în două august, sara. De la gară veni cu Mărioara în trăsură închisă. Fata, de la primirea telegramei lui Ion Florea, suferea cumplit, și fierbințelile nu o mai părăseau. Vasile Grecu stabilise ziua plecării pe șase august, dar telegrama aceea îl îngrozi. Ca și Mărioara, el bănuia o nenorocire. Plecară deci în dimineața următoare. Drumul fu nespus de lung și de chinuitor. El se apleca mereu spre Mărioara, o mîngîia.

— Are să fie bine, dragă, îi zicea mereu, are să fie bine. Mamă-ta, desigur, a făcut o prostie. Dar el e om cu minte. Să-l fi ofensat cît de mult, pentru tine va ști să ierte.

Mărioara îl asculta cu ochii măriți de suferință. Era palidă, și, din cînd în cînd, trupul ei se înfiora. Zbuciumul săptămînilor din urmă o slăbise. Trupul ei era înfrînt parcă de o povară nevăzută. Vasile Grecu o învăluia mereu să nu răcească, o îmbia cu mîncare, cu o băutură. Dar fata clătina din cap. Nu-i trebuia nimic.

Cînd s-au coborît la gară, era așa de fără putere, în cît trebui să se razime de brațul tatălui său. Ajungînd pe peron, la locul unde se despărțise de Ion Florea, ochii ei se umeziră. Apoi, sufletul i-l umplu spaima. Se temea să meargă acasă ! Ridică privirile rugătoare spre bătrînul, dar el o țina înainte. Oftînd adînc, se așeză în

cată multă vreme. Târziu, se ridica rîzînd, săltînd prin casă : «Sînt nebună ! El nu mă poate părăsi.»

Deschidea dulapul în care păstra ca pe-o moaște paltonul, care, cu o aripă, înfășurase atunci, sara, în bătaia vîntului, genunchii lui Ion Florea. Îl mîngîia, îl săruta, îl strîngea în brațe. Și repede îi veneau în minte, îi cîntau în suflet toate mîngîierile lui Ion Florea.

Chinurile ei erau cumplite. Somnul nu se mai apropia de căpătîiul patului ei.

Olimpia auzise cuvintele camerierei, înțelese că bărbatul său și fata au sosit, dar un răstimp rămase liniștită. Sfîrșitul frazei, «coconița e bolnavă rău», i se repeta mereu în minte, și, cînd îi pricepu înțălesul, se ridică numaidecît și intra la Mărioara.

Fata ședea pe divan, cu fața înmormîntată în palme. Olimpia se apropie, o îmbrățișă ușor și-o sărută pe frunte.

— Dragă Maio, cît îmi pare de bine c-ai venit, zise ea.

Vocea Olimpiei era caldă, și fata avu o tresărire de bucurie. Era vocea Olimpiei din zilele cînd la ei «era sărbătoare în casă». Ea își luă mîinile, și-i arăta mamei sale o față foarte palidă, cu umbre ușoare de ofilire. Subt ochii ei albaștri erau semicercuri adînci, viorii.

— Da, mamă, am venit, răspunse ea ridicîndu-se și voind s-o îmbrățișeze. Dar se lăsă în grabă pe divan. Picioarele n-o ajutau.

— Vai, draguță, tu ești chiar bolnavă !, începu Olimpia, voind s-o compătumească. Dar toată înfățișarea fetei îi umplea sufletul c-o bucurie neașteptată. Ea nu putea să-și ascundă bucuria. Și vocea ei era plină, catifelată.

Olimpia șezu lângă ea și începu îndată s-o întrebe o mulțime de nimicuri, despre conservator, despre profesori, despre succesele ei.

Fata abia răspundea din când în când, cu «da», sau cu «nu». Apropierea Olimpiei nu-i făcea bine. În femeia care-l oprise pe Ion Florea să-i mai sorie, simțea un dușman ascuns. Simțea cum îngheață lângă mamă-sa.

— Tu suferi, dragă, trăbă să te odihnești, zise în urmă Olimpia ridicându-se.

— Da, mamă, aș vrea să mă odihnesc, zise, aruncându-i o privire de mulțumire, Mărioara.

Întră cameriera, și Olimpia ieși. În camera ei o aștepta Vasile Grecu. Când deschise ușa și-l zări, sufletul ei se umplu de scârbă. Îi păru că zărește un vierme. Ah! cât i se păru de respingător omul acesta!

După puține cuvinte reci, în care se aminti călătoria, drumul, Vasile Grecu își ridică deodată ochii neliniștiți și o privi țintă pe Olimpia. Puțin îi mai rămăsese acum pe față din masca lui de bunătate. Olimpia îl află acum și mai respingător.

— Trăbă să vorbim despre un lucru foarte serios, Olimpio, începu el cu liniște. Era bine, poate, dacă ne înțelegem amândoi de la început. Atunci, posibil, tu nu ai fi alunecat să faci două greșeli mari.

— Asta-i frumos, zise batjocoritor Olimpia. Abia ai sosit acasă și începi să mă mustri.

— Nu-i mustrare, zise cu hotărâre deputatul. E vorba de fericirea copilei noastre. Tu ai văzut-o în ce hal a ajuns. Și la asta numai tu ești de vină.

— Și, te-aș ruga să-mi spui, pentru ce? îl întreabă înțepată Olimpia, care nu putea suferi ca omul acesta

respingător, străin, să-i facă muștrări. Ah ! cât îi era de străin ! I se părea că l-a cules de pe drumuri.

— Te rog să mă ascuți în liniște, începu din nou avocatul. Repet că tu ești de vină. Întâi l-ai oprit pe Ion Florea să-i mai scrie, apoi, știind că venim, l-ai alungat din cancelarie.

«Te-nșăli amar, pretine, că eu l-aș fi alungat», voi să spună Olimpia, dar se răzgîndi îndată și zise :

— Întîia acuză cred că nu poate să mă învinuiască. Eu, ca mamă, aveam dreptul să-l opresc de a-i mai scrie. Apoi, din cancelarie cum l-aș fi alungat ? Cum înțelegi vorba asta ?

— Prin purtarea ta i-ai dat să înțeleagă că nu te învoiești la căsătoria lui cu Mărioara.

Olimpia zvîcni de pe scaun și zise cu mînie :

— Da, e adevărat ! La căsătoria asta n-am să mă învoiesc niciodată ! Niciodată !

— Bine, bine, făcu Vasile Grecu. Te rog numai rămîi în liniște. Nu striga. Poate să audă fata. Acum, eu îți spun că lucrul acesta e hotărît. Căsătoria aceasta e hotărîtă. Nimic n-o mai poate opri.

— Și, mă rog, cine a hotărît-o ? Întrebă cu dispreț Olimpia.

— Eu, răspunse Grecu.

— Tu singur ?

— Eu și fata, adaose avocatul.

— Așadar eu nu număr nimic în casa asta ?

— Știi că totdeauna ți-am împlinit voia cînd a fost vorba de casa noastră sau de tine. Însă acum e vorba de fericirea Mărioarei. — Avocatul tăcu puțin, părădind că se gîndește. — Și îți repet că, dacă nu te învoiești,

căsătoria aceasta se va face peste voința ta. Și cât mai în grabă.

— Nu va fi niciodată ! Niciodată !, strigă Olimpia. Fața ei era albă și ochii ei de gheață. Privea aiurită prin casă.

— Destul, Olimpio ! Eu ți-am suferit totdeauna capriciile tale. Te-am lăsat să strigi. Dar acum îți poruncesc să te liniștești. — Glasul lui tremura. — Este aici, și el arată cu mâna spre odăița fetei, cineva care are lipsă de liniște, de pace. Tu i-ai răpit-o și trăbă să i-o redai. Eu nu voi suferi ca pentru ambițiile tale fata mea să fie nenorocită. Iată, îți spun și eu : niciodată ! Chiar dacă ar trebui să-mi pierd liniștea casei, a familiei la care tu știi că am ținut foarte mult. Vezi și te gândește. Fericirea e neasămănat mai mult decât un capriciu. Eu aș vrea să fie pace și bună înțelegere la noi. Dar dacă nu se poate, nu eu voi fi de vină. Am vrut să ți le spun acestea de la început. Pe urmă tu vei face cum vei vrea, zise ridicându-se. Eu mai mult nu voi vorbi cu tine despre asta. Vei veni și-mi vei spune cum te-ai hotărât. Eu trăbă să-mi îngrijesc fetița.

Advocatul ieși palid și obosit. Olimpia rămase cu inima scîrbită. Îl disprețuia pentru fiecare cuvînt ce i l-a spus, îl disprețuia pentru că era bărbatul ei, îl ura de moarte pentru că a cutezat să-i spună astfel de vorbe.

Acum îi veni deodată întrebarea : Ce-o reținea în casa asta ? Pentru ce nu-i acum la Florea ? De cîte ori simțise o putere neînvinsă să alerge în brațele lui ? Pentru ce nu a ascultat de această pornire ? Ea nu cuteza însă să-și răspundă nici acum la întrebările acestea. Întrezărea lașitatea din sufletul său : voia să

cîştige tihnă pentru dragostea lor cu mijloacele cele mai uşoare.

Pîna l-a robît pe Ion Florea, ea nu şi-a văzut decît de patima sa ; ar fi trecut atunci surîzătoare printre cunoscuţi, dacă aceia i-ar fi stat în cale, şi l-ar fi îmbrăţişat. Dar acum, după ce şi-l ştia robît, dorea să-şi afle culcuşul cel mai moale, unde să se retragă cu el. Întocmai cum uliul se lasă ca o săgeată şi, prin sute de primejdii, prinde puilul din curte, dar după ce s-a înălţat odată în văzduh cu el în gheare, singurul gînd e să zărească un ascunziş bun, unde să-l poată înghiţi în tihnă. Ea, deocamdată, nu-şi putea închipui alt culcuş pentru dragostea lor decît acela pe care l-au avut pîna acum.

Pentru aceea se revoltase îngrozitor la cuvintele lui Grecu. Ea nu-şi închipuise niciodată ca avocatul s-o iubească pe Mărioara atît de tare. Simţi din sara cea dintîi că Vasile Grecu nu se va abate de la hotărîrea sa, însă totuşi nu-şi pierdu nădejdea.

Dar zilele care urmară fură îngrozitoare. Avocatul se ţinu de cuvînt. Nu numai că se feri să mai vorbească cu Olimpia, ci o înconjura ca să nu o întîlnească. Îi căzuse cu totul masca de bunătate de pe faţă, şi părea că îmbătrîneşte pe fiecare zi. Olimpiei îi părea cîteodată că îl va pierde pe Florea, şi atunci se simţea iarăşi gata să treacă prin orice primejdii numai să nu-şi piardă prada.

Ceea ce o reţinea era avocatul Chirca. Omuleţul acesta intra de multe ori în camera Olimpiei.

— Sînt iarăşi aici, doamnă, vă rog să mă scuzaţi dacă îndrăznesc mereu. Dar eu aş dori mult să vă pot convinge.

— E zadarnic, domnule avocat. Eu nu pot să mă calc în picioare. Întâi, fata nu-i de măritat. Mai poate aștepta și patru ani. Și eu cred că în interesul ei bine priceput trăbă să mai aștepte. Eu nu-l pricep pe bărbatul meu. În urmă, e de înțăles că o fată se poate îndrăgosti de cineva. Dar un părinte trăbă să fie prevăzător.

Olimpia, dornică de vorbă, cum tăcea ziua întreagă cu sufletul sfîșiat de chinuri, îi spunea acestea și alte cuvinte c-o repeziciune vertiginoasă. Abia își lăsa timp pentru respirare. Ea nu atingea nici poziția socială, nici nu-l învinuia cu ceva pe Ion Florea. Dar repeta mereu că lucrul nu trebuie pripit. Așa că, de la o vreme, îl convinsese aproape pe avocatul Chirca. El stărui pe lângă Grecu să amîne căsătoria cu un an cel puțin.

De câte ori venea să-i spună rezultatul convorbirilor cu Olimpia, avocatul Grecu părea că nu aude nici un cuvînt. Totuși înclina mereu din cap. Înclină și cînd îi făcu propunerea din urmă.

— Poate preținul meu ar fi aplicat să se amîne căsătoria cu un an, îi zise Olimpiei într-o zi, avocatul Chirca. El însuși începuse să dispereze de situația din casa lui Vasile Grecu.

— Da? Atunci ar fi altceva, zise cu bucurie Olimpia. Un an e mult. Într-un an se pot cunoaște oamenii.

Cu răspunsul acesta Chirca intra la avocatul Grecu. Însă acela înclină numai din cap, ca totdeauna, și începu să vorbească despre sănătatea Mărioarei. Medicul nu putuse constata decît o extremă nervozitate, care-i aducea fierbințeli și dureri de cap.

Rari erau ceasurile cînd fierbințelile mai scădeau. Atunci fata vorbea încet cu tatăl său și cu avocatul

Chirca. Acesta cerca s-o facă veselă. Dar în zadar. Mărioara slăbea tot mai tare, și de buzele ei nu se mai apropia surîsul.

Olimpia intra din cînd în cînd la fată. Peste chinurile ei îngrozitoare, suferințele Mărioarei cădeau, involuntar, ca un balsam alinător. Simțea că apropierea ei îi mărește suferințele fetei, dar această conștiință îi da puteri să rabde durerile sale. Căci, cu cît treceau zilele, patima Olimpiei sîngera din răni tot mai multe. Nu mai cuteza să se apropie de nici o mobilă pe care se odihnise Ion Florea. La vederea lor amintirile înviau, biciuindu-i sîngele.

Ea se plimba ca o fiară rănită, gemînd prin camera sa, prin micul prînzitor. Zilele erau nesfîrșite. Tot mai dese erau clipele cînd se hotăra să părăsească această casă care se schimbase în Iad. Dar gîndul că poate lui Chirca îi va succede să cîștige amînarea căsătoriei, gîndul că Mărioara ar putea să se îmbolnăvească și mai greu, o rețineau încă. Viața ce o dusesese un lung șir de ani, cîntea de care se bucurase înaintea societății românești, îi lăsase parcă o întipărire adîncă în suflet. Era o femeie pe care puterea obiceiului o robea fără să-și dea sama. Apoi, aici, în camerele sale erau atîtea lucruri, pe care, atingîndu-le Ion Florea, părea că sînt acuma vii. Din ființa lui părea că a împrumutat cîte-o pîrticică tuturor lucrurilor din casă.

Totuși, cînd patima ei era mai aprinsă, cînd se gîndea că-l poate pierde pe Ion Florea, ea, ca să nu alege îndată în stradă, să strige, întră la Mărioara.

Perdelele erau lăsate, și în odăiță era o tăcere adîncă. Plapoma, albastră ce îi înfășura trupul tînăr se ridica în cadențe dese deasupra sînilor. Ochii Mărioarei se

făcuseră nespus de clari. Când o zărea pe maică-sa, o scutura un fior adânc, și își întorcea capul spre părete. Olimpia cerca să-i vorbească, să-i spună noutăți din oraș. Dar fata nu răspundea nimic.

— Te rog, mamă, să ieși. Sufăr, îi zicea fata, cu fața la părete. Vocea ei era rece, plină de durere.

Olimpia ieșea, dar de câte ori o cuprindea deznădejdea, intra la fată, dacă Vasile Grecu nu era acolo.

Dar, într-o zi Mărioara îl reținu lângă patul său pe Vasile Grecu mai mult ca de obicei. Advocatul văzu că fată-sa are să-i spună ceva.

— Te-aș ruga, dragă tată, să-mi faci un bine, zise cu greu Mărioara.

— Oricare, scumpa mea, oftă avocatul.

— Te-aș ruga să-i poruncești mamei să nu mai între la mine, zise șoptind Mărioara.

Vasile Grecu o privi înspăimântat. Dar nu-i putea vedea fața. Mărioara și-o întorsese spre părete. El ieși cu inima grea și se strecură încet în camera sa. Dar de-atunci Olimpia nu mai intra la Mărioara.

De câte ori Mărioarei Grecu îi era mai bine, avocatul se însenina. El numai atîta aștepta, să se întremeze puțin Mărioara. Îi scrisese lui Florea, mustărîndu-l cu asprime pentru purtarea lui. Dar tînarul îi răspunsese scurt: «Doamna Olimpia mi-a oprit orice apropiere de domnișoara».

«Bine, însă eu am să te apropiu iar», își zise avocatul.

De cînd nu mai intra Olimpia în camera Mărioarei, fata își mai venise în fire. Se ridica din pat, se plimba încet prin casă, se apropia de fereastră. În ziua de cincisprezece august ea vorbi mult cu tatăl său și cu

advocatul Chirca. Se simțea mai tare, mai liniștită. Prîzi chiar cu oarecare poftă. Vasile Grecu o sărută de frunte, o mîngîie pe părul moale. «Are să fie bine, dragă, îi zicea. Să nu ne mai gîndim la mamă-ta. Ea e o femeie de neînțales. Cu trenul de sară am să plec la T. M. și am să-l aduc pe încăpățînatul acela.»

Mărioara îl asculta cu plăcere. Începu să spereze, și un surîs îi juca mereu în colțul buzelor. Fata în după-amiaza aceea fu veselă ; începu să-și caute mici lucruri prin casă, se apropie de geam și privi depărtările. După-amiaza era senină. Cerul era înalt, și munții vineții străpungeau în depărtări albastrul. Amintirile trecutului o copleșeau cu fiecare lucrușor ce-l afla și-l lua cu delicatețe în mîinile ei palide. Află mînușile pe care le purtase în iarna trecută la patinat. Și, deodată, nădejdea ei începu să-i crească. Da, mamă-sa îi va rămînea pe veci străină. Nu va putea-o ierta niciodată. Dar el, el nu-i așa de vinovat cum îl crezuse ! El e un om prea corect, cum spunea avocatul.

Mărioara din cînd în cînd ședea, se odihnea pe-un scaun, într-un colț de divan. Apoi se ridica și-și căuta iarăși lucrușoarele ce-i aminteau de Ion Florea. Însărarea se cobora blîndă și dulce. Olimpia nu era acasă. Mărioara se apropie de-o mescioară din prînzitorul cel mic. Ochii ei se opriră asupra unui bilețel a cărei scrisoare o cunoștea. Îl luă tremurînd, ochii ei fugiră pe scrisoare, dar cînd ajunse la șirul din urmă : «Tu mă vei putea înlănțui oricînd cu brațele tale», ea scoase un țipăt și căzu pe covor. Își pierduse cunoștința. Camera, care intra speriată din camera vecină, o văzu și, înspăimîntată, alergă să-l cheme pe Vasile Grecu. Advocatul era de nerecunoscut. Ochii lui priveau înspăi-

mîntați din fundul capului, părea că nu pricepe nimic, nu vede nimic. Fața lui era brăzdată adînc de durere, de deznădejde. Părea că stă în fața morții. Abia pricepu semnele camerierei care-l ruga să-i ajute, s-o ducă pe Mărioara în pat. El se aplecă, dar trupul lui îmbătrînit se zgudui. Mărioara era rece. Cu mintea rătăcită c luă singur în brațe, alergă cu ea și o puse în patul din camera fetei. El căzu în genunchi lîngă pat. Îi ținea mîna rece în mîna lui și o privea cu spaimă.

Cameriera alergă îndată după doctor. Cînd bătrînul sosi, Vasile Grecu era tot în genunchi înaintea patului. El nu înțelegea nimic din tot ce vedea, din tot ce-l înconjura.

Medicul, după multe sfortări, reuși s-o aducă la cunoștință. Mărioara își deschise pe-o clipă ochii, oftă adînc, apoi începu să spună cuvinte neînțelese.

Advocatul, auzindu-i glasul, se trezi ca dintr-un somn adînc, și ochii lui se umplură de lacrimi.

— Nu trebuia să se ridice din pat. Domnișoara e încă prea slabă, zise doctorul cu vocea înăsprită. El îi scrisese cîteva rețete, și se depărtă ridicînd din umeri.

Vasile Grecu trimise numaidecît după avocatul Chirca. Fata ofta mereu, și trupușorul ei slăbit se zgudua în răstimpuri. Spunea mereu vorbe neînțelese. Uneori se ridica repede de pe pernă și privea înspăimîntată. Obrăjorii ei, mînile ei, ardeau.

— Bădica ? Unde-i bădica ? bolborosea Mărioara. Mi l-a luat ! Da, mi l-a răpit. Iacă vine ! Vine și patinăm ! Vai, cît e de bine ! Stai, că gheața e prea lucie ! Mi-e frică, fugi ! Fugi repede, repede, repede ! S-a rupt ! Iată că ne înecăm ! țipa ea zvicnind de pe pernă.

Apoi ofta, ochii ei înspăimîntați se deschideau, priveau țintă înaintea. Buzele ei începeau să tremure. De pe ele se ridicau cuvinte tot mai neînțelese. Șoptea. Vasile Grecu abia putu înțelege «să plîng amar... înțîia oară». Trupul fetei se zguduia. Apoi întru târziu se liniști. Adormi într-un somn adînc.

— Domnul Chirca a sosit, spuse cameriera întrînd.

Advocatul îi făcu semn să rămîna lîngă fată. El ieși, clătînîndu-se pe picioare. Nu răspunse nimic la salutul lui Chirca. Descuie un scrin, luă două coli de hîrtie, pe care, pe toate patru fețele, erau aruncate litere mari.

— Te rog să iscălești ca martor, zise cu vocea șuierătoare Vasile Grecu. E un contract de căsătorie și testamentul meu. Tot ce am dau fetei. Te rog să iscălești. Eu în sara asta am să plec la T. M. să-l aduc pe acel tinăr nenorocit. Mărioara e bolnavă rău, gemu el, lăsîndu-se pe un scaun.

Inima lui Chirca se strînse de durere. Luă condeiul și, cu mîna tremurătoare, iscăli cu litere scîlciate cele două hîrtii.

— Așadar nu mai aștepti. Eu credeam că va fi bine, zise cu greu Chirca.

— De-acum nu mai aștept, răspunse cu durere Vasile Grecu.

Ei rămaseră multă vreme în tăcere. Se auzi cum se deschise ușa de la anticameră, apoi, una după alta, alte două uși. După foșnetul rochiilor, Vasile Grecu știa că a sosit nevastă-sa. Sună repede. O slujnică întră.

— Să vină doamna, acum îndată, zise avocatul.

Olimpia avusese chinuri îngrozitoare în acea zi de cincisprezece august. Citise de nenumărate ori plicul ce i-l lăsase Ion Florea la plecare, și simțea că trebuie să

plece numaidecît în urma lui. Se îmbrăcase și ieșise în stradă, spionînd cu privirile în toate părțile. Ah ! cît era de bun aerul acesta ! Cît erau de largi străzile, de luminoase ! Pe care să apuce ? Ori pe care, era nease-mănat mai bine ca acasă.

Ea umblă multă vreme în neștire. Părea că scăpase dintr-o închisoare întunecoasă și rece ! Și libertatea îi ațîta în grad extrem patima. De cînd nu mai intra la Mărioara, ea simțea cît de nemernice sînt toate considerațiile care o țin legată de casa aceasta. Suferințele ei, neîmblînzite prin nimic, o făceau să vadă iarăși viața avînd un singur scop : să fie lîngă Ion Florea. Unde ? Oriunde, și într-o speluncă murdară.

În după-amiaza aceea o urmăriseră mulți ochi curioși. Deodată ea-și aduse aminte c-a lăsat plicul ce-l purta mereu în sîn, pe mescioara aceea din prînzitor. Un singur gînd avea : să-l ia și să plece. Acum îndată. Ii venea să batjocorească lumea întreagă.

Glasul servitoarei îi păru străin, necunoscut. Bilețelul, pe care îl aflate jos, lîngă masă, îl ascunse în sîn. Ea intră îndată în camera unde Grecu și Chirca așteptau tăcuți.

— Am venit la porunca dumnitale, zise Olimpia batjocoritor. Ea-și ținea trupul drept ca o statuie.

— Mărioara e bolnavă, Olimpio, începu cu greu Vasile Grecu. Eu, în sara aceasta plec la T.M. să-l aduc pe tinărul acela încăpățînat. Îmi pare foarte rău că trăbă să o fac aceasta fără voia ta.

— Vreau să te cruț de oboselile acestei călătorii, răspunse cu vocea șuierătoare Olimpia. Am să merg eu. Și am să-i spun lui Ion Florea : Îmbrățișează-mă, sărută-mă ! Sînt a ta pentru totdeauna !

Înainte ca cei doi să-și fi venit în fire, ea deschise repede ușa. Se auzea cum aleargă pe trepte, cum îi foșneau rochiile.

Pe Vasile Grecu, ca și când l-ar fi izbit cineva c-o muchie de topor în frunte. Privea fără de nici un înțeles pe avocatul Chirca. Fața acestuia se mică, se adună, păreau obrăjorii unui copil bolnav.

— E bună, zise întru târziu Vasile Grecu. — El se sculă repede și începu să pacheteze unele mărunțișuri. În geamandan încuie și cele două coale de hîrtie. — E bună, repeta mereu, simțind că acest cuvînt îi dă putere. Da, e bună.

El privi ceasul, își luă paltonul și se apropie de ușa camerei în care era fata.

— Ce vrei ? îl întrebă îngrozit avocatul Chirca.

— Mă duc să-l aduc pe Florea, zise zîmbind Vasile Grecu. Vreau să-i spun Mărioarei. Pînă dimineață nu e mult. Pînă dimineață voi fi cu el aici.

Chirca se repezi și-l prinse de braț.

— Sărmanul meu prețin ! zise el, și în ochii lui izvorîră pentru întâia oară în viață lacrimi. Sărmanul meu prețin ! Nu te mai duce ! Totul s-a sfîrșit !

Vasile Grecu se întoarse și-l privi cu ură. Apoi se zmînci din brațele lui, și întră surîzînd în camera bolnavei. Chirca se strecură ca o umbră după el.

Fata deschise ochii și-l privi cu mirare pe tată-său.

— Drăguță, zise el zîmbind, netezindu-i părul. Tu știi ce-am vorbit înainte de prînz. Eu mă duc cu trenul de șapte.

Fata îl privea mereu cu mirare. Se gîndea : « Pentru ce surîde tata ? ». Dar era oare tatăl său, ori era un străin ? Îl vedea gata de călătorie. Unde se ducea el ?

Apoi deodată în mintea ei se făcu lumină. Ea-l îmbrățișă pe bătrîn cu disperare. Îl strîngea la pieptul ei fierbinte, îl săruta.

— Nu te duce, gemu ea. Mama niciodată nu m-a iubit. Niciodată !

Din privirile ei într-o clipă înțelese avocatul Grecu ceea ce nu voia să creadă, ceea ce-i părea cu neputință. Ochii fetei se opriră măriți de suferințe asupra lui și îl priveau cu adorare.

— Vom fi amîndoi, tată, va fi bine ! șopti ea.

Dar lacrămile-îi umplură îndată ochii, și ea începu să plîngă amar, cutremurîndu-se. Apoi începu să aiureze.

Cei doi prieteni vegheară toată noaptea lîngă patul bolnavei. Ea spunea vorbe crude Olimpiei, lui Florea. Din cînd în cînd îl chema pe acesta cu voce dulce, mlădiaoasă. Apoi fața ei se umplea de spaimă, voia să sară din pat. Părul ei despletit se împrăștia pe pernă, fața ei albă, de moartă, rămînea cîteva clipe nemișcată. Cîteodată deschidea ochii mari, puneu mîna sa palidă pe fruntea lui Grecu : «Tata ! da, e tata» șoptea. Aiurările ținură pînă spre ziuă, cînd Mărioara se cufundă într-un somn adînc, ca și cînd ar fi murit.

Vasile Grecu se simțea pustiu și gol, ca și cînd adevărul pe care-l pricepea acum, i-ar fi smuls sufletul, inima din piept. Îi părea că nici nu mai simte, nici nu mai suferă, văzînd chinurile fetei. Un singur gînd, înviorător, îi venea din cînd în cînd : «E bine că mi-am făcut testamentul».

Îi păru foarte ciudat că omulețul acesta șade mereu, neclintit, lîngă el. În unele clipe îi părea că-i o umbră, o nălucă, și atunci îl pipăia pe avocatul Chirca.

El nu mai avea conștiința timpului. Vremea nu trecea nici încet, nici repede. Părea că nu mai este timp, ci un gol nesfârșit înlăuntrul lui, în jurul său, în lumea întreagă. Nu mai era nici o putere care să-i țină pieptul drept. Pentru că în el nu mai era nimic. Ședea frînt de durere, cu ochii reci privind mereu un punct. Nu simți cînd se depărtă avocatul Chirca. Dar după ce văzu scaunul gol, își zise cu conștiința limpede : «Da, a fost o vedenie».

XX

Ion Florea sosise în orașul T. M. noaptea tîrziu. Luă o cameră la hotel, lăsă să-i ducă bagajul și întră să cîneze. Era rupt de foame. De cînd plecase, nu se întîlnise cu fețe cunoscute. În tren călătorise într-un cupeu c-un singur călător : un domn gras, cu bărbia lucie. Domnul acela sforăise în tot cursul călătoriei. Din cînd în cînd părea că se îneacă. Dar Ion Florea îi era foarte recunoscător : acela era străin și-și mai ținea și ochii închiși.

La gară, un furnicar de lume necunoscută. Vizitiul, asemenea, era străin. Hotelul îi păru simpatic, deși era o clădire veche, c-un aranjament ca vai de el. Dar servitorii, chelnării, stăpînul, toți erau străini. Lui Ion Florea îi păru că-i într-altă lume. Respiră ușurat și, intrînd în restaurant, să cîneze, văzu cu satisfacție că nu-l salută nimeni. Cîteva capete se întoarseră spre el,

Îl priviră o clipă, apoi oaspeții își continuară nepăsători conversațiile.

El mîncă cu poftă de lup, ca și cum flămînzea de zile întregi. Simțea goluri mari, lacome, într-însul. Bău și vin, aprinse și o țigară. Privea cu fruntea ridicată în jurul său. Gusta cu deliciu situația lui de om necunoscut de nimeni în sala aceasta. Cum i se înșeninau gîndurile, cum îi creșteau puterile ! El sorbea mereu din pahar, și se interesa tot mai mult de conversațiile de la mesele vecine. Simțea și el gust de vorbă.

Îi plăcu atît de mult primirea ce i se făcuse, încît se hotărî să rămînă cu locuința la hotel. Cînd se așeză în pat, în camera strîmtă de la catul întîi, simți o nespūsă mulțumire. Avea senzația că nu s-a întîmplat nimic, c-a fost prada unui vis înfricoșat, că-i iarăși candidatul de mai demult, care trece dintr-un oraș într-altul. Adormi fericit, și în noaptea aceea se visă acasă, în Broșteni, student tînăr. Văzu pe bădicul Petru Florea, pe slugulița lor de-acasă. Visul acela fu plin de rîs, de străluciri. Demult nu se mai visase Ion Florea acasă.

Dimineața următoare, se sculă tîrziu, surîzător. Visul de azi-noapte îl mîngîia mereu. El plăti hotelierului chiria pe o lună și ieși să vadă orașul.

Orașul era vechi, cu uliți strîmte, rău pardosite, cu edificii întunecate. Ion Florea însă îl află foarte simpat. Îi părea chiar că nu trecuse niciodată printr-un oraș așa de drăguț. El rătăci mult, cutrieră și străzile cele mai dosnice, mai murdare. Apoi se întorcea mereu în piață. Aici se învîrtea lume mai multă, trotuarele erau asfaltate. Aici erau cele mai de samă prăvălii. Florea revenea mereu în piață, voind să pună la încercare pe

trecători : îl cunoaște cineva ? Nu-l cunoștea nimeni, și curajul lui creștea tot mai tare. Se oprea în fața vitrinelor, cuteza chiar să fixeze pe cutare trecător. Dar nimeni nu-l cunoștea.

Trei zile în șir gustă deliciul acestei situații de om necunoscut, și se simțea fericit. Îi părea c-a ajuns undeva la capătul lumii, că-i pe un alt țărm.

Dar în ziua a patra trebui să-și deschidă geamandanul să-și ia o cravată și un guler. La vederea, la pipăirea acestor obiecte neînsemnate, fugi deodată tot farmecul din jurul său, și el văzu, înspăimântat, realitatea. Fugise de dinaintea Mărioarei Grecu, o înșelase și pe Olimpia ! De când i se coborî această conștiință în suflet, el ieșea rar pe stradă. Vedeă că oamenii nu-l cunoșteau, totuși plimbările lui îi deveniră chinuitoare. Se aștepta ca în orice clipă să întâlnească vreun cunoscut. Chiar fețele acestea străine începu să le privească bănuitor.

Cum nu se gândise nici să studieze pentru examen, nici să între în vreo cancelarie, el sta cu ziua de cap gândindu-se.

Era minciună că o înșelase pe Olimpia. Sentința aceasta i se cristaliză mai întâi. El fugise de dinaintea Mărioarei. Cu ea nu putea să se mai întâlnească. Poate se temea și de Vasile Grecu. De aici, din depărtare, lucru ciudat, el se putea gândi, și-o putea închipui pe Mărioara. Rămînea ceasuri întregi gândindu-se la toate amintirile ce-l legau de Mărioara Grecu. Începînd cu grădina internatului de fete și pînă la sara despărțirii, el se vedea în zilele acelea de fericire. Ion Florea urmărea în tăcere desfășurarea acelor tablouri nespuse de frumoase, de curate. O nemărginită părere de rău îi umplea

sufletul cînd Mărioara deschidea poarta și intra repede în noapte. Apoi deodată se cutremura și asculta înghețat de spaimă. Din adîncurile ființei lui începea să vorbească un dușman neîndurat. Vorbea rar, cu glas adînc, ca de clopot. La fiecare cuvînt sufletul lui Florea tremura de durere, simțea chiar o nesfîrșită suferință fizică, în cap, în membre, în tot trupul. Dușmanul zicea : «Nu te mai gîndi, e-n zadar. Viața ta putea să fie strălucitoare, fericirea ta nemărginită. Copilița aceea n-a mințit. Era un înger ! Și te iubea. Ți-ar fi umplut viața c-o nesfîrșită fericire. Știi cum se alipea de tine, ca mlădița de un stejar puternic ? Știi cum îi înfloreau obrajii cînd te zărea de departe ? Îți aduci aminte de sărutul ei ? Ei bine, toate acestea au trecut, nu mai sînt. Din vina ta. Tu ți-ai întunecat viața. Tu ai înșălat-o pe Mărioara scîrbos. Da, scîrbos ! Să nu te mai poți întoarce niciodată la ea !»

— Niciodată ! repeta cu spaimă Ion Florea.

«Da, niciodată, începea cel din adîncuri. Gîndește-te și nu vei afla cale de întoarcere. Ea, pe urma ta, se va ofili, se va vesteji. Pentru că te-a iubit. Tu știi că te-a iubit mult. Cum să te ierte ? Te-ar putea ierta ? Tu vei rămînea ceea ce ești, veșnic departe de fată, vei rămînea un mișel, și te vei cufunda adînc și tot mai adînc în noroi.»

— Tot mai adînc ! repeta Florea privind speriat prin casă.

«Da, nu te mira. Ca tine sînt destui. Olimpzii mai sînt destule.»

Dar cînd ajungea aici glasul din adîncul ființei lui, Ion Florea se ridica de pe scaun și cerca să-l înăbușe pe acel dușman dinlăuntru. Nu putea suferi ca cineva

să o atingă pe Olimpia. Olimpia ? Ah ! în cîte sări o dorea acum și-o aștepta să-i cadă în brațe. «Olimpia ? Dar o femeie ca asta n-ai văzut încă, biet ticălos din sufletul meu», îi zicea dușmanului.

Într-adevăr, după ce pricepu realitatea, Ion Florea aștepta sările, nopțile, să sosească odată Olimpia. Simțurile lui puternice, tinere, otrăvite acum de dulceața ucigătoare a patimilor, se trezeau, se răsculau împotriva lui, îi pricinuiau suferințe cumplite. El părea că nu mai poate s-o aștepte. Și camera lui din hotel se schimbă în loc de tortură. În ceasurile de așteptare toată viața lui se concentra într-o singură dorință : s-o aibă lângă el pe Olimpia. El simțea că femeia aceea era de-acum stăpînă pe toată făptura lui. Așteptînd-o, rîdea îngrozitor de dușmanul de mai înainte. Cu Olimpia nu-i păsa să se cufunde cît de adînc. El își simțea justificată căderea, cînd numai se gîndea la Olimpia. Nu vedea nici o greșală în faptul că va trăi cu femeia aceea.

Dar, spre nenorocirea lui, vechiul dușman din suflet tot mereu îi arăta că la spatele Olimpiei plînge Mărioara. Aici, în depărtare, vechea lui conștiință, care-l muștra de păcat, creștea în puteri, și, cu limpezimea argumentelor sale, îl ataca mereu, cu neîndurare. Erau clipe cînd Ion Florea simțea cum i se rătăcește mintea, și ar fi dorit din toată inima să înnebunească.

Olimpia îl robea sările și nopțile, dar ziua, la lumina soarelui, i se arăta neconținut Mărioara, și glasul din adîncul ființei lui îl înspăimînta tot mai mult.

Într-o zi, spre sară, Ion Florea ieși să se plimbe puțin. Capul îi vîjița. Se gîndea la Olimpia. Primise o scrisoare de la dînsa, în care îi mărturisea dragostea ei

nemărginită. Cuvintele din acea epistolă fură ca de foc. Îi umplură toate simțurile cu delicii și chinuri.

Cum mergea cu capul plecat, deodată zări înaintea sa o doamnă care umbla cu eleganță. Formele pline ale trupului se distingeau. Ion Florea merse mult în urma ei. O privea cu lăcomie. O dorea. Când fu conștiu de ceea ce voiește, el se opri cu inima scîrbită, și se întoarse numaidecît în camera lui întunecată. O baltă grea de venin greșos îi inundă inima. «Așadar, aici aș fi ajuns», își zise el, scîrbit de sine însuși.

Zece zile nu s-a întîlnit cu nici un cunoscut, dar de la o vreme nici nu se mai uita la oameni. Chinurile care îi înviforau sufletul îl făceau să observe tot mai puțin din ceea ce se petrecea în jurul lui. În sara zilei de unsprezece august, Ion Florea cina, ca de obicei, singur la o masă în restaurantul hotelului. Mîncă încet, cu silă. Deodată simți pe umărul lui mîna unui om. Tre-sărind, își ridică fruntea.

— Ce doriți ? îl întrebă repede.

În fața lui rînjea un tînăr slab, cu umerii obrazilor ieșiți, cu ochii foarte vioi.

— Iar nu mă cunoști, Ioane Floreo, zise acela c-o voce răgușită. Se vede că așa mi-e scris, de cîte ori mă întîlnesc cu tine, după un răstimp mai îndelungat, să nu mă cunoști.

El rînjea, arătîndu-și dinții lați. Florea îl cerceta cu de-amănuntul. Îi veni ceva în minte, dar foarte neclar.

— Într-adevăr, nu te cunosc ! Cel puțin nu-mi aduc aminte, răspunse Ion Florea.

— Dar gîndește-te, frate, la sara aceea, în capitală, la locuința ta. Erai tu și Roșu, cînd, întrînd la voi, nu m-ați cunoscut.

Ceea ce-i venise mai înainte neclar în minte lui Ion Florea, acum se limpezi deodată.

— Petru Botezan, zise el cu vocea înfiorată, căci deodată cu numele își aminti și de sara aceea cu îngrozitoare istorisire a lui Botezan.

— Da, eu, iubite pretine. Îmi dai voie să-mi iau un scaun ? Întrebă așezându-se la masă. De-atunci au trecut mulți ani.

— Mulți, răspunse încet Florea.

— Tu ești avocat ? îl întrebă Botezan, ciocănind c-un inel în paharul de pe masă. Să vie vin, zise el chelnărilor.

— Încă nu !

— Ah ! da, ai venit aici pentru censură. Înțeleg, înțeleg ! făcu acela ducându-și un deget la frunte. Și ești demult aici ?

— De vreo zece zile numai, răspunse înfiorat Ion Florea.

— Tu vei fi deci avocat, începu Botezan. Eu, pretine, n-am nici o carieră. Pentru viața asta nu se plătește să-ți faci o carieră.

El tăcu, umplu repede pahărelele și sorbi cu poftă lichidul auriu.

— Tu nu ți-ai luat doctoratul ? îl întrebă Florea.

— Aș, de unde ! Ce-mi trăbă mie doctorate ! Eu mi-am făcut, pretine, o lege pentru viață : ori buni, ori răi, același pământ ne va astupa. Eu, așa cum mă știi, adaose rînjind. Dar nu cu văduvioara ! Ah ! s-o fi luat dracu' ! M-a părăsit pentru altul ! De-atunci am avut alte succese. De prezent sînt robul unei brunete. Ei, îți place ?

— Ce să-mi placă ? zise Florea, simțind cum dezgustul îi trecea prin sînge ca un venin.

— Doctoratele mele ! rînji Botezan. Ei, pretine, tu poate ai alte păreri asupra vieții decît mine. Fiecare om vede viața într-alt chip. Dar viața ne face robii ei, pe fiecare.

Botezan umplea des paharele. Florea abia gusta vinul, dar celălalt îl golea totdeauna.

— E o femeie durdulie, caldă. Da, e ca o blană, rînji Botezan.

— Cine ? întrebă cutremurat Florea.

— Ei, cine ! Brunetica mea. Îmi am culcușul de un an și jumătate la ea. E văduvioară, adică bărbatul său e internat într-o casă de sănătate. E bogată și darnică. El rînji, lărgindu-și gura enormă.

Ion Florea se ridică palid de la masă. Îi părea că omul acesta vorbește anume ca să-l rănească pe dînsul

— Cum, te și duci ? întrebă Botezan.

— Da. Îmi pare rău, dar trăbă să-mi văd de carte, răspunse Florea.

— Ei, apoi la revedere. O să ne mai întîlnim ! zise Botezan strîngîndu-i mîna.

Ion Florea plăti, și din ușă își mai întoarse o dată capul și privi pe Botezan. Apoi ieși.

Cinismul omului acesta îl revoltă. În noaptea aceea Olimpia nu se mai apropie de el. Ion Florea se gîndea mereu la acel om respingător. Și, din cînd în cînd, dușmanul din adîncurile ființei sale îi șoptea rece : «Și tu poți ajunge ca Botezan !». Dar candidatul îl sugruma repede. «Niciodată !», zicea el cu spaimă.

Însă omul acesta începu să-l intereseze. Încă în ziua următoare îl aștepta cu nerăbdare în restaurant, în același loc. Botezan sosi târziu. Mirosea tare a băutură, și în ochii lui clipea vițiul.

— Îmi pare bine că nu te-ai culcat. Îmi pare bine că te întâlnesc ! Uf ! am avut cu dumneaei o scenă ! Ce scenă ! rânji el șezând lângă Florea. Închipuiește-ți, e geloasă ! O jumătat' de zi dacă nu dau pe-acasă, stă să-mi scoată ochii ! Ş-acum, eu mai rămân așa, la un pahar de vin, câteodată.

— Pentru ce nu te-nsoțește ? Întrebă cu interes Ion Florea.

— Nu vrea să iasă în lume c-un tinăr, necunoscut, suspect, începu acesta, privind după băutură pe masă. Peste tot femeile află un deliciu nespus în dragostea ascunsă. Ah ! s-o vezi cum mă îmbrățișează de câte ori întru în casă. Femeile, dragul meu, sînt cele mai mari egoiste de pe fața pămîntului.

— Dar bărbații, ei nu sînt egoiști ? Mi se pare că nu-i mare deosebirea, zise Ion Florea.

— Nu, frate, e o deosebire enormă, începu Botezan. — Chelnărul le puse vinul pe masă. După ce bău, sorbind cu bucurie vinul, continuă : Să mă iei de pildă pe mine. Acum eu iubesc o femeie o zi, o săptămînă, dar în urmă o pot părăsi fără nici o durere cînd mă așteaptă alta. Eu nu mai sînt un băiat frumos. Am fost. Eu o știu asta. Și totuși, pretine, femeia care m-a îmbrățișat o dată ar vrea să mă cufunde pentru totdeauna în ființa ei. Da, eu am cunoscut multe femei. Și pot să-ți spun că femeia e, cum să-ți spun, ca plantele acelea grase,

carnivore, care, simțind bucăți de carne, se adună, se-nchid și o mistuie. Femeia e cel mai mare egoist din lume ! sfârși el cu mînie, izbindu-și paharul de masă.

Ion Florea își simțea sufletul scîrbit. Disprețui pe acest străin din toată inima. Dar simțea necesitatea să-l cunoască tot mai de aproape.

— Și, pe urmă, cum v-ați împăcat ? îl întrebă.

— Ca totdeauna ! M-a pus în genunchi și a trebuit să jur pe ce am mai sfînt că-s nevinovat. Ah ! ce gîscă e femeia ! Ea crede în jurăminte, ori cel puțin îi place să se înșăle. Și, știi pentru ce ? C-o singură țintă : să guste cît mai adînc din cupa plăcerilor. Egoismul lor le face oarbe, și pe urmă le nenorocește. Eu jur, cuvintele pentru mine nu mai au nici o valoare. Dar dacă văd o femeie frumoasă, alta, crezi că n-o urmăresc ? Nu-mi place ? Dragă, toți bărbații iubesc un regiment întreg de femei frumoase ! Și, poate nici să nu fie frumoasă. Eu pot să nu-i zăresc fața. Dar să-i văd o formă rotundă, tare, pe care o scoate la iveală haina. Crezi că n-o iubesc pentru această singură formă ? El rînji înfiorător, deschizînd o gură largă, de pește.

Ion Florea scuipă cu scîrbă în laturi, dar îndată simți o tulburare adîncă în suflet. Își adusese aminte de femeia pe care o urmărise într-o sară trecută, și numai de cît glasul cel ascuns îi șopti : «Vezi, și tu poți ajunge ca Botezan». De data asta el nu cuteză să zică : «Nicio-dată». Se întrebă : «E iubire asta ?». Dar în loc de răspuns, simți o scîrbă cumplită față de sine însuși. Se simțea rușinat în fața acestei lepădături omenești, în fața lui Botezan. Pentru că, deși îi da dreptate glasul-

lui dintr-însul, pe tînărul acesta, care respira vițiu, îl disprețuia din adîncul sufletului.

El însă nu mai cuteză să-l întrebe nimic. Acela, amețit de vin, spunea lucruri înfiorătoare. Nici un strop de bunăcuviință, de bun-simț, nu mai rămăsese în el. Nu putea vorbi despre altceva decît despre femei. Ion Florea cercă de cîteva ori să abată conversația, însă nu reuși. Atunci, tîrziu, se ridică și-l părăsi. Ducea cu sine ceva din ființa acestui om în descompunere. Se simțea trist ca niciodată. Dorea să adoarmă, să nu se mai trezească.

Dar în celelalte două zile următoare el fu atras de Botezan ca de un magnet puternic. Îl căuta prin restaurante, prin cafenele, pînă îl afla. Și după ce asculta aiurările aceluia, se întorcea acasă cu sufletul tot mai trist, copleșit de dorul de moarte. El nu mai auzea lupta celor doi dușmani dintr-însul. Numai unele sentințe, spuse mai tare, îi ajungeau la conștiință. Și atunci simțea dureri vii în creieri.

În sara zilei de cincisprezece august Ion Florea primi telegrama prin care Olimpia îl aviza despre sosirea ei cu trenul de trei dimineața.

Vreo patru ceasuri viforul îi cîntă înfiorător prin suflet. O dorea pe Olimpia cu toată puterea simțurilor, vedea prăpastia în care va recădea pentru totdeauna dacă se va întîlni cu ea. Patima lui creștea sălbatecă, dar tot pe-atît de puternică se ridica conștiința ticăloșiei sale. Chinurile lui erau cumplete. Ar fi voit să-și smulgă

inima din piept, s-o calce în picioare. Numai inima ? Pe el întreg ! Plăcerile ce i le putea da Olimpia îi aprindeau sîngele și-l făceau să respire greu. Viața ce-l aștepta, mai ticăloasă decît a lui Botezan, îngheța îndată tot focul din trupul său. Sufletul său se îngrozea de o așa viață. Capul îi vîjîia, îl durea cumplit. Simțea limpede prăpastia dintre iubirea adevărată și instinctul ce-l robea. Se îngrozea de mocirla în care se cufunda. Ah ! dar nu putea, nu putea să n-o aștepte ! Nu putea să n-o vadă !

El își luă paltonul, pălăria, descuie ușa, și începu să se strecoare, furișîndu-se pe scări, pe stradă. Sufletul lui i-l apăsă acum conștiința unei crime, și el se strecură ca un făcător de rele pe străzi dosite, întunecoase, spre gară. Dar mai erau trei ceasuri pînă să sosească trenul. Cum se furișa pe-o stradă laterală, văzu clipind geamurile unei cafenele, și intra. Îi era frig. I se zbăteau dinții în gură. I se părea că de departe se apropie un chiot îngrozitor. Ca și cînd ar fi fost mii de oameni și ar fi strigat din depărtare : «Prindeți-l, nu-l lăsați !».

Cafeneaua era de mîna a treia. Erau puțini oaspeți. Abia se așezase însă la o masă, și Petru Botezan fu lîngă dînsul.

— Ah ! dragul meu prețin, cît mi-a fost de dor de tine. Azi nu te-am văzut. Mă lași să te sărut ? El se aplecă cu gura lui largă, de pește, să-l sărute. Era beat.

Ion Florea se zgdui, și-l împinse.

— Nu-i nimic, dragul meu prețin ! zise acesta, tîrînd un scaun lîngă Ion Florea. El era îmbrăcat cu paltonul. Obrajii săi luceau galbeni ca la un mort. Nu-i nimic,

repeți el. Vom afla noi copilițe să le sărutăm. Ai dreptate ! Aci mă închin înaintea ta.

— Ești beat, Petre, ești beat ca un porc, zise brutal Ion Florea, în care viforul cel cumplit de-acasă începu să urle din nou, îndată ce-l zări pe Botezan.

— Nu face nimic, pretine, că-s beat, rânji acesta. Pe unii ne îmbată vinul, pe alții femeile, адаose, surzînd cu răutate. De pildă, eu mă prind pe capul meu beat că-n noaptea asta tu umbli dup-o muiere.

Pe fiecare clipă cuvintele lui măreau viforul din sufletul lui Ion Florea. El voi să se ridice, să plece, dar picioarele nu-l slujiră. Începu să-l privească înspăimîntat pe Botezan. Acesta își adusese băutura, niște lichioruri tari, și, șezînd iarăși lîngă Florea, începu, aruncîndu-i în față acreala băuturii :

— E în zadar, dragă pretine. Buni și răi, sîntem robii femeilor. Ele ne ticăloșesc pe noi. Și nu-i bărbatul care, prins odată în brațele lor, să mai aibă tăria de-a le părăsi. Nici nu se mai poate. Da, адаose el după un răstimp de tăcere, s-ar putea la început. Cine știe ! Pe urmă, tot un drac ! Eu, de pildă, am avut ceasuri teribile în viață. Ce crezi tu, că eu am fost un fleac de om ? Eu am avut gînduri de sinucidere, da, dragă pretine, gînduri de sinucidere. Pricepi tu ce-i asta ? Tu nu pricepi ! Dar eu, de-atunci, port revolverul acesta mereu cu mine, адаose el, și scoase din buzunarul paltonului un revolver de oțel negru.

Privirile lui Florea se lipiră de arma aceea mică, ciudată, pe care Botezan o pusese pe masă. O privea mereu, în vreme ce Botezan vorbea mai departe.

— Tu taci ! Tu poate ești supărat pe mine că ți-am vorbit așa. Eu, pretine, sînt un ticălos. Da, un mare ticălos. Tu poate ai o domniță tină, care te așteaptă ! Ah ! aceea-i viață de înger, nu de om. Dacă-i așa, am greșit și mă iartă.

El tăcu puțin și-și goli păhărelul cu lichid verziu.

— Dar iarăși, cine m-ar putea asigura pe mine că tu nu te învîrți dup-o rochie în noaptea asta ? Ei drăcie, nu sta ca un sfînt ! Toți sîntem oameni !

— E plin ? Întrebă deodată Ion Florea cu vocea limpede, arătînd revolverul.

— Da, plin. Eu îl țin totdeauna încărcat. Ei, nu te teme, nu vreau să mă împușc. N-am cutezat niciodată. Dar uneori mi-e frică. De cine ? Nu știu ! Mi-e frică ! Dar pe mine nu cutez să mă omor. Nici nu mai doresc acum să mor. Îmi place în balta mea, îmi place un strop de băutură. Ei, ce te uiți la mine așa de uimit ? Nu eu, dar încă nici un om n-a cutezat să-și ia viața pentru că s-a ticăloșit, căzînd în necurăție. Pentru o defraudare se omoară oamenii. Își iau viața pentru un faliment, pentru pierderea unei situații sociale. Pentru păcatul necurăției, nime ! Ca mine mai sînt destui. Și fiecare ne tăvălim în tina noastră, din zi în zi mai grei de murdărie. Și, dacă stai să te socotești, poate porcii de felul meu sîntem cei mai mari criminali din lume. Și totuși, o societate ne tolerează și ne tolerăm și noi !

El tăcu, cu ochii injectați de sînge. Bău din nou.

Ion Florea luă revolverul, îl cercetă puțin, apoi îl puse pe masă.

— Îți place ? Întrebă cu bucurie Botezan.

— Da, îmi place, răspunse liniștit Florea.

— O armă ca asta e de neprețuit. Ești cu ea în siguranță oriunde ai fi. Mai ales...

El se opri și privi spre ușa care scârțâi. Întrau noi oaspeți. Dar, în aceeași clipă, Ion Florea luă arma, și, așezându-i țeava rece la tâmpla dreaptă, o descărcă.

Detunătura răsună în sală, țicâni în geamuri. Botezan tipă îngrozit și se răsturnă pe podele. Lumea se adună înspăimântată, unii fugiră, tipînd, în stradă. Trupul lui Ion Florea se zvîrcoli puțin, apoi îl cuprinse liniștea morții.

XXI

Olimpia, după ce alergă pe scări cu respirația oprită, ieșind în stradă, se mai liniști. Mergea cu pași hotărâți, cu fruntea ridicată. Întră în cel dintâi oficiu telegrafic ce-i ieși în drum și trimise depeșa lui Ion Florea. Când ieși, privi ceasul. Mai avea treizeci de minute pînă la plecarea trenului. Opri o trăsură, se urcă ușoară, mlădioasă, cu eleganța ei obișnuită. Vizitiul fluieră, și caii porniră în galop. Străzile, edificiile, trecătorii de pe trotuare rămîneau ca-ntr-o alunecare repede pe lîngă Olimpia. Ea simți cum îi crește pieptul, cum îi ard obrajii. Nu mai fusese cu trăsura din ziua de Rusalii, cînd l-a cîștigat pe Ion Florea. Tropotul copitelor, săl-

tările trăsorii, îi aduceau viu în amintire drumul acela strălucit. Se gîndea că în viața ei poate aceea a fost ziua cea mai frumoasă. Însă își zicea repede: «Nu, de-atunci toate zilele mi-au fost frumoase. Chiar și acestea două săptămîni de cînd s-a dus el.» Depărtîndu-se de casa care i se schimbase în Iad, apropiindu-se cu fiecare clipă de Ion Florea, din sufletul ei trecu, luat parcă de-un vifor, tot zbuciumul, toate chinurile zilelor din urmă. Viața ei se lumina din nou, și ochii ei verzi împrăstiau străluciri scumpe de sub genele umbroase.

Înainte gării se coborî, plăti birjarului, trecu liniștită, printre oamenii dintre care unii o salutau, la ghișeul de bilete. Întră apoi în sala de așteptare a clasei întîi, se apropie de geam și privi însărarea care se cobora dulce. Munții de la răsărit luminau încă din piscurile pe care se cobora bolta senină, verzie. Încolo, umbra moale a însărării se lăsase pretutindenea.

Locomotivele șuierau din cînd în cînd, treceau suflînd greu, obosite, înălțînd în aer colonne grele de fum întunecat. Mai departe, pe șine, se auzeau hurducînd vagoane, izbindu-se. Slujbași cu haine vineții, smolite, strigau cuvinte scurte, ca de primejdie, ridicau, înclinau stegulețe roșii. Cîte unul începea să alerge pe pietrișul mărunț. Cu pașii largi, liniștiți, trecea slujbașul superior. Din sus de cot, pe braț, ardea banda roșie, lată.

Olimpia urmărea prin geam toate mișcările acestora. Îi privea cu bucurie: îi părea că fiecare umblă, se frămîntă numai ca dînsa să poată pleca mai repede. Simțea un nesfîrșit deliciu gîndindu-se cum se va cui-

bări într-un colț de vagon, cum nu se va mișca de-a-colo pînă cînd se va coborî în brațele lui Ion Florea.

Lumea începu să inunde peronul. Erau oameni, femei, de toate vîrstele. Contopirea claselor sociale nicăiri nu-i mai desăvîrșită decît pe peronul unei gări, cînd se așteaptă, din clipă în clipă, sosirea trenului. Olimpia îi cerceta cu privirea, și un surîs de satisfacție îi înflori pe buze. Nici unul dintre bărbații care se învîrteau aci în jurul femeilor, ori rămîneau tăcuți deoparte, nu se putea asemăna cu Ion Florea. Deodată ea tresări. Ușa de la sala de așteptare se deschise, și un glas hodorogit începu să înșire, ca într-un singur cuvînt, nume aspre de gări. Trenul sosi îndată, cutremurînd geamurile gării. Olimpia ieși, se urcă repede într-un vagon de clasa întîi și se așeză lîngă fereastră. Afară se auzi un răstimp zgomotul glasurilor omenești, al cărucioarelor pe care se descărcau pachetele ori se aduceau bagajele mai grele, apoi se făcu liniște. Și, în liniștea aceasta, se auzi, limpede, signalul : locomotiva oftă de cîteva ori, apoi trenul porni.

Olimpia simțea cum îi trece prin trup o căldură dulce, moleșitoare. Și din căldura aceasta izvora tot mai mult o lumină deosebită, care-i înfășura sufletul, îi limpezia ochii, îi regula bătăile inimii. Așadar era adevărat ! Ea se duce să nu-l mai părăsească pe Ion Florea ! Se duce să nu se mai întoarcă niciodată ! Privea prin geam cum aleargă cîmpiile, cum se învîrt în depărtare dealurile tot mai întunecate. Așadar nu-i vis, ea se duce !

Amintirile începură să-i învie mai amețitoare ca ori-cînd, inima îi bătea cu putere în piept. Închise ochii și rămase mult timp gustînd un deliciu otrăvitor. Obrajii

ei se făceau cînd palizi, cînd se aprindeau trandafirii. În răstimpuri se cutremura, pleoapele i se zbăteau. Din cînd în cînd buzele ei șopteau încet, abia înțeles : «Puiule».

Trenul alerga ca un monstru negru, încovoiindu-și uneori trupul, fluierînd cîteodată, duruind săc pe poduri. Noaptea se cobora înstelată. Olimpia își aducea rar aminte de ceea ce lăsase acasă. În sufletul ei nu se cobora nici o durere, nici o umbră de tristețe. Vasile, Mărioara, erau pentru ea mai mult o părere decît realitate. Dar simțea că aceste două năluci i-au întunecat ei viața. Vasile — cu întreaga lui ființă de vierme, Mărioara — cu tinerețele ei, cu patinatul, cu dragostea lui Florea. Dar de-acum simțea că-i iartă, că nu le mai dorește nici un rău, că pentru ea nu mai există. Simțea, c-o sfîșietoare durere fizică, cum viața ei se adună, se concentrează într-o singură dorință. Și această dorință nu-i strîmta viața, ci, dimpotrivă, i-o făcea mai largă, nemărginită. Și viața se contopea acum cu bucuria, cu deliciul, cu fericirea care nu se va mai sfîrși niciodată. În alergarea trenului, aici, pe catifeaua verde, ar fi dorit să strîngă în brațele sale lumea întreagă, să-i ierte pe toți, să-i iubească. O milă nesfîrșită îi umplu sufletul.

În răstimpuri depărtate trenul se oprea în gări, se auzeau glasuri omenești în întunerec. Olimpia zvîcnea palidă de pe canapeaua de catifea verde, privea prin geam. Nu ajunsese încă ! Apoi trenul se mișca, alerga din nou, suflînd des în noaptea cîmpiilor, și Olimpia se retrăgea în colțul canapelei.

Îl vedea pe Ion Florea cu ochii lui semeți, ageri, cu privirile tari, îi vedea fruntea înaltă, gînditoare, mustața

neagră, vînjoasă, îi vedea trupul puternic, strălucitor de tinerețe, ca al unui zeu. Simțea apoi răsuflatul gurii sale cum se apropia, simțea îmbrățișarea lui viforoasă, alintările lui.

Deodată în mintea ei începu să se cristalizeze un șir de gânduri : «Doamne, își zicea, ce-ar fi fost dacă tinărul acesta îmi ieșea în cale în locul lui Vasile Grecu ? Dacă la vârsta de șasesprezece ani mă căsătoream cu el ? Viața mea ar fi fost cea mai fericită. Ah ! cât l-aș fi iubit de-atunci, cum i-aș fi coborît în suflet toată aroma tinerețelor mele. Am fi fost așa de fericiți ! » Ea își închipuia limpede înțîia lor înțîlnire, cînd ea ar fi fost numai fetiță de șasesprezece ani. Simțea dulceața parfumată a înțîiului sărut. Își putea închipui chiar cununia lor, nunta, înțîia zi și toate cele următoare. Zugrăvind-și cel mai pompos tablou asupra vieții ce ar fi dus-o cu el pînă acum, simți, în cursul acestei călătorii, înțîia durere amară în suflet. O tristețe adîncă o cuprinse, gîndindu-se cît de rece, de întunecată, s-a scurs viața ei în anii de căsătorie, lîngă omul acela respingător, al cărui nume îl purta. Ce bucurii avusese ea în acel nesfîrșit șir de ani ? Poziția în societate, cîntea, respectul cu care o înconjurau oamenii ? Vai, ce nimicuri, ce hoaspe ușoare au fost toate bucuriile ei ! Ea vedea acum cît de pustii au fost acele camere luxos mobilate, cît de înghețate, și se mira că, în scurgerea atîtor ani, nu s-a schimbat și ea în sloi de gheață.

Demult nu se gîndise la mamă-sa. Acum o auzea cum o îndemna la căsătoria cu Vasile Grecu. «E tinăr, ad-vocat cu nume bun, cu viitor strălucit ! » Ce viitor ? Olimpia o ura acum pe mamă-sa. Îi părea că în rîndul

Întîi mamă-sa e de vină pentru viața ei întunecată în care s-a cufundat pînă la ivirea lui Ion Florea. Ah ! Ion Florea ! La numele acesta îi cădea neputincioasă toată durerea, și adîncurile ființei ei se cutremurau luminate. Ea va trăi încă mult, va rămînea veșnic tî-nără ! Da, ea simțea că nu va putea să îmbătrînească ! Simțea atîta putere de viață, atîta tinerețe în sine, încît o dorea inima. La gîndul că în noaptea asta va fi lîngă Ion Florea, ea uită repede durerile trecutului. Seninul, lumina, îi orbeau parcă toate gîndurile. Îi părea, în răstimpuri, că chiar afară e lumină. Da, o mare nemărginită de lumină. Urmărea cu voluptate orice lucru scilpicios, inelele sale care-i îngreuiau degetele, marginea de aur a pompadurei sale, lumina electrică de sus, din lampă.

Ea își închipuia limpede cum o va aștepta la gară Ion Florea, cum îl va recunoaște dintr-o privire în furnicarul de oameni, cum o va îmbrățișa, și o va săruta, — da, aci, în fața lumii, o va săruta pe buzele ei roșii ca fraga. Ea-și mîngîia haina pe locul pe unde o vor strînge brațele lui Ion Florea și ofta de plăcere. Vor urca într-o trăsură, ea se va răzima de brațul lui, de umărul lui, și, strîns îmbrățișați, ca la reîntoarcerea lor din Păltiniș, sărutîndu-se mereu, nici nu vor ști cum va trece timpul pînă vor intra în locuința lui de la hotel.

Cînd ajunse cu închipuirea ei aici, Olimpia se ridică de pe canapea și-și apăsă obrazul fierbinte de geamul rece.

Olimpia călători multă vreme singură. De cîte ori se oprea trenul, în vagonul elegant de clasa întîi nu se urca nimeni. Uneori i se părea că nici nu călătorește,

că-l așteaptă pe Ion Florea să sosească din clipă în clipă. Dar, târziu în noapte, de la o gară în care trenul abia de se opri o clipă, în vagonul ei se urcă o doamnă tânără și elegantă. Străina întră foșnind din mătăsuri, un hamal ridică pe polița de deasupra un geamandan de piele galbenă, și ieși închinându-se adânc.

Străina șezu numaidecât, își mîngîie, în treacăt, șuvițele de păr blond la tîmple, clipind des spre Olimpia. Aceasta era cu fața întoarsă spre geam. Se simțea stînjinită de străina aceasta care venise să-i tulbure fericirea.

Străina însă o urmărea mereu cu privirea. Pe fața ei se vedea curiozitate, surpriză și bucurie. Un răstimp meraseră în liniște. Trenul vuia, șuiera în întunec.

Într-o clipă, cînd Olimpia își întoarse puțin capul, străina tresări și, în aceeași clipă, se ridică și se apropie de dînsa.

— Dragă prietenă, doar nu vei fi tu Olimpia ? zise ea privind-o cu bucurie.

Olimpia își ridică privirile verzi neliniștite. N-o cunoștea. Însă privind-o mai amănunțit, un surîs îi înflori pe buze.

— Olga ! Ah ! era să nu te mai cunosc.

Cele două femei se îmbrățișară, se sărutară.

— Dragă Olimpio ! Cît de frumoasă ești tu și acum, începu Olga — o prietenă din internat a Olimpiei. Se vede că tu ești dintre femeile care nu îmbătrînesc niciodată, adaose șezînd lîngă Olimpia. Ah ! eu m-am schimbat mult, nu-i mirare că abia m-ai recunoscut.

— Nu te poți plînge, mi se pare, răspunse Olimpia cu bucurie. Nu te-ai schimbat nici pe departe cît crezi.

— Ba da ! Numai că tu ești bună ca totdeauna, răspunse Olga, oftînd ușor.

Străina aceasta, Olga, era unguroaică. Avea ochii vioi, focosi și buzele cărnoase. Trupul ei era mlădios, destul de plin, dar sîinii îi erau puțin veștejiți.

Ele se cufundară în amintirile anilor de școală. Își aduceau aminte de profesoare, de bone, de colege. Din cînd în cînd vreuna se mira : cealaltă spunea de o colegă că a murit. Ele își avuseseră paturile vecine în dormitor. Olga era dintre fetele care o știau mîngîia pe Olimpia, și pentru aceasta Olimpia îi făcea multe servicii. O ajuta la lecții, o ajuta să-și împletească părul auriu. Ele vorbiră mult, fericite, răpite de amintirile senine ale copilăriei. Erau clipe cînd Olimpiei îi părea că acum a ieșit din internat, că acum începe viața ei de fată.

Olga începu deodată să-i descrie năcazurile familiale. Adică năcazuri nu erau, ci mici neplăceri. Avea patru copii, trei fete și un băiat. Băiatul îi făcea zile negre. Era un ștregar. Copilele aveau purtări bune, dar plîngeau din toată nimica, scoțînd din sărite mai ales pe bărbatul său, un inginer superior. El, de cîteva luni, lucra aici, în apropiere. Mai era vreo jumătate de ceas, și Olga sosea acasă. Ea s-a măritat tîrziu, la vîrsta de douăzeci și trei de ani. Dar, n-are de ce se plînge. Bărbatul ei e om bun și o iubește. Însă copiii !

Olimpia asculta cu plăcere această muzică dulce. Olga avea o voce foarte melodioasă, cîntătoare. Vocea asta a și fost una din cauzele pentru care, în internat, Olimpia ținea la fată.

După ce-și spusese traiul de-acasă, Olga își ridică ochii surîzători spre Olimpia.

— Nu putem fi toate ca tine, zise ea cu bucurie.

— Ca mine ? Întrebă Olimpia, simțind un fior ciudat prin trup.

— Da, dragă, tu ai avut mare noroc, dar ai și fost vrednică. Să fiu tânăr, în clipa asta, m-aș îndrăgosti de tine. Ce crezi, eu nu știu că ești soție de deputat ? Și ea îi puse ușor degetul pe obraz.

Olimpia zîmbi, dar zîmbetul acesta era amestecat cu tristețe.

— Ei, și ce-i într-asta ? Întrebă ea.

— Mă rog, ai făcut partida cea mai strălucită dintre câte am fost în internat, răspuse Olga. Crezi că noi nu știm și mai mult ? Da, draguță, noi ne interesăm de colege. Știu că ești foarte avută și că în societatea voastră românească ești prețuită foarte mult. Și să știi că mă bucur nespus, adăose ea îmbrățișînd-o.

Olimpia simți un fior rece la îmbrățișarea ei. Femeia aceasta o tulbura, cum se amesteca în viața ei.

— Te-nșeli, draguță, zise ea c-un fel de silă. Eu sînt tot așa de apreciată ca și altele.

— Nu, mai mult ! Noi am auzit. Dar de frumoasă știi că nu te întrece nimeni ? Întrebă cu bucurie Olga.

— Ei, ești copilă, răspuse Olimpia, simțind cum îi crește neliniștea.

— Se-nțelege, tu vei avea acum copii mari, schimbă deodată Olga conversația. Câți ai ?

— O fată, răspuse în silă Olimpia.

Credea că pentru ea nu mai există nici Vasile, nici Mărioara, și totuși întrebările acestea, venite de la o străină, o tulburau adînc. Ar fi dorit ca Olga să sosească în grabă acasă, s-o lase singură.

— Numai una ? ! Întrebă cu uimire străina.

— Numai.

— Și cum o cheamă ? știrici zîmbind Olga.

Olimpia spuse cu mare greutate numele «Mărioara». Se deșteptase în ea, pe-o clipă, simțul datoriei, dragostea de mamă ?

— Și, sigur, e frumoasă !

— Așa se zice, răspunse cu răceală Olimpia.

— Dacă-ți samănă ție, apoi lumea desigur nu minte, zise Olga.

Olimpia simți deodată că o dușmănește pe femeia aceasta, și bucuria ei fu mare cînd, îndată, se auzi un șuier prelung în noapte, și trenul se opri.

— Vai, am ajuns, zise cu durere Olga, ridicîndu-se și îmbrățișînd-o pe Olimpia. Cît îmi pare de rău, adaose îndată, dregîndu-și haina, părul. Dar o să ne mai întîlnim. Să știi că am să te vizitez.

— Mi-ar părea nespus de bine, dragă, răspunse, sărutînd-o, Olimpia.

Ușa se deschise, un hamal întră, coborî repede geamandanul de piele galbenă. Jos, la lumina felinarelor, Olimpia văzu cum un bărbat înalt, blond, o îmbrățișează pe Olga și o sărută.

Olimpia se retrase cutremurată în colțul canapelei. Îl văzu într-o clipă pe Ion Florea. Da, și ea o să fie îmbrățișată în curînd. Dar nu așa ! Nu un sărut ca acela ! Ei se știu altfel îmbrățișa și săruta. Și, gîndindu-se la Olga, simți deodată o bucurie ascunsă : «Nu-i nime ca Ion Florea», își zicea.

Trenul alergia neobosit. S-a mai oprit la o gară, la două, apoi deodată afară se luminează. Ajunseră într-o gară mai mare, de unde Olimpia trebuia să schimbe trenul. De aici nu mai era decît un ceas pînă în T.M. Ea

se coborî repede și intra în restaurant. Luă o cafea, dar cînd auzi că trebuie să aștepte o jumătate de ceas, o lăsa neatinsă pe masă.

În restaurant nu era lume multă. Chelnării îi serviră îndată pe toți, alergînd în mîna cu pahare de bere, cu farfurii, cu vin. Călătorii mîncau povestind încet unii, cei mai mulți tăceau, păreau oboșiți. Olimpia îi privea. Părea că simte și greutatea așteptării lor. Încet-încet ea se liniștea însă, minutele treceau, mai erau zece, mai erau cinci. În sufletul Olimpiei se făcu iarăși lumină și, gîndindu-se că peste un ceas va fi în brațele lui Ion Florea, simțea un deliciu nemărginit. Iertă pe Olga, iertă pe călătorii aceștia triști, cu fețele oboșite ; simțea iarăși că ar îmbrățișa fericită pe toată lumea. Își privea iarăși cu plăcere marginea de aur a pompadurei. Ușa restaurantului se deschise, și în sală intra un negustor bărbos, murdar, care-și purta marfa într-o cutie lată de lemn. Avea în lada aceea o mulțime de mărunțișuri sclipitoare, tabachere, bricege, cuțițașe, cutii cu bomboane. El trecea pe dinaintea călătorilor, închinîndu-se adînc, îmbiindu-și marfa. Se opri și înaintea Olimpiei. Între cuțițașe lumina din tăișul fin un pumnal cu mînerul alb, de os. În lumina electrică, oțelul alb strălucea neconținut, cum negustorul își clătina mereu lădița. Ochii Olimpiei se opriră cu lăcomie pe oțelul acela ce fulgera mereu. Ea îi făcu semn negustorului să se apropie, și acesta veni îndată cu un zîmbet larg pe față. Ea ridică cu delicatețe pumnalul.

— Cît costă ? întrebă surîzînd Olimpia.

— Pentru dumneavoastră, doamna mea, numai zece coroane, răspunse negustorul, cu vocea unsă, închinîndu-se.

Olimpia îi dădu banii. Negustorul scormoni repede în lădița lui și ridică o cutiuță neagră.

— Să-mi dați voie, doamnă, să-l așezăm aici. Așa.

Olimpia privi cutiuța. O ridică, apoi, lăsând-o pe masă, ieși repede. Negustorul clipi din ochi și o ascunse repede între mărunțișuri. Afară trenul șuiera de plecare.

Olimpia se nimeri în compartiment cu două doamne și o fetiță. Ea se retrase într-un colț al compartimentului. Adânci fiori de plăcere îi zguduiau trupul. Beția simțurilor o copleși cu desăvârșire, și ea auzea numai ca în vis conversațiile celor două străine, râsul copiliței. Ca băieții care se întorc după un an de studii la casa părintească, ea socotea minutele. Însă de la o vreme nu mai putu vedea nimic clar, nu mai auzea nici conversațiile celor două doamne. Capul începu să-i vîjîie, și inima i se zbătea în piept să-i moară. În fantezia ei se învăluiau, fără nici un rost, Vasile Grecu, Mărioara, Chirca, Ion Florea, societatea din oraș, serate, baluri, călătoria, Olga, gările, negustorul bărbos, pumnalul, locuința lui Ion Florea. Nu-și mai putea da sama cum trece timpul. O cuprinsese o moleșire ciudată.

Deodată locomotiva țipă înfiorător, și Olimpia sări ca mușcată de șarpe. Ajunsese. Ea se coborî ca dusă de un uragan, și se opri, zîmbind, jos, lângă tren. Zîmbetul acesta era forțat. Dar ea voia s-o vadă Ion Florea zîmbind. Palpitațiile inimii îi deveniră nesuferite. Însă ea căuta zadarnic cu ochii după Ion Florea. Peronul începu să se deșerteze, și ea sta nemișcată în locul unde se coborîse. Simțea cum membrele i se înmoaie, i se tolesc. Dar un gând îi fulgeră prin minte : «E bolnav». Și, îndată, începu să alerge, trecu printre oameni,

împingându-i cu coatele, izbindu-i, sări în cea dintâi trăsură neocupată.

— Mîna ! strigă ea birjarului, cu vocea aspră, şuierătoare. Birjarul dădu bici cailor, şi aceştia porniră. — Mîna ! strigă cu putere Olimpia, părăindu-i-se că stă pe loc.

Birjarul îşi întoarse obrazul neras peste umăr.

— Unde poşteşte doamna ?

Ea, o clipă, nu înţelese întrebarea.

— La care hotel ? întrebă din nou bărbosul.

— Continental, strigă săc Olimpia. Ceva uscat începu s-o strîngă de gît.

— Dă-le bici, omule, zise iarăşi peste cîteva minute.

Ca şi cînd s-ar fi molipsit şi birjarul de neliniştea Olimpiei, începu deodată să biciuiască cu furie caii. Animalele îşi lungiră trupurile, îşi ciuliră urechile şi porniră în goană nebună, lăsînd în urmă toate trăsurile. Vizitiul, cu faţa înăsprită de mînie, biciuia mereu caii, scotea din gură înjurături grele. Străzile pustii alergau în urma lor.

«Depeşa a trebuit s-o primească. E bolnav. Vai, e bolnav !» îşi zicea mereu Olimpia. Îi părea că-n cele patru scrisori ce le primise de la el, putea descoperi semnele boalei lui. «Vai, e bolnav !», suspina, simţindu-şi sîngele cum îi îngheaţă în vine.

Deodată vizitiul se lăsă adînc pe spate. Caii se opriră gîfîind. O înjurătură grozavă se auzi de pe capră. Dar cînd bărbosul îşi întoarse capul, Olimpia dispăruse din trăsură. Ea alerga, fără răsuflet, pe scări.

Deşi coridoarele erau slab luminate, află repede numărul camerei. Întrînd, o izbi un miros tare de iodo-

form. Pe-o clipă se opri mirată. Lângă pat sedeau doi oameni, doi străini. Aceștia săriră îngroziți la apariția ei, și Olimpia zări, întins în pat, un trup foarte drept. Din două salturi fu lângă pat, cu ochii măriți de spaimă, tulburi, cu fața descompusă de groază. Ea se aplecă, îmbrățișă trupul acela, dar, ca arșă de foc, sări un pas înapoi. Se apropie iară și îl privi ră tăcită, apoi deodată zări la tîmpla dreaptă un ochi roșu, de sînge închegat.

Ea țipă înfiorător, trupul ei se frînse deodată, rupt din spinare. Îl privi un răstimp, mirată, pe Florea, cum dormea nemișcat, apoi îl atinse din nou. Dar trupul său era rece. Atunci ea își recăpătă vechea ei ținută mîndră, și îl privi pe Florea c-un ochi de ucigaș.

— Mișelule ! suieră ea cu vocea stinsă, și, întorcîndu-se, ieși cu pași liniștiți din cameră. Privirile ei verzi dispărură. Avea, în loc de ochi, două pete rotunde, tulburi. Olimpia ieși fără să privească la cei doi.

— Va fi nevasta, zise cu înfiorare unul din străini, un sergent de la poliție.

— Nu, e amanta ! Să-mi dai voie, e amanta ! Femeia care iubește, zise celălalt.

Petru Botezan, după ce spuse cu mare silă cuvintele acestea, își lăsă înfrînt capul în piept. El era cumplit de beat. După ce-l ridicaseră de pe podele, în cafenea, el băuse dup-olaltă enorme cantități de rom, ca să-și alunge spaima.

Sergentul asemenea sta nemișcat. Îl privea pe Ion Florea. Acesta sta înghețat, întins în pat. Fața lui era liniștită ca o mască de ceară. Numai mustața groasă înnegrea pe fața lui albă de mort. Se părea că el privește acum prin ochiul acela închegat de la tîmpla dreaptă.

Olimpia coborî repede scările. Ajunsă în stradă începu aproape să alerge. Simțise, în camera mortului, cum se frînse pentru totdeauna ceva nespus de puternic din sufletul ei. Simțea cum cad, repede, dărîmăturile într-o prăpastie fără margini. Avea conștiința limpede că-i scad pe fiecare clipă puterile.

Își adună rămășițele celor din urmă forțe, alergînd mereu înainte, pînă ce se trezi pe podul de lemn sub care mugeau valurile tulburi ale Mureșului, umflat de ploile multe. Ajunsă aici, se opri, se cutremură, privi în jurul ei, — să vadă de-o observă cineva, ori poate pentru a-i arunca lumii ultima sa privire de ură, de batjocoră și de dispreț, priviri care se închegaseră în cele două pete negre, unde mai înainte scînteiau frumoșii ei ochi verzi? Deasupra rîului se învăluiau și se rupeau pîcle de neguri, care o ascuseră. Valurile murdare ale apei o primiră cu lăcomie. De cîteva ori trupul ei fu săltat la suprafață : se mai vedea, cînd negurile se rupeau, cum cearcă să se agațe cu brațele de ceva, să scape, să învingă, să trăiască. Dar valurile o băteau cu furie. În jur era pustiu. Nimeni nu se arăta pe țărmuri. În aerul pîclos al dimineții apele tulburi răspîndeau un miros de glod, de cîneapă topită.

Cînd brațele ei se zăriră, în luminiș de neguri, pentru cea din urmă oară, un bătrîn se ivi în capul podului. Înțelese că se îneacă cineva și se opri.

— Valurile nu le vei putea birui singur din puterile tale, sărman om nenorocit, zise el, nemaiputînd ști de-i bărbat ori femeie, deasupra căruia se închiseră apele.

Și, cu fața tristă, își urmă drumul pe pod.

XXII

În anul acela toamna ținu îndelungat. Treceau săptămîni, și nici un nor nu se zărea în înălțimi. Ca o cupolă imensă, de-un albastru-verziu, bolta cerului, mereu clară, se cobora în depărtări, îmbrățișînd pămîntul.

Pe la sfîrșitul lui octombrie, doamnele se plimbau încă pe străzile orașului X în toalete ușoare. Parcul orașului chiar, era des vizitat. Frunza pălise puțin, mirosul de verdeață nu mai era așa de tare, dar pe cărările din parc părechile treceau ușoare, fericite. Foșneau ușor rochiile, se auzea cîte o cascadă de rîs argintiu, copii alergau ascunzîndu-se, bătrîni treceau cu mersul lor domol, între degete cu țigara groasă care fumea.

Viața se scurgea în matca ei obișnuită. La cazină, în sala rezervată de la restaurant, se întîlneau românii din oraș, domni și doamne. Se făcea politică, se aprindeau discuții, se ciocnea din păhărelele cu vin. Lumea era bucuroasă de toamna aceasta frumoasă, care părea că le limpezește sufletele.

Într-o zi de la sfîrșitul lui noiembrie se opri o trăsură închisă înaintea gării. Era după-amiaza, și văzduhul strălucea de lumină.

Din trăsură se coborî întîi un omuleț a cărui trup se ascundea într-un palton gros. Obrajii lui erau mici, palizi, brăzdați, ca de copil bătrîn. El ținea ușa deschisă și ajuta unei fete albe să se coboare. Fata ținea cu mîna dreaptă o batistă albă la gură; era învăluită în haine grele. Trupul ei părea că nu poate purta povara aceea. Ea se coborî încet, ajutată de omulețul acela, și așteptă lîngă el. Pe urma ei se ivi un bătrîn gîrbovit,

cu barba albă, cu privirile de-un albastru șters, mucegăit. Avînd fata în mijloc, porniră tăcuți și întrară în sala de așteptare a gării. Un om străin le aduse îndată două bilete.

— Nu ieșim pe peron, tată ? întrebă fata, cu vocea slăbită, ca și cînd ar fi vorbit numai din gât.

— Dacă îți face plăcere, ieșim, Mărioaro, cum să nu, răspunse Vasile Grecu, învăluind-o cu privirile lui pline de durere.

— Vine și domnul Chirca ? întrebă fata, întorcîndu-se spre omuleț.

— Cu plăcere, domnișoară ! Îmi pare rău că nu vă pot însoți și mai departe, răspunse Chirca, încercînd să zîmbească.

Afară aerul era călduț. Linia era deșartă. Șinele luceau în soare ca niște dungi groase de lumină. Pe sus treceau domol, pluteau lungi fire albe. Unele, ca un tort fin de păianjen, se înălțau mai tare, le înghițea văzduhul. Altele se coborau, pluteau aproape de pămînt, luminînd în soare, se agățau de-un stîlp de telegraf, de-o tufă din parcul gării, și se legănau domol. În depărtări, munții se înălțau viorii, păreau clari, aveau senzația că-s străvezii. Liniștea era rănită în răstimpuri de mugetul unei fabrici. În gară era liniște. Se aștepta expresul.

Cei trei priveau în tăcere înaintea lor. Mărioara urmărea adierile funigielor.

— În Italia, domnișoară, vei avea un cer mai frumos ca acesta, zise întru tîrziu avocatul Chirca, trecînd înaintea fetei. Dar inima îi amuți. Nu-i mai putu spune nimic Mărioarei Grecu.

Expresul sosi ca un viitor, cutremurînd pămîntul. Apoi se opri suflînd înăbușit, țîșnind fuioare de aburi. Cei trei se apropiară tăcuți de-un vagon de clasa întîi. Mărioara Grecu îi strînse ușor mîna avocatului Chirca și urcă încet. Vasile Grecu rămase îndelung cu mîna într-a prietenului său.

— Dumnezeu să v-ajute, să vă poarte-n pace, zise deodată Chirca, liberîndu-și mîna și întorcîndu-se. Ochiul lui se umeziră.

— Mulțămesc, mulțămesc, pretine. Vasile Grecu spuse cuvintele acestea cu vocea tremurată, caldă. El se urcă îndată, și nu se mai arătă.

Chirca așteptă în zadar pe peron. Nu se mai ivi nici Mărioara. Locomotiva fluieră rece, ascuțit, și trenul porni lin, lunecînd pe șine ca un monstru. Chirca îl urmări mereu, pînă ce trenul dispăru, ca o nălucă, la o cotitură. În urma lui, în aer, se împînzea un drum plutitor, de fum alburii. Însă drumul acela se destrămă îndată și nimic nu mai păta văzduhul curat, strălucitor. Prin aer, începură să plutească iarăși firicelele albe, subțiri, care străluceau în soare. Prin parcul gării păsările începură să ciripească.

Chirca deschise o ușă, trecu prin sala de așteptare, ieși din gară, și se pierdu în furnicarea de pe trotuar.

În văzduh se ridica vuietul orașului, ca o cădere depărtată de ape.

Lector: CĂTĂLINA POLEACOV
Tehnoredactor: AURELIA ANTON ..

*Bun de tipar 19-X-1973. Tiraj 4260 ex. legate 1/1. Coli ed.
16,06. Coli tipar 24,25*

Tiparul executat sub comanda
nr. 1369 la
Întreprinderea Poligrafică
„13 Decembrie 1918”
Str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97.
București
Republica Socialistă România